

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

Az I. évfolyamra újonnan beiratkozott főiskolai hallgatók. (1930/31. I. félév.)

Les étudiants de Ire année inscrits au Ier semestre de 1930—31 en Hongrie.

Résumé. Les relevés concernant les étudiants de Ire année permettent de prévoir, pour les années qui vont suivre, la composition et les conditions de la jeunesse universitaire et des autres Hautes Ecoles. D'autre part, ils nous renseignent sur la fréquentation des Facultés, et cette question a une importance particulière aujourd'hui où un grand nombre de personnes diplômées ne peuvent se placer dans les carrières intellectuelles.

Dans le Ier semestre de 1930—31, le nombre des étudiants de Ire année représentait un tiers de celui de tous les étudiants, supérieur à 16.000. Bien que l'effectif des jeunes gens pouvant être admis aux Universités et aux Accadémies de droit soit limité, il a été augmenté d'année en année à cause de l'accroissement du nombre des élèves ayant passé l'examen dit de maturité (en 1929—30, près de 6.000). Aux Facultés de droit, le nombre des étudiants a particulièrement augmenté. Celui des étudiantes s'élève d'année en année. La proportion des israélites s'accrut notablement en raison des modifications apportées au „numerus clausus“; en 1930—31, elle représentait 12·4%. Dans cette année scolaire-là, la classe intellectuelle a fourni les deux-sixièmes des étudiants. Parmi les étudiants de Ire année, la proportion de ceux sortis des gymnases, des gymnases réels et des écoles dites réales a été de 90%; les autres venaient des écoles supérieures de commerce et des autres écoles secondaires. Le pourcentage des étudiants ayant eu à l'examen de maturité la mention éminente présente une augmentation, ce qui indique que la sélection se fait plus rigoureusement.

★

Az újonnan beiratkozott I. éves főiskolai hallgatókról szóló hivatalos adatgyűjtés az 1928/29. tanév I. felében vette kezdetét.¹⁾ A most végződött 1930/31. tanév adataival együtt tehát három tanév adatai állanak rendelkezésünkre s így már elég tág perspektíva nyílik arra, hogy a főiskolai hallgatóságnak s ezzel kapcsolatosan a szellemi munkásoknak az összetételét ezen az alapon, fő-

¹⁾ Az 1928/29. és 1929/30. tanévi főbb adatok az 1929. évi Statisztikai Évkönyv 270. és 271. lapjain található fel, az ugyancsak erre a két tanévre vonatkozó részletes ismertetést pedig a Szemle 1930. évi 2. számában tettük közzé.

ként a jövőre vonatkozó kilátások mérlegelésével, vizsgáljuk.

Az 1930/31. tanévben a főiskolák száma (39) nem változott. A hittudományi főiskolák száma eggyel gyarapodott, amennyiben Szegeden egy új r. kat. püspöki hittudományi főiskola nyílt meg, de ezzel szemben a soproni r. kat. polgári iskolai tanárképző nem szerepel adataink közt, minthogy a nevezett tanfolyam nem működött. (A korábban fennállott 4 vidéki r. kat. polgári iskolai tanárképző közül eszerint jelenleg már egy sem folytatja működését.)

Az 1930/31. tanév I. felében az említett 39 főiskolán az I. évfolyamra újonnan beiratkozott hallgatók szám 5.200 volt. (Lásd az 544. oldalon lévő táblát.) Ez a létszám az összes főiskolai hallgatóknak (az 1929/30. tanév II. felében 16.281) több, mint 30%-át teszi. Megjegyzendő azonban, hogy a budapesti és a szegedi egyetem bölcsészeti karánál a kétszeres számbavétel elkerülése végett nincsenek felvéve azok a többnyire rendkívüli hallgatók, akik egyidejűleg más főiskolának (karnak) is hallgatói, de akiknek az illető egyetem bölcsészeti karán szabályszerűen szintén be kell iratkozniuk. Így a budapesti egyetemen beiratkozott még 61 kereskedelmi iskolai, 15 polgári iskolai tanárjelölt és 8 izraelita hittudományi hallgató, a szegedi egyetemen pedig 76 polgári iskolai tanárjelölt. (Ezek számbavételével tehát a budapesti egyetemen összesen 1.519, a szegedi egyetemen pedig 645 az újonnan beiratkozott I. éves hallgatók száma.) Ezenkívül még a közgazdaságtudományi karon beiratkozott 5 vendéghallgató, akik viszont a budapesti egyetem bölcsészeti karának rendes hallgatói.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy 1929/30-ban az előző tanévhez képest alig változott az I. éves főiskolai hallgatók száma, azt a *harmadfélszáz* főnyi emelkedést, amely legutóbb mutatkozott, igen jelentékenynek kell mondanunk. Ma, amikor a szellemi munka válságáról beszélünk és a szellemi munkások ezreit látjuk a munkanélküliek sorában, jogos aggodalmat kelthet a főiskolákra törekvők számának a gyarapodása. A most jelzett emelkedés ugyan csak 5%-ot jelent, de a középiskolai érettségit tett tanulók számának az utóbbi években (különösen 1929/30-ban) történt növekedése alapján a közeli években hasonló szaporulatra kell számítanunk.

Az I. évfolyamra újonnan felvett főiskolai hallgatók főbb adatai (1930/31 I. félév).

Principales données sur les étudiants de 1re année admis aux Hautes Écoles (1er semestre 1930—31).

Főiskola, tudománykar <i>Hautes Ecoles et Facultés</i>	A főiskolák — <i>Hautes Ecoles</i>		Az I. éves hallgatók közül — <i>Répartition des étudiants de 1re année</i>														ayant un dipl. dit de matur.				
	száma <i>nombre</i>	Az I. éves hallgatók — <i>Étudiants de 1re année</i>	rendes <i>ordinaires</i>		rend- kívüli <i>extra- ordi- naires</i>		róm. kat. — <i>cathol. rom.</i>	gör. kat. — <i>cathol. gr.</i>	reform. — <i>calvinistes</i>	ág. h. ev. — <i>luthér.</i>	izraelita — <i>israél.</i>	egyéb — <i>autres</i>	Külföldi állampolgár <i>Ressortissants étrangers</i>	gimnáziumban — <i>de gymnase</i>	reálgimnáziumban — <i>de gymnase réal</i>	reáliskolában — <i>d'école réale</i>	leányközépiskolában — <i>d'établissement d'ensei- gnem. second. de j. filles</i>	felsőker. isk.-ban — <i>d'éc. supér. de commerce</i>	egyéb képesítéssel — <i>ayant un autre dipl. équivalent</i>		
			férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>														v a l l á s ú	szerez. éretts. bizonyítvánnyal <i>inscrits</i>
Tud. egyetem — <i>Univer- sité Budapest</i>	1	1.435	1.031	272	123	9	939	29	205	110	135	17	46	476	546	81	257	66	9		
Közgazd. tud. kar — <i>Faculté des sciences économiques Budapest</i>	1	513	284	81	138	10	310	7	62	40	87	7	20	71	70	44	37	270	21		
Tud. egyet. — <i>Université Debrecen</i>	1	480	421	43	16	—	115	29	248	23	64	1	18	185	220	32	29	9	5		
Tud. egyet. — <i>Univ. Pécs</i>	1	412	367	33	11	1	273	5	40	54	39	1	1	106	218	55	26	1	6		
" " " Szeged	1	569	434	68	36	31	341	5	87	57	72	7	39	187	225	47	53	12	45		
Tud. egyetemekegyütt ¹⁾ — <i>Ensemble des Univer- sités propr. dites¹⁾</i>	5	3.409	2.537	497	324	51	1.978	75	642	284	397	33	124	1.025	1.279	259	402	358	86		
Műegyetem — <i>Université polytechnique</i>	1	426	416	—	10	—	258	4	72	39	48	5	36	127	143	148	—	1	7		
Hittud. főiskolák — <i>Hautes Écoles de théologie</i>	18	343	308	2	30	3	250	3	82	—	8	—	3	200	126	4	5	6	2		
Jogakadémiák — <i>Acadé- mies de droit</i>	3	276	263	—	11	2	152	9	68	22	22	3	17	135	88	42	—	11	—		
Gazd. főiskolák ²⁾ — <i>Hau- tes Écoles d'agriculture²⁾</i>	5	249	235	11	3	—	164	5	38	28	6	8	18	78	105	25	5	30	6		
Egyéb főisk. ³⁾ — <i>Autres Hautes Écoles</i>	7	497	338	125	19	15	353	6	84	37	13	4	15	57	85	160	44	36	115		
Össze- sen	1930/31	{ szám nomb.	39	5.200	4.097	635	397	71	3.155	102	986	410	494	53	213	1.622	1.826	638	456	442 ⁴⁾	216
		{ o/o	—	100·0	78·8	12·2	7·6	1·4	60·7	2·0	18·9	7·9	9·5	1·0	4·1	31·2	35·1	12·3	8·8	8·5	4·1
Total	1929/30	{ szám nomb.	39	4.951	3.859	566	446	80	2.963	71	982	413	466	56	263	1.231	2.097	533	406	428 ⁴⁾	256
		{ o/o	—	100·0	77·9	11·5	9·0	1·6	59·9	1·4	19·8	8·3	9·4	1·2	5·3	24·9	42·3	10·8	8·2	8·6	5·2

¹⁾ A budapesti egyetem bölcsészeti karán beiratkozott még 84, a közgazdaságtudományi karon 5 és a szegedi egyetem bölcsészeti karán 76 (e három karon együtt tehát 165) hallgató, akik azonban egyidejűleg más főiskolának (karnak) is hallgatói s így a kétszeres számbavétel elkerülése végett a nevezett karokon nem vétettek számba. — *Y compris 84 étudiants à la Faculté de philosophie de l'Université de Budapest, 5 à la Faculté des sciences économiques et 76 à la Faculté de philosophie de l'Université de Szeged (au total 165), que nous n'avons pas comptés avec les étudiants de ces Facultés, car ils étaient inscrits en même temps à d'autres Hautes Écoles (Facultés).* — ²⁾ Állatorvosi főiskola, bánya- és erdőmérnöki főiskola, valamint 3 gazdasági akadémia. — *1 Haute École vétérinaire, 1 Haute École minière et forestière et 3 Académies d'agriculture.* — ³⁾ Képzőművészeti főiskola, 2 polgári iskolai tanárképző, Gyógypedagógiai tanárképző, Testnevelési főiskola, Honvéd Ludovika Akadémia és Zrinyi Miklós Rendészeti Akadémia. — *1 École supérieure des Beaux-Arts, 2 Écoles normales d'enseignement primaire supérieure formant des professeurs d'écoles „bourgeoises“, 1 École normale supérieure médico-pédagogique, 1 École supérieure d'éducation physique, 1 École supérieure militaire appelée Académie Ludovica de Honvéds, et l'École supérieure Nicolas Zrinyi formant des officiers de police.* — ⁴⁾ Ezek közül 1929/30-ban 28, 1930/31-ben 30 felsőmezőgazdasági érettségi bizonyítvánnyal. — *Dont 28 en 1929—30 et 30 en 1930—31 ayant un diplôme de maturité d'école supérieure d'agriculture.*

A középiskolai I. osztályú tanulók száma 1920/21-től kezdve 1924/25-ig jelentősen emelkedett s azután a születéseknek a háború alatt történt csökkenése miatt visszaesett. Az 1920—21. tanévben 9.717, 1924/25-ben pedig már 12.325 volt a középiskola I. osztályát végzett tanulók száma. A jelzett évötödben (1920/21—1924/25) I. osztályba járt tanulók közül már az első három tanév (1920/21—1922/23) tanulói felkerültek (1927/28—1929/30) az érettségi vizsgálatig s a számszerű eredmények itt hasonló emelkedést igazoltak, amennyiben 1927/28-ban 5.123, 1928/29-ben 5.254, 1929/30-ban pedig 5.824 volt a középiskolai érettségit tett tanulók száma. Ezt az emelkedést továbbra is figyelembevéve, a folyó (1930/31.) tanévben mintegy 6.000, a következő tanévben pedig már 6.600 főnyi középiskolai érettségizettre s ehhez képest 1931/32-ben 5.600, 1932/33-ban pedig kerek számban már 6.000 újonnan beiratkozott I. éves főiskolai hallgatóra számíthatunk. Az utóbbi tanév lesz egyszersmind a kulminációs időpont s innen kezdve (1932/33-ban az érettségizettek, 1933/34-ben pedig a főiskolai I. éves hallgatók körében) a létszámnak a háborús születések hatásaként átmenetileg fokozatosan csökkennie kell.

A szóbanlevő I. éves hallgatók szakok szerint való megoszlását, valamint az egyes szakok gyarapodását, illetve fogyását az alábbi adatok jelzik:

		Az I. éves hallgatók % ^o -ban	Emelkedés (+) v. csökkenés (—) az előző tanévhez képest (absz. sz.-ban)
Hittudományi	hallgatók	8·6	+ 52
Jog-	"	34·8	+ 135
Orvostan-	"	8·2	+ 10
Bölcsészettan-	"	14·1	+ 21
Gyógyszerészetan-	"	1·9	— 12
Közgazdaságtan-	"	9·9	+ 65
Műegyetemi	"	8·2	+ 16
Gazdasági főiskolai	"	4·8	— 9
Egyéb főiskolai	"	9·5	— 29
Összesen. . .		100·0	+ 249

Kerek számban 300 főnyi emelkedéssel tehát 50 főnyi apadás áll szemben. Az újonnan felvett hallgatóknak több, mint $\frac{1}{3}$ része a joghallgatókra jut s a gyarapodás is ezen a karon a legnagyobb. Ha a csupán államszámviteltanra iratkozott rendkívüli hallgatókat (akiknek száma 228-ról 174-re esett vissza) figyelmen kívül hagyjuk, ez esetben még nagyobb növekedés (189 főnyi) jut a joghallgatókra. A főiskolára törekvő ifjúság szorosabb szakirány és közelebbi életcél helyett, úgy látszik, még mindig legszívesebben a jogi tanulmányt választja, amely az életpályáknak egész sorára nyújt képesítést és amely az oklevélnek

könnyebb feltételek közt való megszerzésére nyújt kilátást; az életpályának ilyen szempontból való mérlegelésére a súlyos gazdasági viszonyok mindenestre nagy hatással vannak.

A jogi karon kívül még a közgazdaságtudományi karon (elsősorban a kereskedelmi szakon), valamint a hittudományi főiskolákon látunk nagyobb gyarapodást, nagyrészt hasonló, az egyes életpályákon való elhelyezkedés nehézségeire visszavezethető okok miatt. (A hittudományi hallgatók száma az egyetemeken 22-vel apadt, viszont a hittudományi főiskolákon 74-gyel növekedett. Maguk a róm. kat. hittudományi főiskolák 253 új hallgatót vettek fel, 60-nal többet, mint az előző tanévben.)

Az államszámviteltanra és a közgazdaságtudományi kar revizori tanfolyamára iratkozottakat nem számítva, végeredményben 313 fő az egy év alatt elért emelkedés az I. éves hallgatók sorában. További ilyen arányú emelkedés mellett féltő, hogy 4—5 év alatt főiskoláink évente már nem a mostani kb. 3 ezernyi létszámnak megfelelő oklevelet fognak kiadni, hanem már kb. 4 ezer diplomás, állás után törekvő lateinert bocsátanak az élet útjára. Hogy az oklevelet szerzettek száma mily nagy, azt pedig akkor mérlegelhetjük igazán, ha tekintetbe vesszük, hogy 3 ezer okleveles egyén közül ma — a legoptimistább számítás szerint is — évente legfeljebb ezer (azaz $\frac{1}{3}$ rész) tud valamiképpen elhelyezkedni.

A szóban levő I. éves hallgatóknak több, mint fele részre (58%) a 4 tudományegyetemre iratkozott be. Ha pedig ezekhez a közgazdaságtudományi kart és a műegyetemet is hozzászámítjuk, azt látjuk, hogy a hallgatóság $\frac{3}{4}$ része (az I. évfolyamon) erre a 6 főiskolára jut, míg a többi 33 főiskola a fennmaradó $\frac{1}{4}$ részen osztozódik.

Egyetemeinket egyenként vizsgálva, a budapesti egyetemen a múlt tanévben beállott visszaesés után ezúttal ismét gyarapodott (és pedig az államszámviteltani hallgatók nélkül 70 fővel) az újonnan felvett I. éves hallgatók száma. Az a folyamat tehát, amely tavaly indult meg és a decentralizációnak kedvezett, a folyó tanévben ismét megszakadt. (A budapesti egyetem ezúttal egymagában éppen annyi új I. éves hallgatót vett fel, mint a 3 vidéki egyetem együttesen.) Ezzel szemben a debreceni és a pécsi egyetem I. éves hallgatóinak a száma csaknem ugyanazon a nívón maradt; csupán a szegedi egyetem felé volt erősebb a törekvés (államszámviteltani hallgatók nélkül 52 főnyi többlet).

Az egyetemek egyes karait figyelve meg, a budapesti egyetemen a jogi karon kívül a bölcsészeti és orvosi karon volt az előző évinél nagyobb számú új felvétel, míg a többi karokon — úgy Budapes-

ten, mint a vidéki egyetemeken — alig számbavehető az emelkedés, sőt legtöbbszörre kisebb arányú visszaesés mutatkozott. A 3 vidéki egyetem és a jogakadémiák adatait összefoglalva, a felvétel eredménye a következő:

	1929/30	1930/31	Növekedés (+) v. fogyás (-)
a hittudományi karokon	85	76	— 9
a jogi karokon (jogakadémiákon) ¹⁾	972	1.103	+ 131
az orvosi karon	204	203	— 1
a bölcsészeti karon	282	279	— 3
a gyógyszerészeti tanfolyamokon	33	31	— 2
Összesen*	1.576	1.692	+ 116

Ezek az adatok élesen mutatnak rá a jogi karok a vidéki egyetemeken és a jogakadémiákon való vonzó erejére. Feltűnő az is, hogy a joghallgatók számának ebből a (131 főnyi) gyarapodásából a felerész (65 fő) a jogakadémiákra jut. A joghallgatók számának a gyarapodásából eredő többlet eszerint csaknem egyenlő mértékben oszlott meg a budapesti egyetem, a 3 vidéki egyetem, valamint a jogakadémiák között (58—66—65).

A rendkívüli hallgatók száma az I. éves hallgatók közt fokozatosan apad. A legutóbbi 3 tanévben 11·5%, 10·6% és 9·0% volt az arányuk.

A nőhallgatók aránya az összes főiskolai hallgatók sorában kb. 5—6 év óta fokozatosan növekedik. Ugyanezt a jelenséget észlelhetjük az újonnan beiratkozott I. éves hallgatók közt, amennyiben a tárgyalt 3 utolsó tanévben a nőhallgatók aránya közöttük a következőképp emelkedett: 12·7, 13·1 és 13·6%. Az I. éves nőhallgatók száma legutóbb kerekén 700-at tett s ebből éppen a felerész a bölcsészettan-hallgatókra jut, $\frac{1}{5}$ rész pedig az egyéb főiskolákra. Az orvosi kar részesedése ebben a létszámban 7·6%. Az I. éves nőhallgatók száma a közgazdaságtudományi karon (főképp a kereskedelmi szakosztályon), továbbá az orvosi karon (leginkább a budapesti egyetemen) és az államszámviteltani (rendkívüli) hallgatók sorában növekedett. Mint sajtószerű jelenséget említhetjük, hogy a nők a gazdasági akadémiákon is növekvő számmal jelentkeznek felvételre.

Míg a főiskolai I. éves hallgatók közt közel 14% a nőhallgatók aránya, a középiskolai érettségit tett tanulók közt a leányok aránya meghaladja a 16%-ot, sőt a legutóbbi tanévben a 19%-hoz állott közel, amiből kitűnik, hogy a nők a férfiakénál jóval kisebb arányban kerülnek fel a főiskolákra.

¹⁾ A csak államszámviteltanra beiratkozottak nélkül.

Ezt a tényt már az érettségizettek pályaválasztási szándékaira rávilágító adatok is igazolják; ezek szerint a főiskolára készülő érettségizett leányok aránya az érettségizettek összes létszámában elfoglalt arányukhoz viszonyítva már 2—3%-kal alacsonyabb (14—16%). Az érettségizett fiúknak 75%-a, a leányoknak pedig 60—70%-a készül tanulmányainak valamilyen főiskolán való folytatására, míg a többi rész (a fiúknak 25%-a, a leányoknak 30—40%-a) kereső pályára lép vagy otthon marad. Az érettségizettek adatait viszont az I. éves hallgatók adataihoz viszonyítva, tehát a szándéokra, illetve bevallásra fektetett adatok után most már a pozitív adatokra támaszkodva, arra az eredményre jutunk, hogy a főiskolára került I. éves férfihallgatók 86—90%-át, míg a nőhallgatók csak 42—47%-át teszik az előző tanévben érettségit tett fiúknak, illetve leányoknak. (Ez az összevetés nem tart pontosságra igényt, mert az érettségizettek közül sokan csak egy vagy több év múlva folytatják főiskolai tanulmányaikat, az I. éves hallgatók közt viszont sok a korábban — azaz nem az előző tanévben — érettségizett; a kétféle hibaforrás azonban nagyjából kiegyenlíti egymást.) A leányoknál tehát a főiskolára való lépést illetőleg már a szándék is kevésbé erős, mint a fiúknál; az érettségitől kezdve pedig a következő tanév kezdetéig, amikor a pályaválasztásukra nézve végleg határozniuk kell, a nők közül ismét többen elállanak a szándék megvalósításától és lemondanak a tanulmányok tovább folytatásáról.

A hallgatók állampolgárságát feltűntető adatok arról tanuskodnak, hogy az elcsatolt területekről való hallgatók számában — a külföldiek zöme ugyanis ezekre jut — állandó a visszaesés. A szóbanlevő három tanévben a külföldiek aránya a következő volt: 6·5, 5·3 és 4·1%. Legutóbb 213 külföldi iratkozott be az I. évfolyamra; ezek közt 127 román, 39 cseh állampolgár és 47 egyéb külföldi.

A vallási adatok szerint az újonnan beiratkozott I. évesek közt a római katolikusok aránya a gazdasági és egyéb főiskolákon (tehát éppen azokon a főiskolákon, amelyekeken nincs numerus clausus) a legnagyobb (66—71%), miért is a többi vallásúak aránya ezeken a főiskolákon az átlagosnál kisebb, így az izraelitáké csak 2·4, illetve 2·6%. A reformátusok a hittudományi (29·7%) és a gyógyszerészettan-hallgatók (25·0%), valamint a joghallgatók közt szerepelnek erősebb aránnyal, míg az orvosi és a közgazdaságtudományi karon az átlagosnál szembetűnően alacsonyabb az arányuk (15·5%, illetve 12·1%). Az ág. evangélikusok a műegyetemen és a joghallgatók közt, az izraeliták pedig a közgazdaságtudományi karon (16·9%), az orvosi karon (14·5%), nemkülönben a bölcsészeti karon

és a műegyetemen mutatnak fel az átlagosnál nagyobb százalékos arányt.

A budapesti egyetemen az I. évesek létszámában a róm. katolikusok aránya az utolsó három év alatt 67·2, 67·0 és 65·4 volt, tehát évről-évre csökken, míg az izraelitáké emelkedett (7·6, 8·8 és legutóbb 9·4%). A debreceni egyetemen csupán 24·0% a római katolikusok és 4·8% az ág. evangélikusok aránya; ezzel szemben több, mint felerész (51·7%) református ezen az egyetemen. Hogy a reformátusok legszívesebben iratkoznak a debreceni egyetemre, ezt az is szemlélteti, hogy arányszámuk a többi egyetemek mindegyikén az átlagosnál jóval kisebb; a többi közt a pécsi egyetemen alig 10%. Az evangélikusok aránya a pécsi és a szegedi egyetemen (13·1 és 10·0%), az izraelitáké pedig a debreceni és a szegedi egyetemen (13·3 és 12·7%) emelkedik ki.

Azokon a főiskolákon (egyetemek, közgazdaságtudományi kar, műegyetem, jogakadémiák), amelyek a *numerus clausus* hatálya alatt állanak (nem számítva itt a külföldieket, valamint a csak államszámviteltanra, illetve revizori tanfolyamra beiratkozottakat, mivel ezek a megengedett létszámon felül vétetnek fel, valamint a hittudományi hallgatókat sem, minthogy a felvételük amúgyis a váláshoz igazodik), az I. éves hallgatók vallási megoszlását mutató százalékos arányok a következők (a zárjelben levő számok a megfelelő vallású lakosságnak a népességben elfoglalt arányait mutatják):

római katolikus	59·0	(64·5)
gör. katolikus	1·9	(2·4)
református	18·0	(20·7)
ág. h. evangélikus	8·2	(6·1)
görög keleti	0·1	(0·6)
unitárius	0·4	(0·1)
izraelita	12·4	(5·5)
egyéb vallású	—	(0·1)

Eltekintve az ág. evangélikusoknak (valamint a számszerűleg kis szerepet játszó unitáriusoknak) a népességhez viszonyított elég magas, de egyébként évről-évre alig változó arányszámától, az izraeliták aránya az, amely a népességi arányt messze felülmúló (annak több, mint kétszeresét tevő) magasságával kiemelkedik s a többi vallású hallgatók arányát így a népességi arány alá nyomja. Ezelőtt 5 évvel (az 1925/26. tanévben) a szóbanlevő főiskolákon az I. évfolyamra beiratkozottak között (a hittudományi hallgatók nélkül) 8·5% volt az izraeliták aránya; a budapesti egyetem orvosi karán mindössze 4·3%, jogi karán 4·8%, a debreceni egyetem orvosi karán 6·2%, a szegedi egyetem orvosi karán 5·4%, általában a budapesti egyetemen 6·2%,

a műegyetemen pedig 7·9% volt a megfelelő arány. Ha az utóbbi 5 évet vesszük figyelembe, a hallgatók összes létszámában egyik évben sem volt ily magas az izraeliták száma, mint legutóbb az I. évesek közt, amennyiben 1925/26-ban 10·4%, 1926/27-től 1928/29-ig évente 10%-on alul, 1929/30-ban pedig 10·8% volt a nevezett főiskolák összes hallgatói közt (a hittudományiakat itt sem számítva) a kérdéses arány. És ha karok szerint nézzük is az összes hallgatók számát a jelzett 5 évben, az izraeliták aránya (eltekintve a pécsi egyetem orvosi karától) legfeljebb 12—13%-ra nőtt az egyes egyetemi karokon, de a fenti magas (a közgazdaságtudományi karon 17%-os) határt ez időben egyik karon sem érte el. Nyilvánvaló, hogy ha az újonnan felvett egyetemi hallgatók számában — úgymint a jelen tanévben is történt — egyre nagyobbodik az izraeliták aránya, az összes hallgatók számában, amint az egyes évfolyamok feljebb kerülnek, szintén egyre magasabb lesz ez az arány és a korábbi magas színvonalat fogja elérni.

A többi demografiai adatok közül a hallgatók korát feltüntető adatok szerint ezuttal is csökkent az idősebb korcsoporthoz tartozó hallgatók száma és pedig a 23—30 éveseké 13·2%-ról 11·3%-ra, a 30 éven felülieké pedig 3·8%-ról 3·1%-ra. A gyógyszerészeti szakon kívül ezuttal is a közgazdasági és a jogi karon (jogakadémiákon) szerepeltek legnagyobb számmal az idősebb hallgatók.

A társadalmi megoszlást feltüntető adatok alapján azok a foglalkozási csoportok, amelyekhez (szüleik foglalkozása szerint) a legnagyobb számmal tartoznak az I. éves hallgatók, a következő sorrendben következnek: köztisztviselő, katonatiszt (17·3%), nyugdíjas köz- és magántisztviselő (11·6%), kereskedelmi, közlekedési tisztviselő (11·1%), pap, tanár, tanító (10·7%), földbirtokos, kisgazda (10·7%), önálló iparos (9·2%). Annyit megjegyezhetünk, hogy az említett foglalkozási csoportok közül a köztisztviselők, valamint a kereskedelmi tisztviselők és a földbirtokosok ezuttal növekvő, míg a többi 3 kategóriához (papok, tanárok, tanítók, valamint a nyugdíjasok és az iparosok) tartozók gyermekei csökkenő aránnyal szerepelnek, de különösebb következtetést az arányszámoknak ezekből a változásaiból nem vonhatunk, minthogy ezek évről-évre nagyon is ingadozóak. Az I. éves hallgatók általában közel $\frac{2}{3}$ részben (62·4% az előző tanévi 61·3%-kal szemben) tartoznak az értelmiségi osztályhoz, $\frac{1}{4}$ részben (25·4% az előző tanév 26·2%-kal szemben) a gazdasági életben — mint őstermelő, iparos, kereskedő stb. — önálló foglalkozást folytatókhoz; a fennmaradó rész (12·1%, az előző tanévben 12·6%) a segédszemélyként alkalmazottakra (altiszt, munkás, stb.) jut.

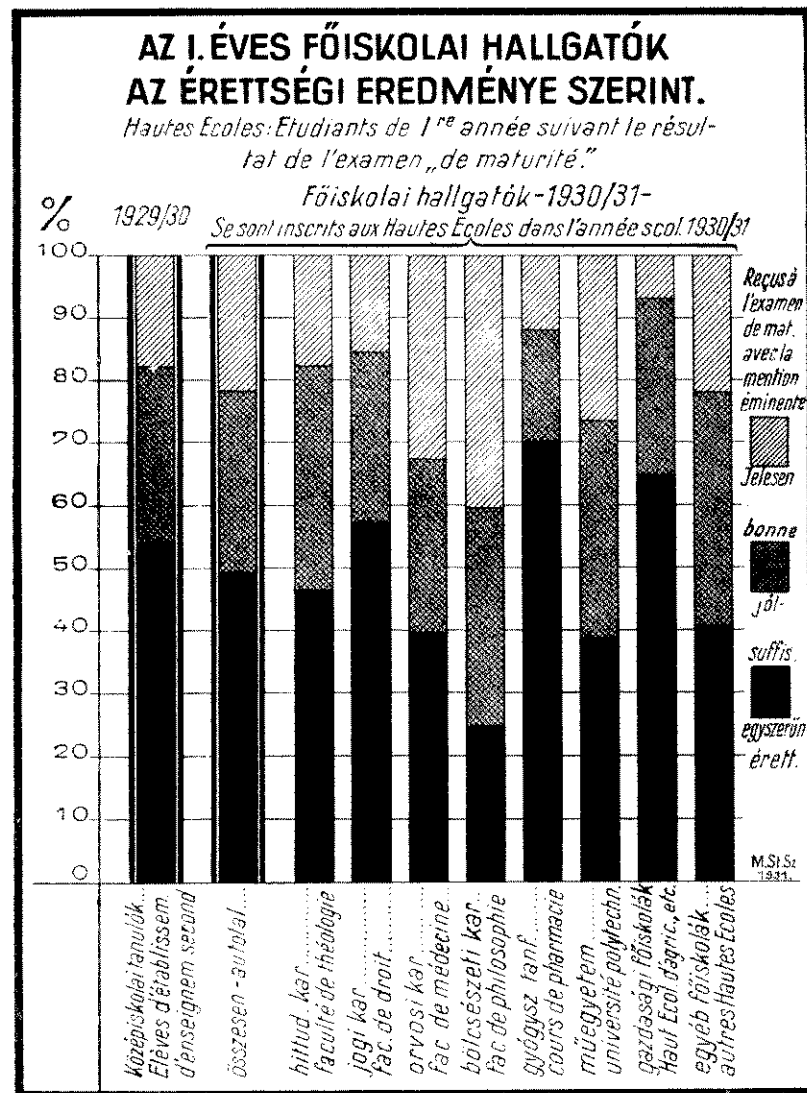
A szülők lakóhelye alapján számbavett adatok arról tanuskodnak, hogy az I. éves hallgatóknak 35·5%-a a lakóhelyén levő főiskolát látogatja. A budapesti egyetemknél és a közgazdaságtudományi karnál, valamint a műegyetemnél legnagyobb (53·4, 47·7, illetve 48·6%) a helybeliek aránya; ezzel szemben legkisebb (10—20%) a nevezett arány a pécsi egyetemen, a hittudományi és a gazdasági főiskolákon, míg a másik két vidéki egyetemen, a jogakadémiákon és az egyéb főiskolákon 20—30% közt váltakozik. További adataink szerint a hallgatók 12%-a a főiskolai székhelyen kívül eső tj. városban, a többi rész pedig a vármegye területén levő községben vagy megyei városban (11·6%), illetve más vármegyében (35·7%) lakott. A más vármegyében (megyei városban, községben) lakó hallgatókat legnagyobb számmal a vidéki egyetemeken, hittudományi főiskolákon és a gazdasági főiskolákon (45—55%) találjuk. Végül egy kisebb rész az elcsatolt területeken, illetve egyéb külföldön lakó hallgatókra jut (4·7, illetve 0·5%). Az elcsatolt területen lakók száma ezúttal is csökkent.

A budapesti főiskolákon az I. éves hallgatóknak (külföldiek nélkül) együttesen 52·3 (1929/30-ban 49·3) %-a volt helybeli; ezzel szemben a vidéki főiskolákon összesen csak jó $\frac{1}{10}$ rész (11·5, 1929/30-ban 10·9%) jut a Budapesten lakó hallgatókra. Az arányszámok visszaeséséből látható, hogy a Budapesten lakó hallgatóknak a vidéki főiskolák felé való áramlása, amit pedig egyébként csak helyeselnünk lehet, ezidén vesztett erejéből.

*

Az ismertetett demografiai adatokon kívül az előképzettséget illetőleg rendelkezésünkre állanak az I. éves hallgatóknak úgy a középfokú, valamint a felsőfokú tanintézetekben végzett tanulmányaikra vonatkozó főbb adatok.

A középfokú iskolák közül a középiskola mindenféle főiskolára megadja a képesítést s így a tanulók számára nagyjából a főiskolára felvezető lépcsőül szolgál. Az I. éves hallgatóknak közel $\frac{9}{10}$ része (87·4%) középiskolai érettségi bizonyítvánnyal, a többi rész pedig középfokú iskolai (leginkább felső kereskedelmi iskolai érettségi) bizonyítvánnyal iratkozott be. A nem középiskolai érettséggel beiratkozottak aránya legerősebb a közgazdaságtudományi karon (55·7%), a gazdasági akadémiákon (28·6%) és az egyéb főiskolákon (a Honvéd Ludovikát és Zrinyi Miklós Akadémiát nem számítva, amelyekre csak középiskolai érettséggel történik a felvétel — 59·5%). A jogi karon (jogakadémiákkal) 7·1% (főleg államszámviteltanra iratkozottak), a bölcsészeti karon 4·4% (főképp a

szegedi egyetemen az Apponyi-kollégium tagjai), a többi egyetemi karokon és a műegyetemen (a közgazdasági osztályon) már alig 1—2% a nem középiskolai érettséggel beiratkozottak aránya.

A középiskolai érettségi bizonyítvány megszerzésének ideje az I. éves hallgatók $\frac{2}{3}$ részénél az előző tanévre esik, ideértve a közvetlenül az iratkozás előtt (szeptemberben) érettségizetteket is. A korábbi tanévekben érettségizettek arányszámában némi apadás észlelhető (34·3% helyett 32·8%). A korábban (azaz az 1928/29. tanévben, illetve azt megelőzőleg) érettségizettek aránya (a gyógyszerészeti szakosztályt nem számítva, amelyre csak két évi gyakorlat után történik a felvétel) a közgazdaságtudományi karon, valamint a jogakadémiákon a legnagyobb (58·6%, illetve 48·3%), jelölül annak, hogy a szóbanlevő főiskolai hallgatók 1—2 évi gondolkodás, illetve más szakon való próbálkozás után szánják rá magukat a jelzett szakon való továbbtanulásra. Elég magas a korábban érettségizettek aránya a gazdasági főiskolákon és a műegyetemen is (37·5 és 31·4%); legkisebb számmal szerepelnek viszont a tanulmányaikkal így elmaradt hallgatók a hittudományi szakon (15·0%) és az egyéb főiskolákon (19·1%).

A középiskolai érettségit tett I. éves hallgatók létszámából leszámítva azokat, akik külföldön szereztek érettségi bizonyítványukat (150), a hazai középiskolai érettségi bizonyítvánnyal beirat-

kozottak (4392) közül 2·3% a beiratkozás előtt (szeptemberben), 66·2% a közvetlen előző tanévben (1929/30-ban) és 31·5% a korábbi tanévekben (1929-ben s azt megelőzőleg) szerezte érettségi bizonyítványát. A közvetlen előző tanévben érettségizettek aránya némi emelkedést mutat; 1929/30-ban ugyanis a nevezett arány 64·2% volt (a számszerint való gyarapodás 261-nek felel meg).

A Magyarországon 1929/30-ban középiskolai érettségit tett tanulók (5.824) közül eszerint 2.909, azaz éppen a felerész lépett a következő (1930/31.) tanévben főiskolára. Az így kiszámított arányszám évről-évre valamivel csökkent, amennyiben a szóbanlevő 3 tanév folyamán így alakult: 51·1, 50·2 és 49·9%.

Arra nézve, hogy a hallgatók milyen középiskolában szereztek érettségi bizonyítványukat, a következő adatok tájékoztatnak:

Az 1930/31. tanév I felében újonnan beiratkozott (középiskolát végzett) I. éves hallgatók közül

	gimnáziumban	reál-gimnáziumban	reáliskolában	leány középiskolában
tett érettségit (%-ban)				

Hittudományi	58·6	38·6	1·6	1·2
Jog-	42·0	48·6	9·2	0·2
Orvostan-	29·7	52·5	6·4	11·4
Bölcsészettan-	21·1	28·1	10·1	40·7
Gyógyász. tan-	51·0	18·0	2·0	29·0
Közgazdaságtan-	32·0	31·5	19·8	16·7
Műegyetemi	30·4	34·2	35·4	—
Gazdasági főisk.	36·6	49·3	11·7	2·4
Egyéb főiskolai	16·5	24·6	46·2	12·7
Össz. { 1930/31	35·7	40·2	14·1	10·0
{ 1929/30	28·9	49·1	12·5	9·5

A gimnáziumokban érettségizettek adataink szerint leginkább a hittudományi, jogi és gyógyszerészeti szakon, a reál-gimnáziumokban érettségizettek az orvosi, jogi szakon és a gazdasági főiskolákon, a reáliskolákban érettségizettek pedig a műegyetemen és az egyéb (főképp katonai) főiskolákon iratkoznak be, míg a leányközépiskolákban érettségizettek legnagyobb számmal a bölcsészeti karon és a gyógyszerészeti szakon jelentkeznek. A jelzett 2 tanév végeredményeit összehasonlítva, feltűnő eltolódást látunk a gimnáziumban és a reál-gimnáziumban érettségizettek közt és pedig — sajátságos módon — éppen a régebbi típusú s most már megfogyatkozott számmal működő iskolafaj, a gimnázium javára. Ennek az a magyarázata, hogy ezúttal a korábbi években érettségizettek (1.492) közt a szokottnál nagyobb számmal — éppen feles aránnyal — szerepelnek a gimnáziumot végzettek. Ezek a régebbi keletű gimnáziumi érettségivel bíró

hallgatók legnagyobb számmal (375) a jogi karon (jogakadémiákon) iratkoztak be.

A középiskolai érettségivel beiratkozott I. éves hallgatók az érettségi fokozata szerint a következőképp oszlottak meg: 22·3% jelesen, 31·1% jól és 46·6% egyszerűen érettek. A jeles és jól érettek javára némi eltolódást látunk, amennyiben két évvel előbb (1928/29-ben) 21·2, illetve 28·1% volt ezeknek az aránya. Egyébként a középiskolai érettségiről szóló statisztikai adatok is arra mutatnak, hogy a jelesen és jól érettek aránya évről-évre javul (1927/28-ban 16·8 és 26·1, 1929/30-ban 17·9 és 28·0% a jelesen, illetve a jól érettségizett tanulók aránya). A jobb tanulmányi eredménnyel beiratkozó hallgatók számának ez a gyarapodása természetes következménye a szellemi pályák mai túlszűfolttségének és az ennek nyomában jelentkező erősebb kiválasztásnak.

Az egyes szakok közül az orvosi karon és gyógyszerészeti szakon látunk emelkedést a jelesen érettek arányában (24·7%-ról 32·8%-ra, illetve 8·9%-ról 12·0%-ra), míg a hittudományi hallgatóknál és a jogakadémiákon visszaesés mutatkozik (22·7%-ról 17·7%-ra, illetve 18·6%-ról 8·7%-ra). Egyszerűen éretett hallgató ezúttal is legtöbb volt a gyógyszerészeti szakon (70·0%), a jogakadémiákon (69·0%) és a gazdasági főiskolákon (64·8%), az egyetemek közül viszont Szegeden (62·1%).

A felső kereskedelmi és felső mezőgazdasági érettségit tett I. éves hallgatók közt 17·8% a jeles és 31·8% a jól érettek aránya; (1929/30-ban 20·0, illetve 24·8% volt a megfelelő arány). A felső kereskedelmi érettségit tett hallgatóknál még inkább érvényesül a kiválasztás elve, mint a középiskolaiaknál, amennyiben az 1929/30-ban felső kereskedelmi érettségi vizsgát tett tanulók közt csak 6·6% volt a jeles és 21·8% a jól érettek aránya; a jobb eredménnyel érettségizett felső kereskedelmi iskolai tanulók közül tehát sokkal nagyobb rész kerül fel a főiskolákra, mint az egyszerűen érettek közül.

Olyan I. éves hallgatót, aki már előzőleg más főiskolán, illetve más karon is folytatott tanulmányokat, de ezúttal a szakváltóztatás miatt (az új főiskolai vagy kari felvétel alapján) jutott ismét az I. évesek sorába, adataink közt 524-et (az I. éves hallgatók 10%-a) találunk. Legnagyobb részük ezúttal is a jogi és bölcsészeti karra jut (együttesen közel 52·5%-a az említett létszámnak). A már előzőleg is főiskolai tanulmányokat folytatott hallgatók közül 200 már főiskolai oklevelet is szerzett.

Az I. évfolyamra való új felvételek az egyetemeken, műegyetemen és a jogakadémiákon a vallás- és közoktatásügyi miniszter által engedélyezett keretek között történnek. Az így engedélyezett létszám az 1930/31. tanév I. felében (az iratkozások befejeztéig adott utólagos engedélyezéseket is számítva) 3.790 volt, azaz 309-cel több, mint az előző tanévben.

A numerus clausus hatálya kívül álló hallgatókat (külföldiek, az államszámviteltani és revizori tanfolyam hallgatói) nem számítva, a nevezett főiskolák az 1930/31. tanév I. felében 3.742 hallgatót vettek fel, tehát összeségben 48-cal kevesebbet, mint amennyi az engedélyezett létszám volt. (Az előző tanévben a felvettek létszáma — 3.455 — a mostanihoz viszonyítva 287-tel volt kevesebb s az engedélyezett létszám ugyanekkor 26 híjával telt be).

Az egyes karokat külön figyelve, azt látjuk, hogy a hittudományi kar megállapított létszáma egyik egyetemen se telt be (összesen 69 hely maradt fenn). A többi karokon, illetve főiskolákon (így a közgazdaságtudományi karon, a debreceni jogi karon, a szegedi egyetemen, a műegyetemen) szintén nem teltek be mindenütt az engedélyezett keretek, de ez részben az utólagos engedélyezések túlméretezett számainak, részben annak tulajdonítható, hogy a felvett hallgatók egy része nem iratkozik be. A *túllépés* (azaz még további utólagos engedéllyel eszközölt felvétel) az egyes karokon (szakokon) a be nem töltött 234 hellyel szemben, összefoglalva a többi karok adatait, 186 főt tesz.

Egyébként a II. félévre való beiratkozás alkalmával az engedélyezett, de fennmaradt helyek nemcsak teljesen betelnek, de a nevezett főiskolák újabb utólagos engedéllyel még a II. félévben is vesznek fel új hallgatókat. A II. félévben ugyanis 547 hall-

gatót vettek fel összes főiskoláink (ebből 260-at a jogi, 82-öt a bölcsészeti, 107-et a közgazdaságtudományi karon) és ezek közül 415-nek a felvétele a numerus clausus keretében történt. Kb. 40 olyan hallgatót kell itt számítanunk, akik már az előző félévben is főiskolai hallgatók voltak és ezúttal csupán más karra (szakra) iratkoztak; így tehát keretszámban 375 új felvételt számíthatunk a II. félévben, tehát mintegy 150-nel többet, mint amennyi az I. félévben a keretek betöltésénél még fennmaradt.

Adatgyűjtésünk egyébként az újonnan felvett hallgatókon kívül kiterjed a felvételtől *visszautasított* jelentkezőkre is. Ezek száma az összes főiskolákon az utolsó három évben évente ezer körül volt s ebből kb. 65—70% a numerus clausus hatálya alá tartozó, a többi rész pedig a többi főiskolákra jut. A numerus clausus hatálya alá tartozó főiskolákon egyébként évről-évre csökkent a visszautasítottak száma (az utolsó 3 tanév erre vonatkozó adatai: 697, 672, 646). A visszautasítottak főképp azokból kerülnek ki, akik a felvétel alaki keltekeinek vagy egyéb, az idevonatkozó rendeletekben előírt felételeknek nem felelnek meg (a jelentkezéskor nem volt meg az érettségi bizonyítványuk, minthogy javító érettségit tettek, vagy ha meg is volt, ennek fokozata nem volt kielégítő). A visszautasítottak magas száma ezekben az években onnan is ered, hogy sokan, akik már az előző években is visszautasításban részesültek, a numerus claususnak 1928-ban történt enyhítése folytán újra próbálkoztak a beiratkozással. Kitűnik ez abból, hogy a visszautasítottak közt sokan vannak olyanok, akik nem az előző tanévben, hanem korábban szereztek érettségi bizonyítványukat.

Asztalos József dr.

Az 1930. évi termés értéke.

La valeur de la production agricole en Hongrie en 1930.

Résumé. Le prix des produits des terres labourables — en ne considérant ici que le prix à la production — a accusé une forte diminution en 1930. La valeur totale de la production des terres labourables (1.196,453.135 pengős) a été inférieure de 27·9% à celle de 1929 et de 51·8% à celle de 1928. Elle présentait une diminution particulièrement grande (50%) pour la lentille et de fortes régressions pour le colza (48·5%) et le seigle (47·1%). La valeur moyenne du froment est tombée de 31·4%. On ne voit une augmentation qu'à l'avoine (3·3%). La diminution a été très faible (0·3%) pour le tabac, et c'est compréhensible, parce que le prix payé au producteur y étant fixé chaque année par l'Etat, ne varie guère ordinairement et qu'il est moins influencé que celui des autres produits par les circonstances extérieures.

★

A mezőgazdasági termények példátlan áresése az elmúlt gazdasági évben nemcsak hogy egyáltalában nem enyhült, hanem, sajnos az árak csökkenésének üteme elég nagy mértékben fokozódott. A termelői árat véve figyelembe, az elmúlt év szántóföldi termésének összértéke (lásd a kimutatást) 1.196,453.135 pengő volt, ez az összeg 27·9%-kal kisebb, mint a megelőző évi és 51·8%-kal, mint a két év előtti összérték.

Végignézve a kimutatás adatait, megérthetjük a magyar gazdatársadalom teljes elcsúszottságát. A kimutatás utolsó rovata ugyanis arról számol be, hogy az egyes gazdasági növények termelői átlagára hány százalékkal több vagy kevesebb, mint az előző évi átlagár. Egyetlenegy esetben, a zab átlagáránál mutatkozik egy egészen jelentéktelen (3·3%) emelkedés, a kimutatásban szereplő valamennyi többi gazdasági növényenél végig áresést, illetőleg egyenesen árzuhanást tapasztalunk.

A búza boletta nélkül számított átlagértéke az évek óta tartó konzekvens áresés után 1930-ban ismét 31·4%-kal csökkent, ez az újabb nagyarányú visszaesés most már jogosan nevezhető árzuhanásnak. Még rosszabb a helyzet az igen nehezen értékesíthető rozsnál, a két év áradata között 47·1% a különbség, tehát az árcsökkenés teljes mértékben katasztrofálisnak mondható. Mindezeket a lehetetlen arányú áreséseket felülmúlja a gazdasági szempontból már nem olyan elsőrangú fontosságú lencsének 50%-os árzuhanása, a két év előtti szép lencseáremelkedés már csak a múltnak emléke. Hasonló a helyzet a repcénél, itt 48·5%-os áreséssel állunk szemben. A repceár tavaly is, két év előtt is emelkedő irányzatot mutatott, azután egyszerre, a most tárgyalt gazdasági évben egyik legnagyobb arányú visszaesést produkálta.

A kimutatásban szereplő gazdasági növények között az értékállandóságot természetesen a dohány képviseli. A dohány termelői árát tudvalevőleg a kincstár hivatalból állapítja meg, itt már évek óta csak a legminimálisabb kilengések mutatkoznak. A többi gazdasági növényenél a következetesen lefelé tendáló árirányzat változatosabb képet mutat, így például a szálas takarmányféléknek a katasztrofális rossz termésű 1928. évben mutatkozó nagy áremelkedése két év alatt már teljesen lemorzsolódott, az 1930. évi ár az 1926. évi alacsony árnyívót sem tudta elérni.

Mi állíthatja meg a szántóföldi terményeknek a termelés lehetőségét most már nagymértékben veszélyeztető következetes áresését? A kísérletek, a tárgyalások minden irányban folynak, belső közbelépés, külállamokkal való megegyezés eddig sajnos, érezhető eredményt nem hozott. Akármelyik orvoslási mód hozza meg a várva-várt javulást, a magyar gazdának csak az lehet a kívánsága, hogy a megfogható eredmény gyorsan jelentkezzék, mert a mostani helyzet további fenmaradása könnyen a termelési rend teljes felbomlására vezethet.

Sajóhelyi István.

**A szántóföldi ter-
Valeur de la production**

A termény neve	Termésmennyiség métermázsában <i>Production en q métr.</i>	Átlagérték méter- mázsánként, pengő <i>Valeur moyenne par q m., en pengős</i>	Összes érték ezer pengő <i>Valeur totale en milliers de pengős</i>	Termésmennyiség métermázsában <i>Production en q métr.</i>	Átlagérték méter- mázsánként, pengő <i>Valeur moyenne par q m., en pengős</i>	Összes érték ezer pengő <i>Valeur totale en milliers de pengős</i>	Az átlagérték csök- kenése (—) v. emel- kedése (+) az előző évhez viszonyítva <i>Diminution (—) ou accroissement (+) de la valeur moyenne par rap- port à l'année précédente</i> %
	1926/27			1927/28			
1. Gabonaneműek							
Búza	20,938.081	28·75	602.013	27,001.211	24·50	661.395	— 14·8
Rozs	5,680.983	26·48	150.459	8,277.641	22·76	188.409	— 14·0
Árpa	5,156.632	24·70	127.359	6,677.988	24·85	165.949	+ 0·6
Zab	3,267.815	20·65	67.472	3,995.898	23·48	93.821	+ 13·7
Egyéb gabonanemű	99.472	—	2.154	70.155	—	1.679	—
Együtt	35,142.984	—	949.457	46,022.893	—	1,111.253	—
2. Hüvelyesek							
Borsó	94.644	40·57	3.840	115.519	44·92	5.189	+ 10·7
Bab	34.045	28·79	980	18.949	68·76	1.303	+* 138·9
Lencse	15.365	45·60	701	14.968	84·23	1.261	+ 84·7
Együtt	144.054	—	5.521	149.436	—	7.753	—
3. Kapásnövények							
Szemes tengeri	17,361.111	20·77	360.572	12,596.996	27·92	351.738	+ 34·4
Burgonya	20,048.772	7·12	142.817	14,705.052	10·65	156.553	+ 49·6
Takarmányrépa	24,584.926	2·22	54.483	21,548.123	2·74	59.005	+ 23·4
Cukorrépa	14,554.214	2·78	40.426	14,377.906	3·22	46.329	+ 15·8
Egyéb kapásnövény	2,718.316	—	19.808	2,081.973	—	18.399	—
Együtt	79,267.339	—	618.106	65,310.050	—	632.024	—
4. Kereskedelmi növények							
Dohány	313.413	81·50	25.541	263.004	78·45	20.634	— 3·7
Repce	78.900	42·27	3.335	103.353	43·26	4.471	+ 2·3
Kendermag	41.821	32·07	1.341	30.655	41·62	1.276	+ 29·8
Kenderkóró ¹⁾	68.998	121·10	8.358	53.829	123·47	6.646	+ 19·6
Lenmag	8.572	40·35	346	13.826	41·18	569	+ 2·1
Lenkóró ¹⁾	13.856	176·00	2.439	12.626	239·16	3.020	—
Egyéb keresk. növények	69.642	—	5.065	35.008	—	2.833	+ 35·9
Együtt	595.202	—	46.425	512.301	—	39.449	—
5. Szálas takarmány							
Bükkönyfélék	6,130.734	6·15	37.732	5,361.115	13·59	72.879	+ 121·0
Lucerna	6,257.000	8·21	51.396	4,741.531	16·02	75.942	+ 95·1
Herefélék	5,073.016	7·47	37.881	4,197.473	15·33	64.339	+ 105·2
Egyéb szálas takar- mány	21,894.165	—	45.125	15,425.927	—	54.051	—
Együtt	39,354.915	—	172.134	29,726.046	—	267.211	—
6. Egyéb főtermény							
	2,018.717	—	32.306	2,061.689	—	44.466	—
7. Utónövények és melléktermények							
	9,015.570	—	42.317	8,642.604	—	49.431	—
8. Szalma, szár és kóró							
	89,411.530	—	213.629	101,198.781	—	332.637	—
Összes érték	—	—	2,079.895	—	—	2,484.224	—

¹⁾ Az 1926/27—1928/29. évi termésadatok a tört, tilott és gerebenezett rostnak, az 1929/30. évi termés-
1928—29, filasses broyées, teillées et peignées; pour 1929—30, tiges sèches non travaillées.

melés értéke.

des terres labourables.

Termésmennyiség métermázsában <i>Production en q métr.</i>	1928/29		Az átlagérték csökkenése (—) v. emelkedése (+) az előző évhez viszonyítva <i>Diminution (—) ou accroissement (+) de la valeur moyenne par rapport à l'année précédente</i>	%	1929/30		Az átlagérték csökkenése (—) v. emelkedése (+) az előző évhez viszonyítva <i>Diminution (—) ou accroissement (+) de la valeur moyenne par rapport à l'année précédente</i>	%	Désignation	
	Átlagérték méter-mázsánként, pengő <i>Valeur moyenne par q m., en pengős</i>	Összes érték ezer pengő <i>Valeur totale en milliers de pengős</i>			Termésmennyiség métermázsában <i>Production en q métr.</i>	Átlagérték méter-mázsánként, pengő <i>Valeur moyenne par q m., en pengős</i>				Összes érték ezer pengő <i>Valeur totale en milliers de pengős</i>
20,407.899	19.64	400.910	—	19.8	22,953.426	13.47	309.081	—	31.4	1. Céréales
7,981.916	14.09	112.492	—	38.1	7,215.452	7.46	53.816	—	47.1	Froment
6,826.192	14.95	102.076	—	39.8	6,010.245	12.12	72.827	—	18.9	Seigle
4,106.574	11.92	48.965	—	49.2	2,612.495	12.31	32.170	+	3.3	Orge
226.521	—	2.337	—	—	66.493	—	665	—	—	Avoine
39,549.102	—	666.780	—	—	38,858.111	—	468.559	—	—	Autres céréales
160.471	25.27	4.054	—	43.7	220.062	20.71	4.558	—	18.0	Ensemble
35.772	44.82	1.604	—	34.8	46.600	28.55	1.330	—	36.3	2. Légumineuses
24.220	59.54	1.442	—	29.3	58.817	29.79	1.752	—	50.0	Pois
220.463	—	7.100	—	—	325.479	—	7.640	—	—	Haricots
17,941.370	12.53	224.775	—	55.1	14,070.649	9.95	140.022	—	20.6	Lentilles
21,682.735	5.36	116.122	—	49.7	18,414.465	4.53	83.471	—	15.5	Ensemble
23,023.240	1.96	45.224	—	28.5	22,019.681	1.51	33.304	—	23.0	3. Cultures sarclées
16,070.280	2.97	47.785	—	7.8	14,610.201	2.59	37.901	—	12.8	Mais pour grains
2,904.463	—	18.802	—	—	2,616.717	—	13.162	—	—	Pommes de terre
81,622.088	—	452.708	—	—	71,731.713	—	307.860	—	—	Betterave fourragère
298.476	76.37	22.796	—	2.7	341.887	76.15	26.033	—	0.3	Betterave à sucre
32.882	45.66	1.501	+	5.5	92.284	23.52	2.170	—	48.5	Autres cultures sarclées
34.333	29.07	998	—	30.2	43.508	23.65	1.029	—	18.6	Ensemble
64.340	104.80	6.745	—	15.1	420.703	6.48	2.726	—	—	4. Plantes commerciales
25.119	45.97	1.155	+	11.6	86.705	29.44	2.553	—	36.0	Tabac
35.890	160.90	5.774	—	32.7	394.228	9.84	3.878	—	—	Colza
50.236	—	2.727	—	—	70.638	—	3.413	—	—	Chênevis
541.276	—	41.696	—	—	1,449.953	—	41.802	—	—	Tiges de chanvre ¹⁾
5,209.517	7.13	37.164	—	47.5	4,067.322	6.00	24.404	—	15.8	Linette
4,489.970	9.03	40.529	—	43.6	4,958.332	7.06	34.982	—	21.9	Tiges de lin ¹⁾
4,237.643	7.84	33.208	—	48.9	4,486.493	6.82	30.613	—	13.0	Autres plantes commerciales
15,879.091	—	33.218	—	—	15,468.649	—	27.173	—	—	Ensemble
29,816.221	—	144.119	—	—	28,980.796	—	117.172	—	—	5. Fourrages
2,478.720	—	26.252	—	—	2,041.267	—	19.137	—	—	Espèces de vesce
10,544.259	—	47.106	—	—	9,406.196	—	29.116	—	—	Luzerne
104,512.152	—	274.589	—	—	98,535.977	—	205.167	—	—	Trèfle
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	Autres fourrages
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	Ensemble
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	6. Autres produits principaux
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	7. Plantes tardives et secondaires
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	8. Paille et tige
—	—	1,660.350	—	—	—	—	1,196.453	—	—	Valeur totale

adatok pedig a megmunkálatlan légszáraz kórónak mennyiségét és értékét tüntetik fel. — Pour 1926—27—

Az 1930/31. évi bevetett terület.

Les surfaces ensemencées en Hongrie en 1930-31.

(Ideiglenes adatok — *Chiffres provisoires*).

Résumé. Sur le désir de la presse et des milieux intéressés, l'Office Hongrois de Statistique a décidé naguère de publier chaque année, avant le commencement de la moisson, les chiffres provisoires relatifs aux surfaces ensemencées.

D'après les données concernant l'année en cours, les terres de froment ont diminué de 2·1%; celles de seigle, de 5·6%. On voit de fortes diminutions aux terres de betterave à sucre (23·2%), de chanvre (26·5%) et d'oignon (28·4%). Ont augmenté: les surfaces de maïs (de 2·9%), de pommes de terre (4·1%), de lentilles (11·9%), de lin (23%), de pavot (21·3%) et de piment pour épice (22·8%).

★

A statisztikai hivatal a vetésterületi ideiglenes adatokból a főtermények és a repce ideiglenes adatait eddig évről-évre közölte a földművelésügyi minisztériummal. A minisztérium ezeknek az adatoknak felhasználásával állította össze a június hó végén megjelenő vetésjelentésében az első számszerű becsléseket.

A napi sajtó, valamint több érdeklődő az utóbbi időkben több ízben kifogásolta, hogy a végleges területi- és terméseredmények technikai nehézségek miatt olyan későn jelennek meg, hogy ezek az eredmények gyakorlatilag már alig értékesíthetők, jóformán csak elvont tudományos célokra használhatók fel. A Statisztikai Hivatal mindig törekedett arra, hogy a nagy fáradsággal és költséggel összeállított statisztikai adatokat a nagyközönség körében minél inkább népszerűsítse, éppen ezért a felhangzott kívánságokat honorálva elhatározta, hogy ezentúl a vetés-eredmények összes ideiglenes adatait még az aratás előtt közzé

teszi. A terméseredményekre vonatkozólag a hivatal szeptember hónap folyamán a cséplési eredmények felhasználásával szintén fog ideiglenes adatokat publikálni.

Ilyenformán úgy a sajtó, mint az egyes érdeklődők még idejében olyan adatokhoz fognak jutni, amelyek ha nem is egyeznek tökéletesen a tavaszi hónapokban napvilágot látó végleges eredményekkel, azoktól csak lényegtelenül térnek el és következtésekre eléggé alkalmasak.

Az adatszolgáltató közigazgatási hatóságoktól a bevetett területre vonatkozó statisztikai anyag legnagyobb részét beérkezett, mindössze 10%-ot tesz ki az a rész, ahol az idején hiányában a tavalyi végleges területi adatok szerepelnek a kimutatásban.

A kimutatás adatait szemügyre véve legfeltűnőbb a búzaterület 2·1%-os és a rozsterület 5·6%-os csökkenése. Az évek óta tartó emelkedő irányzat megváltozása elsősorban az illetékes tényezők agitációjának eredménye, a gazdaközönség lassan egyéb gazdasági növények termelését kezdi felkarolni. A legfontosabb kalászosoknál beállott területcsökkenés természetesen magával hozta a két legfontosabb kapásnövényünknek, a tengerinek és burgonyának területemelkedését.

Felemlítésre méltó a lencse 11·9%-os, a len újabb 23%-os, a mák 21·4%-os, a fűszerpaprika 22·8%-os területemelkedése. Ezzel szemben legfeltűnőbb a cukorrépa tekintélyes (23·2%) vetésterületvesztése. A cukorgyárak krízise úglátszik még további termelési redukción von maga után. Elég feltűnő a kender 26·5%-os és a vöröshagyma 28·5%-os területcsökkenése, mind a kettő az értékesítés nehézségeire vezethető vissza.

S. I.

A bevetett szántóföldterület gazdasági vidékek szerint részletezve.

Répartition par régions des terres labourables ensemencées.

A termény neve <i>Produits</i>	A bevetett terület katasztrális holdakban <i>Superficies ensemencées, en arpents cadastraux</i>								Az 1931. évi bevetett terület több (+) kevesebb (-) — Augmentation (+) ou diminution (-) des superficies ensemencées en 1931
	a Dunántúli dombos vidéken <i>Transdanubie</i>		az Alföldön <i>Grande Plaine</i>		az Északi dombos vidéken <i>Nord</i>		Magyarországon összesen <i>Hongrie entière</i>		
	1930	1931 ¹⁾	1930	1931 ¹⁾	1930	1931 ¹⁾	1930	1931 ¹⁾	
Gabonaneműek — Céréales									
Búza — <i>Froment</i>	971.051	942.732	1.556.325	1.539.798	440.810	423.881	2.968.186	2.906.411	— 2·1
Rozs — <i>Seigle</i>	465.195	439.172	578.348	549.752	96.036	87.119	1.139.579	1.076.043	— 5·6
Árpa — <i>Orge</i>	319.015	332.408	342.241	354.437	139.901	147.306	801.157	834.151	+ 4·1
Zab — <i>Avoine</i>	226.192	222.038	151.954	155.357	51.311	53.251	429.457	430.646	+ 0·3
Köles — <i>Millet</i>	5.817	7.632	6.246	6.190	1.488	1.127	13.551	14.949	+ 10·3
Tatárka — <i>Sarrasin</i>	562	454	345	271	86	88	993	813	— 18·1
Hüvelyesek — Légumineuses									
Borsó magnak — <i>Pois p. grain</i>	7.645	7.235	9.931	8.758	3.074	2.816	20.650	18.809	— 8·9
Borsó zölden — <i>Pois verts</i>	1.532	1.410	3.309	3.272	631	663	5.472	5.345	— 2·3
Bab — <i>Haricots</i>	3.884	4.007	4.975	5.037	1.756	1.773	10.615	10.817	+ 1·9
Lencse — <i>Lentilles</i>	1.538	2.027	2.625	2.857	8.698	9.507	12.861	14.391	+ 11·9
Kapásnövények — Cultures sarclées									
Szemes tengeri — <i>Maïs p. grain</i>	623.704	632.823	1.101.053	1.136.520	143.741	153.944	1.868.498	1.923.287	+ 2·9
Tök főzeléknek — <i>Citrouille employée comme aliment</i>	90	161	744	1.482	221	387	1.055	2.030	+ 92·4
Tök takarmánynak — <i>Citrouille fourragère</i>	1.285	1.551	8.685	10.372	1.756	2.047	11.726	13.970	+ 19·1
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	206.188	213.250	223.592	235.647	49.848	50.430	479.628	499.327	+ 4·1
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	48.997	37.742	64.970	50.320	15.907	11.639	129.874	99.701	— 23·2
Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i>	76.825	85.862	90.172	99.220	23.616	27.696	190.613	212.778	+ 11·6
Egyéb kapásnövények — <i>Autres plantes sarclées</i>	3.310	4.424	30.636	36.745	4.590	6.216	38.536	47.385	+ 23·0
Kereskedelmi növények <i>Plantes commerciales</i>									
Repce — <i>Colza</i>	4.737	9.103	8.795	6.138	3.939	2.939	17.471	18.180	+ 4·1
Komló — <i>Houblon</i>	107	63	253	310	44	96	404	469	+ 16·2
Dohány — <i>Tabac</i>	4.010	3.726	29.449	29.826	7.681	7.569	41.140	41.121	— 0·0
Kender — <i>Chanvre</i>	4.451	3.445	9.056	5.903	2.837	2.957	16.744	12.305	— 26·5
Len — <i>Lin</i>	10.387	8.077	11.731	20.157	3.318	3.042	25.436	31.276	+ 23·0
Mák — <i>Pavot</i>	6.496	7.382	6.292	7.604	2.561	3.640	15.349	18.626	+ 21·4
Napraforgó — <i>Tournesol</i>	104	97	4.800	5.069	440	942	5.344	6.108	+ 14·3
Szálás takarmány — Fourrages									
Csalamádé — <i>Maïs fourrag.</i>	67.516	71.873	44.790	44.880	11.404	12.138	123.710	128.891	+ 4·2
Bükkönyfélék — <i>Vescés</i>	121.978	126.512	110.800	112.365	52.230	58.428	285.008	297.305	+ 4·3
Herefélék — <i>Trèfles</i>	182.854	194.947	59.551	47.792	48.230	48.523	290.635	291.262	+ 0·2
Lucerna — <i>Luzerne</i>	96.981	99.064	145.537	138.136	41.852	42.945	284.370	280.145	— 1·5
Egyéb szálás takarm. — <i>Autres fourrages</i>	98.906	102.858	31.882	33.886	5.247	6.217	136.035	142.961	+ 5·1
Zöldségfélék — Légumes verts									
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	1.671	2.096	5.453	6.985	935	1.286	8.059	10.367	+ 28·8
Paradicsom — <i>Tomate</i>	344	465	3.583	3.730	211	214	4.138	4.409	+ 6·5
Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	427	539	8.384	5.730	207	185	9.018	6.454	— 28·5
Paprika fűszernek — <i>Piment (p. épice)</i>	273	561	6.085	7.232	27	46	6.385	7.839	+ 22·8
Egyéb zöldségfélék — <i>Autres légumes verts</i>	2.458	4.146	10.653	12.536	1.256	1.761	14.367	18.443	+ 28·4
Egyéb termények — Autres produits									
	10.536	9.138	23.462	20.492	2.854	1.760	36.852	31.390	— 14·8
Bevetett terület összesen — Superficie ensemencée totale	3.577.466	3.579.020	4.696.707	4.704.806	1.168.743	1.174.578	9.442.916	9.458.404	+ 0·2

1) Ideiglenes adatok. — *Chiffres provisoires.*

◎ KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ◎

Magyarország külkereskedelmi forgalma az egyes országokkal.

Le commerce de la Hongrie avec différents pays.

Magyarország külkereskedelmi forgalma a Balkán félsziget államaival.

Le commerce de la Hongrie avec les pays balkaniques.

I. rész. — Ire partie.

A Balkán félszigetről szólva elsősorban nem szabad szem elől tévesztenünk azt, hogy a földrajzi és politikai fogalmak itt nem fedik egymást teljesen. A félsziget két legnagyobb államának, Jugoszláviának és Romániának jelentős területei — Szlovénia, Horvátország, a Bánság és Erdély úgy gazdaságilag, mint kultúrálisan a Balkántól teljesen eltérő jellegűek. Most, amikor a külkereskedelmi vonatkozásokat akarjuk megvizsgálni, azonban mégsem függetleníthetjük magunkat az országhatároktól. A tárgyalandó területet ennek folytán 3 zónába oszthatjuk be, úgymint: a legészakibb övezet — inkább Középeurópa, mint Balkán s ebbe tartoznak bele az intenzív mezőgazdaság és bizonyos fokú ipar említett területei. A második övezet az extenzív — nagyrészt szemtermelésre beállított mezőgazdasággal, semmi vagy csak kezdetleges ipari étellel, ide számítjuk Ószerbiát és a román Alföldet, végül a harmadik, legszélsőbb övezet, amit a külterjes állattenyésztés és egyes különleges ipari növények kultúrája jellemez. Ez a terület körülbelül egybeesik Albánia-, Görögország- és Bulgáriával. Az európai Törökországot kikapcsoljuk, minthogy az a közel kelethez, a Levantéhoz tartozik.

A Balkán általános gazdasági problémái.

A külkereskedelmi viszonyok általános tárgyalása előtt nagy vonalakban vázolni kell azokat a kérdéseket, amelyek a félsziget egész területén egyforma erővel hatnak. A török szuverénitása alól csak évtizedekkel ezelőtt felszabadult kis államo-

kat igen hosszú — 1912-től 1918-ig tartó háború-sorozat rázkódtatta meg. Ennek befejeztével lázas munka kezdődött meg, hogy a kedvező és kedvezőtlen területi eltolódások következtében beállott helyzetet stabilizálják. Alig terelődött a kívánt mederbe az újjászervező munka, — amely sok helyen az európai civilizációba való első beilleszkedési kísérletet jelentette, — máris fenyegető erővel jelentkezett az agrárkrízis hatása. Ennek leküzdésére a Balkánon más eszközök kellenek, mint másutt. Eddig két irányban kísérleteznek; az egyik a külföldi tőke bevonásával fokozott bányászati termelés útján adni egyensúlyt a gazdasági élet egységének. A másik lehetőség a mezőgazdasági termelés átszervezése oly módon, hogy egyes, eddig favorizált termények helyébe újabb jövedelmezőbb, főleg ipari feldolgozásra alkalmas növényeket léptetnek.

Ez a Balkán gazdasági törekvésének legtagabb keretek közt felvázolt szerkezete. Am mielőtt a magyar gazdasági étellel való tényleges és lehető kapcsolatok megismeréséhez eljutnánk, az egyes országok viszonyainak valamivel bővebb ismeretere van szükség.

Jugoszlávia.

A háború után közvetlen következő évek számos politikai és más természetű nehézség dacára általában kedvezően folytak le. Az újjáépítés sok munkát és anyagot követelt s az inflációban leromlott dinár a kivitelre serkentően hatott. 1923 után az emelkedő dinárérték az agrártermékek

1. Magyarország külkereskedelmi forgalma Balkánnal az 1928—30. években.

Le commerce de la Hongrie avec les Balkans en 1928—30.

Millió pengőben — *En millions de pengős.*

Behozatal — Importations.											
Év <i>Année</i>	Összesen <i>Total</i>	Románia <i>Roumanie</i>		Jugoszlávia <i>Yougoslavie</i>		Bulgária <i>Bulgarie</i>		Albánia <i>Albanie</i>		Görögország <i>Grèce</i>	
		szám <i>nombre</i>	%	szám <i>nombre</i>	%	szám <i>nombre</i>	%	szám <i>nombre</i>	%	szám <i>nombre</i>	%
1928	1.211.4	95.7	7.91	60.9	5.03	8.7	0.72	—	—	4.8	0.40
1929	1.063.7	96.1	9.04	53.9	5.07	10.3	0.96	—	—	7.6	0.72
1930	832.9	74.6	8.96	42.8	5.14	14.0	1.68	—	—	1.9	0.22
Kivitel — Exportations.											
1928	825.9	45.1	5.46	52.5	6.35	6.8	0.82	0.2	0.02	6.1	0.74
1929	1.038.5	47.0	4.53	61.3	5.90	8.2	0.79	0.3	0.03	11.4	1.10
1930	910.4	30.2	3.32	52.7	5.80	5.5	0.60	0.5	0.06	6.4	0.70

árainak esése és a nagy közterhek válságot teremtettek. A gazdasági politika útjának egységes célkitűzését a Zsivkovics-kormány hatalomrajutásáig a labilis politikai helyzet is megnehezítette. Az új vámtarifa csak 1925 június 20-án lépett életbe s az általános európai irányzatnak megfelelőleg erősen védővamos jellegű. A gyártmányok és félgyártmányok iparfejlesztési szempontból indokolható megterhelése mellett egyes nyersanyagokat is pénzügyi vámokkal sújtotta. Ugyancsak pénzügyi szempontok indokolják a kiviteli vámok fenntartását.

Mezőgazdasági téren a jugoszláv gazdasági politika legfontosabb lépése az agrárreform volt. A megnagyobbodott ország területén ugyanis teljesen különböző birtokviszonyok és gazdálkodási formák uralkodtak, a Magyarországtól elvett részekben levő legmodernebb nagybirtoktól kezdve a zadrugáig.

A hercegovinai és szlovén, valamint szlavón erdőterületek megnyeréséhez Jugoszlávia olyan értékeket kapott, amelyek gazdasági életének egyoldalúságát igen kedvezően változtatták meg. Az erdők 7·6 millió hektárra, az ország területének egyharmadára terjeszkednek ki. Ezen előnyök mellett nagy hátrány az, hogy sem a kitermelés, sem az újrafásítás nem folyik egységes terv szerint.

Hasonló a helyzet a bányászatnál. Az aránylag gazdag természeti adottságok kihasználása igen kevésbé fejlett. Legfontosabb ága a szénbányászat, barnaszénből 4·5 millió tonna, kőszénből közel 300.000 tonna az évi termelés. Ennek folytán további 300.000 mázsa kőszén és másfélszázezer tonna kokszt behozatalára van szükség. A réz, ólom és cinkércet nagyrésze mint nyersfém kerül kivitelre.

A jugoszláv ipar természetesen a volt monarchia területeinek öröksége. Legfontosabb ága a malomipar a Bánátban (új néven Vojvodinában). Az osztrák és cseh malomipar nagyszabású belföldi védelme óta ez kapacitásának csak egyharmadát használja ki és éppúgy, mint a cukorgyárak a legkétségbeesettebben küzd a válsággal.

Végül a gazdasági élet idegrendszeréről, a közlekedésről kell szólnunk. A jugoszláv külkereskedelem igen erősen megsínylette, hogy megfelelő közlekedési utak kiépítése hiányzik. A háború óta 800 km. új sínpárt fektettek le; a kocsis- és lokomotívpark felújítása nagyrészt a jóvátételi számla terhére történt.

Jugoszlávia gazdasági élete 1930-ban.

Az 1930-as év annál súlyosabban érintette a jugoszláv gazdasági életet, minthogy éppen a kivitel két legfontosabb cikkében állott be áresés. A gabonaárak esése mellett a fakivitel is válságba

jutott, amit nagyrészt az orosz és skandináv államok közötti verseny hozott létre. Ez a két tényező ezután az egész országra visszahatott. A gabonakivitel lebonyolítására alakított Gabonakereskedelmi R. T. monopolisztikus helyzete folytán a terménykereskedőket kiszorította a piacról, ennek folytán a pénzforgalom és az ipari élet biztonsága egyformán szenvedett. Ilyen viszonyok között külföldi kölcsönről szó sem lehet, e nélkül pedig a dinár stabilizációja lehetetlen. A termés különben általában sikerültnek mondható, tengeri 35 millió, búza 24.200 ezer, szilva 3.700 ezer, alma 1.380 ezer mázsa és bor 2.910 ezer hektóliter. A kivitel károsan befolyásolta a juh- és disznóvész, amely Ószerbiából a többi tartományokra is áttért. A kiéleződött vámpolitikai helyzet mellett természetesnek kell találnunk, hogy igen sok importáló ország okot látott ebben a körülményben arra, hogy az egész területről származó állatokra behozatali tilalmat vessen ki.

Míg az ipar valamennyi ága erősen szenvedett a kedvezőtlen viszonyok miatt, a bányászat biztató jeleket mutat, több külföldi pénzeszót érdeklődést mutatott a földben rejlő kincsek kiaknázása iránt. Így a Selection Trust, a Trepca Mines Ltd. az ólom- és cinkbányászat, a Split r. t., a Dujev-Piati bauxit telepek és legfőképp a Haylor Betson & Co. a ljubljanai vasérctelepek kitermelésében vesz részt.

Jugoszlávia külkereskedelmi forgalma.

Magyarország szerepe.

Jugoszlávia külkereskedelmére elsősorban az jellemző, hogy a forgalom aránylag igen kicsi. A behozatalból a legutóbbi évben a lakosságra fejtenként 528, a kivitelből 515, összesen tehát 1043 dinár, azaz alig több mint száz pengő jutott. (Hazánkban ezek a számok: behozatali fejkvóta: 103, kiviteli: 113, összesen tehát: 216 pengő; ennyi esik fejtenként a lakosságra a külkereskedelmi forgalom értékéből.)

A jugoszláv külkereskedelmi forgalom országok szerinti tagozódása igen érdekes képet mutat. Míg a kivitelnek több, mint a fele Olaszországban és Ausztriában, egytizede Németországban talál elhelyezést, addig a behozatalnak évek óta legnagyobb része — 17—20 százaléka — Cseh-Szlovákiából származik. Németország, Ausztria rovására, erősen előretört; a múlt évtized közepén még vezetőszerpet játszó Olaszország erősen háttérbe szorult. Magyarország, mint a jugoszláv áruk fellevevője újabban elég előkelő helyet foglal el a listán, ezt azonban fenntartással kell fogadni, mert hiszen a jugoszláv statisztikai kimutatások szerint 1930-ban 74 millió dinár ára búzát, közel 400.000 mázsat vett volna Magyarország Jugoszláviától, amiről természetesen — tranzit árúróll lévén szó —

2. Jugoszlávia külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint.

Répartition par pays du commerce extérieur de la Yougoslavie.

O r s z á g — P a y s	Kivitel — Exportations		O r s z á g — P a y s	Behozatal — Importat.	
	1929	1930		1929	1930
Olaszország — <i>Italie</i>	24·88	28·31	Cseh-Szlov. — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	17·50	17·60
Ausztria — <i>Autriche</i>	15·63	17·68	Németország — <i>Allemagne</i>	15·64	17·55
Németország — <i>Allemagne</i>	8·52	11·66	Ausztria — <i>Autriche</i>	17·43	16·82
Cseh-Szlov. — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	5·38	8·20	Olaszország — <i>Italie</i>	10·84	11·25
Magyarország — <i>Hongrie</i>	6·80	7·18	Anglia — <i>Gr.-Bretagne</i>	5·61	5·92
Görögország — <i>Grèce</i>	7·38	6·05	Magyarország — <i>Hongrie</i>	6·46	5·83
Franciaország — <i>France</i>	3·99	4·18	Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	4·74	4·10
Románia — <i>Roumanie</i>	12·94	2·95	Franciaország — <i>France</i>	3·96	3·87
Svájc — <i>Suisse</i>	2·22	2·63	Románia — <i>Roumanie</i>	2·40	3·20
Anglia — <i>Gr.-Bretagne</i>	1·34	1·54	Brit-India — <i>Inde Britannique</i>	2·00	2·30
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	10·92	9·62	Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	13·42	11·56
Összesen — <i>Total</i>	100·00	100·00	Összesen — <i>Total</i>	100·00	100·00

a magyar statisztika mit sem tud. Már pedig ilyen kiskaliberű külkereskedelmi forgalmon belül az említett összeg jelentős eltolódást eredményez. Hasonló a helyzet a jugoszláv-román forgalomban; itt éppen 96 millió dináros Romániába irányuló

búzakivitelt mutatnak ki, ami a dunai kikötőkön át elszállított árura vonatkozik. Célszerűnek látszik tehát a továbbiak folyamán a két ország közötti forgalmat a magyar adatok korrektúrájával kísélni.

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma Jugoszláviával.

Le commerce de la Hongrie avec la Yougoslavie.

Árumegnevezés <i>Marchandises</i>	Összes behozatal <i>Importations totales</i>			Ebből a Magyarbirodalomtól elszak. részre esik <i>Il en revient au territoire enlevé à la Hongrie</i>					
	1928	1929	1930	1000 P — pengős			%		
				1928	1929	1930	1928	1929	1930
Behozatal — Importations									
Nyers és megm. fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	25.962	22.346	14.223	2.339	1.365	792	9·0	6·1	5·5
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	2.482	2.208	3.452	—	—	—	—	—	—
Szóda kalcinált — <i>Soude calcinée</i>	1.449	1.734	2.343	—	—	—	—	—	—
Kender és kóc — <i>Chanvre et étoupe</i>	2.657	2.224	1.859	2.500	2.169	1.595	94·1	97·5	85·7
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	2.985	2.665	1.779	—	—	—	—	—	—
Marószóda — <i>Soude caustique</i>	1.249	1.463	1.689	—	—	—	—	—	—
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	1.302	1.121	1.531	540	318	773	41·1	28·3	50·4
Kénkovand, nyers — <i>Pyrite jaune brute</i>	1.910	1.899	1.497	—	—	—	—	—	—
Toll — <i>Plumes</i>	2.141	1.625	1.181	2.141	1.625	1.181	100·0	100·0	100·0
Tengeri — <i>Maïs</i>	348	3.410	970	348	3.375	766	100·0	98·9	78·9
Korpa — <i>Son</i>	1.623	597	651	791	248	263	48·7	41·5	40·3
Összesen ¹⁾ — <i>Total</i>	60.955	53.890	42.832	11.337	10.973	6.724	18·6	20·3	15·7
Kivitel — Exportations									
Vasúti kocsik — <i>Wagons pour chemin de fer</i>	2.557	5.789	8.056	14	493	1.417	0·6	8·1	17·5
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	8.014	10.928	6.768	4.964	6.355	2.907	61·9	58·1	42·9
Vas félgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	5.318	5.519	6.027	1.011	1.042	1.243	19·0	18·8	20·6
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	3.538	3.387	3.839	799	668	771	22·5	19·7	20·1
Vill. gépek és kész. — <i>Machines et appareils électriques</i>	2.339	1.978	2.524	532	337	305	22·7	17·0	12·1
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	1.212	2.388	1.684	457	69	268	37·7	2·9	15·9
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	2.719	1.940	1.478	787	682	520	28·9	35·1	35·1
Fémfélgártm. — <i>Demi-produits métalliques</i>	1.226	1.657	1.459	399	596	262	32·5	35·9	17·9
Kőszén — <i>Houille</i>	1.312	1.858	1.366	620	1.030	678	47·2	55·4	49·6
Árpa — <i>Orge</i>	2.239	1.938	1.095	—	—	—	—	—	—
Összesen ¹⁾ — <i>Total</i>	52.493	61.285	52.714	18.665	18.326	13.636	35·5	29·9	25·9

¹⁾ Egyéb árukkal együtt. — *Y compr. les autres marchandises.*

A magyar behozatalban Jugoszlávia 5, a kivitelben 6 százalékkal részesedik. Azt mondhatjuk tehát, hogy a kölcsönös forgalom mindkét ország számára egyforma jelentőséggel bír.

Jugoszlávia két legfontosabb kiviteli cikke, a búza és a fa közül természetesen hazánkat csak az utóbbi érdekli. A jugoszláv fa és faárúk, különösen a tölgyfa, oly kitűnő minőségűek, hogy igen széles elterjedettségnek örvendenek és még a nagy európai konkurrencia is csak kevéssé ártott az elhelyezhetőségnek. A legfontosabb tétel, az épületfa is csak tizenegynéhány százalékos visszaesést szenvedett, ami a szomszédos osztrák fatermelés súlyos válsága mellett csekély veszteségnek tűnik csak fel. A magyar fabehozatal Jugoszláviából az utóbbi években erősen csökkenő tendenciát mutat, de ez nem csodálható, hiszen összes fabehozatalunk az utolsó három év alatt mennyiségben több mint 30, értékben pedig 40 százalékos csökkenést szenvedett. A Magyarországra importált jugoszláv fa csaknem kizárólag szlavóniai erdőkből származik. Egy másik fontos cikk, amit csaknem egészében a volt Magyarország területéről vásárolunk, a kender és kenderkóc. Ezeknek a cikkeknek csaknem teljes egészét itt szerezzük be, az olasz, cseh és német áruk csak alárendelt szerepet játszanak. A volt magyar területek továbbá természetesen továbbra is szállítják mindazokat a mezőgazdasági terményeket, amelyek éghajlati vagy egyéb okok folytán ott otthonosabbak, mint a magyar uralom alatt maradt területen. Elsősorban az állattenyésztés köréből a nyersbőr és a toll, a növénytermelési terményekből pedig a tengeri és a korpa jön figyelembe.

Azt látjuk tehát, hogy a behozatalnak igen jelentős része a volt magyar területet szolgálja. A régi Szerbia és az újonnan szerzett hegyvidékek bányászati és vegyi nyersanyagokat szállítanak. Ezek közül a vasérc játsza a legfontosabb szerepet, Jugoszlávia egy évben körülbelül 400.000 tonna vasat termel s ebből igen jelentős mennyiséget exportál. A kivitel összértéke évi 40—60 millió dinárra is felmegy, s így Magyarország évi 2—3 millió pengős importjával körülbelül a felét veszi fel. Az egyéb termékek, a kalcinált- és marószóda szintén évi 40—60 millió dináros értékben szerepelnek a kivitelben. Magyarország itt is körülbelül a felét veszi fel a kivitt mennyiségnek.

Érdekesebb számunkra a magyar export Jugoszláviában feltáruló lehetőségeinek vizsgálata. Magyarország nehézipara hosszú idő óta jelentős szállítója Jugoszláviának. Nemcsak a jóvátételi szám-lára szállított vasúti szerelvények, hanem gépek, vasárúk, félgyártmányok és villamosgépek is jelentős mértékben találtak piacot déli szomszédainknál. A legutóbbi évben számos cikkben visszaesés állott be. Ennek oka egyrészt az, hogy a jugoszláv köz-

lekedési minisztérium az utóbbi évek nagy beruházásai kapcsán túllépte hitelkereteit és takarékosagra van szükség az egyensúly helyreállítása céljából. A magánfelek rendelkezései szintén visszaesnek, s a magyar nehéziparnak erős küzdelmet kell folytatnia a piac megtartásáért. Ezt részben a hitelkeretek bővítésével, részben erős árcsökkenésekkel sikerült elérni. Így a mozdonyjavításhoz szükséges rész-félgyártmányok árából 30%-ot kellett engedni ahhoz, hogy a német, cseh és osztrák iparral szemben a vásárlót — a jugoszláv államvasutakat — megtarthassuk. Jelentős exportcikkek a mezőgazdasági gépek, itt a magyar ipar 75%-ig uralja a piacot. Újabban a kisebb kaliberű gépek nyomulnak előtérbe, minthogy a gazdák csak kisebb befektetést engedhetnek meg maguknak. Nagy lendületet fog adni a további exportnak a behozatali vámok eltörlése. A kötelező nemesített vetőmag használata, valamint a világítás fokozott ütemű bevezetése szintén módot fog nyújtani nehéziparunknak az illető államban való terjeszkedésre. Ezek mellett az örvendetes szempontok mellett figyelembe kell venni, hogy a bútorigar és a vegyészeti cikkek mind nehezebben találnak piacot. Előbbi a pénzhiány és a bizonyos fokú telítettség, utóbbi pedig a belföldi telepek konkurrenciája miatt forog veszélyben. A szappan és a keserűvíz konkurrens nélkül áll. A magyar textilipar erős nehézségekkel küzd a jugoszláv piacon. Így elsősorban harcol a kommerc-árut termelő osztrák és olasz gyárakkal, másodsorban megéri a 20 dináros védővám súlyát is. Annál többre kell becsülnünk az elért eredményeket, hogy műselyemben már csaknem versenytárs nélkül állunk, sőt nagyobb mennyiségű flanelt és kamgarnt is sikerült elhelyezni. Jugoszlávia textilbehozatala állandó csökkenést mutat 1923 óta. Legerősebb ez a gyapjúban, míg a selyemben a divat hatása folytán kevésbé észlelhető. Ennek oka a hazai juhtenyésztés előtérbetörésében és a textilipar céltudatos fejlesztésében rejlik.

Visszatekintve a mondottakra, megállapíthatjuk, hogy a két ország közötti szerves árucseré alapjai oly módon vannak lefektetve, hogy azok a várható további fejlődés ígérletét rejtik magukban.

Románia.

Románia aránylag igen nehezen bontakozik ki azokból a nehézségekből, amelyeknek főoka az új és igen heterogén területek egységesítésében rejlik. Az inflációs politika következtében a lei aranyértékének egyötvenedére zuhant. Stabilizálását külföldi kölcsön hiányában máig sem lehetett végrehajtani. Ehhez járult még a termelés és fogyasztás terén egyaránt megrázkódtatásokat okozó agrárreform. Ez egyrészt új parasztbirtokokat teremtett a hazatérő katonák számára, másrészt a meglevő kis parasztbirtokokat megnagyobbította. Végrehajtásában a

legerősebb radikalizmussal jártak el. A nagybirtok megszüntetésénél azonban nem uralkodtak egységes irányelvek. A királyság különböző részeiben különböző nagyságban állapították meg a meghagyható nagybirtokok maximumát. Hogy ez egy olyan országban, amelynek nagyobb része néhány évtizeddel előbb még négy különböző állam politikai fennhatósága alá tartozott, s melynek nemzetiségi megoszlása is ennek megfelelő képet mutat — milyen alkalmat szolgáltatott politikai szempontok érvényesítésére, az elképzelhető.

A román közgazdasági politikát úgyszólván a felszabadulás óta a teljes autarchiára való törekedés uralja. Az iparvédelmi törvény a hazai nyersanyagot használó gyárak részére igen nagy kedvezményeket engedélyez, adók és közszállítások terén segédanyagokat vámmentesen hozhatnak be stb. Ez a gazdasági patriotizmus odáig megy, hogy egy 1924-ben hozott törvény szerint bányakoncessziót csak olyan társaság kaphat, amelynek részvénytőkéje 60% erejéig belföldiek kezében van. Tőkeszegény agrárországban nagy nehézségekbe kerül megfelelő tőkés csoportosulást összehozni, amely pl. a petroleumkiaknázást eredményesen folytathatja.

Az 1924. augusztusában életbelépett új arany vámtarifa már határozottan szintén az ipari védvámok alapján áll, az 1927. április 10-én életbelépett tarifa pedig autonóm és minimális tételeket tartalmaz. Bár a behozatali vámok a fogyasztók számára nagy terheket jelentenek, mégis ezt a hatást némileg ellensúlyozza az a körülmény, hogy a beruházásra szolgáló áruk egy része külön engedély alapján vámmentesen is behozható. Az államkincstárnak úgy is jelentékeny bevételt biztosítanak a kiviteli vámok, amelyek részben a belföldi árak alacsony színvonalon való tartását is célozzák.

Románia legnagyobb részét mezőgazdaságból él. A természeti adottságok igen kedvezőek, a kihasználás azonban csak kezdetleges. A termés azonban a háború óta visszaesett. A hektáronkénti hozam mászákban kifejezve a következőképen alakult:

	Háború előtti átlag	Háború utáni maximum	Háború utáni minimum
Búza	12·3	10·3	6·1
Tengeri	15·1	14·9	8·1
Zab	16·9	10·7	4·9
Rozs	10·6	9·7	5·6

A termelés hanyatlásának legfőbb oka az agrárreform. A piacra termelő, standard árura törekvő nagybirtok helyét az önellátással megelégedő törpe- és kisbirtok foglalta el. Ennek tulajdonítható az is, hogy míg a háború után a búza vetésterülete 8·3%-kal csökkent, addig a tengeri vetésterülete emelkedett. A háború előtt a kisbirtok és a nagybirtok

egymáshoz való aránya 60 : 40 volt, a háború után pedig 89 : 11.

Ugyancsak az extenzív gazdálkodás jellegét mutatja az állattenyésztés. Míg a szarvasmarhaállomány az utóbbi években a háborús évekhez képest csökkentést mutat, addig a juhállomány megnövekedett.

Az ásványolajtermelés nehezen heverte ki a háborús pusztításokat. A kedvezőtlen áralakulás elensúlyozására szállítási kedvezményeket és a kiviteli vámok csökkentését léptették életbe. A további alakulás pusztán attól függ, hogy milyen tőkecsoport érdeklődését sikerül megnyerni.

A román gazdasági élet igen súlyos következményét érzi annak a körülménynek, hogy a közlekedés nem felel meg a követelményeknek. A vasutak az ország nagyobb részét tevő újonnan megszerzett területeken a természet által adott útirányokon a régi központok felé törekednek s a nagy tengeri kikötők megfelelő összeköttetés nélkül állanak. A pénzügyi helyzet nem engedte meg az olyannyira szükséges újjáépítést.

Románia gazdasági élete 1930-ban.

Az utolsó év súlyos válsága fokozottan ránehezedett a szemtermelésből élő Romániára. A kormány gazdasági bizottsága végre eljutott odáig, hogy a legfontosabb kiviteli vámok eltörlését javasolja. Amily mértékben természetes, hogy ezek az idejélt mult szempontok ma fenn nem tarthatók, oly mértékben jelent viszont eltörlésük veszteséget az állampénztárra, hiszen számos év volt, amelyben a kiviteli vámok kétszerannyi jövedelmet biztosítottak az államnak, mint a behozataliak.

Az év folyamán több igen fontos kereskedelmi szerződés tárgyalása kezdődött meg, többek között Angliával és a legfontosabb üzletféllel, Németországgal. Hosszú tárgyalások után a német-román szerződés 1931. júniusában jött létre. 1930 nyarán hozott törvény szerint a kormány fel van hatalmazva, hogy olyan országgal szemben, amely a román kiviteli cikkeknek fel nem vételével a román gazdasági ágak valamelyikét komolyan fenyegetné, az autonóm vámot duplájára emelje és annak termékeit a piacról teljesen ki is zárhatja.

Románia külkereskedelmi forgalma.

Magyarország szerepe.

Románia legfontosabb exportcikkei az ásványolaj és a fa. Magyarországgal való forgalmában is ezek állanak az első helyen. A finomított kőolaj kivitelének értéke évi 7—8 millió leit jelent, legnagyobb vásárlói Németország, Ausztria és Olaszország. Magyarország állandóan 20—25 millió pengő értékű román ásványolajat vásárol. Érdekes azonban, hogy az erdélyi eredetű áru mindjobban

4. Magyarország külkereskedelmi forgalma Romániával.

Le commerce de la Hongrie avec la Roumanie.

Árumegevezés <i>Marchandises</i>	Összes behozatal <i>Importations totales</i>			Ebből a Magyarbirodalomból elszak. részre esik <i>Il en revient au territoire enlevé à la Hongrie</i>					
	1928	1929	1930	1000 P — pengős			%		
				1928	1929	1930	1928	1929	1930
Behozatal — Importations									
Nyers- és megm. fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	50.238	46.435	34.746	50.238	46.435	34.726	100.0	100.0	100.0
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	21.412	25.448	25.852	1.750	288	31	8.2	1.1	0.1
Faszén — <i>Charbon de bois</i>	1.177	1.530	1.310	1.177	1.530	1.310	100.0	100.0	100.0
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	1.869	2.163	1.271	1.797	2.062	1.195	96.1	95.3	94.0
Toll — <i>Plumes</i>	1.438	1.389	1.095	1.438	1.389	1.095	100.0	100.0	100.0
Korpa — <i>Son</i>	3.774	2.716	1.042	3.442	2.460	986	91.2	90.6	94.6
Mésznitrogén — <i>Cyanamide calcique</i>	3.274	3.034	1.004	3.105	3.034	1.004	94.8	100.0	100.4
Olajpogácsa — <i>Tourteaux</i>	1.495	1.190	1.002	1.053	701	783	70.0	58.9	78.1
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	599	503	520	424	464	302	70.8	92.2	58.1
Összesen ¹⁾ — <i>Total</i>	95.734	96.146	74.631	73.047	67.017	46.655	76.3	69.7	62.5
Kivitel — Exportations									
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	11.700	11.915	7.117	9.986	8.989	4.649	85.3	75.4	65.3
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	8.147	6.339	3.177	5.294	4.796	2.002	65.0	75.6	63.0
Vill. gépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	2.299	3.726	2.970	1.064	2.043	1.636	46.2	54.7	55.1
Könyv, folyóirat — <i>Livres et revues</i>	1.685	2.618	2.723	1.677	2.612	2.722	99.5	99.7	100.0
Jutazsák — <i>Sacs en jute</i>	1.665	2.041	1.554	1.509	1.479	875	90.6	72.4	56.3
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	2.727	1.660	1.508	2.060	1.285	1.062	75.5	77.4	70.4
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de coton et fils à coudre de coton</i>	1.498	1.177	833	832	738	678	55.5	62.7	81.3
Fémfélgyártmányok — <i>Demi-produits métalliques</i>	989	732	714	792	457	397	80.1	62.4	55.6
Prémbőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	262	691	641	247	675	510	94.2	97.6	79.5
Köszén — <i>Houille</i>	613	687	605	590	631	604	96.2	91.8	100.0
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	2.858	1.438	541	1.610	1.182	515	56.3	82.1	95.1
Összesen ¹⁾ — <i>Total</i>	45.097	47.067	30.175	33.439	34.758	20.800	74.1	73.8	68.9

¹⁾ Egyéb árukkal együtt. — *Y comp. les autres marchandises.*

háttérbe szorul. A fánál azonban, mely Románia másik standard exportáruja, s amelyet igen széles körben tud elhelyezni, így nemcsak a már említett országokban, hanem a fátlan Levantéban is, állandóan azt látjuk, hogy a Magyarország által vásárolt egész mennyiség kizárólag az erdélyi erdőségekből származik. Éppen ezen szállítási könnyebbségnek tulajdonítható az, hogy Magyarország a legnagyobb fogyasztója a román fának.

Évente több mint 1 millió pengő ára friss gyümölcsöt is vásárolunk Romániában. Ez legnagyobb-részt erdélyi alma. A Romániából való importunk áttekintésénél általában azt látjuk, hogy főleg a mezőgazdaság melléktermékeit vásároljuk s azt is csaknem kizárólag a volt Magyarország területéről. Importunk tehát 2 körülbelül egyenlő értékű félre osztható, az egyikbe tartoznak a mezőgazdasági és erdészeti termények és termékek, a régi Magyarország területéről; a másikat pedig teljesen uralja a romániai petroleum.

A magyar kivitel két fő ágra oszlik. Az egyik a nehézipar, a másik a textilipar. Mindjárt bevezetésképen meg kell állapítanunk, hogy az utolsó három év sajnálatos csökkenést mutat. A vasfélgyártmányok kiviteli értéke 40, a gépek- és készülékeké 60, a vasárúké 45%-kal csökkent. Ezzel szemben a kisebb jelentőségű villamosgépek kiviteli értéke 30 %-os emelkedést mutat. A textilárúk közül a pamutfonál és cérna szintén elvesztette értékének csaknem a felét, a pamutszövet pedig, ami egyike volt legfontosabb exportáruinknak, közel 3 millióról félmillió pengőre esett vissza. A kikészített prémbőr kivitele jelentős emelkedést mutat. Ez a külföldön mind nagyobb elismerést szerző magyar cikk 3 év alatt értékének két és félszeresét érte el. Még egy érdekes tételről kell megemlékeznünk a könyv- és folyóiratról; ennek kivitele az utóbbi évek alatt 60%-kal emelkedett s az exportranglista negyedik helyét foglalja el ma, hirdelve azt, hogy a magyar

betű iránti érdeklődés minden kedvezőtlen körülmény ellenére csak fokozódik.

Még egy érdekes szempontot kell felemlítenünk, hogy t. i. a megszállott területek részesedése általában erősen csökkenő irányzatot mutat. A magyar

ipar tehát teret tud hódítani olyan területen is, ahol igen erős, — főleg német — konkurenciával kell szembeállania, s amelynek rekompenzáló ereje, mint azt a fentebbiekben láttuk, meglehetősen egyoldalú.

Sibelka-Perleberg Artur.

Budapest fontosabb gócpontjainak utcai forgalma.

La circulation sur les points les plus fréquentés de Budapest.

Résumé. *A Budapest, la circulation des véhicules est la plus vive sur la place Calvin: en 1930, environ 10 millions de véhicules y ont passé, en ne comptant que ceux ayant circulé entre 7 et 21 heures. Sous ce rapport, vient après la place Calvin le croisement de la rue Kossuth Lajos et l'avenue Rákóczi (près de 7 millions de véhicules en 1930). La circulation des tramways a été particulièrement grande au carrefour de la place Baross et de la rue Bethlen; celle des automobiles et des motocyclettes, sur la place Clark, à l'entrée du pont de chaînes.*

★

Fővárosunk utcáin lebonyolódó járműforgalom nagyságát a Szemle 1930. évi 7. számában, a forgalmi balesetekkel kapcsolatban néhány jellemzőbb adattal igyekeztünk megvilágítani. Az utcai közlekedés megfelelő rendezésével kapcsolatban több oldalról megnyilvánuló érdeklődésre való tekintettel kívánatosnak véljük az ebből a szempontból rendelkezésünkre álló újabb részletesebb adatokat is bemutatni. A közölt adatok ez alkalommal is a budapesti államrendőrség kerékpáros osztálya által végrehajtott számlálásnak eredményei.

Az államrendőrség előbb említett szervei útján 1927 óta foglalkozik a forgalom nagyságának számszerűleg megrögzített megfigyelésével. Az idevonatkozó adatokat az első évben a fővárosnak mindössze három legforgalmasabbnak ítélt pontjáról gyűjtötték össze. Ez a három pont a Rákóczi-út és Nagykörút, továbbá a Baross-tér és Bethlen-utca keresztezése, valamint a Margit-híd pesti hídfője volt. Az évek során az észlelés körét állandóan bővítették s 1928-ban 6, 1929-ben 17, végül 1930-ban már 27 helyen végeztek számlálást. A legutóbbi alkalommal a fővárosnak erre a célra kiszemelt pontjai a következők voltak:

1. Apponyi-tér,
2. Bálvány-utca és gr. Tisza István-u. keresztezése,

3. Baross-tér és Bethlen-utca keresztezése,
4. Berlini-tér,
5. Berlini-tér—Teréz-körút—Váci-út—Lipót-körút keresztezése,
6. Clark Ádám-tér,
7. Clark Ádám-tér és Lánchídfe keresztezése,
8. Ferenc József-hídon át,
9. Főherceg Sándor-tér,
10. Gellért-tér és Ferenc József-híd budai hídfő keresztezése,
11. Kálvin-tér,
12. Kálvin-tér—Baross-u. és Üllői-út keresztezése,
13. Kossuth Lajos-u. és Rákóczi-út érintkezési pontja,
14. Kossuth Lajos-u. és Károly-körút keresztezése.
15. Kossuth Lajos-u. és Múzeum-körút keresztezése,
16. Lánchídon át,
17. Lánchíd pesti hídfő,
18. Lánchíd budai hídfő,
19. Margitszigeti bejáró,
20. Margithíd pesti hídfő,
21. Nagykörút és Andrássy-út keresztezése,
22. Nagykörút és Rákóczi-út keresztezése,
23. Nagykörút és Üllői-út keresztezése,
24. Oktogon-tér keresztező pontja,
25. Síp-utca és Rákóczi-út keresztezése,
26. Üllői-út és Ferenc-körút keresztezése,
27. Vilmos császár-út—gr. Tisza István-u. és Andrássy-út keresztezése.

Amint azt az elősoroltakból is megállapíthatjuk, az újabb időben az adatgyűjtést már elég széles körben folytatják s a forgalom alakulását az ebből a célból kiválasztott helyeknek többkülönbözőpontján is megfigyelték. Ilyen eset pl. az, hogy az Oktogon-tér keresztező pontja mellett számlálást hajtottak végre a Nagykörút és Andrássy-út kereszteződésénél. A Rákóczi-út és Kossuth Lajos-utca találkozásánál végbemenő for-

galmat három ponton is megfigyelték, nevezetesen a Rákóczi-út és Kossuth Lajos-utca érintkezésénél, továbbá a Kossuth Lajos-utca és Károly-körút, valamint a Kossuth Lajos-utca és Múzeum-körút keresztezésénél. Az egy és ugyanazon helynek több pontján végrehajtott számlálás más és más eredményre vezetett, ami részint a kiszemelt terep különböző áttekinthetősége folytán állott elő, részint pedig onnan eredt, hogy a nagyobb gócpontok egyes részein lebonyolódó forgalom is különböző nagyságú. Az ilyen és ehhez hasonló próbaszámlálásokkal a legmegfelelőbb megfigyelési pontokat igyekeztek megállapítani s ezzel az adatok megbízhatóságát fokozni.

A forgalom sűrűségének megállapíthatására szolgáló adatok begyűjtése, mint már említettük, már ötödik éve folyik s ennek ellenére sincs ezidőszerint módunkban a forgalom nagyságának évenkénti változását megfigyelni. Ez abban leli a magyarázatát, hogy az eddigi adatgyűjtést minden rendszer nélkül folytatták, ami az adatok összehasonlítását lehetetlenné teszi. Ehhez a megállapításunkhoz az adatgyűjtők igazolásául hozzá kell fűznünk, hogy a forgalomszámlálást az első években kizárólag adminisztratív célokból folytatták le s figyelmen kívül hagytak minden egyéb szempontot, ami a begyűjtött adatok más oldalú használhatóságát biztosította volna. Csak az 1930. év folyamán szakítottak az eddigi rendszerrel s ezek után — mint az alábbiakból látni fogjuk — meg lehet a reményünk arra, hogy a rákövetkező 1931. évi adatok összehasonlításával módunkban lesz a forgalom alakulását megfigyelni.

Az adatok ismertetése előtt röviden meg kell még emlékeznünk azokról a módszertani hibákról, melyek miatt az adatok nagy részének közlésétől el kellett tekintenünk.

A forgalomban köztudomásúlag meglehetősen nagy idényszerű változások tapasztalhatók. Ahhoz tehát, ha a forgalom nagyságára vonatkozólag akarunk megfigyeléseket eszközölni, észlelés céljára több időpontot kell kiválasztani és pedig azokat, melyek a különböző időszakok forgalmi viszonyainak reprezentálására a legalkalmasabbak. A kijelölésnél itt a közúti forgalmi baleseti statisztika adatai szolgálhattak volna támpontul. Tudjuk ugyanis, hogy a balesetek gyakorisága szoros kapcsolatban áll a forgalom nagyságával; valószínű tehát, hogy a legtöbb balesetet felmutató hónapban legnagyobb lesz a forgalom is. Viszont a leg-

kevesebb balesettel szereplő hónapban a forgalom nagysága is kisebb. Az 1930. évi baleseti statisztikából tudjuk, hogy a legtöbb baleset május, június, július, augusztus és szeptember hónapban, a legkevesebb viszont január, február, március és április hónapban szokott előfordulni. Az elsoroltak között is a maximumot szeptember, a minimumot február mutatja fel.

A balesetek gyakorisága és a forgalom nagysága között fennálló kapcsolatot illetőleg feltevésünket a forgalom sűrűségére nézve eddig meglehetősen rendszertelenül végrehajtott számlálások adatai teljes egészükben igazolták. A Baross-tér és Bethlen-utca keresztezésénél 1929. évben eszközölt adatgyűjtés eredményei szerint ugyanis a reggeli 7 órától esti 9 óráig átment járművek száma egyik téli és egyik őszi hónapban a következő volt:

Időszak	Vil-lamos	Gép-kocsi	Motor-kerékp.	Ló-fogat	Lábhajtású kerékpár	Együtt
1929. I.	2.857	4.670	277	2.677	1.946	12.427
1929. IX.	3.560	9.069	849	3.996	2.984	20.458

Ez a két adat elég világosan mutatja azt a nagy hullámzást, mely a forgalomban idényszerűen észlelhető s egyben mindenél beszédesebb bizonyítéka annak is, hogy a forgalom kísérői, a balesetek az élénkebb forgalomban jóval gyakrabban ütnek fel fejüket, mint amikor kevesebb jármű fordul meg az utcákon. Az adatgyűjtők az 1927—1929. években történt észleléseinknél erre a körülményre nem voltak tekintettel s ez az oka annak, hogy adataik a forgalom méreteinek megállapítására nem alkalmasak. Egyes években ugyanis bizonyos helyeken, vagy csak egyetlen alkalommal végeztek számlálást, amikor az időpont kiválasztásánál nem voltak tekintettel a forgalom idényszerű változásaira úgy, hogy az egyetlen észlelést néhol a forgalom mélypontján, néhol meg a legerősebb forgalom idején hajtották végre. Vannak viszont helyek, ahol több időpontban is igyekeztek ugyan adatokat szerezni, de ezek sem alkalmasak az általános helyzet megítélésére, mert a számlálások időpontja minden alkalommal vagy a maximális, vagy a minimális forgalmú napokra esett.

Az 1929. évben megejtett számlálásoknál már kétségtelenül találhatunk bizonyos rendszerességet. Az évek óta lefolytatott adatgyűjtések eredményei vezették valószínűleg rá az adatgyűjtőket annak a megismerésére, hogy az utcákon szeptember hó fo-

lyamán bonyolódik le a legnagyobb arányú forgalom. Ezért a főváros különböző részeinek forgalmi szempontból való egybevetése céljából 1929-ben tizenhárom helyen végeztek ugyanazon időpontban, szeptember hó folyamán számlálást. Ezek az adatok már módot adnak arra, hogy Budapest különböző részein lebonyolódó forgalmat egymással összehasonlítsuk.

A legnagyobb forgalmú szeptember hónapban az 1929. év egyik napján reggeli 7 órától este 9 óráig a főváros gócpontjai közül a legtöbb: 33.740, illetőleg 29.423 jármű a Kosuth Lajos-utca és Károly-körút keresztezésénél és az Oktogon-tér keresztező pontján fordult meg. Körülbelül 28.000 járműből álló forgalma volt még a Rákóczi-út és Nagykörút, valamint a Kálvin-tér, Baross-utca, és Üllői-út keresztezésének is. A többi kiszemelt gócpont forgalma 11.000 és 23.000 jármű között mozgott. Az egyes helyek forgalmában szereplő járművek nemét tekintve villamosok aránylag a legnagyobb számmal a Kálvin-tér, Baross-utca és Üllői-út keresztezésénél voltak képviselve, ahol az egész forgalomnak 18,8%-át tették. A különféle gépkocsik az Oktogon-tér keresztező pontján játszották a legnagyobb szerepet, amennyiben itt a forgalomnak 5,8%-a jutott

rájuk. Ugyanezen a helyen találjuk aránylag a legtöbb motorkerékpárt is, melyek viszonyszáma 9,5% volt. A lófogatú járművek legnagyobb számmal a Margitszigeti bejárónál fordultak meg, ahol az összes járműveknek 24,1%-át képviselték. Végül ugyancsak az Oktogon-tér kereszteződésén ment át ebben az időben a legtöbb lábhajítású kerékpár is, melyek arányszáma 14,2% volt.

Az eddig lefolytatott adatgyűjtések másik módszertani hibája abban áll, hogy az egyes években az adatgyűjtéseket más és más időpontban hajtották végre úgy, hogy az egyes évek eredményei egymással nem hasonlíthatók össze, igaz ugyan, hogy már 1929-ben és 1930-ban tekintettel voltak erre is és mindkét évben a főváros több pontján ugyanegy hónapban, szeptemberben végeztek számlálást. Az adatok az összehasonlítás céljaira ennek ellenére sem alkalmasak, mert a számlálás napjának megállapításánál nem jártak el kellő körültekintéssel. Az 1930. év szeptemberében végzett összeírás napja ugyanis zsidó ünnepekre esett, mi teljesen ferde színben mutatja be a forgalom nagyságát. Ez az akaratlan tévedés viszont igen érdekesen világítja meg, hogy mekkora szerepe van egy zsidó ünnepnek fővárosunk

1. Budapest fontosabb gócpontjainak járműforgalma 1929. év szeptember havának egyik napján.

Circulation des véhicules, pendant un jour de septembre 1929, sur les principaux points de Budapest.

A forgalmi gócpont megnevezése <i>Points les plus fréquentés</i>	A hónap egyik napján reggel 7 órától este 9 óráig átment <i>Véhicules ayant traversé, pendant un jour du dit mois, de 7 à 21 heures, les endroits désignés plus bas</i>					
	villamosok <i>tramsways</i>	gépkocsik <i>automobiles</i>	motorkerékp. <i>motocyclistes</i>	lófogató járművek — véhicules hippomobiles	lábbal hajtott kerékpárok <i>bicyclettes</i>	összes járművek — <i>au total</i>
Apponyi-tér — <i>Place Apponyi</i>	1.277	11.941	949	1.646	4.316	20.129
Bálvány-utca és gr. Tisza István-utca keresztezése <i>Croisement de la rue Bálvány et de la rue gr. Tisza István</i>	668	8.140	711	625	1.180	11.324
Baross-tér Bethlen-utca keresztezése — <i>Croisement de la place Baross et de la rue Bethlen</i>	3.560	9.069	849	3.996	2.984	20.458
Berlini-tér — <i>Place Berlin</i>	2.153	9.924	1.055	4.224	2.897	20.253
Kálvin-tér, Baross-utca és Üllői-út keresztezése — <i>Croisement de la place Calvin, de la rue Baross et de l'avenue Üllői</i>	5.187	12.442	1.418	5.013	3.485	27.545
Margitszigeti bejáró — <i>Entrée de l'île Marguerite</i>	2.819	8.903	1.422	5.253	3.377	21.774
Nagykörút és Üllői-út keresztezése — <i>Croisement du Grand Boulevard et de l'avenue Üllői</i>	2.717	6.403	891	2.232	2.186	14.429
Oktogon-tér keresztező pontja — <i>Centre de la place Oktogon</i>	2.550	17.080	2.783	2.834	4.176	29.423
Pesti Lánchídfe — <i>Tête de Pest du pont de chaînes</i>	—	12.569	1.204	780	474	15.027
Rákóczi-út Nagykörút keresztezése — <i>Croisement de l'avenue Rákóczi et du Grand Boulevard</i>	4.889	14.223	1.789	3.437	3.424	27.762
Vilmos császár út, gr. Tisza István-utca és Andrássy-út keresztezése — <i>Croisement de l'avenue Vilmos császár, de la rue gr. Tisza István et de l'avenue Andrássy</i>	1.188	14.297	1.341	3.150	2.912	22.888

2. Budapest fontosabb gócpontjainak évi átlagos járműforgalma 1930-ban.

Circulation annuelle moyenne en 1930 sur les principaux points de Budapest.

A forgalmi gócpont megnevezése <i>Points les plus fréquentés</i>	Az év folyamán reggel 7 órától este 9 óráig átment <i>Véhicules ayant traversé en 1930, de 7 à 21 heures, les endroits désignés plus bas</i>											
	villamosok <i>tramways</i>		gépkocsik <i>automobiles</i>		motorkerék- párok - <i>moto- cyclettes</i>		lófogatu jár- művek — <i>véhi- cules hippomo- biles</i>		lábbal hajtott kerékpárok <i>bicyclettes</i>		összes járművek <i>au total</i>	
	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%
Rákóczi-út—Nagykörút <i>Avenue Rákóczi—Grand Boulevard</i>	1,271.660	18·8	3,272.590	48·4	330.325	4·9	718.685	10·6	1,169.055	17·3	6,762.355	100·0
Pesti Margithídő — <i>Tête de Pest du pont Marguerite</i>	848.625	15·5	2,699.175	49·2	218.280	4·0	977.470	17·8	743.505	13·5	5,487.055	100·0
Baross-tér—Bethlen-utca <i>Place Baross—Rue Bethlen</i>	1,178.585	22·2	1,964.795	37·0	188.340	3·6	953.380	18·0	1,017.620	19·2	5,302.720	100·0
Apponyi-tér — <i>Place Apponyi</i>	411.720	8·2	3,738.695	74·7	177.025	3·6	127.020	2·6	546.040	10·9	5,000,500	100·0
Vilmos császár-út—And- rássy-út— <i>Avenue Vilmos császár—Avenue Andrássy</i>	524.505	8·2	3,950.395	61·6	344.560	5·4	554.435	8·7	1,034.410	16·1	6,408.305	100·0
Kossuth Lajos-utca—Rá- kóczi-út — <i>Rue Kossuth Lajos—Avenue Rákóczi</i>	1,226.035	17·3	3,458.010	48·8	267.910	3·8	811.030	11·5	1,314.730	18·6	7,077.715	100·0
Nagykörút—Üllői-út — <i>Grand Boulevard—Ave- nue Üllői</i>	909.215	20·5	1,812.590	40·8	245.645	5·5	658.825	14·8	815.410	18·4	4,441.685	100·0
Calvin-tér — <i>Place Calvin</i>	1,422.040	14·8	4,110.995	42·8	483.625	5·0	1,635.200	17·0	1,953.480	20·4	9,605.340	100·0
Clark Ádám-tér—Lánc- hídő — <i>Place Clark —Tête du pont de chaînes</i>	—	—	3,773.370	85·6	264.260	6·0	243.090	5·5	126.655	2·9	4,407.375	100·0

utcai közlekedésében. Az idevonatkozó ada-
tunk a következők:

Forgalmi gócpont	Időpont	Gépkocsik és motor- kerékpárok	Egyéb jármű- vek	Összes jármű- vek
Nagykörút és Rákóczi-út kereszteződése	1929. IX.	16.012	11.750	27.762
	1930. IX.	9.341	3.579	12.920
Apponyi-tér	1929. IX.	12.890	7.239	20.129
	1930. IX.	8.612	3.452	12.064
Kálvin-tér, Ba- ross-u. és Üll.-út kereszteződése	1929. IX.	13.860	13.685	27.545
	1930. IX.	7.526	10.569	18.095

Ezekből egész világosan megítélhető,
hogy Budapesten a nagyobb zsidó ünnep
mennyire megváltoztatja az utcák rendes
képét. Vannak forgalmi gócpontok, ahol a
járművek forgalma még a felét sem éri el
a normálisnak.

A legfrissebb keletű adatokat vizsgálva —
mint említettük —, az adatgyűjtésben már
megállapíthatunk bizonyos rendszerességet.
Az 1930. évben végzett forgalomszámláláso-
kat ugyanis a főváros fontosabb közleke-
dési pontjain háromszor hajtották végre s
az időpontok kijelölésénél tekintettel voltak
a forgalom idényszerű hullámszerűségeire. A
számlálás céljaira február, június és szeptem-

ber hónap egyik napján végbemenő for-
galom nagyságának a számbavétele szol-
gált, mely adatok a téli, nyári és őszi idény-
ben lebonyolódó forgalom megvilágítására,
mint azt az előbbiekből ugyancsak láttuk,
leginkább alkalmasak. A szeptemberi szám-
lálás napjának helytelen megválasztása, —
amire már szintén rámutattunk — az 1930.
évi adatok használhatóságát ugyan károsan
befolyásolta, ezek az adatok azonban már
mégis inkább alkalmasabbak arra, hogy ab-
ból Budapest egyes pontjainak átlagos évi
forgalmát megállapítani lehessen. Az át-
lagszámításnál a téli (februári) és a nyári
(júniusi) számlálás eredményeit használtuk
fel s ezek alapján igyekeztünk az átlagos
évi forgalmat rekonstruálni.

Az 1930. év folyamán Budapesten a
Kálvin-térnek volt a legnagyobb forgalma,
ahol a reggel 7 óra és este 9 óra közötti idő-
ben egy év leforgása alatt megfordult jár-
művek száma 10 millióra tehető. Legköze-
lebb áll ehhez a Kossuth Lajos-utca és Rá-
kóczi-út kereszteződésénél lebonyolódó for-
galom, ahol ugyanezen idő alatt körülbelül
7 millió jármű fordulhatott meg. A többi

helyek mindegyikének forgalma alatta marad azoknak s forgalmuk 4—6 millió járműből állott. A járművek nemét tekintve legsűrűbb volt aránylag a villamosközlekedés a Baross-tér és Bethlen-utca találkozásánál, ahol a villamosok az összes járműveknek 22·2%-át tették. Ugyanitt fordult meg aránylag a legtöbb a lófogatú járművekből is (18·0%). Az automobil és motorkerékpárforgalom a Clark Ádám-tér és Lánchídfőnél bonyolódott le, amennyiben az előbbieket arányszáma 85·6%-ot, az utóbbiaké pedig 6·0%-ot tett. Végül a lábbal

hajtott kerékpárok a Kálvin-téren jutottak aránylag leginkább szerephez, ahol arányuk elérte a 20·4%-ot.

Az ismertetett adatok az elmondott hiányosságaik ellenére már ebben az alakjukban is értékes anyagot szolgáltatnak fővárosunk utcai forgalmának megismerésére. Joggal remélhetjük tehát, hogy az újabb rendszeresen lefolytatott adatgyűjtések eredményei révén Budapest területén lebonyolódó forgalomról még tisztább képet alkotunk magunknak.

Várszeghy János dr.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Melly József dr.: „A cukorbetegség Budapestén“.

Dr Joseph Melly: La mortalité par diabète à Budapest.

Statisztikai közlemények. (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.)
59. kötet (1930) 2. sz. Budapest, 1930. 122 l. Kiadja:
Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques. Rédigées par Louis I. Illyefalvi. Vol. 59 (1930), N° 2. Budapest, 1930. 122 p. Publiées par le Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Résumé. *La mortalité par diabète présente une augmentation, surtout dans les villes et parmi les femmes. En 1928, le nombre des décès dus au diabète représentait à Budapest 42% du chiffre correspondant relatif au pays entier; cette proportion était bien supérieure au rapport de la population de Budapest à celle du pays entier. Dans la même année, le diabète a causé 152 décès dans cette ville, contre seulement 47 en 1901. La mortalité diabétique y est particulièrement élevée chez les israélites: en 1928, elle représentait parmi eux 52%, dépassant fort le rapport des Juifs à la population totale de la ville (23%). Dans la mortalité par diabète, les individus étrangers à Budapest figuraient pour 17·5% en 1928. Cette maladie sévit surtout dans les arrondissements à majorité israélite. Elle frappe les femmes plus que les hommes, et en général les personnes âgées. Pendant la période comprise entre 1901 et 1925, donc pendant un quart de siècle, le nombre de la population de plus de 30 ans n'a augmenté à Budapest que de 25·1%, tandis que la mortalité par diabète s'y élevait de 50% (celle par cancer bien moins: de 33%).*

On voit par le présent ouvrage que Noorden s'est trompé en affirmant, en 1917, qu'on ne saurait dresser une statistique exacte sur le diabète.

★

Melly orvosstatisztikai munkásságának igen figyelemreméltó terméke e különleges belorvosi szakstatisztika: a cukorbetegségről s leginkább azok halandóságáról szóló új kötet. A cukorbeteg szociálegészségügyi vonatkozásait már azért is indokolt volt behatóbb vizsgálat alá venni, mert erre vonatkozólag alig voltak adatok találhatóak és mert a külföldi szakirodalomban újabb megint azt olvashatjuk, hogy a diabetesmorbidity és mortalitás ismét emelkedőben van.

A diabetes szociálegészségügyi viszonyainak feltárása céljából rendelkezésre álló statisztikai anyag szegényes. Ez a kórforma nem tartozik a bejelentésre kötelezett betegségek közé s így rendszeresen szerkesztett morbiditási statisztikánk nincsen. A kórházak és gyógyintézetek statisztikái csak reprezentatív adatgyűjtéseknek tekinthetők s így ezekből messzebbmenő következtetéseket vonni alig lehet. Ezért a diabetes szociálegészségügyi viszonyait majdnem kizárólag csak a mortalitási anyag elemzése révén vehetjük vizsgálat alá.

Magyarország diabetesmortalitási anyagát nagyon lerontja a laikus halottkének az adatszolgáltatásban való részvétele. A laikusok számára készült nomenklatúrában a diabetes egyáltalában nem is volt szerepeltethető s így országos indexeket nem is lehet számítani. Az abszolút számokból durván nézve is megállapíthatjuk, hogy Magyarország diabetesmortalitása 1920-tól 1928-ig 58%-kal növekedett. Míg az orvosok által megállapított halálesetek közül 1920-ban 0·16% jutott a diabetes rovatába, addig 1928-ban már 0·29%.

Jellegzetes azonban, hogy míg a férfiak viszony-száma csak 31·7%-kal gyarapodott, addig a nőké 83·3%-kal. Világos ebből, hogy a cukorbajhalálózások szaporodásának túlnyomó többsége a női nemre esik.

Külföldi adatok is azt dokumentálják, hogy a *cukorbajhalandóság a városok mortalitásában jóval nagyobb szerepet játszik, mint az egyes államok egész területének halandóságában.* A diabetes kérdés tehát egyelőre inkább városi jellegű probléma. Budapest székesfőváros diabetesmortalitását 1901-ig sikerült visszafelé követni. A vizsgálódás első esztendejében még csak 47, utolsó esztendejében már 152 ember halt meg cukorbajban. Az emelkedés elég kifejezett még akkor is, ha a diagnosztika erőteljes fejlődését figyelembe vesszük. Az ország diabetesmortalitásának zöme különben is Budapestre jutott, mert míg a székesfőváros népessége az ország lakosságának kerekén 12%-át reprezentálja, addig 1928-ban a cukorbajhalandóságnak kerekén 42%-a esett Budapestre. A székesfővárosban 10.000 lakóra kiszámítva 1901-ben 0·6, 1928-ban már 1·6 cukorbajos egyén halál-esete következett be, ami 166·7%-os emelkedésnek felel meg.

A székesfőváros cukorbajhalandóságát *Hunziler* közlésére támaszkodva Basel diabetesmortalitásával lehet egybevetni. Az 1915—1919. években Baselen 1·16%, az 1916—1920. esztendőekben Budapesten 0·12% indexek jellemezték a diabetesmortalitást, tehát székesfővárosunk cukorbajhalandósága jóval alacsonyabb nívón állott. Budapesten is a nők diabeteshalandósága emelkedett meglepően, mert míg az 1911—1915. években a cukorbajhalandósága 52·9%-a jutott a férfiakra és 47·1%-a a nőkre, addig a legutóbbi években 43·6%-a a férfiakra és 56·4%-a a női nemre. Szinte megdöbbentő, hogy különösen a házasságban élő nőké emelkedett legkifejezettebben.

A székesfőváros diabetesmortalitásának korcsoportok szerint való szétbontása világosan demonstrálja, hogy a cukorbaj inkább a magasabb korcsoportok betegsége s az emelkedés is ezekre lokalizálódik. A zsidók diabeteshalandóságát sokat tárgyalták a szakirodalomban. A székesfőváros idevágó anyagának vizsgálata szintén arról győz meg bennünket, hogy a zsidók cukorbajhalálózása jóval magasabb, mint a keresztényeké. Míg az izraeliták Budapesten a népesség 23·2%-át reprezentálják, addig rájuk esik a cukorbajhalandóság 51·6%. Az is felette érdekes, hogy míg a keresztény felekezetek indexei apadó, addig az izraelitáké emelkedő jellegű. Ezt a társadalompathologiai jelenséget számos szerző faji sajátosságok kiemelésével igyekszik magyarázni. Megfontolandó

azonban, hogy míg a keresztény hitfelekezetek gümőkórhalandósága magas, az izraelitáké ellenben alacsony, de ezzel szemben ők a rák és főleg a diabetes áldozatai. Igen valószínű tehát, hogy az izraeliták magas cukorbajhalandósága egyszerűen a halálokok eltolódásából származik. Jellegzetes képet nyújt a székesfőváros cukorbajhalandóságának közigazgatási kerületek szerint való tagozódása is. Minden jel ugyanis arra mutat, hogy a diabetesmortalitás közigazgatási kerületek szerint való tagozódása párhuzamos az izraeliták topográfiai elhelyezkedésével.

Megemlítésre érdemes, hogy foglalkozás szerint az önállók és tisztviselők főosztályaiban található a legmagasabb cukorbajhalálózási arányszámok és hogy a székesfőváros diabetesmortalitásának 1928-ban 17·5%-a az itt meghalt idegenekre esik.

Régebben azt hitték, hogy a diabetes csak a kultúrállamok betegsége. Ma már látjuk, hogy a diabetes mindenütt fokozódó számokkal szerepel a mortalitásban. S míg kezdetben csak az öröklődés teóriája dominált, addig ma már az exogén okokat is jobban figyelembe vesszük. Az öröklésnek bizonyára nagy a szerepe, de akkor egészen természetes, hogy a népesség szaporodásával aránylag is többen öröklik a diabetesdiszpozíciót, miért is bizonyára tovább fog emelkedni a diabetesmortalitás. Ezt hangoztatják sokan a szakirodalomban, bár kétségtelen, hogy 15—20 esztendő óta ebben az irányban pontosabban vizsgálják a betegeket, ami az esetek számát természetesen megnöveli.

A világháború alatt csökkent a diabeteshalandóság s ezt számos szerző az akkori élelmezési mizériákkal magyarázza. De ne feledjük el azt sem, hogy azokban az esztendőekben más halálokok kulmináltak s így kézenfekvően erősen elnyomhatták a cukorbajhalandóságot.

Az inzulin gyógyhatása egyes klinikai közlések szerint mutatkozik, de ezt a székesfőváros teljes diabetesmortalitási anyagában még nem sikerült észlelni. A diabetesmortalitás emelkedik és pedig aligha csak relatíve, mert a 30. életéven felüliek százalékos szaporodása 1900-tól 1925-ig 25·1% volt, ami a rákhalandóság emelkedését majdnem kompenzálja (33·3%), de nagyon elmarad a cukorbajhalandóság ez idő alatt észlelhető 50%-os előretörésétől.

Az eredményekből kitűnik, hogy érdemes volt a székesfőváros diabetesmortalitását beható vizsgálat alá venni, ami egyúttal igazolja, hogy *Noorden* túlozott, midőn 1917-ben azt mondta, hogy a cukorbajról megbízható statisztikát összeállítani nem lehet.

Sz. T. dr.

Zentay Dezső dr.: A munkanélküliség alakulása a szellemi pályák körében Budapesten.

Désiré Zentay: Le chômage parmi les travailleurs intellectuels de Budapest.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos). 60. kötet (1930) 4. sz. Budapest, 1930. 255 l. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (Rédigées par Louis I. Illyefalvi). Vol. 60. 1930. No 4. Budapest, 1930. 255 p. Publiée par le Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Résumé. *L'ouvrage expose les résultats de deux enquêtes exécutées en 1926 et en 1929 par la ville de Budapest au sujet des chômeurs intellectuels. D'après l'Office Central de Statistique, qui a également recensé, en mars 1928, les travailleurs et chômeurs intellectuels, 7·8% des travailleurs intellectuels manquaient de travail à Budapest, et cette proportion était de 5% pour la Hongrie entière. D'après les données de la ville de Budapest, le nombre des chômeurs budapestois était de 6509 en 1926 et de 7487 en 1928. En 1928, il y avait parmi les sans-travail 4509 hommes et 2978 femmes. Dans la même année, on comptait, parmi les chômeurs de Budapest, 4.924 employés privés et 1.324 anciens fonctionnaires. Sur 5 anciens fonctionnaires sans emploi, 1 habitait Budapest seulement depuis 10 ou 5 ans, ce qui montre qu'il y avait encore entre eux beaucoup de réfugiés des territoires enlevés à la Hongrie. Sur 4 chômeurs, on comptait 1 bachelier; sur 7 chômeurs, 1 ayant fait des études de Haute Ecole.*

★

A könyv, bár címe szerint csupán a szellemi pályák körében Budapesten jelentkezett munkanélküliséget kívánja tárgyalni, jóval túlmegegy a kitűzött feladatán. Foglalkozik a munka és a munkanélküliség elméleti kérdéseivel, a munkanélküliség történetével, a munkanélküliségi statisztika módszerproblémáival, a munkanélküliség nemzetközi adataival. Megfesti háttérképpen az egész ország munkanélküliségének képét és pedig nemcsak a szellemi, hanem az általános munkanélküliség alakulásának vázát is adja. A szerző a kérdés minden részében otthonos, behatóan ismeri a hatósági munkaközvetítők, a szakszervezetek s valamennyi hivatalos és nem hivatalos adatgyűjtés eredményeit. A könyv törzsét mégis annak a két adatfelvételnek méltatása alkotja, amelyek közül az elsőt 1926-ban, a másodikat 1929-ben hajtotta végre Budapest székesfőváros. Tudvalévő, hogy maga az adatgyűjtési munka is a munkanélküliek segítyezését szolgálta, amennyiben az adatgyűjtést házról-házra járva, szellemi szükségmunkások végezték. Budapest székesfőváros és az adatgyűjtést és feldolgozást végrehajtó Székesfővárosi Statisztikai Hivatal tehát nemcsak a külföldön is példa nélkül álló felvétel foganatosításával, hanem lebonyolításának módjával is nagy szociális érzékről tett tanuságot. Megjegyzendő, hogy a második fel-

vétellel csaknem egyidejűen, 1928 márciusában, a szellemi munkások országos összeírása kapcsán a szellemi munkanélküliekről országos felvétel is készült, amelyet a Központi Statisztikai Hivatal hajtott végre. (Az országos összeírás megállapítása szerint az országban a tulajdonképpeni szellemi munkásoknak 5% a volt az említett időpontban munka nélkül, míg Budapesten a munkanélküliek aránya 7·8%-ot tett.)

A könyvnek, mely módszertani szempontból minden kritikát kiáll, itt csak néhány főbb megállapítását kívánjuk lerögzíteni.

Rá kell mutatnunk, hogy azóta is, amióta a szerző az adatok bevezetéséül a munkanélküliség nemzetközi állását ismertette, igen számottevően megnőtt a világon a munkanélküliek tábora, ami a könyv aktualitását csak fokozza. Szerző még 11 millió munkanélkülről tud (1930 közepén), azóta a világadatok szerint már szinte megkétszereződött a világ amaz államainak munkanélkülisége, amelyekben a munkanélküliség nagyságára valamelyes statisztikai támpont van.

Vázzolja a könyv a tisztviselőkérdést is, annak az osztálynak sorsát, mely a szellemi munkások zömét alkotja. Az átrétegeződési folyamatot mutatja, hogy míg Nagy-Magyarországon az 1910. évi népszámlálás szerint 1.000 kereső közül 37 tartozott a tisztviselőosztályhoz, Csonka-Magyarországon 1920-ban 1.000 keresőből 58 volt tisztviselő.

A szakszervezetek adatai szerint Budapesten látjuk tömörülni a munkanélküliek többségét. Míg azonban a budapesti munkanélküliek 1924—1926-ban az ország összes munkanélkülieinek kétharmadát tették, sőt 1927-ben arányuk csaknem 70% volt, 1929-ben a budapesti munkanélküliek aránya alig haladta meg az 55%-ot. Egyébiránt a szakszervezetek adatai azt mutatják, hogy 1925-ben csaknem egy éven keresztül kulmináló magasságban járt a munkanélküliség, főleg a vasipar váltsága miatt.

Áttérve a szorososan a szellemi munkásokra vonatkozó két fővárosi felvételre, Budapesten 1926-ban 6.509, 1928-ban 7.487 munkanélküli találtatott. Az 1928. évi felvétel szerint a munkanélküliek közül 1.239 még nem volt alkalmazásban, 1.324 köztisztviselő volt, 4.924 magántisztviselő.

A munkanélküliek közül férfi volt 4.509, nő 2.978. A férfiak száma az 1926. évhez képest erősen emelkedett.

Kormegoszlás szerint a 20—40 évesekből, tehát a legproduktívabb korban lévők közül toborzódik a munkanélküliek kétharmadrésze. Míg a 20 éven aluli állást kereső nők aránya harmadfél-szer akkora, mint az ily korú férfiaké, addig a 30—35 évesek közt a két nem aránya már egyforma. 35 éven túl már a férfiak körében nagyobb a munkanélküliség. A tisztviselői pályákon mutatkozó munkanélküliség oka, hogy a háború után fiatal

nők alacsony fizetésért egyre nagyobb tömegben jelentkeztek munkára.

Vallás szerint az alkalmazásban még nem volt munkanélküli férfiak közt a katolikusok aránya 17%-kal nagyobb, mint általában a főváros népességében. Viszont az izraelitáké 40%-kal alacsonyabb.

Családi állapot szerint a még alkalmazásban nem volt férfiak 90%-a nőtlen s a nők 87%-a hajadon. Budapesten ezer felnőtt férfi közül 423 volt nőtlen, de a munkanélküli férfiak közt általában 490 ez az arány. A férjes nők nagyobb arányban kerültek elbocsátásra.

Minden ötödik állást kereső volt köztisztviselő 5—10 éve került a fővárosba, ami arra utal, hogy még mindig sok köztük az elcsatolt területekről menekült.

A lakásviszonyok vizsgálatánál arra a szomorú eredményre jutunk, hogy az önálló lakással rendelkezők száma a munkanélküliek között igen kevés. A nők háromnegyedrészre, a férfiak 43%-a, mint családtag, hozzátartozóinál lakik. A főbérlok aránya a munkanélküliek körében csak 25—30%.

Legérdekesebbek a műveltségi adatok. Minden negyedik munkanélküli érettségit tett, minden hetedik főiskolát végzett. Az összeírtak csaknem kétharmada idegen nyelven is beszél s két olyan munkanélkülit is találtak, aki nyolc nyelven beszél.

A megelőző foglalkozást vizsgálva, kitűnik, hogy a magántisztviselők mondhatni legképzettebb csoportja, a könyvelők, igen hatalmas számot képviselnek a munkanélküliek sorában. A nők között a gépírók szerepelnek nagy számmal.

Az utolsó fizetés adatait tanulmányozva, megállapítható, hogy az elbocsátottak hétharmadrészének aktív korában sem volt 200 pengőnél nagyobb havi fizetése, 40%-é a 150 pengőt sem érte el. Az elbocsátottak közül csak minden ötödik kapott végkielégítést. A volt köztisztviselők 30%-a nyugdíjat élvez, a magántisztviselőknek azonban csupán 4%-a kap nyugdíjat.

Az alkalmazás idejét tekintve, minden harmadik nő s minden negyedik férfi legfeljebb két évig volt alkalmazásban. A magántisztviselők között kétszerannyi a rövidebb szolgálati idő után elbocsátottak száma, mint a köztisztviselőknél. Viszont 10 évi szolgálatidőn felül a volt köztisztviselők a magántisztviselőket ötszörösen felülmúló aránnyal szerepelnek.

Az elbocsátási okok sorában a létszámapasztás 42%-kal szerepel.

Az állás nélküliek kétharmadrésze több, mint egy éve van munka nélkül. Az 1928. évi adatgyűjtés szerint az összes állás nélküliek 51%-a egy évnél hosszabb, de 5 évnél rövidebb idő óta volt munka nélkül.

A munkanélküliek több, mint egyharmada szülői támogatásból él. Igen nagy a kölcsönökből és adományokból élők száma is: minden hatodik munkanélküli volt ilyen.

Befejezésül a könyv a racionalizálás, a munkaidő s a munkanélküliség orvoslásának problémáit tárgyalja.

E. D. dr.

Az Országos Mezőgazdasági Kamara 1931. évi jelentése.

Rapport de la Chambre Hongroise d'Agriculture pour l'année 1931.

Kiadja az Országos Mezőgazdasági Kamara. Budapest, 1931. 390 oldal.

Publié par la Chambre Hongroise d'Agriculture. Budapest, 1931. 390 p.

Résumé. Rendant compte de toutes les questions touchant l'agriculture de Hongrie et indiquant plusieurs possibilités de solution pour la crise agricole, ce puissant volume renseignera utilement les cultivateurs, ainsi que ceux qui s'intéressent aux questions agricoles.

★

A mezőgazdasági termelés válságának fokozódását jellemzi, hogy az Országos Mezőgazdasági Kamara hazai mezőgazdaságunk helyzetéről a folyó évben már 100 oldallal terjedelmesebb kötetben számol be, mint a megelőző esztendőben. A bajokról és azok orvoslásáról tehát eléggé megszapordott a mondanivaló.

A Kamara a jelentés előszavában igen helyesen állapítja meg, hogy az állam meggyengült pénzügyi erejével nem segíthet kellőképpen a gazdatársadalom szorult helyzetén, a segítséget főleg onnan várhatjuk, ha hazánk mezőgazdasági tényezői minden erejüket összpontosítják és a gazdasági háborúban védelemre rendezkednek be.

A kötet egyébként részletesen tájékoztat minden olyan kérdéstről, amelyik a mezőgazdasági termeléssel valami összefüggésben van. A jelentés a bevezetésen kívül tíz részre tagozódik. Az első rész a mezőgazdasági termelés 1930. évi eredményeiről tájékoztat. Itt részletes statisztikai táblázatokkal beszámol az időjárás, területi, termelési adatokról, valamint az állattenyésztés helyzetéről. Ebben a fejezetben tájékoztat a nemesített vetőmagokkal és a különféle műtrágyákkal végzett kísérletek eredményeiről. A következő fejezetben a vám- és kereskedelempolitikai kérdésekkel foglalkozik, a külföldi agrárkonferenciák és vámtárgyalások eredményeit ismerteti. Ebben a részben tárgyalja az ipari kartellek kérdését, ismerteti az új kartell-törvényt.

Kiadós része a jelentésnek a mezőgazdasági termények piaci helyzetét ismertető fejezet. Itt a kivitel és a behozatal jelenlegi állását világítja meg, ebből a szempontból részletezi a gabonaneműek,

az egyéb fontosabb szántóföldi termények, a szőlő, a bor, végül az állatok és az állati termékek exportját és exportlehetőségeit. Az áralakulást szintén ez a fejezet tárgyalja.

Behatóan ismerteti a jelentés a mezőgazdasági termények szállítási körülményeire vonatkozólag folytatott tárgyalásokat és tett intézkedéseket. Különösen fontosak a kivitel előmozdítása érdekében engedélyezett tarifamérséklések és az idénykedvezmények. Ezután a mezőgazdák hitelviszonyairól tájékoztat, itt főleg a földteherrendezés kérdésének megoldását sürgeti. A következő fejezetben a mezőgazdaságot súlyosan nyomó közteher mérséklése érdekében fejt ki propagandát. Az utolsó fejezetben a mezőgazdasági munkáskérdésben szükséges intézkedésekről számol be, itt behatóbban tárgyalja a már veszélyesnek mondható munkacsökkenés kérdését.

A jelentés ezután függelékben bemutatja az Országos Mezőgazdasági Kamara szervezetét, majd egy második függelékben az egyes mezőgazdasági kamarák 1930. évi munkásságáról számol be.

A tartalmas, szépen szerkesztett kötetet bizonyára igen sok érdeklődő szakember és gyakorlati gazda nagy elismeréssel fogja tanulmányozni.

S. I.

Vitéz Nagy Iván: A magyarság világstatisztikája.

Ivan Nagy: La statistique des Hongrois vivant dans le monde.

A Jancsó Benedek Társaság kiadványai 11. (Különlenyomat a „Jancsó Benedek Emlékkönyv“-ből). Budapest, 1931. 52. lap (öt térképpel).

Publications de la Société Benoit Jancsó. N° 11. (Tirage à part du «Jancsó Benedek Emlékkönyv»). Budapest. 1931. 52 p. et 5 cartes.

Résumé. *L'auteur établit, d'après les ouvrages hongrois et étrangers et les chiffres et évaluations officiels, le nombre des Hongrois par pays. Il estime qu'il y a actuellement 12,030.000 Hongrois dans le monde, à savoir 7,920.000 dans le territoire actuel de la Hongrie, 3,387,000 dans les Etats successeurs (la plupart en habitent les territoires enlevés à la Hongrie), 570.000 aux Etats-Unis, et 153.000 dans les autres pays européens et extra-européens.*

★

Vitéz Nagy Iván, a magyar kisebbségstatisztikai irodalom legtevékenyebb művelőinek egyike. Néhány év előtt Szemlénk hasábjain a *bécsi Kisebbségstatisztikai Intézet* szervezetét és munkásságát ismertette,¹⁾ egy másik dolgozata az *európai kisebbségi intézetekről* nyújtott összefoglaló képet, míg elméletibb beállítású (franciául is megjelent)

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1928. (VI.) évf. 1.126. és köv. l.

egyik tanulmányában a *kisebbségi jogvédelem* szempontjából vázolta fel a *nemzetiségi statisztika jelentőségét*. Gyakorlati tekintetben mindezen munkáinál hasznosabb „*Európa kisebbségei*“ c. nemzetiségi statisztikai vázlata, mely bőséges anyagot halmozott össze és adott a magyar kutató és érdeklődő kezeibe. Ebben a tanulmányában, igaz, hogy csak *európai* keretben, a magyarság adatait is egybefoglalta, számukat végeredményben 9·85 millióra becsülve s megállapítva, hogy a kisebbségi sorban élő 48·1 millió európai lakos közül — és pedig az utódállamoknak a kritikát alig kiálló statisztikája szerint — 2·7 millió magyar.

Most „*A magyarság világstatisztikája*“ c. legújabb dolgozatában Nagy ismét becses adalékkal, *teljesebbé* kikerekített adatgyűjteménnyel gyarapította hazai kisebbségstatisztikai irodalmunkat. Az a probléma, hogy mekkora a külföldön élő magyarság száma, elsősorban a magasracsapó kivándorlási hullám idején, a századforduló körül és után foglalkoztatta behatóbban a magyar tudományos világot. Akkoriban ennek a kérdésnek kisebbségi jellege jóformán egyáltalában nem volt. Ma, amikor a magyar népelem tekintélyes hányada összefüggő tömbként a trianoni határokon *túlra* eső területen helyezkedik el és éli a kisebbségi sors küzdelmes, nehéz napjait, a magyarság világstatisztikájában nem a kivándorolt magyaroké, hanem e magyar *kisebbségeké* az első szó. Nemzetünk szétszórtan megtelepedett tagjainak életében ez a legsúlyosabb, legmesszebbmenő figyelemre igényt emelő probléma. Érthető tehát, hogy a gazdasági irodalom konjunktúrájának éveit után a határainkon túlra vetett magyarság kérdése is kezdi elfoglalni kimagasló fontosságú helyét tudományos irodalmunkban. *Pogány Kázmér* és *Krisztics Sándor Nagy* munkájában is idézett dolgozatain kívül még egyik statisztikusunknak *Erdélyi Dezső* néven megjelent tanulmányát¹⁾ kell itt megemlítenünk, mely *Pogány* és *Krisztics* dolgozataival együtt elsőként foglalkozott a Trianon utáni tíz év alatt a külföldön élő magyarság kérdésével.

Az említett becses adatgyűjtemények mellett vitéz Nagy Iván munkája mégsem volt felesleges, és pedig elsősorban azért, mert teljesebben és néhány fontosabb részletadatra is ügyelve, foglalta össze alapos statisztikai forrástanulmányok után a fellelhető, de sajnos nagyon sok esetben becslésekre szorító anyagot. A háború előtti adatgyűjteményekkel szemben pedig megkülönbözteti Nagy művét, hogy az egész vonalon kifejezetten a *magyar anyanyelvet* — és nem a magyar honosság

¹⁾ *Erdélyi Dezső dr.*: Magyarok a határon túl. Magyarország Vereckétől napjainkig. V. kötet. 343—354. l.

tágabb fogalmát — fogadta el kiindulási bázisul. Adatai tehát a békebeli adatokhoz mérten alacsonyabbak, de nemzeti szempontból éppen ezért megbízhatóbbak: a magyar nemzet „százszázalékos“ tagjainak seregszemléje ez.

Rövid bevezetés után a szerző országokint, ill. világrészek szerint tárja elő jól megrajzolt kritikai háttérben a magyar anyanyelvűek létszámát. Munkájának első állomása természetesen *Csonka-Magyarország* s itt az egész országterületre vonatkozó régi adatok felsorolásánál fontos az a megállapítása, hogy habár a magyarság száma a telepítések korszakában nem is emelkedett abszolút erőre, a magyarajkúak serege viszonylag mindig a legerősebb népfajt alkotta. Tanulságos az 1920-as adatoknak a magyar törzsek ezer év előtti szálláshelyeivel való térkép-szerű egybevetése, mert ebből kitűnőleg a magyarság faji tisztaságát ott őrizte meg a legjobban, ahol — az ország kulturális, stb. tekintetben ma is legelhanyagoltabb vidékein! — honfoglaló ősei egy évezreddel ezelőtt először vetették meg lábukat.

Terjedelmes a következő néhány fejezet: az *utódállamok területén élő magyarság* számbeli erejét feltűntető s az új államalakulatok hivatalos adatain kívül 1910-es magyar népszámlálási eredményeket, valamint különböző forrásból származó, többnyire persze becsléseken nyugvó legújabb adatokat is összefoglaló rész. *Nagy* területi megoszlásban is feltárja (térképeken is) a kisebbségi magyarság elhelyezkedését, majd vallásfelekezeti stb. adatokat sorakoztat fel számuknak teljesebb megállapíthatására. A detail-eredmények közül jellemző többek között, hogy míg az izraelita vallásúaknak Ruszinszkóban közel 90%-a és a Nyugati-Felvidéken szintén több mint a fele vallotta magát zsidó nemzetiségűnek, addig a tulajdonképeni Csehországban a zsidóságnak csak gyenge hatodrésze mondta magát a zsidó nemzethez tartozónak: olyan adat ez, mely mellett sem az utódállamok statisztikájának kritikusa, sem a magyarság világstatisztikájának összeállítója nem mehet el szó nélkül. A wilsoni elvek gyakorlati végrehajtásának legélesebb kritikáját pedig az az adat adja meg, amely szerint a cseh-szlovákiai határ mentén közel egy millió lakost felölelő területen 85·6%-os magyarsággal szemben csak 14·4% nem magyar áll (Magyarország többi elszakított területéről is közöl a szerző hasonló adatokat). Érdekesek még *Nagynak* azok az adatai, amelyekben az 1910-es magyar népszámlálás és az idegen népösszeírások adatainak egybevetésével az *elsikkasztott magyarok létszámát* törekszik megállapítani, természetesen gondosan figyelve a menekültek, kiutasítottak, zsidó nemzetiségűeknek kimutatottak stb. ide nem sorozható

számára: Cseh-Szlovákiában 119.708, Jugoszláviában 79.658, Romániában 90.761 ilyen érthetetlenül hiányzó, tehát eltüntetett magyart állapít meg.

Még az utódállamok statisztikai adataihoz hasonló értékű hivatalos eredményekre sem támaszkodhatott a szerző a legtöbb esetben *Európa többi államainak területén és az egyéb világrészekben élő magyarság* számának megállapításánál. Hivatalos adat a magyarságra legfontosabb országok közül is csak innen-onnan áll rendelkezésre; ezek közül főleg a sajnos bizonytalan pontosságú orosz adatok érdekesek. Jóval gazdagabb adattárból származnak viszont az Egyesült-Államokra vonatkozó adatok, habár az egyes számok itt is kritikára, vagy legalább is óvatos felhasználásra szorulnak. Hogy *Nagy* fejtegetései ebben a szakaszban ismét részletesebb formát öltenek, ezt az Egyesült-Államokban élő magyarság nagy száma éppen eléggé indokolja. A továbbiakban Kanada, Délamerika, Afrika, Ázsia és végül Ausztrália és Óceánia magyarjainak számával ismertet meg a szerző, a legtöbbször szintén csak különböző értékű *becslések* alapján.

Ha már most összefoglaljuk vitéz *Nagy* Iván munkájának végső adatait, a magyarság világlétszámáról a következő képet vázolhatjuk fel:

	A magyarság létszáma
Csonka-Magyarországon	7,920.000
Az utódállamokban	3,387.000
Európa többi államaiban	83.000
Észak-Amerikában	570.000
Dél-Amerikában	65.000
Ázsiában	2.500
Afrikában	2.000
Ausztráliában és Óceániában	200

Nagy becslése szerint tehát a világ magyarságának száma kerekén 12,030.000 fő. Ehhez a megállapításához azonban hozzá kell fűznünk, hogy a csonka-magyarországi szám a természetes szaporodás hozzáadásával számított ki az 1920-as bázison, holott az 1920—1930-as évtized vándorlás hiánya a magyarságot is sujthatta (habár a természetes magyarosodás bizonyára ebben az évtizedben is éreztette a vándorlási hiányt kiegyensúlyozó előnyös hatását); továbbá, hogy érzésünk szerint *Nagy* óvatos becslései során inkább a valóságosnál *kevésbbre*, mint *többre* tette egy-egy államban (pl. Ausztriában is) a magyar népesség létszámát. A végeredményt azonban ez a két körülmény aligha befolyásolhatja jelentékenyebben. Erre mutat, hogy *Pogány* Kázmér kevésbé óvatos számítással is csak 13,085.000 főre becsülte a világ magyarjainak számát, az említett *Erdélyi*-féle cikk minimálisan 12·3 millió és maximálisan 13·3 millió főt hozott ki végső mérleg gyanánt, *Krisztics* pedig legutóbb 12,564.000 főnyi magyarsággal

számolt. A különbség e számítások között tehát nem túlságosan nagy s úgy hisszük, nem tévedünk, hogyha a Nagy-féle tizenkétmilliót tekintjük a magyarság létszáma *alsó határának*.

A szerző munkájának értékét emeli, hogy a lélekszámadatokat részleteredmények, kombinatív számanyag, kritikai méltatás és itt-ott térképek is tarkítják. Külön kiemelendő értékes vonása eszmefuttatásának a *forrásanyagidézetek* szokatlanul nagy tömege, mely tanulmányát az egyes részletkérdések iránt érdeklődők számára is nélkülözhetetlenné teszi. A dolgozatot szerző vázlatnak szánta. De több annál, sőt joggal úgy tekinthetjük, mint *bevezetőjét*, előfutárját annak a nagy munkának, mely az 1930 körüli népszámlálás eredményeinek publikálása után lesz sürgősen esedékes és majd késedelem nélkül kell, hogy megjelenjék: a *Magyarság Egyetemes Évkönyve* ez a várva-várt nagy mű, melynek létrehozása véleményünk szerint a Magyar Statisztikai Társaságnak a rokon intézményekkel vállvetve kidolgozandó legfontosabb, legszebb és legnemzetibb feladatát alkotja. Ez a Társaság által is magáénak vallott feladat azonban teljes sikerrel csak úgy oldható meg, hogy ha a kisebbségi kérdés iránt érdeklődő összes intézmények és egyének az előmunkálatok értékes eredményének felhasználásával minden törekvésüket és erejüket *egyesítve* állítják a nagy cél szolgálatába.

Th. L. dr.

Schneller Károly dr.: Borsod vármegye népszaporodása 1920-tól 1930-ig.

Charles Schneller: L'accroissement de la population dans le comitat de Borsod de 1920 à 1930.

Miskolci Jogászélet Könyvtára 71. szám. Miskolc, 1931. 71 l. + 4 táblázatos kimutatás.

Bibliothèque de la Miskolci Jogászélet. No 71. Miskolc, 1931. 71 pages + 4 tableaux.

Résumé. *Situé dans le Nord de la Hongrie, le comitat de Borsod se suffit presque tout à fait économiquement; on y trouve une plaine fertile, des montagnes boisées et de riches gisements métallifères. C'est à ces heureuses conditions que peut être attribué le fait que l'augmentation de la population y dépassait en général celle des autres comitats. De 1920 à 1930, elle a été également favorable, le nombre de la population ayant augmenté de 11·34% et atteint 278.813. L'auteur, détaillant ses données suivant les arrondissements, les régions économiques et les professions exercées dans les communes, met en lumière et les faits démographiques saillants et les principaux mobiles de la fluctuation du nombre de la population.*

★

Az egész országra kiterjeszkedő s a helyi jelenségeket természetszerűleg csak szűkebb keretek között felemlítő hivatalos népesedési kiadványok és közlések nagyszámú sorozata mellett sajnos még napjainkban is eléggé ritkák azok a tanulmányok, amelyek többé-kevésbé monografikus elmélyedéssel *egy-egy város, vidék, vagy megyei törvényhatóság* népesedési életfolyamatának képét rajzolják meg. Schneller előttünk fekvő mun-

kája értékes hajtása ennek a helyi vonatkozású, de nem egyszer országos érdekű jelenségekre is rávilágító kutatómunkának. Dolgozatának értékét alább ismertető adatainak gazdagságán kívül az a frissesség fokozza különösen nagyra, amellyel a szerző több szempontból behatóan átdolgozott anyagát az előzetes eredmények hivatalos összeállítása után a *legrövidebb* idő alatt már közre is adta.

Borsod megye érdekes, megfigyelésremélő törvényhatósága a csonka hazának: földrajzilag és gazdaságilag változatos területet, ideális közigazgatási egységet, szinte *gazdaságilag önellátó vidéket* alkot. Felülete termékeny síkságot, erdős hegyvidéket és bányakincsekben gazdag dombvidéket szerencsésen egyesít, ami a változatosabb gazdasági lehetőségeken kívül a földterület művelési ágak szerint kiegyensúlyozottabb megosztását is eredményezi. Gazdaság-stratégiaileg előnyös fekvését pedig a vásárvonalnak és fontos forgalmi útvonalaknak a megye területén áthaladása határozza meg még meg. Érthető tehát, hogy a vármegye *lélekszámának emelkedése* évtizedről évtizedre *kedvező* volt, a mai országterületen elterülő megyei törvényhatóságokét csaknem mindig meghaladta, az utolsó évtizedben pedig a 11·34%-os jelentős gyarapodás már 278.813 főre növelte a megye népének számát. Borsod vármegye népességbefogadó és népességkonzerváló képessége tehát a múltban és legutóbb is általában kielégítőnek bizonyult, habár a 14·01%-os természetes szaporodással szemben 1920—1930 folyamán 2·67%-os, számszerint 6.701 főnyi *elvándorlási többlet* mutatkozott; ez azonban csak akkor látszik kedvezőtlenebbnek, ha megtudjuk, hogy Miskolc aránylag jóval kevesebbet vett fel ebből a tömegből, mint a korábbi decenniumok alatt. *Közigazgatási járásonkint* persze elég nagy szélsőségekre bukkanunk: a természetes szaporodás dolgában még egyenletesnek mondható a helyzet (a maximumot az edelényi járás képviseli 16·29 százalékkal, a minimumot a miskolci 12·68 százalékkal), de már a tényleges gyarapodás terén a sort lezáró edelényi járás (6·66%) és az élen haladó ózdi (23·02%) között feltűnő a differencia. Ami pedig a vándorlási különbözetet illeti, többlet sajnos csak az utóbbi járásban található, míg a többi járásban eléggé jelentékeny vándorlási hiány az edelényiben a 10%-ot is megközelíti (9·63%). Schneller a népsűrűségi, tömörülési és a természetes szaporodás nagyságrendje szerint is rendezett adatok segítségével törekszik a fejlődés ennyire különböző méreteit előidéző rúgók közélebe férkőzni. Majd tanulmányának legérdekesebb részében *gazdaság- és településföldrajzilag* lehetőleg *egységes területek* szerint taglalja a lélekszámmozgalom eredményeit. Megfontoltan csoportosított főadatait érdemes ideállítani:

V i d é k	Tény- leges szaporodás	Termé- szetes szaporodás	Vándorlási különbség
I. Alföld	8·87	13·67	—4·80
II. Bükkvidék	8·56	12·35	—3·79
1. Hegyvidék	12·80	20·66	—7·86
2. Déli Bükkalja	6·34	9·03	—2·69
3. Északi Bükkalja	8·75	12·20	—3·45
III. Ózdi-csernelyi domb- vidék	23·78	15·72	+8·06
IV. Sajó-Szuha völgye	6·78	15·80	—9·02
V. Boldvamenti dombvid.	5·06	14·29	—9·23
VI. Miskolc körzete	15·84	13·33	+2·51
1. Szomszédos közs.	14·63	10·95	+3·68
2. Távolabbi környezet	17·24	16·09	+1·15
Borsod vármegye	11·34	14·01	—2·67

Míg a közigazgatási egységek szerinti csoportosításban számos helyi jellegzetesség elsikkad, a megye fejlődését determináló tényezők az ilyen gazdaságföldrajzilag tagolt számeredményekből jóval határozottabban domborodnak ki. Nem kísérhetjük végig *Schnellernek* az 1880—1920-as időszak adataira is visszapillantó tanulságos és részletes okfejtését s arra is csak éppen ráutalhatunk, hogy a dolgozatnak eddig a részéig inkább csak statisztikai kategóriák szerint haladó adatsoportosításokat itt monografikusabb, községenkénti szám-elemzések követik, melyek elsősorban a helyi közigazgatást érdekelhetik. Arról azonban meg kell emlékeznünk, hogy a következő — legkerekesebb — fejezetben a szerző régebbi eljárásához hasonlóan a *foglalkozásnak a népgyarapodásra gyakorolt befolyását* is sikeresen hámozza ki a rendelkezésre álló aránylag szűkös anyagból. Ezúttal alkalmazott módszere egy árnyalattal finomabb, mint a város és vidék népesedéséről írott korábbi munkájában: elsősorban azokat a községeket választja külön, amelyekben az iparforgalmi foglalkozások keresői az egész keresőnépességnek legalább felerészét alkotják: a községeknek ezt az első (városias) főcsoportját ismét három alcsoportra bontja szét, az iparos, a bányász és a vegyes jellegű községek kategóriájára, aszerint, hogy az előbb említett két foglalkozási ág közül melyiké az iparforgalmon belül az abszolút többség, vagy pedig az iparforgalmi keresők tábora megoszlik a négy egybefoglalt foglalkozási kategória (bányászat, ipar, kereskedelem és hitel, közlekedés) között. A községek második — hasonlóképpen három alcsoportra osztott — főcsoportját azok a községek alkotják, amelyekben az iparforgalmi keresők aránya 25—50%, míg a harmadik főcsoport az agrárfalvaké, amelyekben az iparforgalmi keresők százaléka 25 alatti marad. Mellőzve az alcsoportok adatait, *Schneller* számításának legfőbb eredményeit kis összeállításunkba foglalhatjuk össze: (Lásd a köv. táblát.)

Még csak Diósgyőr (Állami Vasgyár) stagnálására kell a figyelmet felhívni *Schneller* mélyen-szántó részletesebb fejtegetései közül s arra, hogy az östermelő színezetű községek lakossága szám-

Kategória	Tényleges szaporodás		Vándorl. különb.	Tényleg. szap. 1880—1930
	Természetes szaporodás			
	s z á z a l	é k		
I. községcsoport (50%-nál több iparforg. kereső)	17·29	14·71	+2·58	236·65
II. községcsoport (25—50% iparforg. kereső)	16·67	16·44	+0·23	64·45
III. községcsoport (25%-nál kevesebb iparforg. kereső)	8·01	13·21	—5·20	37·63

szerűleg és viszonylag is éppen az 1920 óta elmult évtizedben gyarapodott a legerőteljesebben. A tanulmányt ezután a nemek arányában beállott változások szemléltetése, továbbá a tényeknek és a helyi gazdaságpolitika népesedéspolitikai szempontból felállítható feladatainak ügyes összefoglalása, végezetül a községenkénti részletes táblázat zárja be (*Schneller* által kiszámított arányszámokkal). Végigpillantva a dolgozaton, csak kívánhatjuk, hogy a szerző nemes lokálpatriotizmus fűtötte munkáját a részletes népszámlálási eredmények közreadása után még továbbfolytassa és hasonlóképpen ne szakítsa félbe a Miskolci Jogászélet se szépen megkezdett és immár statisztikai szempontból is nagybecsű publikáló tevékenységét, mellyel helyi vonatkozású statisztikai irodalmunkban szinte teljesen egyedül áll. (Ide kívánkozik annak felemlítése, hogy *Schneller* azóta borsodmegyei anyagát a Miskolci Jogászélet 1931. évi 6. számában megjelent „Demológiai vizsgálatok az 1930-as népszámlálás borsodvármegyei eredményeivel kapcsolatban“ c. tanulmányában a tényleges és természetes szaporodás összefüggése, a műveltségi viszonyok és a nemi megoszlás tekintetében még mélyrehatóbban tovább dolgozta.)

Schneller tanulmányában szép példáját adta annak, hogy az egyszerű lélekszámeredmények és szaporodási adatok gyors kiaknázása nemcsak lehetséges, hanem rendkívül értékes, sokféle tanulsággal szolgáló munka, melynek gyümölcseit a helyi közigazgatás és gazdasági kormányzás bőségesen és idejében értékesítheti. Munkája követendő mintaképpen állítható a hasonló irányú — sajnos felettébb sporadikus — törekvések elé.

Th. L. dr.

Kemény, Georg und Vágó, Josef: Die Volkswirtschaft Ungarns im Jahre 1930.

Budapest, Pester Lloyd 1931. 313 l. — p.

A gazdasági élet rövidebb-hosszabb időközeire vonatkozó megfigyelések eredményeit összefoglaló helyzetjelentések, közgazdasági évkönyvek az utóbbi években nagyon megsaporodtak. Az ily irányú visszatérő ismertetések közül *Kemény György* és *Vágó József* munkája rendszerességével emelkedik ki. A szerzők széles ismeretköre és gyakorlati érzéke, továbbá az a módszeresség, mellyel a gazdasági élet folyását és konjunkturális

alakulását tárgyalják, első helyet biztosítanak ennek az évkönyvnek, mely a külföldi szakkörök érdeklődésére is méltán tarthat számot. Különös érdeme az évkönyvnek a használhatóságát és a szakemberek szempontjából az értékét is nagyban növeli, hogy a szerzők Magyarország gazdasági helyzetét nem elszigetelten tárgyalják, hanem azt mintegy a világgazdasági háttérbe beillesztve szemléltetik.

A világgazdasági helyzetre, továbbá a magyarországi pénz- és tőkepiacra és az 1930. évi állami pénzügyekre vonatkozó részeket *Kemény György* írta. A világgazdaság helyzete 1930-ban című fejezetben a szerző az általános részen kívül külön tárgyalja a fontosabb termékek és ipari alapanyagok, mint búza, cukor, gyapjú, petróleum, gumi, ezüst, réz, vas, továbbá a textilnyersanyagok piacainak helyzetét. Ez az árupiacok fejlődéséről adott áttekintés nagyban növeli az évkönyv értékét. Ezután a hazai áralakulást, termelési adatokat, valamint az egyes iparágak helyzetét megvilágító terjedelmes fejezetek következnek, melyeket részben magán, részben hivatalos statisztikai

adatgyűjtésekre támaszkodva *Vágó József* írt, aki minden fontosabb tényezőt igyekezett megvilágítani, amely a konjunktúrális helyzetek alakulásának szempontjából számbajöhet. Az egyes iparágakról közölt tanulmányaiból bontakozik ki 1930 gazdasági helyzetének kedvezőtlen képe, amely minden vonatkozásban depressziós tüneteket mutat, a javulás biztató jelei nélkül.

Bármilyen bőséges is azonban a tárgyalt statisztikai anyag, annak különösen Magyarországra vonatkozó része taglalásában még összefüggőbb s itt-ott részletesebb lehetne. Különösen a konjunktúra alakulásának megítélése szempontjából fontos hivatalos statisztikai adatsorok szemléltetését nélkülözzük az évkönyvben. A hiányt még az is fokozza, hogy az egyes fejezetekben lévő statisztikai anyag összefoglalása és az azonos természetű külföldi adatokkal való szembeállítás is hiányzik. A szerzők nagy szolgálatot tennének a kutatóknak s az évkönyv használhatóságát még inkább növelnék, ha a jövőben a feldolgozandó statisztikai anyagnak könnyű és teljes áttekinthetőséget biztosítanának.

S. S.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Mémoire sur le commerce international et sur les balances des paiements, 1927/1929. II. vol. Balances des paiements.* Société des Nations. Genève.

Linfield, Harry S.: Statistics of jews, 1931. American jewish committee. New-York.

Annexe récapitulative No 4 à la Nomenclature officielle des Bureaux télégraphiques ouverts au Service international (1927). 15. Edition. Berne.

Documents sélectionnés sur la distribution de l'or soumis à la délégation de l'or du comité financier. Société des Nations. Genève. 1931.

Gater, Dr. Rudolf: Die Konjunkturprognose des Harvard-Institutes. Eine Kritik ihrer Methoden und ihrer Ergebnisse. Zürich. 1931.

Warren, G. F. — Pearson, F. A.: Interrelationship of supply and price. Cornell university. Agricultural experiment station. Ithaca.

Timoshenko, V. P.: Wheat prices and the world wheat market. Cornell university. Agricultural experiment station. Ithaca.

Hoffman, Frederick L.: Present-day trends in the malaria death rate. Prudential insurance company of America. Newark.

Fréchet, M. — Romann, R.: Représentation des lois empiriques par des formules approchées à

l'usage des chimistes, des physiciens, des ingénieurs et des statisticiens. Librairie de l'enseignement technique. Paris.

March, Charles Franklin: Trade unionism in the electric light and power industry. University of Illinois. Urbana. (University of Illinois studies in the social sciences. XVI. (1928.) 2.)

Amerikai Egyesült Államok. (*États-Unis.*) — *Statistical abstract of the United States, 1930.* Bureau of foreign and domestic commerce. Washington.

Financial statistics of states, 1928. Bureau of the census. Washington.

Prisoners in state and federal prisons and reformatories, 1927. Bureau of the census. Washington.

Mortality statistics, 1928. Twenty-ninth annual report. Bureau of the census. Washington.

Birth, stillbirth, and infant mortality statistics for the birth registration area of the United States, 1928. Bureau of the census. Washington.

Year book of the American bureau of metal statistics, 1930. American bureau of metal statist. New York.

Mineral resources of the United States, 1929. (Preliminary summary.) Bureau of the census. Washington.

Cotton production and distribution, 1929/30. Bureau of the census. Washington.

Atti dell' Istituto nazionale delle assicurazioni.
III. Istituto nazionale delle assicurazioni. Roma.

Mortara, Giorgio: *Prospettive economiche*, 1931.
Universita Bocconi di Milano.

*La ricchezza privata delle provincie delle tre
Venezie. I. La ricchezza privata della provincia di
Vicenza.* Per. Dott. Giovanni Ferrari. Scuola di
scienze politiche e sociali della r. università di
Padova.

Oroszország. (Russie.) — *Recueil démogra-
phique.* Académie des sciences d'Ukraine. Kyiv.
(Travaux de l'Institut démographique. VII.)

Kortschak-Tschépourkivsky, Georges: *La mor-
talité dans les 4 plus grandes villes de l'Ukraine,*
1923/1929. Académie des sciences d'Ukraine. Kyiv.
(Mémoires de la classe des sciences naturelles et
techniques. 1.)

Svájc. (Suisse.) — *Eidgenössische Volkszählung,*
1930. Geprüfte Ergebnisse nach Gemeinden. Eid-
genössisches statist. Amt. Bern. (Statistische Quellen-
werke der Schweiz. 13.)

Schweizerische Handelsstatistik. Jahresbericht,
1930. Eidgen. Oberzolldirektion. Bern.

*Untersuchungen betreffend die Rentabilität der
schweizerischen Landwirtschaft, 1929/30. I. Teil.*
Schweizerisches Bauernsekretariat. Bern.

*Die Bar- und Akkordlöhne und die Arbeitsver-
hältnisse in der schweizerischen Landwirtschaft.*
Enquête vom Jahre 1929/30. Schweizerisches Bauern-
sekretariat. Brugg. (Mitteilungen. 98.)

*Der schweizerische Weinbau und die Förderung
des Absatzes seiner Produkte.* Schweizerisches
Bauernsekretariat. Brugg. 1930. (Mitteilungen 99.)

*Archiv für das schweizerische Unterrichtswe-
sen,* 1930. Konferenz der kantonalen Erziehungs-
direktoren. Zürich.

*Zürich und Vororte. Neue statistische Unter-
lagen zur Eingemeindungsfrage.* 1931. Statist. Amt.
der Stat. Zürich. (Statistik der Stadt Zürich. 36.)

Staats-Rechnung des Kantons Basel-Stadt,
1930.

Svédország. (Suède.) — *Fiske,* 1929. Statist.
centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statis-
tik.)

Befolkningsrörelsen, 1928. Statist. centralbyrå.
Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Riksstat, 1931/2.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de
la República oriental del Uruguay.* XXXVII. (1928.)
2., 3. Parte. Dirección general de estadíst. Monte-
video.

Folyóiratszemele.

Revue.

*Archiv für Rassen- u. Gesell-
schafts-Biologie* (25. köt. 1. f., München
1931, ném.). — Gini C.: Olaszország népességi
problémája és a fascista népesedési politikája. —
Kollarits J.: Adalékok a háború biológiájához, kü-
lönös tekintettel a magyarságra. — Lang T.: Elme-
betegség és születési hónap.

*Archiv für Sozialwissenschaft
und Sozialpolitik* (65. köt. 2. f., Tübingen
1931, ném.). — Mering O.: Megcáfoltak tekinthető-e
a nemzetközi érték-elmélet? — Schneider E.: Az
élelmezési görbék interpretálásához. — Schäfer T.:
Tőkeképzés és kamatlábmagasság. — Kulischer J.:
A kapitalista vállalkozók Oroszországban (különösen
a parasztok, mint vállalkozók) a kapitalizmus kez-
deti stádiumában. — Jelinek O.: A szén védelme.

Archiv für Wanderungswesen (4.
évf. 1. f., Lipcse 1931, ném.). — Grothe H.: Telepü-
lési munka és németiség Paraguayban. — Neu-
feld G.: Bevándorlási politika és bevándorlás Kana-
dában a háború után. — Schmidt W.: A Németbiro-
dalom keleti tartományainak belső vándormozgalma
jelentőség és ek szempontjából.

Bulletin Périodique (80. sz., Liège
1931, fr.). — Sundheimer W.: A kamatláb Német-

országban a márka stabilizálása óta. — Berl O.: Az
orosz dumping. — Koejoed M.: Az alkoholfogyasz-
tás Dániában és kincstári adója. — Julin J.: Néhány
reflexió az orosz dumpingról. — Pourbaix K.: Len-
gyelország pénzügyi krízise. — Alexander S. D.:
Jugoszlávia politikai és gazdasági fejlődése. —
Grenade R.: Az Egyesült Államok és a világválság.

Economia (9. évf. 7. köt. 4. sz., Róma 1931,
ol.). — Masei G.: Az áruhatáridőüzlet különös tekin-
tetel a gabonatőzsdékre Olaszországban. — Livi L.:
A bolsevik propaganda az U. R. S. S. vidékein. —
Olaszország kereskedelmi mérlege 1930-ban hóna-
pok szerint.

*Journal de la Société de Statis-
tique de Paris* (72. évf. 5. sz., Páris 1931, fr.).
— Marin L.: A generáció mint mértékegység az át-
öröklésre vonatkozó számításoknál. — Bourdeix P.:
A népsűrűség és a halandóság. — Ricard P.: A ban-
kok és pénzpiacok krónikája. — Moine M.: A rák
okozta halálozás növekedése.

Közgazdasági Szemle (55. évf. 74.
köt. 4. sz., Budapest 1931, m.-ném.). — Neubauer
G.: Statisztika és közgazdaságtan. — Móricz M.: An-
gol könyv a román földreformról. — Andor E.: A
Magyar Társadalombiztosítás tíz éve. — Tóth J.: A
német földteherrendezés.

Magyar Gazdák Szemléje (36. évf. 4—5. sz., Budapest 1931, m.). — *Gesztelyi Nagy L.*: A községi háztartási törvényjavaslat agrárvonatkozásai. — *Szladits I.*: A gyümölcsstermelés és kereskedelem szervezete Olaszországban. — *Kéler G.*: A mezőgazdasági hitel szövetkezeti szervezete Franciaországban. — *Kerek M.*: A magyar földbirtokpolitika időszerű kérdései. — *Zichy-Cikann M.*: Lengyelország mezőgazdasági kivitele. — *Ihrig K.*: A tojás és baromfi szövetkezeti értékesítése.

Magyar Kisebbség (10. évf. 9. sz., Lugos 1931, m.). — *Papp J.*: Az erdélyi székelyek vallási és tanügyi önkormányzata. — *Domokos P. P.*: Tanügyi „önkormányzat” a gyakorlatban. — *Kiss Á.*: A kisebbségi kérdés román irodalmának bibliográfiája. — *Fritz L.*: Az „Erdélyi Református Egyházkerület” hitvallásos jellegű oktatási intézetei az 1930—31. iskolai évben. — (10. sz.). — *Papp J.*: Az erdélyi székelyek vallási és tanügyi önkormányzata. — *Domokos P. P.*: Tanügyi „önkormányzat” a gyakorlatban. — *Ludwig A.*: A Národnostní Obzor második száma. — *Kiss Á.*: A kisebbségi kérdés román irodalmának bibliográfiája. — *Fritz L.*: A „Királyhágómelléki Református Egyházkerület” hitvallásos jellegű oktatási intézetei az 1930—31. iskolai évben. — (11. sz.). — *Domokos P. P.*: Tanügyi „önkormányzat” a gyakorlatban. — *Winkler W.*: Az európai nemzetiségek statisztikai kézikönyve. — *Fritz L.*: Az Unitárius Egyház hitvallásos jellegű oktatási intézetei az 1930—31. iskolai évben.

Mezőgazdasági Közöny (4. évf. 5. sz., Budapest 1931, m.). — *Ebner J.*: Az olasz mezőgazdaság és a fascista program. — *Éber E.*: Számok az Egyesült Államok búzatermeléséről. — *Ebner J.*: Tejtermelési adatfelvétel.

Népegészségügy (12. évf. 11. sz., Budapest 1931, m.). — *Zsakó I.*: Gyógykezelés háromszáz év előtt. — *Horváth D.*: A kútvíz megjavítása. — *Horváth L.* és *Schlächter M.*: A tüdőtuberkulózis szociális higiénije Újpesten és Rákospalotán. — *Schubert K.*: Az orvosstatisztika kutató módszerei.

Notiziario Demografico (4. évf. 11. sz., Róma 1931, ol.). — Mezőgazdaságstatisztikai tanfolyam. — Népmozgalom Brit-Indiában 1928-ban. — Válási statisztika Poroszországban. — Halálos kimenetelű automobilbalesetek az Amerikai Egyesült Államokban. — Japán népessége. — Gazdasági és kereskedelmi aktivitás a világ főbb államaiban.

Revue Internationale contre l'Alcoolisme (39. évf. 2. sz., Lausanne 1931, fr.-ném.-ang.). — *Hercod R.*: A Wickersham-bizottság jelentése az alkoholtilalom keresztülvételéről az Egyesült Államokban. — *Gabriel E.*: Sport és absztinencia.

Revue Internationale du Travail (23. köt. 5. sz., Genf 1931, fr.). — A lignítipar jelen

helyzete a különböző európai országokban. — A bérek és a munkaidő a széniparban 1929-ben. — A vándormozgalmak. — A bérek és a kiskereskedelmi árak néhány városban.

Schmollers Jahrbuch (55. évf. 2. f., München-Lipce 1931, ném.). — *Lindemann*: Kertvárosmozgalom, városi közigazgatás és földreform. — *Schwartz P.*: A német városok, kerületek és községek gazdasági élete. — *Hashagen J.*: Vallás és templom a kultúrára és gazdasági életre való hatá-
sában.

Statistische Nachrichten (9. évf. 5. sz., Bécs 1931, ném.). — Az 1930. június 14-i üzemi számlálás eredményei. — A kriminalitás 1929-ben. — Az 1930-i népmozgalom előzetes adatai. — A munkanélküliek foglalkozási szak szerint az 1931 február 28-i állapot alapján. — A munkaviszályok 1930-ban.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (4. évf. 5. f., Bern 1931, ném.). — A húsfogyasztás Svájcban. — A svájci részvénytársaságok 1930-ban. — Az ipar helyzete 1931 első negyedében. — Ötven évi tengerentúli kivándorlás Svájcban.

Wirtschaftsdienst (16. évf. 18. f., Hamburg 1931, ném.). — *Thalheim K. C.*: A népmozgalom Európában. — (20. f.). — *Sulzbach W.*: A gazdasági liberalizmus jelene és jövője. — (21. f.). — *Drews M.*: A hajózás az 1930. kritikus évben. — (22. f.). — *Salin E.*: A Nemzetközi Fizetések Bankjának első éve. — *Drews M.*: A gramofonvilágexport. — (23. f.). — *Kupczyk E.*: Európa kőszéngazdasága és nemzetközi egyezmény. — Az automobilkereskedelem új formái. — *Fenchel L.*: A világgazdasági krízis hatása a világkereskedelemre és tengeri forgalomra.

Wirtschaft und Statistik (11. évf. 10. sz., Berlin 1931, ném.). — A tejellátás a Németbirodalomban 1930-ban. — A megélhetési költségek a fontosabb országokban 1931 első negyedében. — A Németbirodalom adóbevételei az 1930—31. költségvetési évben. — A takaréktőkealakulás a szövetkezetekben 1924—1930-ban. — Pénzforgalom, jegybankhitel és letétek a jegybankokban 1930-ban. — Házasságkötések, születések és halálesetek a Németbirodalomban 1930-ban. — A német társadalombiztosítás 1930-ban.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (90. köt. 3. f., Tübingen 1931, ném.). — *Kaisenberg F.*: Választási reform. — *Zwiedineck O.*: Mi tesz egy korszakot kapitalistává? — *Heller F.*: A hitelemélet körüli harcok. — *Pistorius T.*: Községi pénzügyek és adók.

Zeitschrift für Schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (67. évf.

1. f., Bazel 1931, ném.). — A svájci részvénytársaságok osztalékai 1929-ben. — *Schneider I.*: Racionális és tradicionális pénzügyi gazdálkodás Svájcban. — A halálozás évenkénti ingadozásai Svájcban különös

tekintettel a temperaturára (1901—1929). — *Schwarz A.*: A statisztika logikája. — *Kellenberger E.*: Hitelpolitika és világgazdasági krízis. — *Gasser F. E.* Ár-baisse és gazdaság.

◎ E G Y É B ◎

Magyarország időszaki sajtója 1930-ban.

Les périodiques de Hongrie en 1930.

Résumé. Au début de 1926, lors de la première enquête statistique exécutée en Hongrie sur les périodiques,¹⁾ on en comptait 934. L'enquête a été reprise au début de 1930 et amplifiée par trois questions: publicité, diffusion à l'étranger, poids du papier utilisé par an. Ce dernier point n'a pu être élucidé, les réponses ayant été incomplètes.

Ces enquêtes s'imposaient du fait que les Parquets et les autorités administratives contrôlant les périodiques n'enregistrent que ceux paraissant à intervalles inférieurs à un mois. L'enquête de 1930 trouvait 1.230 périodiques, de sorte qu'il y en avait environ 1 par 7.000 habitants, ce qui est une moyenne proportion par rapport à l'étranger. A cet égard, aujourd'hui comme auparavant, le Danemark occupe le premier rang; viennent ensuite la Suisse, la Norvège et la Belgique; la proportion des États-Unis, qui ont le plus de périodiques (plus de 21.000), ne dépasse guère celle de la Hongrie.

Sur les 1.230 périodiques, 809 paraissaient à Budapest (les deux-tiers de ceux de Hongrie), et 421 en province. La proportion des périodiques d'intérêt général était également de près de deux-tiers, car il en paraissait peu en province et que Budapest avait peu de périodiques d'intérêt local. Dans la capitale, on comptait 1.242 habitants par périodique; dans les communes, en chiffre rond, 53.000. Les villes ayant le plus de périodiques sont, après Budapest, Szeged (25), Pécs (21) et Debrecen (20). Cependant, quant à la proportion des habitants pour 1 périodique, c'est Sopron qui occupe, après Budapest, le premier rang. En 1930, on comptait 121 localités ayant au moins un périodique.

¹⁾ Pour plus de simplicité, par périodiques nous entendons dans ce résumé et dans les tableaux, les journaux et les périodiques proprement dits.

Les périodiques politiques sont le plus nombreux (20·2%); viennent ensuite les périodiques religieux (11·1%), sociaux (8·9%) et industriels (8·4%). Les périodiques politiques se répartissent ainsi: gouvernementaux, 45·2%; appuyant le gouvernement, 19·2%; libéraux et démocrates, 9·2%; social-démocrates, 1·2%; appuyant d'autres partis, 1·2%; indépendants, 13·2%.

La plupart des périodiques ont été fondés depuis 1900; de ceux fondés au siècle dernier, il subsiste environ 250.

L'enquête portait aussi sur la fréquence de la parution et sur la langue des périodiques (il n'y en avait que 3% de langue étrangère), sur la publicité (dont s'occupaient 20·9% des périodiques), sur leur diffusion (55% n'en étaient répandus qu'en Hongrie), sur leur format et le nombre moyen des pages, sur le prix au numéro et le prix d'abonnement. En outre, on a établi la dimension annuelle des périodiques. Celle-ci représentait au total 64.373 m²; elle était de 52·3 m² par périodique contre 64·7 m² en 1926. Ainsi, quoique le nombre des périodiques se soit accru, la dimension en a diminué par suite de la crise économique.

★

Az irodalmi termelés — könyv- és időszaki sajtótermelés — statisztikájának művelése újabban mindinkább teret nyer.

Az 1928. évi kairói nemzetközi statisztikai kongresszus elfogadta Lucien Marchnak az irodalmi termelési statisztika egységes művelésére vonatkozó tervezetét s ezzel fontos lépést tett az összehasonlító sajtóstatistika megalapozása terén. A Lucien March által felállított séma a könyvtermelés mellett — bár egyelőre még szűkkeretű részletezéssel — az időszaki sajtótermékek kimutatását is kívánja az államoktól. A berni Szerzőjogvédelmi Iroda és a Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézete hasonlóképpen fáradoznak azon, hogy az államok

irodalmi termelésük statisztikáját lehetőleg egységes alapon műveljék. E munkának, ha lassan is, itt-ott már érnek gyümölcsei.

Magyarországon mindkét ágazat kiépítésére a kezdeményező lépések megtörténtek az utolsó években, sőt úgy a könyvtermelés, mint az időszaki sajtó statisztikája csaknem minden államot megelőzve került módszertani kidolgozásra s amennyire a viszonyok engedték, gyakorlati művelésre is.¹⁾

Ezúttal annak az adatgyűjtésnek eredményeiről kívánunk beszámolni, amely a Magyarországon megjelent időszaki sajtótermékekre (hírlapokra és folyóiratokra, közös megjelölésükre az „újság” szót fogjuk használni) vonatkozóan Magyarországon most másodízben hajtatott végre.

Az első újságstatisztikai felvétel az 1926. év elején történt. Négy évig az adatgyűjtés szünetelt, az új adatgyűjtés az 1930. év eleji állapotot vette számba.

Korántsem állítjuk, hogy a felvételnek ily hosszú időközben való végrehajtása ki-elégítené az e téren megnyilvánuló érdeklődést és statisztikai szükségletet. A mai nehéz gazdasági s a Központi Statisztikai Hivatal munkaprogramjára is kiható állampénzügyi viszonyok közt azonban a hivatal a művelésben kezdettől visszamaradt egyes kultúrstatistikai ágakat már eddig is szinte munkaerejét meghaladóan fejlesztette. Éppen az Országos Statisztikai Tanács újabb tárgyalásai során hangzottak fel olyan kívánságok, hogy egyes adatgyűjtéseknek évről-évre való megisméltése a szűk költségvetési keretek folytán mellőzhető volna. Ily megfontolásból indult ki a hivatal akkor is, amidőn az időszaki sajtóstatisztikai adatgyűjtés évente való megisméltésétölegyelőre eltekintett. A négyéves időköz mindenestre már olyan hosszú spácium, amelyen túlmenni, hacsak a folyamatos statisztikai megfigyelés fonalát elejteni nem akarjuk, a jövőben sem szabad.

De bár az első ilyenmű adatgyűjtést a hivatal inkább csak kísérletnek tekintette, amelynek sikerét nem akarta túlsok kérdés feltevésével veszélyeztetni, a kérdőív jelentősebb kibővítéséről ezúttal is le kellett mondani. Új kérdést csupán a hirdetések közlésére, a külföldi elterjedtségre s a felhasz-

nált papírmennyiség súlyára vonatkozóan intézett az adatszolgáltatókhoz. A felhasznált papírmennyiséget tudakoló kérdésre a válaszok oly hiányosan érkeztek be, hogy ez az adat feldolgozható nem volt. Az itt tapasztalt hiányos adatszolgáltatás igazolja a hivatal ama feltevésének helyességét, hogy az újságok példányszámáról, amely a felhasznált papírmennyiségnél is kényesebb kérdés, az adatszolgáltatók pontos valómást nem fognak tenni, s így e kérdést ezúttal sem vette fel a kérdőívbe. Nem ment túl az új felvétel a szoroson vett kultúrstatistikai felvétel keretein sem s szociális és üzemi kérdésekre (pl. szerkesztőségi és kiadóhivatali alkalmazottak személyi és javadalmazási adatai, üzemi berendezési, pénzügyi adatok stb.) nem terjedt ki.

Az újonnan bevezetett adatgyűjtés keretének csak fokozatosan való továbbfejlesztése mellett a hivatal annál nagyobb gondot fordított arra, hogy az adatgyűjtés a Magyarországon megjelenő időszaki sajtótermékek lehető legteljesebb körét ölelje fel. Nagy kutató munkával — melynek nehézségei okozták az adatok publikálásának némi késedelmét is — sikerült az adatgyűjtést e szempontból tökéletessé tenni. A hivatal ezúttal is minden rendelkezésre álló forrást felhasznált a létező újságok felkutatására. Az 1926. évi felvétel újság címjegyzékét az ügyészségi és helyhatósági nyilvántartások alapján kiegészítette. A sajtóügyészségek és a közigazgatási hatóságok címanyaga azonban statisztikai szempontból nem mutatkozott elégségesnek, mert e hatóságok csak a jogi értelemben vett, vagyis az 1 hónapot meg nem haladó időközökben megjelenő időszaki lapokat tartják nyilván, holott a statisztika az ennél hosszabb megjelenési idejű időszaki sajtótermékeket sem hagyhatja figyelmen kívül. Ezért a hivatal az összes vármegyét, városokat, sőt ahol szükségesnek mutatkozott, a községeket külön is felhívta a területükön megjelenő összes időszaki sajtótermékek címének közlésére. E többszörös ellenőrzéssel kitűnt, hogy az ügyészségi és közigazgatási nyilvántartások a jogi értelemben vett időszaki sajtótermékekre vonatkozóan sem voltak teljesek. Végül igen hasznos szolgálatot tett a teljes címjegyzék összeállításánál a felhasznált magáncímterek sorában *Wünscher Frigyes dr.-nak*, a Magyar Távirati Iroda ügyvezető igazgatójának *Csonkamagyarország sajtója* címen újabban évről-évre megjelenő, a magyarországi idő-

¹⁾ L.: szerzőtől: „Az időszaki sajtó statisztikája.” M. Stat. Szemle, 1927. 3. sz., „A könyvtermelés nemzetközi statisztikája.” M. Stat. Szemle, 1930. 6. sz. és „A magyar könyvtermelés statisztikája.” M. Stat. Szemle, 1930. 7. sz.

szaki sajtótermékek egyes főadatait tartalmazó katalógusa.

E sokféle forrás alapján a Magyarországon megjelenő újságok lehető legteljesebb címanyaga — az újság címén kívül legtöbb esetben szerkesztőség, kiadóhivatal (laptulajdonos), nyomda címe is — gyűlt össze és kartotékolatott a jövő adatgyűjtések céljaira.

Felmerül itt annak kérdése, hogy a jövőre miként lehet az időszaki sajtótermékek állandó, folyamatos nyilvántartását biztosítani. Szükséges ez nemcsak a statisztika céljára, de különféle közigazgatási, kulturális stb. szempontokból is.

A könyvtermelési statisztikával kapcsolatban már felvetettük,¹⁾ hogy a kötelepéldány-törvény életbeléptetése kapcsán gondoskodni kellene arról, hogy az új törvény alapján majd kéthelyütt is (a Magyar Nemzeti Múzeumban és a Központi Statisztikai Hivatalban) teljességben gyűjtésre kerülő irodalmi termelésünk minél gyorsabban bibliografizáltassék s statisztikailag feldolgoztassék. Ha e munka nemcsak a könyvtermelésre, hanem az időszaki sajtótermelésre is kiterjedne, a kérdés meg lenne oldva. Célszerű volna e bibliográfia, illetve adatgyűjtés minél nagyobb pontossága érdekében az alakuló és megszűnő időszaki sajtótermékekre vonatkozóan bizonyos bejelentési kötelezettséget is rendszeresíteni. A Statisztikai Hivatal ma még csak egészen szórványosan, inkább csak egyes közigazgatási hatóságok iniciatívájából értesül egy-egy időszaki lap alakulásáról, megszűnéséről, adataik változásáról. A bejelentések értékét a statisztika szempontjából növelné, ha az időszaki sajtótermékek részéről a hivatalnál közvetlenül történnének. Hogy a bejelentés megtételére a szerkesztő, a laptulajdonos, kiadó, avagy a nyomda leöven-e kötelezve, vagy esetleg a felsoroltak közül ellenőrzésként egyidejűleg többen is, ez éppoly eldöntendő kérdés, mint ahogy rendezésre vár az adatszolgáltató problémája is. E tekintetben a Központi Statisztikai Hivatal eddig egységes gyakorlatot nem követett. Célszerűségi okokból a legtöbbször a sajtótermék szerkesztőségét hívta fel az adatszolgáltatásra s csak ha ezúton nem sikerült az adatokat beszerezni, fordult más-hoz (laptulajdonos, kiadó, nyomda).

Nemzetközi adatok.

Mielőtt az 1930. évi magyarországi újságstatisztika adatait ismertetnők, háttérképen bemutatjuk a legújabb nemzetközi adatokat is.

Az irodalmi termelés nemzetközi statisztikai adatainak gyűjtésével rendszeresen foglalkozó berni Szerzőjogvédelmi Iroda *Le Droit d'Auteur* című folyóiratában évenként közli az államok újságstatisztikai adatait. A folyóirat, sajnos, még ma is igen sok országról nélkülözi a hivatalos eredményeket s így kénytelen magánközlésekre támaszkodni. Táblázatunk (1. sz.) összefoglalást nyújt a *Droit d'Auteur*-ben megjelent nemzetközi újságstatisztikai adatokról, az ott hiányzó országok újságjainak számát a Góthai Almanachból vettük.

A táblában közöljük az újságok számának a lakosság számához való arányát is, ami az államok újsággal való ellátottságának az újságok pusztá számánál kifejezőbb fokmérője. Caeteris paribus, minél nagyobb egy országban az egy újságra jutó lélekszám, annál nagyobb a sajtókultúrája. Az államok sorrendje így egészen másként alakul, mint az újságok száma szerint. A táblázatbeli államok közül legkedvezőbb Dánia arányszáma, utána Svájc, Norvégia, Belgium következik. A vezető államok sorrendje tehát ugyanaz, mint néhány évvel ezelőtt.¹⁾ Az újságok nyers számát tekintve 21 ezer újsággal vezetőhelyen álló Egyesült Államok „újságsűrűség“ szempontjából csak középhelyen áll s arányszáma nem sokkal jobb Magyarországnál. A magyar arány (7 ezer lélek egy újságra), a szomszédos államok közül Románia (14 ezer) és Jugoszlávia (22 ezer) arányát messze meghaladja.

Az újságstatisztika nemzetközi adatai sorában figyelmet érdemelnek a *Nemzetközi Posta-Uniónak* a szállított újságpéldányokra vonatkozó közlései. Az Unió azonban a postai küldemények nemzetközi statisztikájában csupán egyes országoknál tudja az újságszállítást külön kimutatni. Valószínű, hogy az idevonatkozó statisztika az adattal bíró államokban sem egységes alapon készült, mégis ez adatokból az újságszállítás országonkinti állására némi következtetéseket vonhatunk. Az adatok szerint a többi országokét erősen meghaladó Németország és a Szovjet-Unió újságszállí-

¹⁾ M. Stat. Szemle, 1930. évf. 7. sz. 632. 1.

¹⁾ L. „Az időszaki sajtó nemzetközi adatai.“ M. Stat. Szemle, 1927. 7. sz.

1. Az újságok nemzetközi adatai.
Données internationales sur les périodiques.

O r s z á g <i>Pays</i>	Év <i>Année</i>	Újságok száma <i>Nombre des périodiques</i>	Egy újságra jutó lélekszám <i>Nombre des habitants pour un périodique</i>	O r s z á g <i>Pays</i>	Év <i>Année</i>	Újságok száma <i>Nombre des périodiques</i>	Egy újságra jutó lélekszám <i>Nombre des habitants pour un périodique</i>
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis</i> . . .	1929	21.398	5.717	Kína — <i>Chine</i>	*1930	1.080	424.074
Franciaország — <i>France</i>	1929	¹⁾ 11.820	.	Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1929	900	6.472
Japán — <i>Japon</i>	1928	8.445	7.676	Mexikó — <i>Mexique</i>	1929	²⁾ 800	.
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>	1928	5.651	8.123	Portugália — <i>Portugal</i>	1929	680	9.618
Brit-India — <i>Indes britanniques</i>	1926/27	5.144	62.203	Finnország — <i>Finlande</i>	1929	624	5.788
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	1929	3.539	4.107	Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	*1930	596	22.299
Olaszország — <i>Italie</i>	1927/28	3.183	13.041	Csile — <i>Chili</i>	1929	562	7.766
Belgium — <i>Belgique</i>	*1930	2.800	2.856	Peru — <i>Pérou</i>	1928	473	12.996
Svájc — <i>Suisse</i>	1929	2.417	1.700	Uruguay — <i>Uruguay</i>	1928	451	4.010
Lengyelország — <i>Pologne</i>	1928	2.353	13.061	Görögország — <i>Grèce</i>	1927	442	14.138
Orosz közt. — <i>U. R. S. S.</i>	1929	2.260	44.694	Egyiptom — <i>Egypte</i>	*1930	364	39.048
Brazília — <i>Brésil</i>	*1930	2.250	17.379	Lettország — <i>Lettonie</i>	1927	360	5.264
Dánia — <i>Danemark</i>	1929/30	2.140	1.640	Holland-Kelet-India — <i>Indes néerland.</i>	*1930	320	165.077
Spanyolország — <i>Espagne</i>	*1930	2.070	10.919	Ukrajna — <i>Ukraine</i>	*1930	313	92.781
Kanada — <i>Canada</i>	1928	1.605	6.104	Palesztina — <i>Palestine</i>	1928	³⁾ 243	3.630
Svédország — <i>Suède</i>	*1930	1.594	3.830	Törökország — <i>Turquie</i>	1925	215	64.419
Norvégia — <i>Norvège</i>	1929	1.414	1.988	Esztország — <i>Esthonie</i>	1929	210	5.317
Argentína — <i>Argentine</i>	1929	1.381	7.710	Kuba — <i>Cuba</i>	1927	193	18.620
Ausztria — <i>Autriche</i>	1929	1.250	5.355	Litvánia — <i>Lithuanie</i>	*1930	185	12.522
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	*1925	1.246	6.287	Fülöp-szigetek — <i>Iles Philippines</i>	1929	172	71.824
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1930	1.230	7.060	Délafrikai-Unió — <i>Union Sud-Afric.</i>	*1930	133	59.361
Románia — <i>Roumanie</i>	1927	1.229	14.239	Equador — <i>Équateur</i>	1927	114	17.544

¹⁾ Gyarmatokkal. 1927-ben: Algír 104, Marokkó 54, Madagaszkár 45, Tunisz 28. Réunion 11, Francia Nyugat-Afrika 11, Indó-Kína 113, Szíria 14, Francia-India 5, amerikai birtokok 37, ausztráliai birtokok 19, összesen 441. — *Y compris les colonies. En 1927: Algérie, 104; Maroc, 54; Madagascar, 45; Tunisie, 28; Ile de la Réunion, 11; Afrique occidentale française, 11; Indochine, 113; Syrie, 14; Indes françaises, 5; possessions en Amérique, 37; possessions en Océanie, 19; au total 441.* — ²⁾ Postai szállítás. — *Expédition postale.* — ³⁾ Zsidó nyelven. — *En hébreu.*

* E jellel megjelölt adatok a Góthai Almanach adatai; valószínű, hogy az 1930-as évszám helyett több esetben korábbi év értendő. Táblázatunkhoz kiegészítésül közöljük a következő, száznál kevesebb újsággal rendelkező országok adatait: San Salvador (*1930) 89, Izland (1929) 79, Costa-Rica (1927) 78, Venezuela (1928) 65, Luxemburg (1927) 51, Dominican közt. (1927) 48, Danzig (1927) 37, Új-Zeland (1930) 36, Panama (1927) 32, Perzsia (1927) 30, Haiti (1927) 25, Malta (1927) 24, Nikaragua (1926) 16, Afganisztán (1927) 6, Ethiopia (1927) 5, Liechtenstein (1927) 5, Monacó (1927) 5, San Marino (1927) 2. — *Les chiffres marqués par un astérisque sont empruntés à l'Almanach de Gotha. Il est probable que dans quelques cas, les chiffres se rapportent à une année antérieure à 1930. Voici, en outre, quelques pays où le nombre des périodiques est inférieur à 100: San Salvador (*1930), 89; Islande (1929), 79; Costa-Rica (1927), 78; Venezuela (1928), 65; Luxembourg (1927), 51; Rép. Dominicaine (1927), 48; Dantzig (1927), 37; Nouvelle-Zélande (1930), 36; Panama (1927), 32; Perse (1927), 30; Haïti (1927), 25; Malte (1927), 24; Nicaragua (1926), 16; Afghanistan (1927), 6; Ethiopie (1927), 5; Liechtenstein (1927), 5; Monaco (1927), 5; Saint-Marin (1927), 2.*

tása. A szállított újságpéldányok száma így alakult:

	1925	1926	1927	1928	1929
	m i l l i ó				
Németország	1.995·4	1.919·9	1.848·7	1.877·2	1.823·9
Szovjet Unió		811·1	1.072·8		1.810·6
Svájc	310·5	317·4	335·3	347·5	345·2
Belgium	332·0	301·6	270·0	296·0	322·6
Svédország	241·9	249·0	252·0	268·9	262·2
Dánia	191·0	186·5	209·7	216·4	224·0
Lengyelország	173·1	184·8	156·9	161·8	172·2
Norvégia	172·3	166·4	164·3	156·1	151·9
Magyarország	82·2	83·2	94·0	98·0	109·7
Finnország	27·0	29·5	23·5	23·0	21·0

Legalább 10 millió példányt mutat ki 1929-ben Esztország 18·8, Lettország 14·9, Luxemburg 14·7, Saar-vidék 10·5 és Francia Indó-Kína 10·0 milliós szállítással.

A posta adatai.

A Központi Statisztikai Hivatal adatainak ismertetése előtt bemutatjuk a magyarországi újságokra vonatkozó egyéb forrásból származó újabb adatokat is.

2. Az újságok tartalom és nyelv szerint. (A posta adatai.)

Répartition des périodiques suivant les matières et la langue. (Données de la Poste.)

É v An- née	Poli- tikai Politi- ques	Szépiro- dalmi Litté- raires	Tudományos és szak — Scien- tifiques et pro- fessionnels	Élc- Gais	M a g y a r H o n g r o i s		M a g y a r - n é m e t H o n g r . - a l l e m a n d s		N é m e t A l l e m a n d s		E g y é b A u t r e s		Össze- sen Total (100%)
					n y e l v e n								
					szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	
1) 1920	285	46	283	14	591	94.1	.	.	34	5.4	3	0.5	628
1921	300	48	286	5	597	93.4	7	1.1	32	5.0	3	0.5	639
1922	216	39	285	5	524	96.1	6	1.1	12	2.2	3	0.6	545
1923	212	42	316	5	553	96.2	—	—	17	2.9	5	0.9	575
1924	213	39	359	4	590	95.9	8	1.3	15	2.4	2	0.4	615
1925	224	62	480	4	733	95.2	17	2.2	15	1.9	5	0.7	770
1926	243	72	504	4	783	95.1	16	2.0	19	2.3	5	0.6	823
1927	256	84	559	3	865	95.9	17	1.9	16	1.8	4	0.4	902
1928	272	90	597	2	921	95.8	17	1.8	18	1.9	5	0.5	961
1929	267	105	615	2	945	95.6	16	1.6	22	2.2	6	0.6	989
2) 1930	276	97	660	2	989	95.6	17	1.6	21	2.0	8	0.8	1035

1) A magyar-német nyelvű hírlapok nélkül, melyeknek számáról adatok nincsenek. — Sans les journaux de langue hongroise-allemande, sur le nombre desquels il n'y a pas de données.

2) Előzetes adatok — Données provisoires.

Wünscher Frigyes dr.-nak már említett újságcímtárán alapuló statisztikája¹⁾ szerint, a Magyarországon megjelent időszaki sajtótermékek száma volt:

	Budapest	Vidék	Összesen
1928 január 1-én	699	361	1.060
1929 „ „	715	339	1.054

Wünscher statisztikája — mely különben tárgyszerinti részletezést is ad — figyelembevételével a magángyűjtés nagy nehézségeit, imponálóan széles körben tudta megfogni újságtermelésünket.

Régi forrása az újságstatisztikának a *posta* adatgyűjtése, mely azonban nem öleli fel az összes időszaki sajtótermékeket. A posta adatai ugyanis, melyeknek begyűjtése reprezentatív módszerrel történik, elsősorban postaforgalmi adatok. A szállításra nem kerülő újságokról a posta nem szerez tudomást. Innen van, hogy pl. 1930-ban, amidőn a posta adatai szerint az újságállomány 1.035 volt, a Központi Statisztikai Hivatal az év elején 1.230 újságot számlált meg. A posta az újságokat tartalom és nyelv szerint is kimutatja (2. tábl.). A tartalmi részletezés, mely 4 főcsoportot (politikai, szépirodalmi, tudományos és szak-, végül élclapok) ismer, megérett a reformra, legalább is az élclapok csoportja (1930-ban

¹⁾ „Csonkamagyarország sajtójának statisztikája“. A Sajtó, 1929. 2. sz. Lásd erről M. Stat. Szemle, 1929. 3. sz. is.

mindössze 2 élclap) volna beolvasható a szépirodalmi csoportba.

Igen becsesek azonban a postának a postán szállított újságpéldányokra vonatkozó adatai (3. tábla). Megállapíthatjuk ez adatokból, hogy a szállított példányszám, mely a háború után 1924-ig depresszióban volt, 1924 óta évről-évre jelentősen emelkedett s a rossz konjunkturájú 1930-as év szállítása is (110.6 millió példány), egy árnyalattal meghaladta az előző évi szállítást. Az egy újságra eső átlagos szállítás azonban 1930-

3. A postára feladott újságok példányszáma.

Nombre d'exemplaires des périodiques mis à la Poste.

É v Année	Belföldre Envoyés à l'intérieur		Külföldre Envoyés à l'étranger		Összesen évi millió példány En millions d'exemplaires, au total	Egy újságra eső átlag Moyenne pour 1 périodique
	évi millió példány en millions d'exemplaires	%	évi millió példány en millions d'exemplaires	%		
1920	75.8	98.2	1.4	1.8	77.2	122.930
1921	74.1	97.2	2.1	2.8	76.2	119.249
1922	60.4	94.4	3.6	5.6	64.0	117.431
1923	63.2	94.8	3.5	5.2	66.7	116.000
1924	62.5	95.6	2.9	4.4	65.4	106.341
1925	78.7	95.7	3.5	4.3	82.2	106.753
1926	79.1	95.1	4.1	4.9	83.2	101.094
1927	88.4	94.0	5.6	6.0	94.0	104.213
1928	92.2	94.1	5.8	5.9	98.0	101.977
1929	103.6	94.4	6.1	5.6	109.7	110.920
1930	104.1	94.1	6.5	5.9	110.6	106.860

ban már valamivel csökkent. A szállított példányok közt, ha lassan is, de fokozatosan nő a külföldre kivitt példányok száma, mely az utolsó évtizedben 1·4 millió példányról 6·5 millió példányra emelkedett.

Említésre méltó, hogy az utóbbi évek újságszállítása körülbelül ugyanakkora, mint amekkora Nagy-Magyarországnak a századforduló első éveiben volt, de a régi terület egy újságra eső példányszáma akkoriban — nagyobb lévén az újságok száma — nem érte el Csonka-Magyarország mostani példányszámát.

Az egyes államokba Magyarországon feladott hírlapok és folyóiratok példányszáma — ezerben — a következő volt:¹⁾

	1926	1927	1928	1929	1930
Jugoszláviába	276	849	764	669	885
Olaszországba	761	933	977	984	881
Ausztriába	538	618	650	730	705
Németországba	475	502	641	776	682
Cseh-Szlovákiába	279	314	341	352	472
Romániába	76	313	278	298	381
Lengyelországba	71	62	71	73	59
Egyéb külföldre	1.634	1.994	2.127	2.230	2.448
Összesen	4.110	5.585	5.849	6.112	6.513

Az adatok szerint jelenleg Jugoszláviába és Olaszországba szállítjuk a legtöbb újságot. Az ú. n. utódállamok közül Jugoszláviába és Romániába irányuló szállításunk 1927-ben ugrott fel mostani szintjére.

Igen érdekesek a posta amaz adatai, amelyek a főbb napilapok (budapesti, túlnyomóan politikai lapok) szállított példányszámára vonatkoznak. Ezeket az adatokat 4. sz. táblázatunk foglalja össze.

Itt is azt tapasztaljuk, hogy a példányok száma 1924 óta, amely év a minimumot jelentette, állandóan növekszik. 1930-ban a budapesti fontosabb napilapokból összesen postára adott és vasúton szállított példányok száma 113·4 millió volt. Az utolsó évben tehát a békebeli szállítás felét már meghaladtuk. Figyelembe kell venni azonban, hogy 1913-ban, midőn az évi példányszám

¹⁾ Ezzel szemben a külföldről Magyarországra beérkezett újságpéldányszám a következő (ezer példányban):

	1929	1930
Ausztriából	2.072	1.709
Németországból	2.129	1.346
Cseh-Szlovákiából	767	523
Romániából	416	382
Olaszországból	252	135
Jugoszláviából	148	108
Lengyelországból	55	25
Egyéb külföldről	2.010	1.408
Összesen	7.849	5.636

4. A Budapesten megjelent főbb napilapok postára adott és vasúton elszállított példányszáma.

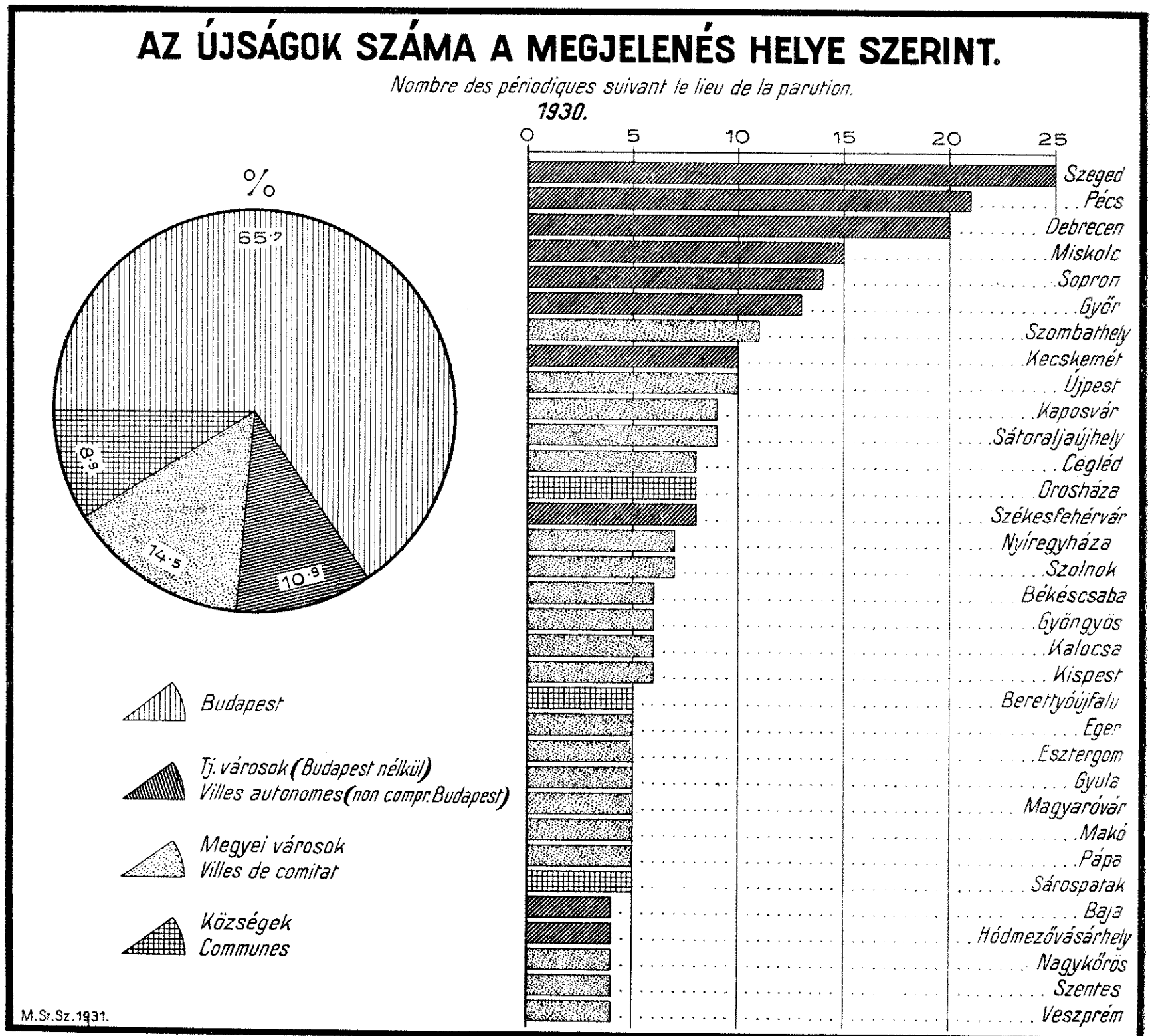
Nombre d'exemplaires des principaux quotidiens de Budapest mis à la poste et expédiés par chemin de fer.

É v Année	A főbb napilapok sz. számának Nombre des principaux quotidiens	Évi példányszám Nombre annuel d'exemplaires		Egy napilapra eső évi átlagpéldány Moyenne annuelle pour 1 quotidien	
		1,000.000	1913=100	1,000.000	1913=100
1913	38	204·8	100·0	5·4	100·0
1920	31	95·8	46·8	3·1	57·4
1921	35	103·5	50·5	3·0	55·6
1922	30	92·0	44·9	3·1	57·4
1923	26	69·6	34·0	2·7	50·0
1924	28	55·2	27·0	2·0	37·0
1925	27	63·8	31·2	2·4	44·4
1926	24	70·2	34·3	2·9	53·7
1927	24	80·7	39·4	3·4	63·0
1928	22	89·1	43·5	4·1	75·9
1929	21	96·8	47·3	4·6	85·2
1930	21	113·4	55·4	5·4	100·0
1913	} ¹⁾ 11	107·5	100·0	9·8	100·0
1925		38·9	36·2	3·5	35·7
1926		44·1	41·0	4·0	40·8
1927		48·1	44·7	4·4	44·9
1928		54·8	51·0	5·0	51·0
1929		61·2	56·9	5·6	57·1
1930		71·2	66·2	6·5	66·3

¹⁾ Az Est, Budapesti Hírlap, Budapesti Közlöny, Friss Újság, Magyarország, Népszava, Neues Politisches Volksblatt, Pester Lloyd, Pesti Hírlap, Pesti Napló, (Az) Ujság.

204·8 millió volt, 38 jelentős napilap jelent meg Budapesten, míg 1930-ban csak 11 lap volt. Az egy napilapra eső békebeli átlagot 1930-ban éppen már elértük, míg az 1924. évi minimumot képviselő átlag a békeátlagnak csak 37 %-át tette.

Még közelebb jutunk a budapesti főbb napilapok példányszámalakulásának megismeréséhez, ha csupán azokat a lapokat vizsgáljuk, amelyek úgy 1913-ban, mint az utóbbi években is megjelentek. 11 ilyen napilapunk van. Ha csupán ezeknek szállított példányszámát nézzük, azt találjuk, hogy az egy év alatt szállított példányszám 1913-ban 107·5, 1930-ban 71·2 millió volt. Az egy-egy napilapra eső évi szállítás tehát 1913-ban 9·8, 1930-ban 6·5 millió példány volt. Vagyis a helyzet az, hogy a 11 békében is létezett nagy fővárosi napilap ma csaknem pontosan kétharmadát adja postára annak a példányszámnak, amelyet békében szállított s ez az arány az utóbbi évek folyamán állandóan javult.

A Központi Statisztikai Hivatal 1930. évi adatgyűjtése.

Az 1930. évi felvétel 1230 olyan időszakos sajtóterméket talált az országban, amely az első adatgyűjtés alkalmával adott értelmezés szerint e fogalmat fedi. Ezzel szemben az 1926. évi adatgyűjtés csak 934 újságot mutatott ki, a négy év alatti szaporulat tehát 296.

Bár az 1926. évi adatgyűjtés a létező újságokat szintén a legszélesebb körben nyomozta, mégis úgy látszik, mintha az 1930. évi felvétel nyomozó munkája sikeresebb lett volna. Az 1930. évi bevallások szerint ugyanis 192 olyan újság akadt, amely, noha az 1926. évi felvételben nem szerepelt, 1926-ot megelőző évet vallott alapítási évül. Eszerint az 1926-ban létezett újságok számát 934-ről 1126-ra, a négy év alatti

szaporulatot 296-ról 104-re kellene helyesbíteniünk.¹⁾

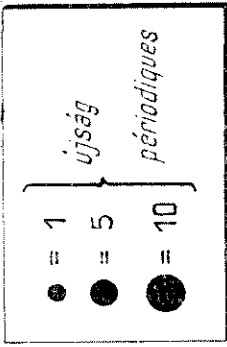
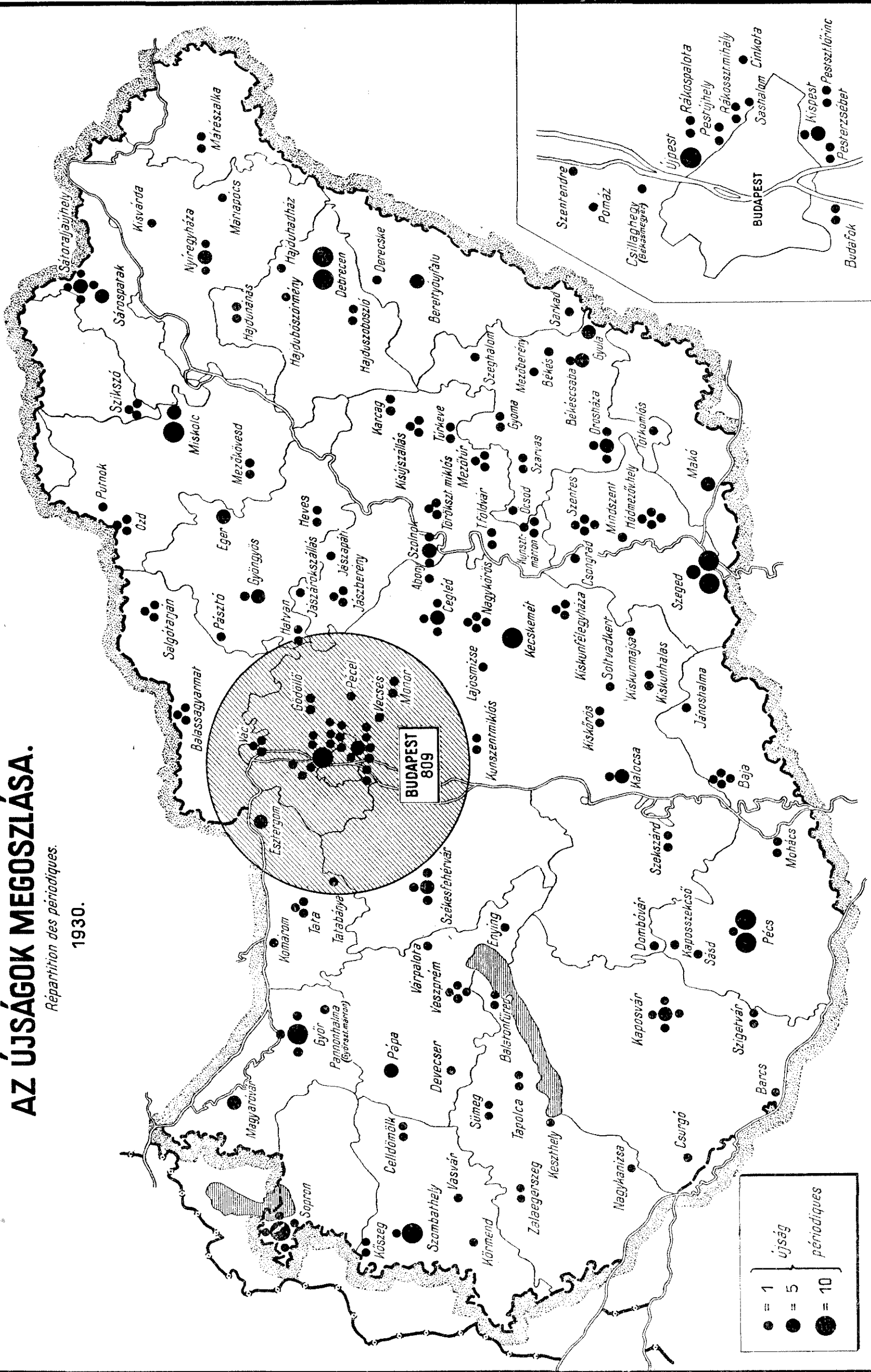
Mégse gondoljuk, hogy itt 192 olyan újságról van szó, amely 1926-ban mind létezett, de az akkori adatgyűjtésből kimaradt. Az alapítási évet kisebb fajsúlyú, s különösen éppen az újkeletű újságok előszeretettel tüntetik fel a valónál régebbinek. Több olyan újság szerepelhet az 1930. évi adatgyűjtésben, amely, bár 1926-nál korábbi alapítási évet adott meg, valójában később alakult. De tényleg 1926 előtt alakult újságokat is ki kellett hagyni az 1926-os adatgyűjtésből akkor, ha azok a felvétel időpontjában szüneteltek. Ilyen, azóta újból megindult újságok épúgy akadtak, mint ahogy

¹⁾ Az 1930-ban megszámlált 1230 újságból az 1926. évi adatgyűjtésben is szerepelt 694 (ebből Budapesten 462, vidéken 232 jelent meg).

AZ ÚJSÁGOK MEGOSZLÁSA.

Répartition des périodiques.

1930.

5. Az 1930. évben megjelent újságok száma és egy évfolyamának terjedelme m²-ben.
Nombre des périodiques parus en 1930 et leur dimension annuelle en m².

Terület <i>Territoire</i> ¹⁾	Az újságok száma <i>Nombre des périodiques</i>	Az összes terjedelem m ² -ben <i>Dimension totale en m²</i>	Terület <i>Territoire</i> ¹⁾	Az újságok száma <i>Nombre des périodiques</i>	Az összes terjedelem m ² -ben <i>Dimension totale en m²</i>
Abaúj-Torna vm. Szikszó	3 3	65·17 65·17	Hajdu vm. Hajduböszörmény	6 1	153·34 50·67
Bács-Bodrog vm. Jánoshalma	1 1	64·52 64·52	Hajduhadház	1	25·33
Baja tjv.	4	410·98	Hajdunánás	2	45·39
Baranya vm. Kaposzsekcső	4 1	125·19 19·47	Hajdusoboszló	2	31·95
Mohács	2	101·34	Debrecen tjv.	20	1.715·16
Sásd	1	4·38		26	1.868·50
Pécs tjv.	21	980·68	Heves vm. Eger	16 5	468·44 184·60
	5	475·50	Gyöngyös	6	130·53
Békés vm. Békés	4 1	125·19 37·44	Hatvan	2	77·31
Békéscsaba	6	455·46	Heves	2	50·67
Gyula	5	254·21	Pásztó	1	25·33
Gyoma	2	115·51		16	468·44
Mezőberény	1	40·19	Jász-Nagykun-Szolnok vm. Jászapáti	30 1	1.130·44 25·94
Orosháza	8	549·52	Jászárokszállás	1	25·33
Öcsöd	1	24·73	Jászberény	3	58·72
Szarvas	2	98·38	Karcag	2	221·68
Szeghalom	1	25·33	Kisújszállás	3	54·82
Tótkomlós	1	76·00	Kunszentmárton	3	105·98
	25	1.105·87	Mezőtúr	3	87·78
Bihar vm. Berettyóújfalu	7 5	132·46 102·34	Szolnok	7	249·53
Derecske	1	4·18	Tiszaföldvár	2	102·54
Sarkad	1	25·94	Törökszentmiklós	3	126·24
	7	132·46	Túrkeve	2	71·88
Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm.	6	95·41		30	1.130·44
Mezőkövesd	2	56·62	Komárom és Esztergom k. e. e. vm.	10	379·64
Ózd	3	34·87	Esztergom	5	183·29
Putnok	1	3·92	Komárom	1	50·67
Miskolc tjv.	15	888·24	Tata	3	139·34
	21	983·65	Tatabánya	1	6·34
Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm.	5	517·41		10	379·64
Makó	5	517·41	Nógrád és Hont k. e. e. vm. Balassagyarmat	6 3	128·92 80·43
Csongrád vm. Csongrád	6 1	930·05 76·00	Salgótarján	3	48·49
Mindszent	1	25·33		6	128·92
Szentés	4	828·72	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. Abony	73 1	2.257·99 23·30
Hódmezővásárhely tjv.	4	474·13	Budaörs	2	39·42
Szeged tjv.	25	2.046·01	Cegléd	8	171·85
	35	3.450·19	Cinkota	1	26·65
Fejér vm.	—	—	Csillaghegy (Békásmegyér)	1	3·89
Székesfehérvár tjv.	8	837·35	Gödöllő	2	39·42
	8	837·35	Kalocsa	6	121·37
Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm.	6	184·30	Kiskunfélegyháza	3	101·40
Magyaróvár	5	171·05	Kiskőrös	2	51·17
Pannonhalma	1	13·25	Kiskunhalas	2	90·75
Győr tjv.	13	901·49	Kiskunmajsa	1	31·67
	19	1.085·79	Kispest	6	198·92
			Kunszentmiklós	2	26·99
			Lajosmizse	1	25·33
			Monor	2	44·62
			Nagykőrös	4	536·31
			Pécel	1	14·75
			Pesterzsébet	2	75·88
			Pestszentlőrinc	2	50·07
			Pestújhely	2	21·50
			Pomáz	1	38·00
			Rákospalota	2	25·46
			Rákosszentmihály	2	92·60
			Sashalom	1	35·82
			Soltvadkert	1	17·22
			Szentendre	1	11·88
			Újpest	10	243·14
			Vác	3	74·15
			Vecsés	1	24·46
			Kecskemét tjv.	10	582·70
			Budapest szfv. tjv.	809	42.332·02
				892	45.172·71

¹⁾ Vm. = comitat ; tjv. = ville autonome.

Territoire ¹⁾	Az újságok száma Nombre des périodiques	Az összes terjedelem m ² -ben Dimension totale en m ²	Territoire ¹⁾	Az újságok száma Nombre des périodiques	Az összes terjedelem m ² -ben Dimension totale en m ²
Somogy vm.	13	680·62	Vas vm.	17	849·61
Barcs	1	24·73	Celldömölk	2	48·30
Csurgó	1	25·33	Körmend	1	25·33
Kaposvár	9	529·22	Kőszeg	2	51·27
Szigetvár	2	101·34	Szombathely	11	699·38
	13	680·62	Vasvár	1	25·33
Sopron vm.	—	—		17	849·61
Sopron tjv.	14	800·96	Veszprém vm.	12	408·26
	14	800·96	Enying	1	42·56
Szabolcs és Ung k. e. e. vm.	9	643·22	Devecser	1	31·67
Kisvárdá	1	38·00	Pápa	5	134·16
Máriapócs	1	9·94	Várpalota	1	15·46
Nyíregyháza	7	595·28	Veszprém	4	184·41
	9	643·22		12	408·26
Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vm.	2	55·91	Zala vm.	10	850·63
Mátészalka	2	55·91	Balatonfüred	2	38·24
	2	55·91	Keszthely	1	24·71
Tolna vm.	3	330·06	Nagykanizsa	1	292·32
Dombóvár	1	219·24	Sümeg	2	50·69
Szekszárd	2	110·82	Tapolca	2	115·81
	3	330·06	Zalaegerszeg	2	328·86
	3	330·06		10	850·63
			Zemplén vm.	14	274·94
			Sárospatak	5	98·70
			Sátoraljaújhely	9	176·24
				14	274·94
			Mindössze — Total général	1.230	64.373·02

¹⁾ Vm. = comitat; tjv. = ville autonome.

most is igen sok újság vallja, hogy nem szünt meg, csupán megjelenése szünetel. (Ezek adatai természetesen nem kerültek be újabb adatgyűjtésünkbe sem.) Végül technikai okok miatt is elfordulhatott, hogy egyes lapok azonossága nem volt felismerhető (pl. más-más újság cím használata kettős című lapoknál, egyes szavak elhagyása a címben, esetleg címváltozás).

Lehetséges természetesen, hogy az új adatgyűjtés alkalmával több 1926-ban létezett olyan sajtótermék is kibukkant, amelyet az első adatgyűjtésnek nem sikerült kipuhatólnia. Ha így van, ezt jórészt annak kell köszönnünk, hogy a hatósági és magánnyilvántartások az első felvétel óta — tán éppen az újságstatisztika megindulásának élesztő hatása folytán — teljesebbekké váltak. Egyébként, hogy az esetleges pótlás a két felvétel adatainak összehasonlíthatóságát minél kevésbé zavarja, táblázatainkba az 1926. évi adatokat csak arányszámokkal állítottuk be.

A megjelenési helyet tekintve az 1930. évi felvétel Budapesten 809, a vidéken 421 időszaki sajtóterméket vett számba. A budapesti újságok aránya 1926-ban 66·2, 1930-ban 65·8 volt, vagyis — jóformán változatlanul — az összállomány kétharmadát tette.

Közigazgatási terület szerint megjelent:

	szám	%	
		1926	1930
Budapest	809	66·2	65·8
Tj. városokban (Bpest nélkül)	134	10·7	10·9
Megyei városokban	178	15·7	14·5
Községekben	109	7·4	8·8

A tj. városokban tehát az újságok 76·7 % -a jelent meg, Budapest nélkül azonban a tj. városok részesedése csak 10·9%. A megyei városok az ország újságállományában 14·5, míg a községek csak 8·8% -kal szerepelnek. Ez is mutatja, hogy az újságkiadás mennyire a városokhoz kapcsolódik.

Az egy újságra jutó lélekszám szempontjából még kirívóbb Budapest és a vidék, a város és a falu közti nagy különbség. Míg Budapesten egy újságra 1.242 lélek esik, a községekben csak minden 53 ezer lélekre jut egy újság. Az egy újságra jutó lélekszám adatai ezek:

Budapest	1.242
Tj. városok Budapesttel	1.777
Tj. városok Budapest nélkül	5.008
Megyei városok	6.762
Községek	53.251
Átlag	7.060

6. Az 1930 elején megjelent újságok
Données principales sur les périodiques parus

Az újság tartalma	P é r i o -																		
	Budapest — à Budapest	Vidéken — en province	Országos — d'intérêt général	Helyi — d'intérêt local	fondés en					Ismeretlen évben — fond. d. une année inconnue	Hetenkint		Havonkint		Egyébként — à d'autres interu.	Kizárólag — exclusivement en magyar hongrois	Fő-v. társnyelvűként — ayant p. langue princip. ou pour langue-soeur le	Egyéb nyelven — en d'autres langues	
					1841—1880	1881—1900	1901—1918	1919—1925	1926—1930		par semaine	par mois	par semaine	par mois					
	megjelenő	érdekű	megindult					megjelenő		magyar hongrois									
	ú j s á g o k																		
Bölcselet	2	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—
Vallási	27	30	29	28	4	3	13	22	14	1	—	—	2	4	38	13	52	4	1
róm. kath.	9	28	15	22	2	2	8	15	9	1	—	—	11	5	16	5	36	1	—
év. ref.	4	11	10	5	—	—	3	8	4	—	—	—	5	4	6	—	13	—	2
ág. ev.	13	2	12	3	1	2	4	1	7	—	—	—	6	—	3	6	13	1	1
izraelita	12	1	12	1	—	2	4	4	3	—	—	—	3	3	5	2	13	—	—
egyéb	91	18	80	29	2	13	27	29	38	—	1	1	20	15	60	12	104	4	1
Társadalmi ált.	6	—	5	1	1	1	—	2	2	—	—	—	—	—	2	4	1	4	1
Statisztika	11	102	10	103	7	13	26	38	29	—	20	14	77	1	1	—	111	—	2
politikai	9	39	8	40	3	6	8	22	9	—	10	6	31	1	—	—	47	—	1
egységespárti	10	13	9	14	1	8	7	5	2	—	12	—	10	—	1	—	21	—	2
kormánytámogató	3	—	3	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	2	—	3	—	—
liberális, demokrata	9	24	9	24	9	9	5	6	4	—	15	3	13	1	1	—	30	—	3
szociáldemokrata	15	15	14	16	—	5	6	15	4	—	9	2	14	—	3	2	25	2	3
pártonkívüli	22	1	23	—	1	5	7	4	6	—	—	—	1	4	16	2	21	1	1
egyéb	24	27	23	28	6	10	26	1	8	—	2	1	26	10	10	2	50	—	1
Jog	3	—	3	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	1	1	3	—	—
Közigazgatás, rendészet, hadügy	35	19	40	14	6	9	14	15	9	1	—	—	1	9	31	13	53	—	1
Jótekonyság, szegényügy	32	10	30	12	—	5	9	12	15	1	—	—	5	9	25	3	41	—	1
Tanítás, nevelés	46	6	43	9	2	5	15	13	17	—	3	3	17	13	11	5	39	8	5
Ifjúsági, gyermeklap	2	1	3	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	2	1	—
Közgazdaság ált.	18	24	26	16	5	9	1	13	14	—	—	2	4	8	25	3	33	8	1
Bányászat, kohászat	13	2	15	—	1	2	6	2	4	—	—	—	1	8	6	—	14	1	—
Mezőgazd., erdészet stb.	89	14	88	15	2	16	26	29	30	—	2	17	34	48	2	90	11	2	
Allattenyésztés, vadászat, halászat	53	2	51	4	6	9	14	13	13	—	4	1	8	21	15	6	46	7	2
Ipar	21	1	21	1	3	2	8	5	4	—	—	—	4	5	11	2	21	1	—
Keresk., közlek., utazás	6	2	7	1	—	—	1	3	4	—	2	—	1	1	3	1	8	—	—
Pénzügy, biztosítás stb.	44	1	45	—	5	6	10	13	11	—	—	—	5	14	20	6	35	8	2
Üzlet, hirdetés	8	—	8	—	—	1	1	3	3	—	—	—	—	—	6	2	6	2	—
Egészségügy, gyógyászat	2	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—
Művészet ált.	13	6	12	7	1	1	2	3	12	—	1	1	14	—	3	—	19	—	—
Építő-, szobrászművészet	10	3	12	1	—	1	4	3	5	—	—	—	—	1	11	1	13	—	—
Színház, mozi	38	6	36	8	—	2	10	15	17	—	1	8	15	12	7	1	43	1	—
Zene	4	—	4	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—
Sport	18	3	20	1	5	2	3	1	9	1	—	—	1	1	11	8	15	5	1
Divat	23	1	23	1	1	2	3	6	12	—	—	—	7	9	6	2	23	1	—
Irodalom ált., nyelvészet	13	2	14	1	—	1	3	2	9	—	—	—	7	—	5	3	14	1	—
Szépirodalom	3	—	3	—	1	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	3	—	—
Szórakozás	7	1	7	1	1	1	1	4	1	—	—	—	—	—	—	8	4	3	1
Éle	25	1	26	—	3	6	7	6	3	1	—	—	—	3	7	16	9	16	1
Történelem, régészet	4	3	7	—	1	1	2	1	2	—	—	—	—	—	4	3	5	2	—
Természettud. ált.	12	2	11	3	2	2	1	4	5	—	7	1	2	1	1	2	9	4	1
Földrajz	809	421	821	409	84	165	291	343	341	6	88	45	329	200	430	138	1.096	97	37
Egyéb	o/o																		
1926	66.2	33.8	66.9	33.1	7.9	16.5	29.5	45.1	—	1.0	8.4	3.1	29.2	16.1	30.0	13.2	88.8	8.2	3.0
1930	65.8	34.2	66.7	33.3	6.9	13.3	23.7	27.9	27.7	0.5	7.2	3.7	26.7	16.3	35.0	11.1	89.1	7.9	3.0

főbb adatai tartalom szerint.

au début de 1930, suivant les matières.

d i q u e s									Az összes		Egy évfolyam		Matières des périodiques			
Hirdetést		r é p a n d u s					d'une dimension annuelle de			Dimension		totale d'une année				
közli — publiant des	nem közli — ne publiant pas	Csak belföldön — seulement en Hongrie	Belföldön kívül — sur les territoires enlevés à la Hongrie			— 10 m ²	10—100 m ²	100 m ² —	A z ö s s z e s		m ²		%			
			elcsatolt területen — sur les territoires enlevés à la Hongrie	egyéb külföldön — en d'autres pays	elcs. ter. és egy. külf. dans l. territ. enlevés et en d'autres pays				t o t a u x							
annonces		el terjedt					megjelent									
s z á m a									1926		1930		1926		1930	
1	1	—	—	—	2	1	1	—	2	0.5	0.2	29.08	0.2	0.0	Philosophie	
37	20	27	6	8	16	35	22	—	57	4.9	4.6	584.92	0.7	0.9	Religieuses: catholiques r.	
25	12	18	5	1	13	19	18	—	37	3.1	3.0	558.78	0.7	0.9	calvinist.	
11	4	7	2	2	4	6	9	—	15	1.3	1.2	202.59	0.3	0.3	luthériens	
10	5	6	—	—	9	7	8	—	15	0.5	1.2	365.99	0.2	0.6	israélites	
6	7	2	1	1	9	8	5	—	13	0.9	1.1	208.19	0.1	0.3	autres	
86	23	76	2	11	20	53	55	1	109	8.3	8.9	1.956.38	2.2	3.0	Sociaux en général	
1	5	1	—	3	2	—	6	—	6	0.4	0.5	190.21	0.1	0.3	Statistiques	
112	1	77	—	24	12	1	89	23	113	6.4	9.2	9.943.52	14.0	15.4	Politiques: de parti unifié	
45	3	26	—	10	12	—	36	12	48	5.2	3.8	5.243.96	9.1	8.1	de parti appuyant le gouvernem.	
23	—	3	1	4	15	—	11	12	23	2.4	1.9	6.063.44	15.8	9.4	libéraux, démocr.	
3	—	2	—	—	1	2	—	1	3	0.3	0.2	1.084.51	1.4	1.7	social-démocrat.	
33	—	14	1	11	7	1	14	18	33	5.6	2.7	5.587.44	18.6	8.7	hors de partis	
27	3	17	—	7	6	1	19	10	30	1.9	2.4	3.757.90	5.1	5.8	autres	
15	8	13	—	3	7	9	14	—	23	1.4	1.9	383.07	0.4	0.6	Droit	
29	22	46	—	2	3	3	44	4	51	4.0	4.1	2.627.12	2.8	4.1	Administration, police, armée	
2	1	2	—	1	—	3	—	—	3	0.5	0.2	14.65	0.1	0.0	Assistance	
41	13	40	3	1	10	23	31	—	54	5.4	4.4	903.53	1.1	1.4	Enseignement, éducation	
23	19	14	5	3	20	17	25	—	42	3.2	3.4	660.46	0.6	1.0	P. la jeunesse et pour enfants	
37	15	26	2	7	17	10	38	4	52	2.8	4.2	2.293.28	1.6	3.6	Economie polit. en général	
2	1	1	—	—	2	2	1	—	3	0.3	0.2	47.26	0.1	0.1	Mines, hauts fourneaux	
39	3	19	3	4	16	13	27	2	42	2.9	3.4	1.345.91	1.2	2.1	Agric., sylvic., etc.	
13	2	4	1	—	10	4	11	—	15	1.6	1.2	366.01	0.3	0.6	Élevage, chasse, pêche	
100	3	68	10	4	21	33	65	5	103	10.8	8.4	2.464.92	2.9	3.8	Industrie	
48	7	32	1	3	19	6	45	4	55	5.9	4.5	2.236.25	3.3	3.5	Commerce, transp., voyages	
15	7	14	1	3	4	7	15	—	22	1.9	1.8	485.04	3.0	0.8	Crédit, assurances, etc.	
7	1	6	—	—	2	3	2	3	8	1.1	0.7	435.95	0.7	0.7	Affaires, publicité	
43	2	18	4	3	20	8	34	3	45	3.1	3.7	1.321.58	1.5	2.0	Hygiène publ., médecine	
7	1	1	—	—	7	1	7	—	8	0.4	0.7	167.05	0.2	0.3	Arts en général	
2	—	—	1	—	1	—	2	—	2	0.2	0.2	78.72	0.1	0.1	Architecture, sculpture	
16	3	14	1	—	4	1	15	3	19	1.1	1.5	1.265.61	1.7	2.0	Théâtres, cinémas	
8	5	10	—	—	3	10	3	—	13	0.4	1.1	125.29	0.1	0.2	Musique	
33	11	21	3	2	18	5	37	2	44	3.2	3.6	2.028.08	2.2	3.2	Sports	
4	—	2	—	—	2	1	3	—	4	0.6	0.3	104.11	0.2	0.2	Mode	
12	9	8	1	1	11	6	15	—	21	1.6	1.7	521.10	4.6	0.8	Littérat. en gén., linguist.	
15	9	8	1	—	15	1	15	8	24	1.6	2.0	2.001.10	1.7	3.1	Belles-lettres	
11	4	6	—	—	9	5	7	3	15	1.0	1.2	717.94	0.3	1.1	Divertissement	
3	—	1	—	—	2	1	2	—	3	0.5	0.2	72.49	0.2	0.1	Humour	
1	7	2	—	1	5	3	5	—	8	0.4	0.7	117.63	0.1	0.2	Histoire, archéologie	
17	9	7	1	2	16	8	18	—	26	1.9	2.1	506.46	0.4	0.8	Sciences naturelles en gén.	
5	2	2	—	2	3	2	5	—	7	0.5	0.6	138.56	0.1	0.2	Géographie	
5	9	9	1	—	4	2	6	6	14	—	1.1	5.166.94	—	8.0	Autres	
973	257	670	57	124	379	321	785	124	1.230	100.0	100.0	64.373.02	100.0	100.0	Total	
—	—	—	—	—	—	28.7	60.3	11.0	100.0	—	—	100.0	—	—	% { 1926	
79.1	20.9	54.5	4.6	10.1	30.8	26.1	63.8	10.1	100.0	—	—	100.0	—	—	% { 1930	

A vezető városok, illetve községek sorrendje újságszám szempontjából így alakul:

Budapest szf.	809	Békéscsaba mv.	6
Szeged tjv.	25	Gyöngyös mv.	6
Pécs tjv.	21	Kalocsa mv.	6
Debrecen tjv.	20	Kispest mv.	6
Miskolc tjv.	15	Berettyóújfalu nk.	5
Sopron tjv.	14	Eger mv.	5
Győr tjv.	13	Esztergom mv.	5
Szombathely mv.	11	Gyula mv.	5
Kecskemét tjv.	10	Magyaróvár mv.	5
Újpest mv.	10	Makó mv.	5
Kaposvár mv.	9	Pápa mv.	5
Satoraljaújhely mv.	9	Sárospatak nk.	5
Cegléd mv.	8	Baja tjv.	4
Orosháza nk.	8	Hódmezővásárh. tjv.	4
Székesfehérvár tjv.	8	Nagykőrös mv.	4
Nyíregyháza mv.	7	Szentes mv.	4
Szolnok mv.	7	Veszprém mv.	4

Vizsgáljuk meg most a tj. városok sajtó-kulturáját lélekszámuk figyelembevételével.

	Újságok száma	Egy újságra jutó lélekszám
Budapest	809	1.242
Sopron	14	2.563
Pécs	21	2.943
Győr	13	3.921
Miskolc	15	4.098
Székesfehérvár	8	5.091
Szeged	25	5.405
Debrecen	20	5.871
Baja	4	6.985
Kecskemét	10	7.951
Hódmezővásárhely	4	15.044
Összesen: 943	Átlag 1.777	

Látható, hogy míg Budapest után a megjelenő újságok száma szerint Szeged következik 25 újsággal, addig az egy újságra jutó lélekszámot tekintve Sopron 2.563-as arányáé a második hely s Szeged csak a hetedik helyet foglalja el. Legkedvezőtlenebb a tj. városok között Hódmezővásárhely helyzete, ahol csak minden 15 ezer lélekre esik egy újság.

Az újságok számát s az egy újságra jutó lélekszámarányt a következő felsorolásban vármegyék szerint is megadjuk. A vármegyék újságjaihoz itt kivételesen hozzávettük a vármegye területén fekvő tj. városok újságjait is, mert a szorosan vármegyei újságok kis száma miatt az ezekre vonatkozó arányszámok meglehetősen színtelenek.

Vármegye	Újságok száma	Egy újságra jutó lélekszám
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	892	2.750
Csongrád	35	9.822
Zemplén	14	10.442
Győr, Moson és Pozsony	19	10.817
Zala	10	10.965
Hajdu	26	11.377
Békés	28	11.794

Vármegye	Újságok száma	Egy újságra jutó lélekszám
Baranya	25	12.466
Sopron	14	12.802
Jász-Nagykun-Szolnok	30	13.733
Vas	17	16.171
Borsod, Gömör és Kishont	21	17.042
Komárom és Esztergom	10	17.905
Heves	16	19.779
Veszprém	12	20.286
Bihar	7	25.101
Bács-Bodrog	5	27.079
Somogy	13	29.644
Abaúj-Torna	3	30.471
Fejér	8	33.922
Csanád, Arad és Torontál	5	34.852
Nógrád és Hont	6	37.136
Szabolcs és Ung	9	43.854
Szatmár, Ugocsa és Bereg	2	74.780
Tolna	3	89.677

Összesen 1.230 Átlag 7.060

Az 5. sz. táblázatban az újságok területi megoszlását részletesen is bemutatjuk, az újságok számán kívül feltüntetve az évfolyamonkinti terjedelmet is. Ez adatok szerint valamennyi tj. (11) és megyei (45) városban, a községek közül pedig 65-ben, összesen tehát 121 helyen jelenik meg újság.

Az újságok közül *országos érdekű* volt 821, *helyi érdekű* 409. Az országos érdekű újságok tehát 66,7%-os arányt, csaknem pontosan kétharmadrészt képviselnek. Összefügg ez azzal, hogy a Budapesten megjelenő újságok kevés — mindössze 53 — kivételével, országos érdekűek, viszont a vidékiek 65 újság kivételével helyi érdekűek.

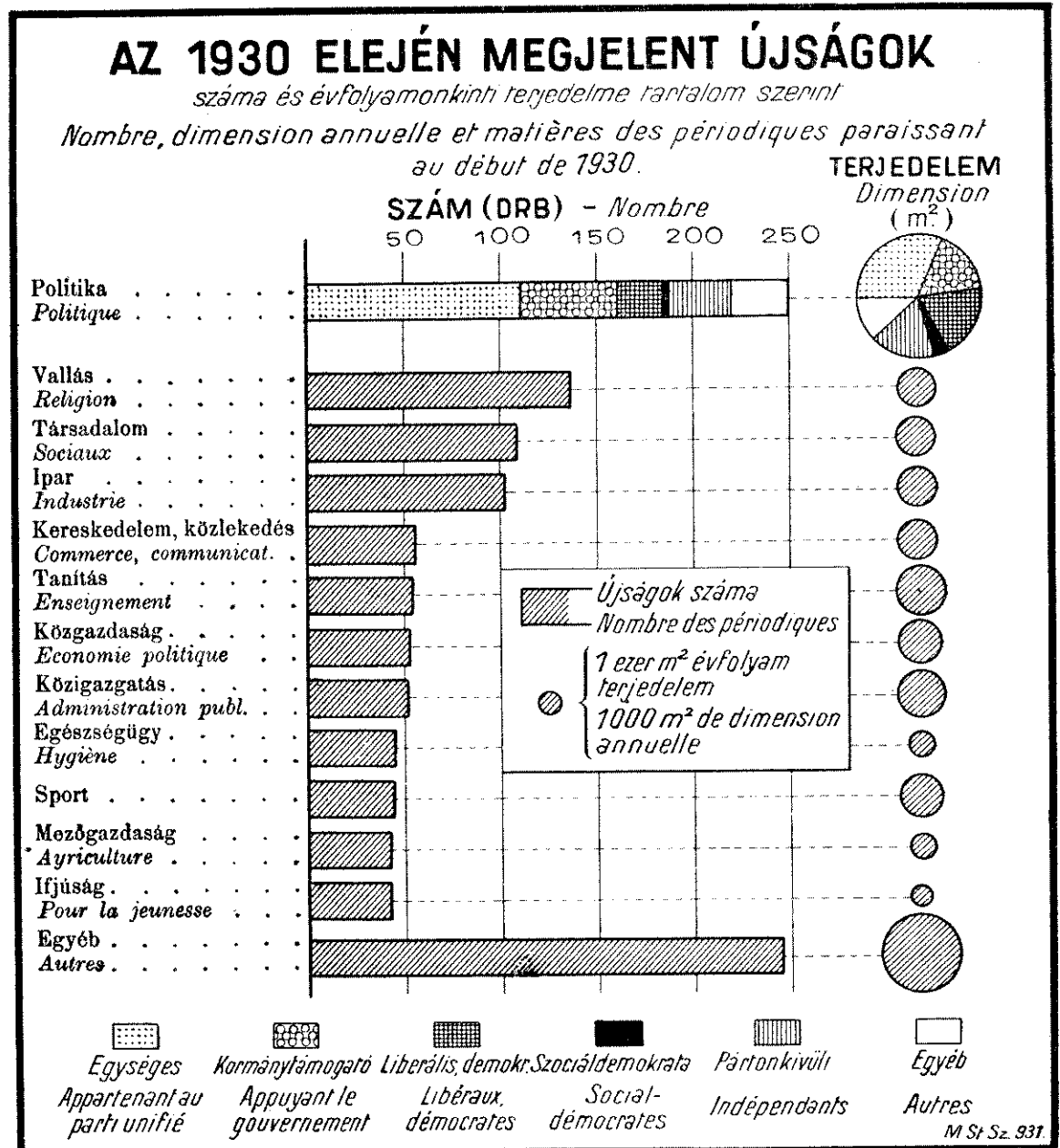
A 6. sz. táblázat az újságok *tartalom* (tárgy) szerinti tagozódását mutatja be a főbb adatokkal kombinálva. Minthogy az újságok tartalom szerinti osztályozása, főleg a többtárgyú újságok miatt, igen nehéz feladat s tág teret nyújt az egyéni elbírálásnak, egyik-másik tartalmi csoport 1926 óta bekövetkezett némi eltolódásának nem szabad nagyobb jelentőséget tulajdonítani. Vannak persze nagyobb eltolódások is (pl. a politikai lapokat itt kikapcsolva, erősebben emelkedett az izraelita vallási, a közgazdasági, zenei tárgyú újságok aránya). Tartalom szerint a legnagyobb csoportok a következők:

	Újságok száma	%	
	1930	1926	1930
Politika	250	21,8	20,2
Vallás	137	10,7	11,1
Társadalom ált.	109	8,3	8,9
Ipar	103	10,8	8,4
Keresk., közlekedés, utazás	55	5,9	4,5
Tanítás, nevelés	54	5,4	4,4

A politikai lapok száma erősen dominál, aminek fő oka, hogy a közfelfogásnak megfelelően idesoroztuk azokat az újságokat is, amelyek elsősorban hírszolgáltatással foglalkoznak s tárgyaknál fogva esetleg éppoly joggal volnának gazdasági, vagy társadalmi újságnak minősíthetők, mint politikainak. A politikai lapok és a hírlapok fogalma Magyarországon csaknem összeszik. (Viszont a hírlap és folyóirat közti határvonal elmosódó, ez alapon nem is disztigválunk.) A politikai lapok pártállás szerinti megoszlására vonatkozó adatokból több tanulságot olvashatunk ki, bár az adatok nem fedik száz százalékgig a valóságot. Az újságok elbírálása pártállás szempontjából igen nehéz, de viszont az újságok által bevallott pártállást nem lehetett minden esetben elfogadni. A politikai lapok pártállása az összes politikai lapok százalékában kifejezve a következő:

	Buda-pest	Vidék	Össz.	Buda-pest	Vidék	Össz.
	1	9	26	1	9	30
Egységspárti	18.8	32.9	29.6	19.3	52.9	45.2
Kormánytámogató	10.4	27.8	23.6	15.8	20.2	19.2
Liberális, demokrata	27.1	5.8	10.8	17.5	6.7	9.2
Szociáldemokrata	6.2	—	1.5	5.3	—	1.2
Pártonkívüli	12.5	29.7	25.6	15.8	12.4	13.2
Egyéb	25.0	3.8	8.9	26.3	7.8	12.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

E kimutatásból határozott tendenciaképpen olvasható ki az egységspárti lapok arányának nagy megnövekedése: míg 1926-ban arányuk az összes politikai lapok körében csak 29.6% volt, 1930-ban 45.2%-ot tesz. Különösen a vidéki sajtó arculata alakult át erősebben e szempontból; ezeknek több mint fele: 52.9%-a tartozott az egységspárti lapok közé az előző felvétel 32.9%-os arányával szemben. A kormánytámo-

gató (túlnyomóan keresztény nemzeti gazdasági és szociális párti) lapoknak ha nem is száma, de aránya némileg visszaesett (23.6%-ról 19.2%-ra). E visszaesés korántsem olyan mértékű, mint aminő emelkedés az egységspárti újságoknál mutatkozik. A liberális és demokrata újságok együttes aránya 10.8%-ról 9.2%-ra, a szociáldemokrata lapoké 1.5%-ról 1.2-re, a pártonkívülieké 25.6%-ról 13.2%-ra esett. Az egységspárti lapok aránya tehát elsősorban a pártokívüli lapok rovására növekedett meg. Az „egyéb“ pártok 8.9%-os aránya 12.0%-ra emelkedett.

A 7. sz. táblázat az újságokat alapítási év szerint részletezi. Kitűnik e táblázatból, hogy az újságok túlnyomó része a századforduló után indult meg, de a múlt századból is van mintegy 2 és félszáz újságunk. Az egyes évcsoportokba tartozó újságok száma önként érthetően annál kevesebb, minél régebbi korcsoportról van szó. Utolsó adatgyűjtésünk óta 341 újság indult meg, részletesebb megoszlásuk a következő:

7. Az 1930 elején megjelent újságok száma alapítási év szerint.
Nombre des périodiques parus au début de 1930, suivant l'année de la fondation.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	1841—1850	1851—1860	1861—1870	1871—1880	1881—1890	1891—1900	1901—1910	1911—1920	1921—1925	1926—1930	Ismeretlen <i>Inconnu</i>	Összesen <i>Total</i>
Budapest	2	3	24	31	34	77	127	137	143	227	4	809
Vidék — <i>Province</i>	—	4	7	13	16	38	45	88	94	114	2	421
Összesen — <i>Total</i>	2	7	31	44	50	115	172	225	237	341	6	1.230
% { 1926	0.3	0.5	2.9	4.2	4.6	11.9	17.2	24.2	33.2	—	1.0	100.0
{ 1930	0.2	0.6	2.5	3.6	4.0	9.3	14.0	18.3	19.3	27.7	0.5	100.0

	Budapest	Vidék	Összesen
1926	46	31	77
1927	45	22	67
1928	49	23	72
1929	69	25	94
¹⁾ 1930	18	13	31
1926—1930	227	114	341

¹⁾ A felvétel az 1930 január 1-én, illetve a hosszabb időközökben megjelenő újságokra tekintettel, általában az 1930. év elején megindult újságokra is kiterjedt.

A 8. sz. táblázat az újságokat a megjelenés gyakorisága szerint részletezi. Az 1926. évi adatokkal szemben megfigyelhető, hogy a rövidebb időközökben megjelenő újságok aránya csökkent, a hosszabb időközben megjelenteké emelkedett. Így a havonként egyszer megjelenő újságok aránya 30,0%

ról 35,0%-ra emelkedett, míg a heti újságoké 29,2%-ról 26,7%-ra, a naponként egyszer megjelenőké 7,7%-ról 6,3%-ra csökkent. E jelenségben bizonyára a gazdasági helyzetnek 1926 óta bekövetkezett rosszabbodása is tükröződik.

A nyelvi adatok nem sok változást mutatnak. A nem magyarnyelvű újságok aránya változatlanul 3% maradt. A kizárólag magyarul vagy e mellett más nyelvet csak melléknyelvként használó újságok aránya a magyar s egyéb nyelvet egyenrangúan használók rovására kissé emelkedett. 9. sz. táblázatunk az újságok számát nyelv szerint, 10. sz. táblázatunk pedig magukat az újságokban használt nyelveket taglalja, a két tábla számadatai tehát nem kongruálnak.

Arra, hogy az újságok tartalma minő

8. Az újságok száma a megjelenés ideje szerint.¹⁾

Nombre des périodiques suivant la parution.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	Naponként <i>Par jour</i>			Hetenként <i>Par semaine</i>			Havonként <i>Par mois</i>			Évenként <i>Par an</i>				Egyébként <i>A d'autres interv.</i>	Összesen — <i>Total</i>
	többször <i>plusieurs fois</i>	2×	1×	5—4—3×	2×	1×	3×	2×	1×	10—11×	6×	4—5×	3—2—1×		
Budapest	10	1	31	9	10	138	13	157	323	19	26	48	21	3	809
Vidék <i>Province</i>	—	—	46	3	23	191	2	28	107	—	4	12	4	1	421
Összesen <i>Total</i>	10	1	77	12	33	329	15	185	430	19	30	60	25	4	1.230
% { 1926	0.5	0.2	7.7	0.5	2.6	29.2	0.6	15.5	30.0	3.7	3.9	2.8	1.3	1.5	100.0
{ 1930	0.8	0.1	6.3	1.0	2.7	26.7	1.2	15.1	35.0	1.5	2.4	4.9	2.0	0.3	100.0

¹⁾ A hetenként hatszor megjelenő lapok a naponta egyszer megjelenők rovatában, a havonként négyszer vagy ötször megjelenők a hetenként egyszer megjelenők rovatában, a két- és háromhetenként megjelenők a havonként kétszer, a négy- és öthetenként megjelenők a havonként egyszer megjelenők rovatában mutattattak ki. — *Les périodiques paraissant 6 fois par semaine sont sous la rubrique de ceux paraissant 1 fois par jour; les périodiques paraissant 4 ou 5 fois par mois, sous la rubrique de ceux paraissant 1 fois par semaine; les périodiques paraissant par 2 ou 3 semaines, sous la rubrique de ceux paraissant 2 fois par mois; les périodiques paraissant toutes les 4 ou 5 semaines, sous la rubrique de ceux paraissant 1 fois par mois.*

közleményfajokból tevődik össze és hogy a terjedelem mily részét teszik az egyes közleményfajok, az első adatgyűjtés nem terjeszkedett ki. Az 1930. évi felvétel e téren tett egy kis lépést előre s tudakolta, hogy az újság közöl-e hirdetést vagy nem. Az

9. Az újságok száma nyelv szerint.

Nombre des périodiques suivant la langue.

Az újság nyelve ¹⁾ <i>Langue des périodiques</i>	Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>	%	
				1926	1930
Magyar — <i>Hongrois</i>	761	409	1.170	94.2	95.1
Magyar, német — <i>Hongrois, allemand</i>	14	1	15	2.8	1.9
Magyar, német, francia — <i>Hongrois, allem., français</i>	1	—	1		
Magyar, német, francia, angol — <i>Hongrois, allemand, français, anglais</i>	—	1	1		
Magyar, német, francia, angol, olasz — <i>Hongrois, allemand, français, anglais, italien</i>	—	—	—		
Magyar, német, francia, olasz — <i>Hongrois, allemand, français, italien</i>	—	—	—		
Magyar, francia — <i>Hongrois, français</i>	1	—	1		
Magyar, angol — <i>Hongrois, anglais</i>	1	—	1		
Magyar, olasz — <i>Hongrois, italien</i>	1	—	1		
Magyar, latin — <i>Hongrois, latin</i>	1	2	3		
Magyar, eszperanto — <i>Hongrois, espéranto</i>	—	—	—		
Német — <i>Allemand</i>	17	8	25	3.0	3.0
Német, francia — <i>Allemand, français</i>	1	—	1		
Német, angol — <i>Allemand, anglais</i>	1	—	1		
Francia — <i>Français</i>	4	—	4		
Angol — <i>Anglais</i>	1	—	1		
Angol, svéd — <i>Anglais, suédois</i>	—	—	—		
Olasz — <i>Italien</i>	1	—	1		
Tót — <i>Slovaque</i>	1	—	1		
Héber — <i>Hébreu</i>	1	—	1		
Latin — <i>Latin</i>	1	—	1		
Eszperantó — <i>Espéranto</i>	1	—	1		
Összesen — <i>Total</i>	809	421	1.230	100.0	100.0

¹⁾ Tekintet nélkül a melléknyelvekre, amelyen az újságban kisebb terjedelemben vagy ritkábban jelennek meg közlemények. A magyarnyelvű újságoknál ezeket leszámítva, a kizárólag magyarnyelvű újságok aránya 1926-ban 88.8, 1930-ban 89.1% — *Sans égard aux langues secondaires dans lesquelles paraissent de courtes ou rares communications. En ne considérant que les périodiques paraissant seulement en langue hongroise, la proportion de ceux-ci a été de 88.8% en 1926 et de 89.1% en 1930.*

adatgyűjtés eredménye szerint az újságok egyötöde (20.9%) hirdetéseket nem tesz közzé. Budapesten az újságoknak egynegyede nem foglalkozik hirdetések közzétételével — 606 hirdetés, 203 nem hirdetés, — míg a vidéken 367 hirdető újsággal szemben csak 54 nem hirdető áll.

Új kérdés volt az 1930. évi adatgyűjtésben az elterjedési terület kérdése, hogy t. i. vannak-e az újságnak előfizetői (példányonkinti vásárlói) a) elcsatolt területen, b) egyéb külföldön. A beérkezett válaszok szerint az újságok nagyobbik fele, 54.5%-a az országhatáron nem megy ki. A külföldre is eljutó újságok közül 4.6%-nak csak elcsatolt területen, 10.1%-nak csak egyéb külföldön, míg a fennmaradó 30.8%-nak mind az elcsatolt részeken, mind a további külföldön van fogyasztó területe. A részleteket illetőleg érdekes, hogy a politikai lapok közül legkevésbé az egységspártiak jutnak ki elcsatolt területre.

A 11-ik sz. táblázat az újságokat *hosszméret* szempontjából taglalja; ez adatokból bár csak megközelítően, az újságok alakjára (formátum) lehet következtetni. Főtipusok a 40—42, 22—24, a 30—32 és 28—30 cm. közti hosszúságú újságok.

A 12. sz. táblázat az újságok *átlagos oldalszámáról* nyújt áttekintést. Legmagasabb a 8 (7) oldalas újságok aránya (17.2%).

Az újságok egy-egy oldalának hossz- és szélességi méretéből, átlagos oldalszámából s a megjelenési idő adatából ezúttal is megközelítő számítást végeztünk az újságok *egy évfolyamának terjedelmére* vonatkozóan. Az összes 1930 elején megjelent újságok egy évfolyamának terjedelme 64.373 m²-t tesz. Egy újságra átlag 52.3 m² terjedelem esik. Ezzel szemben az 1926. évi felvétel alkalmával egy újságra 64.7 m² évfolyamterjedelem esett. Az újságok átlagos terjedelmének e jelentős csökkenésében a már említett gazdasági okok hatását kell látnunk.

Az 5. sz. táblázat az újságok *évfolyamonkénti terjedelméről* területi, a 6. sz. táblázat pedig tárgyi részletezéssel is közöl adatokat. Ez adatok bővebb méltatására nincs terünk. Csupán felemlítjük, hogy a budapesti újságok átlagos terjedelme 42.332 m², vagyis az országos adatok 65.8%-a. Ez az arányszám teljesen azonos a budapesti újságok számának az országos újságok számában elfoglalt arányával. Terjedelem szempont-

10. Az újságokban használt nyelvek megoszlása.
Répartition des langues employées dans les périodiques.

Nyelv <i>Langue</i>	Kizárólagosan <i>Exclusivement</i>	Főnyelvként <i>Comme langue principale</i>	Társnyelvként <i>Parallèlement</i>	Melléknnyelvként <i>Comme langue secondaire</i>	Összesen <i>Total</i>						
					használt nyelvek száma 1930-ban — nombre des langues employées en 1930 de la façon indiquée plus haut					%	
										1926	1930
Magyar — <i>Hongrois</i>	1.096	74	23	4	1.197	84·9	84·1				
Német — <i>Allemand</i>	21	4	19	68	112	8·3	7·9				
Francia — <i>Français</i>	3	1	5	37	46	3·3	3·2				
Angol — <i>Anglais</i>	1	—	3	30	34	2·2	2·4				
Olasz — <i>Italien</i>	1	—	1	12	14	0·4	1·0				
Svéd — <i>Suédois</i>	—	—	—	—	—	0·1	—				
Görög — <i>Grec</i>	—	—	—	2	2	—	0·1				
Tót — <i>Slovaque</i>	1	—	—	—	1	0·1	0·1				
Cseh — <i>Tchèque</i>	—	—	—	1	1	—	0·1				
Szerb — <i>Serbe</i>	—	—	—	1	1	—	0·1				
Román — <i>Roumain</i>	—	—	—	1	1	—	0·1				
Héber — <i>Hébreu</i>	1	—	—	1	2	—	0·1				
Latin — <i>Latin</i>	1	—	3	6	10	0·3	0·7				
Eszperantó — <i>Espéranto</i>	1	—	—	—	1	0·4	0·1				
Összesen — <i>Total</i>	1.126	79	54	163	1.422	100·0	100·0				

11. Az 1930 elején megjelent újságok hosszmérete.
Périodiques parus au début de 1930, suivant leur longueur.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	Hosszméret cm — <i>Longueur en cm</i>																Ismeretlen <i>Inconnue</i>	Összesen <i>Total</i>	
	12—20	20—22	22—24	24—26	26—28	28—30	30—32	32—34	34—36	36—38	38—40	40—42	42—44	44—46	46—48	48—50			50—
Budapest . . .	31	35	160	64	61	105	148	26	28	7	14	81	9	11	22	1	4	2	809
Vidék-Province	7	5	57	11	14	57	33	6	15	10	9	160	10	1	21	—	1	4	421
Össz. — <i>Total</i>	38	40	217	75	75	162	181	32	43	17	23	241	19	12	43	1	5	6	1.230
% } 1926 . . .	2·6	1·7	13·6	4·8	6·2	15·7	17·5	2·2	3·3	1·1	2·1	21·1	2·1	1·4	2·8	0·4	1·4	—	100·0
% } 1930 . . .	3·1	3·2	17·6	6·1	6·1	13·2	14·7	2·6	3·5	1·4	1·9	19·6	1·5	1·0	3·5	0·1	0·4	0·5	100·0

12. Az újságok száma átlagos oldalszám szerint.
Périodiques suivant le nombre moyen de pages.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	Átlagos oldalszám — <i>Nombre moyen de pages</i>												Bizonytalan, ism. incertain, inconnue	Összesen <i>Total</i>
	2	3—4	5—6	7—8	9—10	11—12	13—14	15—16	17—32	33—48	49—64	65—		
Budapest . . .	18	75	45	118	26	49	11	126	169	56	43	71	2	809
Vidék-Province	5	109	83	93	15	16	3	41	39	4	2	10	1	421
Össz. — <i>Total</i>	23	184	128	211	41	65	14	167	208	60	45	81	3	1.230
% } 1926 . . .	1·6	17·8	11·7	20·2	5·1	6·9	1·5	9·3	15·7	3·7	2·4	3·5	0·6	100·0
% } 1930 . . .	1·9	14·9	10·4	17·2	3·3	5·3	1·1	13·6	16·9	4·9	3·7	6·6	0·2	100·0

jából főleg a közgazdasági tartalmú csoportokban észlelhető az előző adatgyűjtés óta aránylagos gyarapodás.

Az újságok zömének évfolyamonkénti terjedelme 10—100 m² közt van, ennél kisebb terjedelmű az újságok 26·1%-a, viszont nagyobb terjedelmű 10·1%-a.

A 13. sz. tábla az újságok példányonkénti ára vonatkozó adatokat közli. Ha az újságok mostani áradatait összevetjük az 1926. évi adatgyűjtés adataival, — melynek papírkorona árait e célból pengőre átszámítottuk, — megfigyelhetjük, hogy az utolsó adatgyűjtés óta az újságok ára álta-

13. Az 1930 elején megjelent újságok példányonkinti ára.

Prix au numéro des périodiques parus au début de 1930.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	Az újságok száma — <i>Nombre des périodiques coûtant par numéro</i>																			Ingy., határozatl. <i>Gratuits ou de prix non défini</i>	Újság összesen <i>Total des périodiques</i>	
	— 4	5	6	8	10	12	13—16	17—20	21—24	25—32	33—40	41—48	49—60	61—80	81—100	101—120	121—160	161—200	201 —			
fillér példányonkinti árral — <i>fillérs</i>																						
Budapest . . .	1	2	4	5	20	6	23	64	14	38	63	1	113	51	85	14	23	41	49	192	809	
Vidék-Province	—	2	5	10	51	36	75	61	10	27	16	—	21	5	11	2	1	5	3	80	421	
Össz. — <i>Total</i>	1	4	9	15	71	42	98	125	24	65	79	1	134	56	96	16	24	46	52	272	1.230	
% { ¹⁾ 1926 . . .	0.4	4.8		6.1		18.9	3.2	8.1	6.6	11.9	4.5	3.5	10.3	5.0		3.4	4.4		8.9	100.0		
1930 . . .	0.1	0.3	0.7	1.2	5.8	3.4	8.0	10.2	2.0	5.3	6.4	0.1	10.9	4.5	7.8	1.3	2.0	3.7	4.2	22.1	100.0	

¹⁾ Pengő-fillérre átszámított, papirkorona-árak alapján. — *Calculé d'après les prix en couronnes-papier convertis en fillérs-pengő.*

14. Az 1930 elején megjelent újságok évi előfizetési ára.

Prix de l'abonnement annuel des périodiques parus au début de 1930.

Megjelenés helye <i>Lieu où ils paraissaient</i>	Az újságok száma — <i>Nombre des périodiques d'un prix d'abonnement annuel de</i>															Ingyenes, határozatlan <i>Gratuits ou d'un prix d'ab. incert.</i>	Újság összesen <i>Total des périodiques</i>	
	— 1.60	1.61—3.20	3.21—4.80	4.81—6.40	6.41—8.00	8.01—9.60	9.61—11.20	11.21—12.80	12.81—16.00	16.01—19.20	19.21—24.00	24.01—32.00	32.01—40.00	40.01—56.00				
pengő előfizetési árral — <i>pengős</i>																		
Budapest . . .	17	40	63	96	60	6	72	68	58	11	133	38	23	21	103	809		
Vidék-Province	7	43	29	69	77	15	37	25	20	8	27	27	8	2	27	421		
Össz. — <i>Total</i>	24	83	92	165	137	21	109	93	78	19	160	65	31	23	130	1.230		
% { ¹⁾ 1926 . . .	5.0	8.7	12.1	10.1	11.4	8.0	2.6	5.5	7.0	3.7	5.7	5.5	5.6		9.1	100.0		
1930 . . .	2.0	6.7	7.5	13.4	11.1	1.7	8.9	7.6	6.3	1.5	13.0	5.3	2.5	1.9	10.6	100.0		

¹⁾ Pengőre átszámított papirkoronaárak alapján. — *Calculé d'après les prix en couronnes-papier convertis en pengős.*

lában drágább. Kitűnik ez abból az összefoglaló adathból is, hogy a 48 fillért meg nem haladó árú, tehát olcsóbb újságok aránya 1930-ban csak 43.5%-ot, míg 1926-ban 64.5%-ot tett. A legkisebb előforduló példányár 1930-ban az egy filléres ár volt. Ilyen újság is csak 1 volt s pl. 2, 3 és 4 filléres újság egy sem akadt.

Hasonló tanulságokra vezet az évi előfizetési ár adataira vonatkozó 14. sz. táblázatunk. A legolcsóbb három árkategóriába tartozó újságok száma az előző felvétel adataival szemben csökkent, ami tehát az újságok drágulását jelzi, de azt is le kell szögeznünk, hogy a legdrágább árkategóriák is ritkultak.

Elekes Dezső dr.

A törvényhatósági bizottságok tagjainak statisztikája.

La statistique des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Résumé. La loi XXX de 1929, modifiant l'organisation des comitats et des villes autonomes, réorganisait les assemblées générales de comitat et de ville autonome. En vertu de cette loi, ces assemblées, constituées d'après le principe de la représentation d'intérêts, comprennent:

1° des membres élus entre les citoyens payant le plus d'impôt;

2° des membres élus parmi tous les électeurs;

3° les représentants des services techniques et des groupes d'intérêts sociaux: a) les représentants de cette première catégorie-là; b) ceux des confessions; c) les élus des représentations d'intérêts;

4° des membres à vie;

5° des membres d'office.

Auparavant, 50% des membres des assemblées en question étaient des „virilistes“ payant le plus d'impôt. Cette catégorie de membres fut supprimée par la loi de 1929, qui créait, par contre, une nouvelle catégorie: celle des membres à vie.

D'après ladite loi, dans les comitats il doit y avoir 1 membre d'assemblée générale par environ 750 habitants et dans les villes autonomes, 1 par environ 500. Cependant, dans les comitats le nombre des membres ne peut être inférieur à 150 ni supérieur à 450; dans les villes autonomes il ne peut être au-dessous de 120 ni au-dessus de 180. La catégorie des membres élus entre les citoyens payant le plus d'impôt et celle des membres élus parmi tous les électeurs figurent chacune pour 40% parmi les membres des dites assemblées; cette proportion est de 20% pour les représentants des services techniques et des groupes d'intérêts sociaux; les membres à vie représentent 10% de ces trois catégories.

Selon les données recueillies en 1930, le nombre des membres des assemblées générales de comitat était de 8.015 et celui des membres d'assemblée générale de ville autonome (en n'y comprenant pas Budapest) de 1.544. Ces chiffres sont légèrement inférieurs à l'effectif fixé par la loi, certaines places de membres ayant été vacantes au moment de l'enquête.

Les assemblées générales en question n'ont actuellement que deux membres femmes. Au point de vue de l'âge, la répartition

des membres est très heureuse: les jeunes et les personnes âgées ont une proportion convenable.

La répartition par confession des membres est la suivante: dans les comitats: catholiques romains, 56.1%; catholiques grecs, 1.1%; calvinistes, 25.6%; luthériens, 8.3%; gréco-orientaux, 0.3%; unitaires, 0.3%; israélites, 8.3%; dans les villes autonomes: catholiques r., 53.6%; catholiques gr., 0.9%; calvinistes, 24.2%; luthériens, 7.2%; gréco-orientaux, 0.3%; unitaires, 0.2%; israélites, 13.5%; autres, 0.1%.

Il ressort des chiffres que dans les nouvelles assemblées, les minorités nationales sont suffisamment représentées.

Au point de vue du degré d'instruction, la composition de ces assemblées est très favorable: 51.3% des membres ont fait de hautes études; 62.1% en parlent allemand; 12.2%, français; 6.0%, anglais.

La répartition des membres par principales catégories de professions est la suivante: agriculture, pêche etc., 37.5%; établissements miniers et hauts fourneaux, 0.6%; industrie, 9.8%; commerce et crédit, 6.4%; transports et communications, 0.9%; services publics et professions libérales, 39.4%; retraités et rentiers, 5.4%; autres et professions inconnues, 0.0%.

La plupart des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome ont une profession indépendante (5.520); 3.877 en sont fonctionnaires; 162 appartiennent à la catégorie „autres employés.“

En principe, en vertu de la loi de 1929, on ne peut être membre de plusieurs assemblées générales de comitat ou de ville autonome. Cependant, sous certaines conditions, la loi admet des exceptions à cette règle. Au moment de l'enquête exécutée par l'Office central hongrois de statistique, on comptait 201 membres d'assemblée générale de comitat et 88 membres d'assemblée générale de ville autonome qui faisaient partie à la fois d'autres assemblées générales de comitat ou de ville autonome.

★

A törvényhatóságok működése a közműltban a közigazgatás rendezéséről szóló 1929 : XXX. t.-c.-kel új rendezést nyert. Törvényhozásunknak ez az egyik legújabb al-

kotása ezzel egy olyan, nagyjelentőségű és sok évtizedes multa visszatekintő kérdést vitt nyugvópontra, amely nemcsak a szakkörök előtt ismert, de amely iránt súlyánál és közvetlen jelentőségénél fogva a nagyközönség is minden időben igen nagy érdeklődést tanúsított. A kérdés jelentőségének kellő megvilágítására elegendőnek véljük, ha utalunk arra, hogy a közigazgatás reformjának szükségességét közéletünk számottevő tényezői, politikusok, szakkörök, a sajtó úgyszólván már a törvényhatóságokról szóló 1886 : XXI. t.-c. (amelynek alapján a törvényhatóságok tulajdonképen az új törvényes rendezésig működtek) megalkotásával együtt felvetették. E kérdés jelentőségét azóta a rohamosan, néha ugrászerűen fejlődő, majd szomorúan szűk határok közé szorított életünk — amely csaknem napról-napra újabb és bonyolultabb kérdések megoldását kívánta a közigazgatástól — nagymértékben növelte és fokozta. A közigazgatás reformjának kérdése tehát, amely az utolsó évtizedek úgyszólván valamennyi kormányának és törvényhozó szervének programját képezte, sürgősen megoldandó volt, hogy közigazgatásunk lépést tudjon tartani a rohamosan haladó élettel.

A közigazgatás reformjának ez a nagy jelentősége adja tehát magyarázatát ama szándéknak, hogy a közigazgatásunk gerincét képező önkormányzati testületek, a törvényhatóságok egyetemét képviselő s az új törvény alapján megalakított „törvényhatósági bizottságok“ összetétele beható vizsgálat alá vétessék.

A Központi Statisztikai Hivatal a belügyminiszter rendeletére az 1930. évi augusztus hó 1-i állapotnak megfelelően adatgyűjtést hajtott végre az 1929:XXX. t.-c. alapján újjáalakított törvényhatósági bizottságok tagjairól és póttagjairól. E megbízatásnak a Statisztikai Hivatal annál nagyobb örömmel tett eleget, mert ezzel egy csaknem teljesen új és eddig még alig járt területre terjeszthette ki kutató munkáját. Egyébként igen sokoldalú munkakörében éppen a közigazgatási statisztika az a rész, amely kiegészítésre és jelentős továbbfejlesztésre vár s ez az új adatgyűjtés remélhetőleg csak az első lépés ebben az új irányban, amelyet még sok más igen érdekes és értékes adatgyűjtés fog követhetni.

Az alábbiakban ennek az új adatgyűjtésnek az eredményeit kívánjuk röviden ismertetni.

Az új törvény a törvényhatósági bizottsági tagság elnyerésére ötféle jogcímet állapít meg, még pedig a törvényhatósági bizottság tagjai:

1. a legtöbb adót fizetők közül választott tagok,
2. az összes választók közül választott tagok,
3. a szakigazgatás és társadalmi érdekcsoportok képviselői (a) a szakszerűség képviselője, b) vallásfelekezetek képviselője, c) az érdekképviselők választottjai),
4. az örökös tagok,
5. a hivatali állásuknál fogva tagok.

Az új törvényhatósági bizottságok összetétele tehát elég lényegesen eltér a régi törvényhatósági bizottságok összetételétől. Az újból hiányoznak a régiek gerincét alkotó (50%-át kitevő) „virilis“ tagok s helyettük mindössze az általuk és közülük választottak tagjai a törvényhatósági bizottságnak. Viszont bővült a bizottság összetétele egy teljesen új intézménnyel, az „örökös tagokéval“.

A törvény a most megnevezett jogcímek megállapításán kívül taxative felsorolva megállapítja úgy a vármegyei, mint városi törvényhatósági bizottságok tagjainak számát is, még pedig akként, hogy a vármegyékben mintegy 750, a törvényhatósági jogú városokban pedig mintegy 500 lakosra esik egy-egy törvényhatósági bizottsági tag. Számuk azonban vármegyékben 150-nél kevesebb és 450-nél több, törvényhatósági jogú városokban pedig 120-nál kevesebb és 180-nál több nem lehet. Amennyiben azonban valamelyik törvényhatóság lakosságának létszáma a népszámlálások során 10 százalékos vagy nagyobb eltérést fog mutatni, az esetben a tagok számát a belügyminiszter rendelettel felemeli, vagy leszállítja.

Az új törvénynek ez a rendelkezése közeledést jelent a külföldi viszonyokhoz, amennyiben lényegesen csökkentette a törvényhatósági bizottságok eddigi tagjainak számát, ez azonban — miként az alábbi néhány adat is mutatja — még e csökkentés dacára is még mindig lényegesen magasabb, mint a külföldi rokonszervek létszáma.¹⁾

Angliában a megyei tanács (county council) tagjainak száma a megye (összesen 62) lakosainak számához mérten 28—120 fő,

¹⁾ L. Répási Mátyás dr.: Külföldi közigazgatási és önkormányzati szervezetek.

Franciaországban a 90 département megyei főtanácsának (conseil général) taglétszáma a cantonok számához mérten 17—67 fő,

Olaszországban a tartományi tanács (consiglio provinciale) létszáma a lakosság lélekszámához mérten 25—45 fő,

Belgium tartományi tanácsainak létszáma 44—93 főben van a törvényhozás által megállapítva,

a romániai megyei tanácsok létszáma 30—42,

a cseh-szlovákiai járási-képviselőtestületeké pedig 18—36 fő a megye, illetőleg a járás lakóinak száma szerint.

A legtöbb adót fizetők, az összes választók közül választott, valamint a szakigazgatási és társadalmi érdekcsoportok képviselőinek egymáshoz való aránya pedig a törvény értelmében akként van megállapítva, hogy az első két csoportba tartozók kétötöd-kétötöd részét, a harmadik csoportba tartozók pedig egyötöd részét alkotják — a felsorolt három jogcímen — a törvényhatósági bizottságban helyet foglalóknak. Az „örökös tagok“ létszáma pedig e három csoport tagjai számának 10% -át teszi.

I.

Amint fentebb már említettük, a közigazgatás rendezéséről szóló törvény a törvényhatósági bizottsági tagok számát megyénként és azokon belül jogcímenként is megállapította. Az 1. sz. táblázat a törvényhatósági bizottsági tagoknak a törvény által megállapított, valamint a Központi Statisztikai Hivatal által végrehajtott felvétel során észlelt számát tünteti fel.

A törvényhatósági bizottsági tagoknak a törvény által, valamint a statisztikai felvétel során megállapított száma között a tábla szerint 259 fő különbség mutatkozik. Ennek a nem egész 3% -os eltérésnek az oka, hogy a felvétel időpontjában (tudomásunk szerint a mai napig sem) még nem küldettek ki az Országos Társadalombiztosító Intézet kerületi pénztári választmányai által a biztosításra kötelezettek sorából kiküldendő tagok (97 vármegyei és 13 városi tag), valamint a felvétel időpontjában nem volt betöltve 57 vármegyei és 10 városi örökös bizottsági tag helye. E két főokon kívül, a még mindig mutatkozó különbözet magyarázatát pedig az adja meg, hogy egyes bizottsági tagok helye elhalálozás, vagy egyéb okból a felvétel időpontjában nem volt betöltve, illetőleg több olyan választott tagja is van az újonnan megalakított törvényha-

1. A törvényhatósági bizottsági tagok száma az 1929: XXX. t. c. megállapítása és a Központi Statisztikai Hivatal által végrehajtott felvétel szerint.

Nombre des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome d'après la loi XXX de 1929 et l'enquête exécutée par l'Office central de statistique.

Törvényhatóságok Comitats et villes autonomes	A törvényhatósági bizottsági tagok száma Nombre des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome		
	az 1929: XXX. t. c. megállapítása szerint d'après la loi XXX de 1929	Központi Statisztikai Hiv. felvétele szerint d'après l'enquête de l'Office centr. de stat.	A statisztikai felvétel során megállapított létszám kevesebb L'effectif relevé par l'enquête était inférieur de
A) Vármegyei törvényhatóságok. Comitats.			
Abaúj-Torna	172	168	4
Bács-Bodrog	169	168	1
Baranya	365	357	8
Békés	460	443	17
Bihar	236	232	4
Borsod, Gömör és Kishont	399	390	9
Csanád, Arad és Torontál	237	230	7
Csongrád	202	199	3
Fejér	330	321	9
Győr, Moson és Pozsony	205	199	6
Hajdu	235	226	9
Heves	430	408	22
Jász-Nagykun Szolnok .	498	488	10
Komárom és Esztergom	235	230	5
Nógrád és Hont	303	293	10
Pest-Pilis-Solt Kiskun .	524	511	13
Somogy	494	478	16
Sopron	203	198	5
Szabolcs és Ung	495	487	8
Szatmár, Ugocsa és Bereg	202	198	4
Tolna	396	386	10
Vas	399	385	14
Veszprém	333	326	7
Zala	500	491	9
Zemplén	205	203	2
Összesen — Total	8.227	8.015	212
B) Városi törvényhatóságok. Villes autonomes.			
Baja	138	134	4
Debrecen	206	201	5
Győr	140	135	5
Hódmezővásárhely	174	169	5
Kecskemét	172	171	1
Miskolc	139	134	5
Pécs	139	135	4
Sopron	138	136	2
Szeged	205	197	8
Székesfehérvár	140	132	8
Összesen — Total	1.591	1.544	47
Mindössze — Total gén.	9.818	9.559	259

tósági bizottságoknak, akik hivatalból is tagok s ezért a törvény értelmében az utóbbi címen szavazati jogukat nem gyakorolhatják.

A közigazgatás rendezéséről szóló törvény értelmében a legtöbb adót fizetők, valamint az összes választók közül választott tagok és az érdekképviselő címen a törvényhatósági bizottságba kiküldött tagok után póttagokat is kell választani, illetőleg kiküldeni s azoknak száma félannyi, mint a rendes tagoké. A törvény által ílymódon megállapított és a statisztikai felvétel során észlelt létszám között szintén mutatkozik eltérés, aminek oka az, hogy a póttagokból a felvétel időpontjáig már többen behivattak a törvényhatósági bizottságokba és így mint rendes tagok vétettek figyelembe felvételünkénél.

A vármegyei törvényhatósági bizottsági tagokról végrehajtott adatgyűjtés eredményeit előbb vármegyei és városi törvényhatóságok szerinti csoportosításban, majd a fentebb már megnevezett jogcímek szerinti összefoglalásban fogjuk ismertetni. Sajnos a felvétel során nyert igen értékes és tanulságos adatoknak kellő értékelését nagyon megnehezíti az, hogy a korábbi törvényhatósági bizottságok összetételére vonatkozólag semmiféle statisztikai adat nem áll rendelkezésre, illetőleg figyelembevétel a régi és az új törvényhatósági bizottságok össze-

tételénél mutatkozó lényeges különbségeket, az összehasonlítás még ilyen adatok létezése esetén sem nyugodnék biztos alapokon.

Kormegoszlás.

A 2. sz. táblázat a törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok 5 éves korcsoportok szerinti megoszlását tünteti fel. A tagok és póttagok korszerinti összetétele igen csekély eltéréstől eltekintve, csaknem azonos s nem mutatkozik számottevő eltérés a vármegyei és városi törvényhatósági bizottságok korösszetételénél sem, mindössze a legfiatalabb korcsoportnál kevesebb a városi bizottsági tagok aránya (3·6%), mint a vármegyei bizottsági tagoké (5·5%).

A törvény értelmében a törvényhatósági bizottság tagjává történő megválasztáshoz a 30. életév betöltése szükséges, tehát a bizottsági tagok legalsó korhatára a törvény által van megállapítva. Ez alól kivétel mindössze a szakigazgatás és társadalmi érdekcsoportok képviselőinél, valamint a törvényhatósági bizottságban hivatali állásuknál helyetfoglaló tagoknál lehetséges. Tekintettel azonban arra, hogy az említett kategóriák képviselői a törvényhatósági bizottsági tagságra jogosító állást legtöbbször csak hosszabb szolgálat alapján nyerhetik el, kivétel e csoportban sem igen fordul elő.

Az újonnan megalakult törvényhatósági bizottságok tagjainak korszerinti megosz-

2. A törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok megoszlása öt éves korcsoportok szerint.

Répartition, par groupes d'âge de 5 ans, des membres et membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Törvényhatóságok jellege <i>Désignation</i>	35 évnél fiatalabb — moins de 35 ans	é v e s — a n s							70 evnél idősebb au-dessus de 70 ans	A tagok és póttagok összes száma - Nombre total des membres et des membres suppléants	Közülük Dont	
		35—39	40—44	45—49	50—54	55—59	60—64	65—69			férfi — hommes	nő — femmes
A) Tagok — Membres												
Vármegyei Comitats } törvényhatóságok	441	742	1.153	1.543	1.436	1.075	803	436	386	8.015	8.015	—
Városi - Villes autonomes }	56	145	207	280	323	219	146	87	81	1.544	1.542	2
Összesen — Total	497	887	1.360	1.823	1.759	1.294	949	523	467	9.559	9.557	2
	5·2	9·3	14·2	19·0	18·4	13·6	9·9	5·5	4·9	100·0	100·0	0·0
B) Póttagok — Membres suppléants												
Vármegyei Comitats } törvényhatóságok	178	312	419	491	471	372	310	189	106	2.848	2.848	—
Városi - Villes autonomes }	23	59	81	114	105	64	48	38	18	550	547	3
Összesen — Total	201	371	500	605	576	436	358	227	124	3.398	3.395	3
	5·9	10·9	14·7	17·8	16·9	12·8	10·6	6·7	3·7	100·0	100·0	0·0

lása igen kedvezőnek mondható, minthogy azoknak túlnyomó többségét a kezdeményezésre hivatott és az újabb problémák iránt fogékonyabb fiatal és az eredményes munkára legalkalmasabb közép (45—60 éves) korcsoportok képezik, de kellő számban képviselve vannak közöttük a józan megfontolásra és mérséklésre hivatott idősebb korcsoportok is. És ez a szerencsésnek mondható kormegoszlás nemcsak az országos eredményeknél mutatkozik, hanem az összes törvényhatóságoknál (vármegyei és városi) is általános, mindössze néhol az egyes korcsoportoknál mutatkozik némi eltérés.

A közigazgatás rendezéséről szóló törvény értelmében az egyéb feltételek fennforgása esetén törvényhatósági jogú városokban az összes választók közül választottak csoportjában meg lehet választani azt a nőt is, aki a középiskolát elvégezte, vagy akinek ezzel egyenlőértékű iskolai képzettsége van. Miként a fenti táblázatból megállapítható, a törvényhatósági bizottsági választók mindössze öt esetben éltek a törvényben biztosított eme jogukkal s a közel 10.000 főt kitevő törvényhatósági bizottsági tagok közül mindössze két nőbizottsági tagot, a 3.000 főnél több póttag közül pedig mindössze három nő póttagot választottak meg.

Vallás.

A törvényhatósági bizottsági tagok vallás szerinti megoszlását feltüntető adatok szerint a három protestáns és az izraelita

hitfelekezethez tartozó bizottsági tagok részesedési aránya nagyobb az országos arányszámnál. De míg az unitárius bizottsági tagoknál ez a többlet mindössze 0·2% -ot tesz, addig a reformátusoknál (4·6%), az izraelitáknál (2·4%) és az evangélikusoknál (2·1%) a nyereség elég jelentékeny. E részesedési többletet az említett felekezetek természetesen a legnagyobb hitfelekezet, a róm. katolikus rovására érték el, mindössze azzal a különbséggel, hogy míg a három protestáns felekezethez tartozó bizottsági tagok aránya úgy a vidéken, mint a városokban nagyobb, mint az országos arányszám, addig az izraelita bizottsági tagok térhódításukat csupán a vármegyei törvényhatóságokban elért eredményeknek köszönhetik (elsősorban Zemplén, Zala, Békés, Borsod vármegyében). A három protestáns és az izraelita vallású póttagok arányszáma is nagyobb e felekezetek országos arányszámainál, azzal a különbséggel azonban, hogy izraelita póttagok részesedési aránya itt több mint kétszerese az országosnak (5·9%), a református, evangélikus és unitáriusoké pedig ugyan kedvezőbb az országos viszonyozámnál, de kevesebb, mint a rendes tagoknál elért arányszám.

Anyanyelv.

A törvényhatósági bizottsági tagok országos anyanyelvi megoszlását mutató 4. sz. tábla adatai szerint az aránylag igen csekély számú idegen anyanyelvű állampolgárok az új törvényhatósági bizottságokban is

3. A törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok megoszlása vallás szerint.

Répartition par confession des membres et membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Vallásfelekezet <i>Confessions</i>	Membres d'assemblée génér.				Összes Membres d'ass. g. de comitat et de ville aut.		Membres suppléants d'assemblée générale				Összes Membres s. d'ass. g. de comitat et de ville aut.	
	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	%/o	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	%/o
	törvényhatósági bizottsági tagok						törvényhatósági bizottsági póttagok					
	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o
Római katolikus — <i>Catholique rom.</i>	4.564	56·9	796	51·6	5.360	56·1	1.521	53·4	300	54·5	1.821	53·6
Görög katolikus — <i>Catholique gr.</i>	93	1·1	8	0·5	101	1·1	30	1·0	2	0·4	32	0·9
Református — <i>Calviniste</i>	2.065	25·8	381	24·7	2.446	25·6	700	24·6	121	22·0	821	24·2
Ág. hitv. evangélikus — <i>Luthérienne</i>	692	8·6	100	6·5	792	8·3	224	7·9	19	3·5	243	7·2
Görög kel. — <i>Gréco-orientale</i>	23	0·3	6	0·4	29	0·3	8	0·3	2	0·4	10	0·3
Unitárius — <i>Unitaire</i>	24	0·4	5	0·3	29	0·3	5	0·2	3	0·5	8	0·2
Izraelita — <i>Israélite</i>	547	6·8	248	16·0	795	8·3	357	12·5	103	18·7	460	13·5
Egyéb — <i>Autres</i>	7	0·1	—	—	7	0·0	3	0·1	—	—	3	0·1
Összesen — Total	8.015	100·0	1.544	100·0	9.559	100·0	2.848	100·0	550	100·0	3.398	100·0

4. A törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok megoszlása anyanyelv szerint.

Répartition par langue maternelle des membres et membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Anyanyelv Langue maternelle	Membres d'assemblée génér.				Összes Membres d'ass. g. de comitat et de ville aut.		Membres suppléants d'as- semblée générale				Összes Membres s. d'ass. g. de comitat et de ville aut.	
	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	%/o	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	%/o
	törvényhatósági bizottsági tagok						törvényhatósági bizottsági póttagok					
	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o	szám- szerint nombre	%/o
Magyar — Hongrois	7.661	95·6	1.500	97·3	9.161	95·9	2.667	93·7	520	94·5	3.187	93·8
Német — Allemand	275	3·4	37	2·4	312	3·2	134	4·8	26	4·7	160	4·7
Tót — Slovaque	49	0·6	1	0·0	50	0·5	25	0·8	—	—	25	0·7
Oláh — Roumain	5	0·1	—	—	5	0·0	3	0·0	—	—	3	0·1
Rutén — Ruthène	1	0·0	—	—	1	0·0	—	—	—	—	—	—
Horvát — Croate	11	0·1	4	0·2	15	0·2	10	0·4	2	0·4	12	0·4
Szerb — Serbe	8	0·1	—	—	8	0·1	8	0·3	1	0·2	9	0·3
Egyéb — Autres	5	0·1	2	0·1	7	0·1	1	0·0	1	0·2	2	0·0
Összesen — Total	8.015	100·0	1.544	100·0	9.559	100·0	2.848	100·0	550	100·0	3.398	100·0

megfelelő képviselőhöz jutottak, jóllehet ottani arányszámuk általában kisebb az országos átlagnál. A magyar anyanyelvű bizottsági tagoknak az országos átlagnál nagyobb arányszámát azonban teljesen érthetővé teszi az, ha tekintetbe vesszük, hogy az idegen anyanyelvűeknek csak egy része él nagyobb zári tömegekben s így a törvényhatósági életben való részvételük is főleg ezeken a helyeken volt számuknak megfelelő arányban biztosítható (Bács-Bodrogban 31·0%, Baranyában 17·7%, Tolnában 13·5% és Sopron tjv.-ban 23·5%). A 312 főnyi német anyanyelvű bizottsági tagból 60 (16·8%) Baranya, 52 (13·5%) Tolna, 47 (28%) Bács-Bodrog vármegye, 30 (22·1%) Sopron tjv. törvényhatósági bizottságára esik. Az 50 tót törvényhatósági bizottsági tagból pedig 49-et (98% át) Békés vármegye választói küldtek az új törvényhatósági bizottságba (a biz. tagok 11·1% -át).

Műveltség.

A közigazgatás rendezéséről szóló törvénycikk legfőbb célja és rendeltetése az volt, hogy a törvényhatósági bizottságoknak olyan szervezetet és összetételt biztosítson, amely képessé teszi őket a folyton növekvő igények kielégítésére és a bonyolultabb, nagyobb szakismeretet és tudást igénylő feladatok megoldására is. Ebből a szempontból az 5., 6. sz. táblák adatai szerint örömmel és nagy megnyugvással lehet az új törvényhatósági bizottságok működése elé tekinteni. Adataink szerint az új törvényhatósági bizottságok tagjainak több mint fele (51·3%) főiskolai képzettséggel bír s mind-

össze nem egészen 30% azoknak a bizottsági tagoknak az aránya, akik 4 középiskolai képzettségnél kevesebb iskolai képzettséggel rendelkeznek. Rendkívül érdekes, hogy nemcsak a főiskolai képzettségű bizottsági tagok aránya, de ezek hozzászámításával a 8 és a 6 középiskolai képzettséggel, vagy ennél nagyobb képzettséggel rendelkező bizottsági tagok aránya is valamivel kedvezőbb a vármegyei törvényhatóságokban, mint a városiakban, úgyhogy a magasabb képzettségű bizottsági tagok aránya csupán a legalább 4 középiskolát végzetek figyelembevételével billen az utóbbiak javára. A vármegyei törvényhatósági bizottsági tagoknak ezt a kedvezőbb arányát az egyéb főiskolai (Gazdasági Akadémia, Állatorvosi Főiskola, Kereskedelmi Akadémia, de főleg a Gazdasági Akadémia) végzettségűek okozzák, amit nem tud ellensúlyozni a városi törvényhatóságokban a tudományegyetemi végzettségű tagok nagyobb aránya. A vármegyei törvényhatóságok ezt a kedvezőbb arányszámukat főleg Abaúj-Torna (61·3%), Nógrád és Hont k. e. e. (64·4%), Pest-Pilis-Solt-Kiskun (60·5%), Zemplén (66·5%) vármegyék törvényhatósági bizottságának köszönhetik, ahol a főiskolai képzettségűek aránya a 60%-ot is meghaladja, viszont a városok közül Hódmezővásárhely (34·9%), Székesfehérvár (38·6%) törvényhatóságok bizottságánál a főiskolai képzettségűek aránya a 40%-ot sem éri el.

A törvényhatósági bizottságok tagjainak műveltsége szempontjából nem érdektelenek azok az adatok sem, amelyek az idegen nyelvet beszélő törvényhatósági bizottsági tagok

5. A törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok megoszlása képzettség szerint.

Répartition, suivant le degré d'instruction, des membres et membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Iskolai képzettség Degré d'instruction	Membres d'assemblée génér.				Összes Membres d'ass. g. de comitat et de ville aut.		Membres suppléants d'as- semblée générale				Összes Membres s. d'ass. g. de comitat et de ville aut.	
	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	0/0	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		szám- szerint nombre	0/0
	törvényhatósági bizottsági tagok						törvényhatósági bizottsági póttagok					
	szám- szerint nombre	0/0	szám- szerint nombre	0/0	szám- szerint nombre	0/0	szám- szerint nombre	0/0	szám- szerint nombre	0/0	szám- szerint nombre	0/0
<i>Ont fait:</i>												
Tudományegyetemi képzettségű — <i>des études universitaires</i>	3.102	38·7	629	40·8	3.731	39·0	577	20·3	124	22·5	701	20·6
Műegyetemi képzettségű — <i>l'Université polytechnique</i>	191	2·4	60	3·9	251	2·6	59	2·1	19	3·5	78	2·3
Egyéb főiskolai képzettségű — <i>une autre Haute Ecole</i>	848	10·6	83	5·3	931	9·7	205	7·2	22	4·0	227	6·7
8 középiskolai képzettségű — <i>8 classes d'école secondaire</i>	1.066	13·3	229	14·8	1.295	13·6	433	15·2	67	12·2	500	14·7
6 középiskolai képzettségű — <i>6 classes d'école secondaire</i>	99	1·2	14	0·9	113	1·2	31	1·1	5	0·9	36	1·1
4 középiskolai képzettségű — <i>4 classes d'école secondaire</i>	316	3·9	133	8·6	449	4·7	214	7·5	80	14·5	294	8·7
4 középiskolai képzettségnél kisebb — <i>moins de 4 classes d'école secondaire</i>	2.393	29·9	396	25·7	2.789	29·2	1.329	46·6	233	42·4	1.562	45·9
Összesen — Total	8.015	100·0	1.544	100·0	9.559	100·0	2.848	100·0	550	100·0	3.398	100·0

számát mutatják. (Lásd 6. sz. táblát). Ezek szerint az adatok szerint az új törvényhatósági bizottságok tagjainak 62·1%-a beszéli a német nyelvet, 12·2%-a tud franciául, 6%-a angolul, 5·8%-a tótul. A felvétel során pedig összesen 29 különféle nyelvet vallottak be, mint beszélt nyelvet. Az idegen nyelvet beszélő bizottsági tagok aránya — a tót nyelvet beszélők kivételével — általában minden fontosabb nyelv ismerete tekintetében nagyobb a városi bizottsági tagoknál, mint a vármegyeieknél.

Foglalkozási főcsoportok.

Az új törvényhatósági bizottságok összetételének megismerése céljából különös fontossággal bírnak azok az adatok, amelyek a tagok foglalkozási viszonyaira vonatkoznak. Éppen azért a 7. számú táblázat törvényhatósági részletességgel közöljük ezeket az adatokat és pedig a foglalkozási főcsoportokon belül a foglalkozási viszonyt (önálló, tisztviselő, egyéb alkalmazott) is feltüntető abszolút számokat, vala-

6. Az idegen nyelveket beszélő törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok száma.

Nombre des membres et membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome parlant des langues étrangères.

A beszélt idegen nyelv Langues étrangères parlées	Membres d'assemblée génér.						Membres suppléants d'ass. gén.					
	Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		Összes de comitat et de ville aut.		Vármegyei de comitat		Városi de ville aut.		Összes de comitat et de ville aut.	
	törvényhatósági bizottsági tagok						törvényhatósági bizottsági póttagok					
	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%	szám- szerint nombre	%
Német — <i>Allemand</i>	4.865	60·7	1.069	69·2	5.934	62·1	1.453	51·0	346	62·9	1.799	52·9
Tót — <i>Slovaque</i>	518	6·5	35	2·3	553	5·8	148	5·2	15	2·7	163	4·8
Oláh — <i>Roumain</i>	152	1·9	33	2·1	185	1·9	54	1·9	14	2·6	68	2·0
Horvát-szerb — <i>Croate-serbe</i>	237	2·9	62	4·0	299	3·1	94	3·3	31	5·6	125	3·7
Francia — <i>Français</i>	967	12·1	199	12·9	1.166	12·2	164	5·8	39	7·1	203	6·0
Angol — <i>Anglais</i>	476	5·9	95	6·4	571	6·0	97	3·4	18	3·3	115	3·4
Olasz — <i>Italien</i>	167	2·1	32	2·0	199	2·0	43	1·5	10	1·8	53	1·5
Orosz — <i>Russe</i>	70	0·9	12	0·7	82	0·8	32	1·1	10	1·8	42	1·2
Rutén — <i>Ruthène</i>	24	0·3	3	0·2	27	0·2	8	0·3	1	0·2	9	0·3

mint az egyes foglalkozási főcsoportokba tartozó bizottsági tagoknak az összes bizottsági tagokhoz viszonyított arányszámait.

A táblázat adatainak futólagos vizsgálatánál is már az első pillanatra feltűnik a „Közszolgálat és szabadfoglalkozás” című foglalkozási főcsoportba tartozók igen nagy száma és igen magas aránya. Igaz ugyan, hogy van az újonnan megalakult törvényhatósági bizottságoknak három olyan kategóriája *a)* a szakszerűség, *b)* a vallásfelekezeti képviselői és *c)* a hivatali állásuknál fogva tagok csoportja, akiknek — miként később látni fogjuk — minden egyes tagja a közszolgálat és szabadfoglalkozásúak csoportjába tartozik, ez azonban csak részben adja magyarázatát e foglalkozási csoport magas számának és arányának. Ennek a szembeszökő körülménynek a magyarázata abban keresendő, hogy ebbe a foglalkozási csoportba tartoznak azok a magasabb közgazdasági, politikai és elsősorban közigazgatási képzettséggel és ismeretekkel bírók, akiknek magasabb képzettségét és különleges ismereteit a törvényhatósági bizottságok túlnyomó többségét képező másik négy csoport (a kétfelé választott tagok, az érdekképviselői és örökös tagok) sem nélkülözheti, úgyhogy a bizottsági tagok eme csoportjainál is 29·9%, 30·8%, 32·0% és 28·5%-ot tesz ki a közszolgálati és szabadfoglalkozású bizottsági tagok aránya.

Az ország 1920. évi kereső népességének foglalkozási csoportok szerinti viszonyszámaival hasonlítva össze a 7. számú tábla végső adatait, az alábbi lényeges eltéréseket találjuk a többi foglalkozási csoportokhoz tartozó bizottsági tagoknál is.

Foglalkozási csoport	Az 1920. évi kereső népesség foglalkozási főcsoportok szerinti aránya	A törvényhatósági bizottsági tagok aránya
Östermelés	65·0	37·5
Bányászat és kohászat	1·2	0·6
Ipar	15·1	9·8
Kereskedelem és hitel	3·1	6·4
Közlekedés	2·6	0·9
Közszolgálat és szabadfogl.	3·2	39·4
Nyugdíjas és tőkepénzesek	2·3	5·4
Egyéb és ismeretlen foglalk.	7·5	0·0
	100·0	100·0

Az új törvényhatósági bizottságok összetétele tehát elég lényeges eltérést mutat az ország kereső népességének mai összetételével szemben, a nagyobb műveltséget és iskolai képzettséget kívánó foglalkozási csoportok

(közszolgálat, kereskedelem és hitel) javára. Az új törvényhatósági bizottságok azonban általában ezeknek a valószínű és eléggé indokolt eltéréseknek dacára is elég hű képviselői az egyes törvényhatóságok foglalkozási csoportok szerinti összetételének és eléggé kifejezik az egyes törvényhatóságok foglalkozás szerinti jellegét. Bács-Bodrog vármegyében (55·9%), valamint Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegyékben (53·6%) az östermelő foglalkozású bizottsági tagok aránya, a már ismertett körülmények dacára is több mint 50%-ot ér el s mindössze két vármegyében (Zemplén (19·2%), valamint Komárom és Esztergom k. e. e. vármegyékben (26·5%)) marad alatta az östermelő foglalkozású bizottsági tagok aránya a 30%-nak. Zemplén vármegye (egyébként teljesen agrár jellegű vármegye) törvényhatósági bizottságának a kereső népessége foglalkozási csoportok szerinti összetételétől teljesen eltérő voltát a közszolgálat és szabadfoglalkozású bizottsági tagok egészen szokatlanul magas száma (57·6%) okozza, a Komárom és Esztergom k. e. e. vármegyék törvényhatósági bizottságának összetétele azonban, az östermelő foglalkozású tagok alacsony aránya dacára, már sokkal közelebb áll a vármegye kereső népességének összetételéhez.

A városi törvényhatósági bizottságok összetétele — a városi lakosság eltérő foglalkozási összetétele folytán — természetesen elég lényeges eltérést mutat a vármegyei törvényhatósági bizottságok összetételével szemben, még nagyobb szerephez juttatva nemcsak az ipari, valamint a kereskedelem és a hitel körében foglalkozó bizottsági tagokat, de a közszolgálat és szabadfoglalkozású bizottsági tagok csoportját is, akiknek aránya itt a 40%-ot is meghaladja. A városi törvényhatósági bizottsági tagok foglalkozási csoport szerinti aránya különben valamivel közelebb áll a kereső népesség ugyanilyen módon csoportosított arányához, mint a vármegyékben.

A törvényhatósági bizottsági tagok közel tízezer főnyi tömegéből 57·7% esik az önálló, 40·6% a tisztviselő és 1·7% az egyéb alkalmazottak csoportjára s ez az arány körülbelül azonos a törvényhatósági bizottságok két nagy csoportjánál is (vármegyei, városi). Ellenben az egyes foglalkozási csoportoknál a különböző foglalkozási viszonyú bizottsági tagok egymáshoz való aránya lényegesen eltérő. Legnagyobb az

7. A törvényhatósági bizottsági tagok megoszlása
Répartition, suivant les comitats, les villes autonomes et les principales catégories

Törvény- hatóságok jellege	Őstermelés — <i>Agriculture, pêche, etc.</i>								Bányászat és kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>				Ipar — <i>Industrie</i>				Kereskedelem és hitel <i>Commerce et crédit</i>							
	körébe tartozó törvényhatósági bizottsági tagok közül — <i>répartition des membres d'as-</i>																							
	ö n n á l ó <i>indépendants</i>								össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>			
	kis <i>petits</i>	közép <i>moyens</i>	nagy <i>grands</i>	birtokos <i>propriétaires</i>	bérlő <i>fermiers</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%
a) Vármegyei törvényhatóságok																								
Abaúj-Torna	43	27	7	2	1	—	80	47.6	—	—	—	—	—	7	—	—	7	4.2	2	—	—	2	1.2	
Bács-Bodrog	71	19	1	—	2	1	94	55.9	—	—	—	—	—	11	—	—	11	6.5	3	2	—	5	3.0	
Baranya	125	20	9	4	10	4	172	48.2	—	2	3	5	1.4	25	2	—	27	7.6	11	2	—	13	3.6	
Békés	98	57	7	2	3	8	175	39.5	—	—	—	—	—	56	2	17	75	17.0	26	9	—	35	7.9	
Bihar	50	44	7	2	6	1	110	47.4	—	—	—	—	—	12	—	—	12	5.1	5	2	—	7	3.2	
Borsod, Gömör és Kishont	86	52	14	12	3	2	169	43.3	1	9	1	11	2.8	18	15	4	37	9.5	7	2	—	9	2.4	
Csanád, Arad és Torontál	46	34	3	—	7	2	92	40.0	—	—	—	—	—	11	3	—	14	6.1	9	6	—	15	6.5	
Csongrád	48	23	5	—	5	—	81	40.7	—	—	—	—	—	15	1	4	20	10.1	9	3	—	12	6.0	
Fejér	59	51	25	1	13	4	153	47.7	—	—	—	—	—	17	2	—	19	5.9	8	1	—	9	2.8	
Győr, Moson és Pozsony	53	22	5	2	4	—	86	43.2	—	—	—	—	—	14	3	—	17	8.6	9	—	—	9	4.5	
Hajdu	53	38	3	1	1	1	97	42.9	—	—	—	—	—	11	—	—	11	4.9	6	—	—	6	2.6	
Heves	120	31	14	2	12	1	180	44.2	—	1	—	1	0.2	29	8	—	37	9.1	12	9	1	22	5.4	
Jász-Nagykun- Szolnok	71	120	12	5	4	1	213	43.7	—	—	—	—	—	28	3	—	31	6.4	14	5	—	19	3.9	
Komárom és Eszter- gom	55	4	—	2	—	—	61	26.5	—	20	5	25	10.9	13	7	3	23	10.0	6	5	—	11	4.8	
Nógrád és Hont	49	31	13	5	4	1	103	35.2	—	7	3	10	3.4	17	3	—	20	6.8	14	3	—	17	5.8	
Pest-Pilis-Solt-Kis- kun	64	86	25	2	3	3	183	35.8	—	—	—	—	—	42	4	3	49	9.6	18	13	—	31	6.1	
Somogy	122	41	27	9	15	16	230	48.1	—	—	—	—	—	34	3	1	38	7.9	24	4	—	28	5.9	
Sopron	50	19	5	2	6	1	83	42.0	—	—	—	—	—	23	—	—	23	11.6	4	—	—	4	2.0	
Szabolcs és Ung	64	75	32	3	9	3	186	38.2	—	—	—	—	—	27	2	—	29	6.0	10	15	—	25	5.1	
Szatmár, Ugoicsa és Bereg	48	46	9	—	2	1	106	53.6	—	—	—	—	—	5	—	—	5	2.5	2	2	—	4	2.0	
Toľna	123	27	12	11	7	1	181	46.9	—	1	1	2	0.5	29	—	1	30	7.8	18	11	—	29	7.5	
Vas	58	36	17	2	8	5	126	32.7	—	—	—	—	—	40	3	1	44	11.5	18	8	—	26	6.7	
Veszprém	74	32	12	7	6	3	134	41.1	—	1	—	1	0.3	21	1	—	22	6.8	8	4	—	12	3.7	
Zala	113	47	11	4	11	7	193	39.3	—	—	—	—	—	44	6	1	51	10.4	31	13	—	44	9.0	
Zemplén	21	2	7	—	8	1	39	19.2	—	—	—	—	—	7	2	—	9	4.4	14	5	—	19	9.4	
Összesen	1764	984	282	80	150	67	3327	41.5	1	41	13	55	0.7	556	70	35	661	8.3	288	124	1	413	5.2	
b) Városi törvényhatóságok																								
Baja	5	6	1	—	—	1	13	9.7	—	—	—	—	—	34	1	5	40	29.9	11	8	—	19	14.2	
Debrecen	13	26	2	—	—	1	42	20.9	—	—	—	—	—	14	3	1	18	8.9	8	10	—	18	8.9	
Győr	2	—	—	—	2	—	4	3.0	—	—	—	—	—	30	3	—	33	24.5	18	7	—	25	18.5	
Hódmezővásárhely	63	19	—	1	—	—	83	49.1	—	—	—	—	—	14	1	—	15	8.9	12	3	—	15	8.9	
Kecskemét	16	24	—	1	—	—	41	24.0	—	—	—	—	—	18	—	1	19	11.1	5	6	—	11	6.4	
Miskolc	2	3	—	—	—	—	5	3.7	—	—	—	—	—	16	2	3	21	15.7	22	5	—	27	20.1	
Pécs	2	1	1	—	1	1	6	4.4	—	2	—	2	1.5	29	5	—	34	25.2	15	4	—	19	14.1	
Sopron	3	—	—	—	—	2	5	3.7	—	—	—	—	—	31	1	—	32	23.5	14	2	—	16	11.8	
Szeged	30	2	—	2	—	1	35	17.8	—	—	—	—	—	27	2	3	32	16.2	20	7	—	27	13.7	
Székesfehérvár	19	2	—	—	—	—	21	15.9	—	—	—	—	—	27	—	—	27	20.4	12	9	—	21	15.9	
Összesen	155	83	4	4	3	6	255	16.5	—	2	—	2	0.1	240	18	13	271	17.6	137	61	—	198	12.9	
Mindössze	1919	1067	286	84	153	73	3582	37.5	1	43	13	57	0.6	796	88	48	932	9.8	425	185	1	611	6.4	

törvényhatóságokint foglalkozási főcsoportok szerint.

de professions, des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Közlekedés <i>Transports et communicat.</i>				Közszolgálat és szabad foglalkozás <i>Services publics et professions libérales</i>				Nyugdíjasok, tőkepénzesek <i>Retraités et rentiers</i>				Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak <i>Autres et professions inconn.</i>				Összes <i>Membr. d'ass. g. de comitat et de ville aut.</i>				Összes törvényha- tósági biz. tagok <i>Membres d'ass. g. de comit. et de v. a.</i>	<i>Désignation</i>				
önálló <i>indépendants</i>		tisztségviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>tot.</i>		önálló <i>indépendants</i>		tisztségviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>tot.</i>		önálló <i>indépendants</i>		tisztségviselő <i>fonctionnaires</i>				egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>tot.</i>	
számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%			számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%
<i>semblée g. de comitat et de ville aut. appartenant aux catégories ci-dessus</i>																									
																								Comitats	
1	1	—	2 1.2	9	58	—	67 39.9	1	11	—	12 7.1	—	—	—	—	—	—	98	70	—	168 100.0	Abauj-Torna			
—	—	—	—	8	43	—	51 30.4	—	5	—	5 3.0	—	—	—	—	—	—	114	53	1	168 100.0	Bács-Bodrog			
—	2	—	2 0.6	37	88	—	125 35.0	—	13	—	13 3.6	—	—	—	—	—	—	231	119	7	357 100.0	Baranya			
—	1	—	1 0.2	46	100	—	146 33.0	1	9	—	10 2.2	1	—	—	—	—	—	294	124	25	443 100.0	Békés			
—	1	—	1 0.4	12	82	—	94 40.5	1	7	—	8 3.4	—	—	—	—	—	—	133	98	1	232 100.0	Bihar			
—	2	—	2 0.5	22	128	—	150 38.5	—	12	—	12 3.0	—	—	—	—	—	—	212	171	7	390 100.0	Borsód, Gömör és Kishont			
—	1	—	1 0.4	21	74	—	95 41.3	3	10	—	13 5.7	—	—	—	—	—	—	127	101	2	230 100.0	Csanád, Arad és Torontál			
—	4	—	4 2.0	22	55	—	77 38.7	—	5	—	5 2.5	—	—	—	—	—	—	122	73	4	199 100.0	Csongrád			
—	—	—	—	13	108	—	121 37.7	1	18	—	19 5.9	—	—	—	—	—	—	175	142	4	321 100.0	Fejér			
—	—	—	—	3	76	—	79 39.7	—	7	—	7 3.5	—	—	1	1 0.5	—	—	108	90	1	199 100.0	Győr, Moson és Pozsony			
—	1	—	1 0.4	22	81	—	103 45.6	—	6	2	8 3.6	—	—	—	—	—	—	134	89	3	226 100.0	Hajdu			
—	2	—	2 0.4	30	113	—	143 35.1	—	22	1	23 5.6	—	—	—	—	—	—	238	167	3	408 100.0	Heves			
—	4	1	5 1.0	39	152	—	191 39.1	3	26	—	29 5.9	—	—	—	—	—	—	292	194	2	488 100.0	Jász-Nagykun- Szolnok			
—	—	—	—	14	81	—	95 41.3	1	14	—	15 6.5	—	—	—	—	—	—	95	127	8	230 100.0	Komárom és Észtergom			
—	—	—	—	15	108	—	123 42.0	1	18	—	19 6.5	—	—	1	1 0.3	—	—	145	143	5	293 100.0	Nógrád és Hont			
—	1	—	1 0.2	32	182	1	215 42.1	3	25	2	30 5.9	—	2	—	2 0.3	—	—	272	230	9	511 100.0	Pest-Pilis-Solt- Kiskun			
—	2	—	2 0.4	48	99	—	147 30.8	3	30	—	33 6.9	—	—	—	—	—	—	308	153	17	478 100.0	Somogy			
—	—	—	—	11	68	—	79 39.9	—	9	—	9 4.5	—	—	—	—	—	—	114	83	1	198 100.0	Sopron			
—	2	—	2 0.4	42	169	—	211 43.3	1	33	—	34 7.0	—	—	—	—	—	—	254	230	3	487 100.0	Szabolcs és Ung			
—	—	—	—	12	62	—	74 37.4	—	9	—	9 4.5	—	—	—	—	—	—	122	75	1	198 100.0	Szatmár, Ugocsa és Bereg			
—	—	—	—	36	89	2	127 32.9	2	15	—	17 4.4	—	—	—	—	—	—	258	123	5	386 100.0	Tolna			
—	9	2	11 2.9	44	108	—	152 39.5	7	19	—	26 6.7	—	—	—	—	—	—	222	155	8	385 100.0	Vas			
—	2	—	2 0.6	30	113	—	143 43.9	1	10	—	11 3.3	—	—	1	1 0.3	—	—	185	137	4	326 100.0	Veszprém			
—	2	1	3 0.6	51	124	—	175 35.6	2	23	—	25 5.1	—	—	—	—	—	—	303	179	9	491 100.0	Zala			
—	—	—	—	33	84	—	117 57.6	4	15	—	19 9.4	—	—	—	—	—	—	88	114	1	203 100.0	Zemplén			
1	37	4	42 0.5	652	2445	3	3100 38.7	35	371	5	411 5.1	1	2	3	6 0.0	—	—	1644	3240	131	8015 100.0	Total			
																								Villes autonomes	
—	—	—	—	18	32	—	50 37.3	4	6	1	11 8.2	1	—	—	1 0.7	—	—	80	47	7	134 100.0	Baja			
—	7	3	10 5.0	37	57	—	94 46.9	4	14	—	18 8.9	1	—	—	1 0.5	—	—	105	91	5	201 100.0	Debrecen			
—	4	2	6 4.4	16	41	—	57 42.2	2	8	—	10 7.4	—	—	—	—	—	—	68	65	2	135 100.0	Győr			
—	—	—	—	14	38	—	52 30.8	1	3	—	4 2.3	—	—	—	—	—	—	124	45	—	169 100.0	Hódmezővásárhely			
—	—	—	—	31	55	—	86 50.3	—	14	—	14 8.2	—	—	—	—	—	—	95	75	1	171 100.0	Kecskemét			
—	10	—	10 7.5	24	35	—	59 44.0	2	10	—	12 9.0	—	—	—	—	—	—	69	62	3	134 100.0	Miskolc			
1	7	1	9 6.6	15	46	—	61 45.2	2	2	—	4 3.0	—	—	—	—	—	—	66	67	2	135 100.0	Pécs			
—	2	—	5 3.7	19	44	—	63 46.3	4	9	2	15 11.0	—	—	—	—	—	—	73	59	4	135 100.0	Sopron			
—	5	—	5 2.5	35	51	—	86 43.7	3	9	—	12 6.1	—	—	—	—	—	—	119	74	4	197 100.0	Szeged			
—	3	2	5 3.8	16	37	—	53 40.2	1	3	1	5 3.8	—	—	—	—	—	—	77	52	3	132 100.0	Székesfehérvár			
3	39	8	50 3.2	225	436	—	661 42.8	23	78	4	105 6.8	2	—	—	2 0.1	—	—	876	637	31	1544 100.0	Total			
4	76	12	92 0.9	877	2881	3	3761 39.4	58	449	9	516 5.4	3	2	3	8 0.0	—	—	5520	3877	162	9559 100.0	Total général			

8. A törvényhatósági bizottsági póttagok megoszlása foglalkozás szerint.

Répartition par profession des membres suppléants d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Foglalkozási főcsoportok <i>Principales catégories de professions</i>	Membres suppléants d'assemblée générale					
	Vármegyei <i>de comitat</i>		Városi <i>de ville autonome</i>		Összes <i>de comitat et de ville autonome</i>	
	törvényhatósági bizottsági póttagok					
	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%
Östermelés — <i>Agriculture, pêche, etc.</i>	1.329	46.7	106	19.3	1.435	42.2
Bányászat és kohászat — <i>Mines et hauts fourneaux</i>	19	0.6	—	—	19	0.6
Ipar — <i>Industrie</i>	392	13.8	125	22.7	517	15.2
Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	252	8.9	119	21.7	371	10.9
Közlekedés — <i>Transports et communicat.</i>	27	0.9	18	3.3	45	1.3
Közszolgálat és szabad foglalkozás — <i>Services publics et professions libérales</i>	698	24.5	130	23.6	828	24.4
Nyugdíjasok tőkepénzesek — <i>Retraités et rentiers</i>	123	4.3	49	8.9	172	5.1
Egyéb és ismeretlen foglalkozás — <i>Autres et professions inconn.</i>	8	0.3	3	0.5	11	0.3
Összesen — Total	2.848	100.0	550	100.0	3.398	100.0

önálló foglalkozású bizottsági tagok aránya az östermelésnél (93.7%), legkisebb a bányászat és kohászatnál (1.8%). A tisztviselő bizottsági tagok közel négyezer főnyi (3.877) csoportjának 74.3%-a a közszolgálat és szabadfoglalkozásúak, 11.6%-a pedig a nyugdíjasok és tőkepénzesek csoportjába tartozik, az „egyéb alkalmazott” bizottsági tagok (162) nagy többsége (74.7%) pedig az östermelés és ipar körében van alkalmazva. Az előbbieket nagy része mezőgazdasági cseléd és napszámos, s csupán 1 önálló östermelő (műkertész) van közöttük, az utóbbiak nagyobbára iparossegédek. Békés vármegyében azonban az „egyéb ipari alkalmazottak” között kimutatott bizottsági tagok nagyobb fele kubikos munkás.

Ismertetésünk szűkreszabott terjedelme sajnos, nem nyújt módot arra, hogy a bizottsági tagok foglalkozását az egyes foglalkozási csoportokon belül is kutathassuk, pedig az egyes foglalkozási csoportok neve alatt elég sokféle és igen különböző foglalkozási ágak vannak összefoglalva. Legnagyobb ez a sokféleség éppen a legnagyobb és a legjelentősebb foglalkozási csoportnál, a „közszolgálat és szabadfoglalkozásúak” csoportjánál. Éppen ezért szükségesnek véljük röviden felsorolni azokat a legjelentősebb foglalkozásokat, amelyek e foglalkozási csoport zömét képezik, figyelmen kívül hagyva a szakszerűség, a vallásfelekezetek képviselőit, valamint a hivatalból tagokat, akiknek foglalkozását a törvény jelöli meg. Az önállóak között szerepel 492 ügyvéd,

47 orvos (magán), 114 gyógyszerész, 60 kir. közjegyző, 34 országgyűlési képviselő, több mérnök, lapszerkesztő, művész, stb. A tisztviselők túlnyomó többségét a közigazgatási tisztviselők (726), a különböző hitfelekezetekhez tartozó lelkészek (504), tanárok és tanítók (101) képezik.

Miként már fentebb is utaltunk rá, adatgyűjtésünk eredményeinek megvilágításánál sajnálattal nélkülözzük az összehasonlító adatokat. Ezeknek az adatoknak a hiánya éppen itt, a foglalkozási adatok ismertetésénél, a legjobban érezhető. Itt volna legeredményesebb a multtal való összehasonlítás annak megállapítására, hogy az új törvény milyen arányban mutatja a legnagyobb fejlődést.

A törvényhatósági bizottsági póttagok foglalkozási főcsoportok szerinti megoszlása elég lényeges eltéréseket mutat a rendes tagok foglalkozási főcsoportok szerinti összetételével szemben. Ez az eltérés elsősorban a rendes tagok legnépesebb csoportjának rovására mutatkozik, viszont közeledést jelent a kereső népesség országos összetételének arányszámaihoz.

Többszörös bizottsági tagok.

A közigazgatás rendezéséről szóló törvény értelmében „Mindenki csak egy törvényhatósági bizottságnak lehet tagja, azonban

a) a legtöbbadófizetők közül történt választás, vagy szakszerűség képviselője címén bárki akárhány törvényhatósági bizottságnak tagja lehet;

b) aki a legtöbbadófizetők közül történt választás címén egy vagy több törvényhatósági bizottságnak a tagja, az az összes választók választása alapján tagja lehet lakóhelye törvényhatósági bizottságának is;

c) aki a vármegye székhelyéül szolgáló törvényhatósági jogú városban lakik, mindkét törvényhatósági bizottságnak bármelyik jogcímen tagja lehet.“

Adatgyűjtésünk szerint a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagok közül 201, a városi törvényhatósági bizottsági tagok közül pedig 88 volt más törvényhatósági bizottságnak is tagja, mégpedig:

Milyen címen	A vármegyei törvényhatósági bizottsági tagok közül	A városi bizottsági tagok közül
1. Mint a legtöbb adót fizetők közül választott	54	14
2. Mint az összes választók közül választott	16	4
3. a) Szakszerűség képviselése címén	110	59
b) Vallásfelekezetek képviselése címén	—	—
c) Érdekképviselés címén	3	8
4. Mint örökös tag	16	3
5. Hivatali állásánál fogva	2	—
Összesen:	201	88

II.

A közigazgatás egyszerűsítéséről szóló 1929: XXX. t.-c., miként már a bevezető részben röviden ismertettük, a törvényhatósági bizottsági tagság elnyerésére öt fő jogcímen belül összesen hét jogcímet statuált (1. legtöbbadófizetők, 2. összes választók közül választott, 3. a) szakszerűség, b) vallásfelekezetek, c) érdekképviselések képviselői, 4. örökös tagok, 5. hivatalból tagok). A törvényhozás célja ezeknek a jogcímeknek a megállapításánál az volt, hogy a törvényhatóságok lakossága, főleg pedig a lakosság különböző érdekképviseléseinek számuk, súlyuk és jelentőségükhöz mértén megfelelő képviselőkhöz juszanak az újonnan megalakítandó törvényhatósági bizottságokban. A törvényjavaslat indokolása szerint is, az új törvény az „érdekképviselési“ elven épült fel. Az 1929: XXX. t.-c. alapján megalkotott törvényhatósági bizottságok tagjainak nagy többsége tehát, a törvény által alkotott ilyen érdekképviselési csoportok képviselői. Ez a megállapítás természetesen nem mutatkozik teljes egyformasággal az egyes jogcímeknél, az érdekképviselési elv azonban az egyes csoportok összetételének közelebbi vizsgálatánál kétségtelenül felismerhető.

A korábbi törvény alapján működött törvényhatósági bizottságok tagjainak felét a legtöbb adót fizetők, a „virilis“ tagok képezték. Az új törvényes rendelkezés a „virilis“ tagságot megszüntette, ehe-

lyett a legtöbb adót fizetők részére azt a jogot biztosította, hogy a törvényhatósági bizottságok választott tagjainak (az 1—3 jogcímen helyet foglaló tagok) kétötödrészét maguk közül választhatják. A legtöbb adót fizető polgároknál ezt a megkülönböztetést kívánatosnak tette elsősorban az önkormányzati képviselet értelmi színvonalának fenntartása, a higgadtabb, tárgyilagosabb elemek közreműködésének biztosítása. De ezeken a tárgyi szempontokon kívül a méltányosság is megkívánta, hogy az újonnan megalkotandó törvényhatósági bizottságokban is külön képviselet biztosíttassék azok számára, akik az önkormányzat terheinek túlnyomó részét viselik s akik korábban választás nélkül is tagjai voltak a törvényhatósági bizottságoknak.

Az új törvényhatósági bizottságok másik nagy csoportját (2/5) az összes választók közül választottak képezik. A törvény indokolása ezt a csoportot az állampolgárok ama kategóriái képviselőinek tekinti, akiknek egyébként külön érdekképviselésük nincsen.

A törvény alapgondolatát képező érdekképviselési elv természetesen legjobban kifejezésre jut a) szakszerűség és b) vallásfelekezetek képviselőinél, valamint c) az érdekképviselési tagoknál. Ezeknek az önkormányzat működésébe való bevonásával a törvény azokat a szakértőket és érdekképviselőket kívánta biztosítani a törvényhatósági bizottság számára, akiknek szakértelme, különleges ismerete és tapasztalata nélkülözhetetlen az önkormányzat kielégítő és megnyugtató működése számára. A most felsorolt három képviselet tagjait illetőleg a törvény a következőképen rendelkezik:

1. Szakszerűség képviselése címén tagjai a törvényhatósági bizottságnak:

a) vármegyében: 1. a m. kir. állami rendőrség kerületi főkapitánya, 2. a m. kir. pénzügyigazgató, 3. az államépítészeti hivatal főnöke, 4. a kir. gazdasági felügyelőségnek a törvényhatóság területén működő vezetője, 5. a vármegye területén levő állami főiskola igazgatója, ahol főiskola nincs: a tanterületi főigazgató, 6. a kir. tanfelügyelő, 7. a törvényhatósági m. kir. állatorvos, 8. az Országos Társadalombiztosító Intézet kerületi pénztárának ügyvezetője, 9. a vármegyei számvevőség főnöke, 10. a m. kir. erdőigazgatóságnak a vármegye területén működő vezetője, 11. ahol a vármegyei általános tanítóegyesület működik, ennek az egyesületnek az elnöke;

b) törvényhatósági jogú városokban: 1. a m. kir. állami rendőrség kerületi főkapitánya, akadályoztatása esetében a m. kir. állami rendőrkapitányságnak a városban működő vezetője, 2. a m. kir. pénzügyigazgató, 3. a kir. gazdasági felügyelőségnek a városban működő vezetője, 4. ahol egyetem vagy más állami főiskola is van, az egyetem rektora, ahol csak más állami főiskola van, a fő-

iskola igazgatója, ahol sem egyetem, sem más főiskola nincs, a tankerületi főigazgató, 5. a kir. tanfelügyelő, 6. a törvényhatósági m. kir. állatorvos, 7. az Országos Társadalombiztosító Intézet kerületi pénztárának ügyvezetője.

2. A vallásfelekezetek képviselőinek száma hívek számarányához igazodik. Azok a vallásfelekezetek, amelyeknek hívei a törvényhatóság lakosságának aránylag csekély töredékét teszik, nem jutnak képviselőre. A vallásfelekezeteket a legnépesebb egyházközségeik (hitközségeik) élén álló lelkészek képviselik, tekintet nélkül arra, hogy a törvényhatóság területén választók és választhatók-e?

3. Érdekképviselő címén tagjai a törvényhatósági bizottságnak: 1. az ügyvédi, 2. a közjegyzői, 3. a mérnöki, 4. az orvosi kamaráknak, az utóbbiak megalakulásáig az országos orvosszövetség fiókjainak, 5. a vármegyei, illetőleg városi mezőgazdasági bizottságnak, 6. a kereskedelmi és iparkamaráknak kiküldötte, 7. a törvényhatóság területén lakó vitézek képviselői, 8. az Országos Társadalombiztosító Intézet kerületi pénztári választmányainak a biztosí-

tására kötelezettek sorából kijelölt kiküldötte; ezen kívül vármegyei törvényhatóságokban: 9. a községi és körjegyzői egyesület kiküldöttei.

A közigazgatás rendezéséről szóló törvény indokolása az „örökös tagok“ intézményének megalakítását a következőképpen indokolja:

„Új lesz a törvényhatósági bizottságban az örökös tagok intézménye. Ez a csoport lesz hivatva arra, hogy a törvényhatósági bizottság működésében az állandóságot képviselje. A törvényhatósági bizottságba elsőízben beválasztott tagok ugyanis csak hosszabb-rövidebb idő alatt szerzik meg az eredményes működéshez szükséges tájékozottságot. Az ebből eredő fennakadásokat kívánja megszüntetni az örökös tagok intézménye, mert ezeknek a tagoknak megbízatása életfogytiglan tart. Ez biztosítja az önkormányzati életműködésben a jogfolytonosságot, továbbá a mélyrehatóbb tapasztalat és nagyobb közéleti gyakorlat érvényesülését. Az örökös tagokat a közélet terén különös érdemeket szerzett személyek közül fogja a törvényhatóság meghívni. Ezen a címen tehát kétségtelenül olyan

9. A törvényhatósági bizottsági tagok megoszlása hitfelekezet és a bizottsági tagság jogcíme szerint.
Répartition, suivant la confession et le titre de membre, des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

A bizottsági tagsági jogcím megnevezése <i>Titre de membre</i>	<i>Membres d'assemblée g. de comitat et de ville aut.</i>																	
	Róm. kat. <i>catholiques rom.</i>		Gör. kat. <i>cathol. gr.</i>		Reform. <i>calvinistes</i>		Ág.h.ev. <i>luthériens</i>		Gör. kel. <i>gréco-orient.</i>		Unit. <i>unitaires</i>		Izr. <i>israélites</i>		Egyéb <i>d'autres confess.</i>		Az összes <i>au total</i>	
	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0	száma <i>nombre</i>	0/0
1. Legtöbb adót fizetők közül választott — <i>Elus entre les citoyens payant le plus d'impôt</i>	1.785	51·2	16	0·5	845	24·2	278	8·0	16	0·5	12	0·3	530	15·2	3	0·1	3.485	100·0
2. Összes választók közül választott — <i>Elus entre tous les électeurs</i>	2.056	59·2	55	1·6	957	27·5	292	8·3	3	0·1	7	0·2	106	3·0	3	0·1	3.479	100·0
3. a) Szakszerűség képviselői címén — <i>Représentants des services techniques</i>	234	68·4	6	1·7	70	20·5	21	6·1	2	0·6	3	0·8	5	1·6	1	0·3	342	100·0
b) Vallásfelekezetek képviselői címén — <i>Représentants des confessions</i>	177	62·3	8	2·8	63	22·2	20	7·0	3	1·1	—	—	13	4·6	—	—	284	100·0
c) Érdekképviselő címén <i>Elus des représentations d'intérêts</i>	541	53·7	8	0·8	245	24·3	84	8·3	—	—	5	0·5	125	12·4	—	—	1.008	100·0
4. Örökös tagok — <i>Membres à vie</i>	227	62·2	3	0·8	87	23·8	35	9·6	3	0·8	—	—	10	2·8	—	—	365	100·0
5. Hivatali állásuknál fogva tagok — <i>Membres d'office</i>	340	57·2	5	0·8	179	30·0	62	10·4	2	0·3	2	0·3	6	1·0	—	—	596	100·0
Összesen — <i>Total</i>	5.360	56·1	101	1·1	2.446	25·6	792	8·3	29	0·3	29	0·3	795	8·3	7	0·0	9.559	100·0
A hitfelekezetek országos aránya — <i>Proportion des confessions en Hongrie</i>		63·9		2·2		21·0		6·2		0·6		0·1		5·9		0·1		100·0

10. A törvényhatósági bizottsági tagok megoszlása iskolai végzettség és a bizottsági tagság jogcíme szerint.

Répartition, suivant le degré d'instruction et le titre de membre, des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

A bizottsági tagsági jogcím megnevezése <i>Titre de membre</i>	Répartition par confession des membres ayant fait														Az összes törvényhatósági bizottsági tagok <i>Nombre total des membres</i>	
	Tudomány-egyetemi <i>des études universitaires</i>		Műegyetemi <i>l'université polytechnique</i>		Egyéb főiskolai <i>une autre Haute Ecole</i>		8 középiskolai <i>8 classes d'école secondaire</i>		6 középiskolai <i>6 classes d'école secondaire</i>		4 középiskolai <i>4 classes d'école secondaire</i>		4 középiskolai végzettségűnél kisebb-nélkül <i>de 4 classes d'école second.</i>			
	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%	száma <i>nombre</i>	%
1. Legtöbb adót fizetők közül választott — <i>Elus entre les citoyens payant le plus d'impôt</i>	1.395	40.0	117	3.3	507	14.6	504	14.5	44	1.2	232	6.7	686	19.7	3.485	100.0
2. Összes választók közül választott — <i>Elus entre tous les électeurs</i>	831	23.9	43	1.2	174	5.0	533	15.4	42	1.2	154	4.4	1.702	48.9	3.479	100.0
3. a) Szakszerűség képviselője címén — <i>Représentants des services techniques</i>	169	49.4	26	7.6	92	26.9	55	16.1	—	—	—	—	—	—	342	100.0
b) Vallásfelekezeti képviselője címén — <i>Représentants des confessions</i>	282	99.3	—	—	—	—	2	0.7	—	—	—	—	—	—	284	100.0
c) Érdekképviselője címén — <i>Elus des représentations d'intérêts</i>	231	22.9	50	5.0	105	10.4	158	15.7	24	2.4	60	5.9	380	37.7	1.008	100.0
4. Örökös tagok — <i>Membres à vie</i>	248	68.0	6	1.6	50	13.7	34	9.3	3	0.8	3	0.8	21	5.8	365	100.0
5. Hivatali állásuknál fogva tagok — <i>Membres d'office</i>	575	96.5	9	1.5	3	0.5	9	1.5	—	—	—	—	—	—	596	100.0
Összesen — Total	3.731	39.0	251	2.6	931	9.2	1.295	13.6	113	1.2	449	4.7	2.789	29.2	9.559	100.0

tagokat fog nyerni a törvényhatósági bizottság, akiknek már érdemekben gazdag múltjuk van és akiktől joggal remélhető, hogy örökös tagsági tisztük révén kipróbált képességeiket egész életükön át még több odaadással — úgyszólván hivatásszerűen — fogják a köz javára érvényesíteni. Az örökös tagok csoportja állandóan és bizonyára a szélsőséges politikai áramlatoktól függetlenül mérlegelheti az igazgatás szükségleteit és fogyatkozásait, teljes pártatlansággal ítélni meg az önkormányzat ügyeit és évek hosszú során át szerzett gazdag tapasztalataival a törvényhatóság életében nagyértékű összekapcsoló elem lesz a múlt és a jelen között. Az örökös tagság révén a törvényhatósági bizottság olyan kiváló egyéniségeket is megnyerhet tagokul, akiknek értékes közreműködését más módon megnyerni nem lehet, mert a választási küzdelmekről idegenkednek.

Az új törvényhatósági bizottságoknak hivatalból tagjai:

A) vármegyében az alispán, a főjegyző, a másodfőjegyzők, a t. főügyész, az árvászéki elnök, a t. főorvos, a járási főszolgabírák, az árvászéki ülnökök, az alügyészek és a megyei városok polgármesterei;

B) törvényhatósági jogú városban a polgármester, a helyettes polgármester, a főjegyző, a városi tanácsnokok, az árvászéki elnök, az árvászéki ülnök, a t. főügyész, az alügyészek, a t. főorvos, a városi mérnöki hivatal vezetője, a városi erdészeti hivatal vezetője és a főszámvevő.

A hivatali tagok intézménye jól ismert a régi vármegyei törvényből. Az új tagok száma azonban valamivel kevesebb, mint a régieké, minthogy az új törvényhatósági bizottságoknak már nem tagjai vármegyékben pénztárnokok és levéltárnokok, városokban a most említettek kivül a közgyám.

A most elmondottakban részletesen ismertettük a törvényhatósági bizottságok új törvényes összetételét. Az alábbiakban a

11. A törvényhatósági bizottsági tagok megoszlása foglal-
Répartition, suivant les principales catégories de profession et le titre

A bizottsági tagsági jogcím megnevezése	Östermelés <i>Agriculture, pêche, etc.</i>								Bányászat és kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>				Ipar <i>Industrie</i>				Kereskedelem és hitel <i>Commerce et crédit</i>							
	körébe tartozó törvényhatósági bizottsági tagok közül — répartition des membres																							
	önálló <i>indépendants</i>								össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>				össze- sen <i>total</i>			
	kis <i>petits</i>	közép <i>moyens</i>	nagy <i>grands</i>	birtokos <i>propriétaires</i>	bérlő <i>fermiers</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%	önálló <i>indépendants</i>	tisztviselő <i>fonctionnaires</i>	egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>	számszerint <i>nombre</i>	%
1. Legtöbb adót fizetők közül választott	291	832	197	60	48	1	1.429	41.0	1	31	—	32	0.9	336	51	3	390	11.2	251	96	—	347	10.0	
2. Összes választók közül választott ..	1.364	136	13	14	71	28	1.626	46.7	—	10	13	23	0.7	324	23	40	387	11.1	85	57	1	143	4.1	
3. a) Szakszerűség képviselője címen ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) Vallásfelekezeti képviselője címen ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c) Érdekképviselő címen ..	232	38	5	10	33	44	362	35.9	—	2	—	2	0.2	133	13	5	151	15.0	86	20	—	106	10.5	
4. Örökös tagok ..	32	61	71	—	1	—	165	45.2	—	—	—	—	—	3	1	—	4	1.1	3	12	—	15	4.1	
5. Hivatali állásuknál fogva tagok ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen ..	1.919	1.067	286	84	158	73	3.582	37.5	1	43	13	57	0.6	796	88	48	932	9.8	425	185	1	611	6.4	

törvényhatósági bizottsági tagokról végrehajtott adatgyűjtés főbb és törvényhatósági részletezésben és csoportosításban már ismertetett eredményeit kívánjuk a jogcíme szerinti csoportosításban röviden ismertetni. A begyűjtött adatoknak ebben az új formában való csoportosítása egészen más oldalról világítja meg a törvényhatósági bizottságok összetételét s nagymértékben megkönnyíti azok pontosabb, bensőbb megismerését.

A törvényhatósági bizottsági tagoknak hitfelekezet és a bizottsági tagság jogcíme szerinti megoszlását feltüntető adatok szerint (9. sz. tábla) a róm. kat vallású bizottsági tagok mindössze a szakszerűség képviselői között érnek el az országos arányszámnál nagyobb arányszámot, viszont a másik legnagyobb hitfelekezet tagjai, a református bizottsági tagok éppen csak e csoportban nem érik el az országos arányszámot, egyébként az új törvényhatósági bizottságban való részesedésük aránya mindenütt nagyobb, mint az ország népességéhez viszonyított arányszám. Az ág. h. evangélikus és izraelita vallású bizottsági tagok százalékos aránya egyformán 8.3%, mindkettő nagyobb, mint az

országos átlag. A két hitfelekezethez tartozó bizottsági tagoknál az egyes jogcímei közti megoszlás azonban már igen eltérő, mert míg az ág. h. evangélikus vallású bizottsági tagoknak az egyes csoportokban való részesedése elég egyforma, addig az izraeliták az országos arányszámnál kedvezőbb arányszámukat a legtöbb adót fizetők és az érdekképviselői tagok csoportjában elfoglalt igen magas részesedési arányuknak köszönhetik. Az izraelita vallású bizottsági tagoknak az előbb említett csoportban elért magas arányú részesedése igen jó vagyoni és kereseti viszonyaiknak a bizonyítéka, az utóbbi pedig a szervezett társadalmi és gazdasági életben elfoglalt nagyobb szerepüket mutatja.

A bizottsági tagság jogcíme szerinti csoportosított bizottsági tagok iskolai végzettségét feltüntető adatok is (miként már azt az 5. sz. tábla adatainál is láttuk) megnyugvással tölthetnek el (10. sz. tábla). A legkevesebb iskolázott bizottsági tagok csoportjánál, az összes választók közül választottaknál is 30%-ot ér el a főiskolai képzettségű bizottsági tagok arányszáma s több mint 50%-a e bizottsági tagoknak rendelkezik legalább négy középiskolai végzettség-

kozási főcsoportok és a bizottsági tagság jogcíme szerint.

de membre, des membres d'assemblée générale de comitat et de ville autonome.

Közlekedés <i>Transports et communicat.</i>					Közszolgálat és szabadfoglalkozás <i>Services publics et professions libérales</i>					Nyugdíjasok, tőkepénzesek <i>Retraités et rentiers</i>					Egyéb és ismeretlen foglalkozás <i>Autres et profes- sions inconn.</i>					Összes <i>Tot. des membr. d'ass. g. de comi- tat et de ville aut.</i>					Titre de membre								
<i>d'assemblée g. de comitat et de ville aut. appartenant aux catégories ci-dessus</i>																																	
önálló <i>indépendants</i>		tiszviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>total</i>		önálló <i>indépendants</i>		tiszviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>total</i>		önálló <i>indépendants</i>		tiszviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>total</i>		önálló <i>indépendants</i>		tiszviselő <i>fonctionnaires</i>		egyéb alkalmazott <i>autres employés</i>		össze- sen <i>total</i>		Összes törvényható- sági biz. tagok <i>Tot. des membr. d'ass. g. de comit. et de v. a.</i>	
számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%	számszerint <i>nombre</i>	%		
2	19	—	21	0.6	542	499	—	1041	29.9	32	185	4	221	6.3	2	2	—	4	0.1	2546	931	8	3485	100.0	1. Elus entre les citoyens payant le plus d'impôt								
2	50	12	64	1.8	200	870	1	1071	30.8	16	143	4	163	4.7	1	—	1	2	0.1	2155	1224	100	3479	100.0	2. Elus entre tous les électeurs								
—	—	—	—	—	—	342	—	342	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	342	—	342	100.0	3. a) Représentants des services techniques								
—	—	—	—	—	—	284	—	284	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	284	—	284	100.0	b) Représentants des confessions								
—	7	—	7	0.7	103	218	2	323	32.0	5	49	1	55	5.6	—	—	2	2	0.1	612	342	54	1008	100.0	c) Elus des représentations d'intérêts								
—	—	—	—	—	32	72	—	104	28.5	5	72	—	77	21.1	—	—	—	—	—	—	207	158	—	365	100.0	4. Membres à vie							
—	—	—	—	—	—	596	—	596	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	596	—	596	100.0	5. Membr. d'office							
4	76	12	92	0.9	877	2881	3	3761	39.4	58	449	9	516	5.4	3	2	3	8	0.0	5520	3877	162	9559	100.0	Total								

gel. Legmeglepőbb az érdekképviseleti tagoknál a magasabb képzettségű tagok aránylag alacsony száma és aránya. A hitfelekezetek képviselői között kimutatott két 8 középiskolai képzettségű tag két izraelita rabbi.

A szakszerűség és a vallásfelekezetek képviselőinek, valamint a törvényhatósági bizottságban a hivatali állásuknál fogva helyfoglaló tagoknak, a közszolgálati és szabadfoglalkozási főcsoportba való tartozása a törvény rendelkezése folytán már adva van. Az örökös tagság elnyeréséhez elsősorban csak az érdem és az arra való rátermettség, nagyobb tudás és tapasztalat lehet a döntő és csak másodsorban jöhet tekintetbe a foglalkozás. Figyelmün kívül hagyva tehát a bizottsági tagok e négy, létszámra legkisebb (az összes tagoknak mindössze 16.6%-át kitevő) csoportját, azt látjuk, hogy a három döntő súlyú és létszámú csoport foglalkozási főcsoportok szerinti megoszlása (11. sz. tábla) csaknem teljesen egyforma. Számottevő eltérés mindössze a kereskedelem és hitel körében élő bizottsági tagok arányánál mutatkozik.

*

A közigazgatás új törvényes rendezésének legfőbb célja, amint már a törvény vázlatos ismertetésénél is leszögeztük, az új törvényhatósági bizottságoknak olyan szervezetet és összetételt biztosítani, amely egyfelől hű kifejezője a törvényhatóság összetételének, az ott uralkodó hangulatnak, másfelől képessé teszi az új törvényhatósági bizottságokat azoknak a mind nagyobb számú bonyolultabb feladatoknak a megoldására is, amelyek a helyi viszonyok ismeretén kívül nagyobb tudást és szakértelmet kívánnak. A törvényhatósági bizottságok tagjairól és póttagjairól adott ismertetésünk alapján nyugodtan állapíthatjuk meg, hogy az új törvényhatósági bizottságok összetétele megfelel a törvény intencióinak. Hogy azután miként fogják ezek az újjáalakított önkormányzati szervek megoldani a reájuk váró nehéz és felelős feladatokat, azt az eljövendő évek tapasztalatai fogják megmutatni.

*

Az 1930: XVII. t. c. Budapest székesfőváros törvényhatósági szervezetének működését is újra szabályozta. A Központi Statisztikai Hivatal az új törvényes rendel-

kezés alapján megalakított székesfővárosi törvényhatósági bizottságról is végrehajtotta adatgyűjtését. Az új törvényhatósági bizottsági tagok egy részének tagsága azonban időközben megsemmisített, ezért Buda-

pest székesfőváros törvényhatósági bizottságának ismertetését, annak végleges megalkulása után, külön tanulmányban fogjuk olvasóink elé tárni.

Mike Gyula dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság folytatta az 1930. évi külkereskedelmi egységértékek felülvizsgálását.

A harmadik szakosztály ülése április 28-án zajlott le *Jeszenszky Pál* udvari tanácsos elnökletével. Jelen voltak: *Bárkány Leó*, *Gesztelyi Nagy László*, *Haranghy Endre*, *Hegedüs Vilmos*, *Lóránt Béla*, *Rockenstein Samu*, *Schmidt Richárd*, *Schwarz Armin*, *Stux Sándor* és *Zádor Félix* kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Pongor Henrik* és *Vas Izidor* szakértők. A malomipar helyzetéről *Stux Sándor* jelentése került felolvasásra:

A malomipar az 1930. évben még az eddigiek-nél is nagyobb nehézségekkel küzdött, amelyek legjelentősebbje, hogy az 1930. termésű búza minősége a hirtelen beállott érés miatt oly gyenge volt, hogy lehetlenné vált a megfelelő minőségű liszt előállítása. Ez a körülmény a kivített nagyon megnehezítette és ha az exportban nagyobb visszaesés ennek dacára nem következett be, úgy ez főleg arra vezethető vissza, hogy a tekintetbe jövő legfontosabb piacaink, Ausztria és Cseh-Szlovákia a vámok lényeges felemelését tervezték, illetve Cseh-Szlovákia már keresztül is vitte, tehát az illető fogyasztók szükségletüket jó előre és fokozott mértékben biztosították. Ellenben a távolabbi külföldön ismét tért veszítettünk, mert a világpiacon beállott áresés folytán versenyképességünk úgyszólván teljesen megszűnt.

A nagyobb kereskedelmi malmok őrlési tevékenysége újabb visszaesést mutat, amit a kormány által bevezetett bolettarendszer is elősegített, mert ezzel kapcsolatban levő intézkedések a belföldi piac lisztellátását nagyrészt a vidéki kis malmokba terelték.

A gabonapiac helyzetéről *Frey Kálmán* jelentését hallgatta meg a szakosztály.

Az 1930. év állandóan csökkenő gabonaárak jegyében folyt le. Míg azonban az első félévben még aránylag tűrhető árak voltak érvényben, mert 20—25 pengő között mozogtak, a második félévben egyes-katasztrófális módon alakultak az árak és oly színvonalra süllyedtek, melyet senki sem tartott lehetségesnek és mely árak nálunk eddig elő sem fordultak. Ilyen alacsony árak a múltban csak igen nagy termések esetén, és akkor is csak átmeneti

jellegűek voltak, mert Nagy-Magyarország, mint a Monarchia éléskamrája, vámmentesen tudta az 50 milliós lakosság szükségletét fedezni. A trianoni béke erősen érezte tehát különösen a múlt évben káros hatását, midőn a termés közepszerűsége mellett az árak hihetetlen mértékben lerombolódtak. Hozzájárult az árcsökkenés fokozásához, hogy a kormány szándékában a mezőgazdákon segíteni igen soká tanácskozott, míg végre a bolettatörvény megszületett. Ezek a tanácskozások majdnem két hónapig tartottak és oly bizonytalanságot teremtettek, hogy sem kereskedő, sem malom nem mert előre eladásokat eszközölni, holott a külföld hozzászokott, hogy új gabonában már májusban, sőt gyakran még előbb is vételeket eszközöljön, úgy búzában, mint lisztben. Ezt a helyzetet Jugoszlávia alaposan kihasználta és nagy eladásokat eszközölt új gabonában, úgyhogy midőn július második felében a mi ajánlataink is megjelentek a külföldi piacokon, az első nagy szükséglet már ki volt elégítve. Nemcsak, hogy a búzatermés alig érte el az előző évi eredményét, azonban annak sikértartalma és főleg sikerminősége igen silány volt. Az első szállításoknál ezt nem is vették annyira észre, hanem csak akkor, amikor a fogyasztók panaszkodtak a lisztre. Ekkor tárult csak fel a siralmas helyzet teljes valójában. Néhány nagyobb tiszavidéki környék kivételével, ú. m. Orosháza, Makó, Mezőhegyes, Hódmezővásárhely, búzáink silányak maradtak és elhelyezésük igen megnehezült. Nem lesújtó-e, hogy a magyar búzát külföld erősen etetési és nem őrlési cézzal vásárolta, tehát igen olcsón, ahelyett hogy azt belföldön etették volna fel a külföldön etetési célokra drágán vásárolt kukorica helyett. A kormány intervenciós vételei a normális árfejlődést megakadályozták, miáltal a kivitel folytonossága megszűnt. Ezt csak támogatásokkal lehetett ismét az év utolsó két hónapjában újból fellendíteni.

A malátaipar és kereskedelemről *Deutsch Artúr* jelentése került napirendre.

Malátakivitelünk az 1930. évben a magyar ipar által megtett legnagyobb erőfeszítések mellett 143.230 q-ra emelkedett. Malátaiparunknak a legnagyobb erőfeszítéseket kell megtennie azért, hogy a kivített a cseh-szlovák, német, osztrák és újabban

a francia malátagyarak által okozott versennyel szemben fenn tudja tartani. Mindezen erőfeszítésnek tudható be az a csekély kivitelemelkedés, mely az 1929. és 1930. évek számadataiban mutatkozik, amely csekély emelkedés voltaképpen nem más, mint a kivitel stagnációja. Ez a csekély emelkedés nem a viszonyok vagy a magyar maláta versenyképessége javulásának következménye, hanem azon áldozatoknak tudható be, amelyeket iparunk a külföldi piacok megtartása érdekében hozott, hogy a mind élesebbé váló külföldi verseny folytán nehezen megszerzett és még nehezebben megtartható piacaink a konkurrencia birtokába ne kerüljenek. Sok olyan aggasztó körülmény áll fenn, amely sok évi fáradságos és áldozatteljes munkánk eredményét veszélyezteti. Az, hogy 1930-ban a kivitel alig mutat elterést a tavalyival szemben, aggasztó jelenség. Sikertült ugyan néhány irányban kivitelünket fokozni, de németországi és ausztriai kivitelünknel erős visszaesés mutatkozik, míg lengyel kivitelünk, mely 1929-ben kezdődött 1930-ban teljesen megszűnt. Németországi exportunk egytizedére csökkent.

A Németbirodalomban már az 1929. évben életbelépett tiltóvám az 1930. év elején 28 márkát tett q-ként, tehát lehetlenné tett malátában bevitelt. Ezt az év folyamán 34.60 márkára emelte. Igaz ugyan, hogy a német malátaipar által élvezett 16 márka behozatali jegy kedvezménye megszűnt, de október elején csak az eredeti 16 márka per q behozatali jegy értékét a felére szállították le és november elején szüntették meg teljesen. Nekünk a német behozatali jegy megszüntetése ekkor már nem jelentett könnyebbülést, mert hiszen addigra már az egész világon befejeződött a malátavásárlási főszezon, amit a német malátaipar a fenti magas behozatali jegy igénybevételével alaposan kihasználhatott és ki is használt. Most ismét szó van arról, hogy a kivitel prémium jellegével bíró behozatali jegyet a német malátaipar érdekében ismét behozzák.

Egy más, régebbi, súlyos sérelem, hogy a németországi sörgyarak csakis a cseh-szlovák malátára nézve vehetik igénybe a kikészítési eljárást, míg a magyar malátára nem kerül visszatérítésre a behozatali vám, ha az abból előállított sört exportálták.

Hasonlóan hátrányos a magyar maláta helyzete a cseh-szlovák konkurenciával szemben is. A cseh malátagyarak q-ként 40 cseh kor. malátaexport-prémiumot kapnak, ami 6.60 P-nek felel meg és ez elég arra, hogy a magyar maláta elhelyezhetési lehetőségét alaposan megnehezítse. Míg a németek és a csehek az év folyamán kihasználhatták a kormányaik által nyújtott kedvezményeket, a magyar kormány nem sietett a veszélyeztetett magyar malátaipar segítségére.

A cseh prémium folytán mi továbbra is hátrányos helyzetben vagyunk a cseh malátaiparral

szemben, mely nemcsak olcsóbban termel mint mi, — mert hiszen ott a söripar ma már ismét békebeli termelését érte el és így malátagyaraik teljes kapacitásukat ki tudják használni, — hanem mert ezenfelül a legtöbb európai és tengerentúli fogyasztóország felé tarifálsan is kedvezőbben fekszik, mint Magyarország, a magyar malátaipar nem kap egy, a cseh kiviteli prémium ellensúlyozására alkalmas támogatást. Ezért a cseh malátaipar mindenütt behozhatatlan előnnyel lép fel velünk szemben.

Évekkel ezelőtt az osztrák sörgyarak jó átvevői voltak a magyar malátának, azonban közben az osztrák söripar is elérte az évi 6 millió hektoliteres békebeli kapacitását, ami módot nyújt az osztrák malátaiparnak arra, hogy üzemeit teljes mértékben kihasználja s így kedvezőbb helyzetben van velünk szemben az osztrák piacon, ahol jelentékeny vámvédelemben is részesül, sőt ezt jelentékenyen emelni akarja.

A német és cseh malátaiparnak rendelkezésére áll a tengerentúli exporthoz az olcsó elbai út, úgyhogy Hamburgon keresztül aránytalanul kevesebb fuvarral kell számolniok, mint a magyar malátának, amely ha igénybe is tudja venni az elbai utat, olyan fuvartöbblettel kell ezt megtennie, hogy versenyképessége majdnem teljesen megszűnik a tengerentúli és északeurópai piacokon.

Igaz ugyan, hogy a magyar—adriai köteléki díjszabás életbelépése óta Trieszt és Fiume olcsóbban érhető el, mint a német tengeri kikötők, de ezek az olasz kikötők a világforgalom tekintetében csak kevéssé versenyezhetnek Hamburggal, Brémával, Stettinnel, ahonnan valamennyi tengerentúli országba igen sűrű, rendszeres forgalmat tartanak fenn és ahonnan a tengerentúli kikötők sokkal rövidebb idő alatt érhetőek el, míg Trieszt és Fiume csak némely délamerikai ország felé irányuló malátakivitelben jöhet a magyar malátaipar szempontjából tekintetbe.

A német és cseh malátaiparnak ezenfelül majdnem minden európai országgal közvetlen vasúti köteléki díjszabásai vannak, amelyek nemcsak hogy megkönnyítik az odairányuló forgalmat, hanem még olcsóbbá is teszik. Nálunk az utóbbi időben már létesültek a szomszéd országokkal ilyen köteléki díjszabások, azonban itt még sok kívánni való van, így például rég érezzük a hiányát egy közvetlen magyar-svájci és egy magyar-olasz köteléki díjszabásnak.

További előnyt jelent a cseh és francia konkurrencia számára az a körülmény, hogy ezen országok malátagyarai visszakapják a vasúti díjtételekbe beszámított szállítási adót azon malátaküldemények után, melyek vámkülföldre mennek, valamint azon árpaszállítmányok után, melyek ezen vámkülföldre kiszállított maláta előállítására céljából malátagyáraikba beérkeztek. Ezen szállítási adóvisszatérí-

tés folytán nevezett országok malátaiparának versenyképessége a mi malátaiparunkkal szemben még fokozódott, miért is nagy fontossággal bír reánk nézve, hogy ezen kedvezményt a magyar maláta-kivitel is megkapja.

Ezután meghallgatta a bizottság *Mauthner* Alfrédnek a vetőmagpiacról írt előterjesztését.

Az áralakulásra legfőképpen az egyes vetőmagvak terméseredménye gyakorolt befolyást. Általában a takarmánymagvak iránt az előző évekkel szemben élénkebb kereslet mutatkozott és egyes takarmánymagvak ára, melyeknél a terméseredmény gyengébb volt, erősen emelkedett. Természetesen erős befolyást gyakorolt az áralakulásra a külföldi kereslet, amely különösen bíborheremag, lóheremag, lucernamag és szöszös bükköny iránt mutatkozott.

A külföldi kereslet főképpen 1930 őszen volt élénk. Lóheremag iránt 1931 január közepéig igen nagy érdeklődés mutatkozott, úgyszintén lucernamag iránt is.

Az árak főképpen a kiviteli cikkeknel emelkedést mutatnak. Így például a lóheremag ára az 1930. évi 20 dollárral szemben 1931 januárjában 40 dollárig emelkedett. Nagymértékben megkönnyítette azonban az elhelyezést azon körülmény, hogy — míg az 1929. évben Erdélynek, Magyarországnak, Cseh-Szlovákiának és Lengyelországnak igen jó termése volt, addig ez évben csak Franciaországnak volt jó termése, míg Magyarország, Erdély, Cseh-Szlovákia és Lengyelország csak gyenge közepes termést adott, ezenkívül pedig az elmúlt évből csak kis készletek maradtak fenn.

Lóheremagtermelésünket az 1930. évben cca. 150 vagonra becsülhetjük.

A lucernamag ára 1930 elején 37—40 dollár között váltakozott. A nagy áremelkedés főképpen annak tudható be, hogy körülbelül 1600—1800 q Németországba orosz számlára került elszállításra oly időpontban, mikor a készletek már erősen megcsappantak. Lucernamagtermésünk évente körülbelül 160 vagonra tehető.

A bíborhere ára 1930. évben körülbelül 16 dollár volt 100 kilónként, azonban erősen visszaesett, mert a franciaországi termés kitűnően sikerült és az amerikai piacon erős versenyt támasztott a magyar bíborherének.

Az őszi borsó értékesítésénél nagy nehézségekkel kellett megküzdeni, miután az egyedüli piac Amerika, ahol az 1929. évi átlagos 15 dollárral szemben az 1930. évben átlagban $5\frac{1}{2}$ dollár volt elérhető. A nagy áresés főként azért állott be, mert Amerikában is erősen termelik már az őszi borsót, úgyhogy a behozatali szükséglet erősen csökken, viszont nálunk a termelés az 1929. évi magas ár folytán erősen emelkedett.

A szöszösbükköny ára szintén erősen visszaesett. Míg az 1929. évben kb. 10 dolláros ár volt elérhető 100 kilónként átlagban, addig 1930-ban csak 7 dolláros ár mellett volt értékesíthető. Főképpen Cseh-Szlovákia és a balti államok versenye, úgyszintén a többtermelés okozta az ár visszaesését, azonkívül az amerikai vámemelés.

Fehérheremag, jó minőségű áruért a tavalyi 25 dolláros árral szemben 1930. évben igen magas ár, 55—56 dollár is elérhető volt, ezt azonban nálunk még kevesen termelik és különösen elsőrendű minőségű svédherementes mag termelésének fokozása célirányosnak mutatkozik.

A fehér napraforgómagnak állanóan jó kereslete volt. Főképpen a Nagyecsed vidékén termelt tiszta fehér mag iránt volt érdeklődés.

Tökmag kivitele és külföldi elhelyezése évről évre emelkedik, azonban magasabb árakat csak étkezési célra alkalmas, megfelelően tisztított és egyenletes magért érhetünk el. Fontos volna a tökmagtermelő vidékeken főképpen a kisgazdák körében propagálni azt, hogy vagy aprószemű, vagy teljesen nagyszemű tökmagot termeljenek, mert a kevert minőségek elhelyezése nehéz és csak egyenletes, gondosan megtisztított mag termelése célirányos, mert az előzőekben vázolt minőségek külföldi elhelyezésére könnyen tudunk piacot találni.

A belföldi piacon a takarmánymagvak iránt állandóan élénk kereslet mutatkozott. A mezőgazdaság válsága következtében azonban úgy a gazdák, mint a kereskedők rendeléseik nagy részét 3—6 hónapos hitellel eszközölték. Az idén alkalmazták először az ólomzárolási kényszert; ennek kedvező hatása feltétlenül mutatkozni fog.

A belföldi forgalom kialakulását megnehezítik a kamarai akciók, melyek a gazdasági magvaknál nem érik el azt az eredményt, amelyet a meghozott áldozatok után remélni lehetne. Az árak alakulását hátrányosan befolyásolta, hogy a kamarai akció révén 30%-kal a napi ár alatt hoznak heremagot forgalomba. Így áll elő, hogy a kereskedők a magas áron megvásárolt készleteket eladni nem tudják és ezáltal nem tartanak a szükségletnek megfelelő mennyiségű készleteket. Ez idén is tapasztalhattuk, hogy a magkereskedők úgy lóhere-, mint lucernamagban elegendő készlettel nem rendelkeztek, mert a kilátásba helyezett kamarai akció visszatartotta őket nagyobb készletek beszerzésétől.

Miután vetési célra csak ólomzárolt lóheremagvak kerülhetnek forgalomba, nem indokolt a kamarai akciók folytatása, mert hiszen ólomzárral csak oly vetőmagot látnak el, mely a követelményeknek minden tekintetben megfelel. Nem áll fenn tehát ma már az a veszély, hogy a gazdák rossz minőségű heremagot vásárolhatnak.

Vetőmagkivitelünknel legfontosabb szerepet játsza Németország és Amerika. A többi országba exportunk elenyészően csekély. Németország legutóbb a borsófélésegek vámtételét 15 márkára emelte és így borsó kivitelünk Németország felé úgyszólván teljesen megszűnt.

Amerika az 1930 júliusi vámtörvény alapján a vámtételeket annyira felemelte, hogy kivitelünk rendkívüli mértékben megcsappant. Ennek hatását valószínűleg csak az idei őszi idényben fogjuk érezni.

A vámtételek oly súlyosak, hogy a szösös bükkönynél és lóheremagnál az áru értékét is meghaladják. A fentiek szerint kiviteli lehetőségünk Amerikába csak bíborheremag, fehérheremag és szösösbükkönyben áll fenn, a többi cikkekben aligha számíthatunk kivitelre.

Az egyes olcsóbb magvak szállítási díjtételei rendkívül magasak. Itt feltétlenül változásra volna szükség, hogy összhangba hozzák a fuvartételeket a jelenlegi alacsonyabb árakkal. Az exportkölcsönt a vetőmagszakmában tudomásunk szerint nem vették igénybe, miután a feltételek súlyosak és nehézkesek voltak, mert csak fuvarlevélmásodpéldány ellenében folyósították. Az utóbbi időben már nem oly szigorúak a feltételek és így remélhető, hogy a vetőmagszakmában is igénybe fogják venni.

A megszállott területek felé irányuló kivitelben a lebonyolítás néha áthidalhatatlan akadályokba ütközik. Cseh-Szlovákiában a kereskedelmi szerződés megszűnése folytán a lóhere- és lucerna-magra egészen kis kontingenst állapítottak meg, amelyet az ottani belföldi kereskedelemnek juttattak, úgyhogy e két legfontosabb kiviteli cikkünk egyáltalán nem juthat be Cseh-Szlovákia területére.

Takarmányrépa- és fűmagvakra oly magas a behozatali vám, hogy sok esetben a fentemlített magvak értékének 40—50%-át is kiteszi. Ez nagyon megnehezíti a forgalmat. Ezenkívül az egyes vetőmagfélékben — mint a tengeri — a legszigorúbb beviteli tilalom áll fenn, másrészt azonban az összes magfélékre a vámtarifa általános tételeit alkalmazzák, ami eleve kizárja, hogy az ottani belföldi cégekkel szemben a versenyképességet a hazai magkereskedelem megtarthassa.

Jugoszláviába irányuló kivitelünk síma lebonyolítását nagy mértékben hátráltatja az, hogy az ott fennálló beviteli rendelkezések szerint minden bevitelre kerülő vetőmag csak akkor vámolható el, ha az illetékes magvizsgáló állomás csíráképességi szempontból a bevitelre kerülő magot megvizsgálja és annak eredményét 2—3 hét múlva közli. Ez a rendelkezés természetesen igen megnehezíti egy nagyobb üzleti forgalom kifejlődését, mert az amúgy is kényes és könnyen romló vetőmagot a vizsgálat tartama alatt a vasúti kocsiban,

vagy legjobb esetben az e célra meg nem felelő vámraktárban kell tárolni. Az egyes vámtételeket az egyik napról a másikra minden előzetes értesítés nélkül felemelik: ez történt legutóbb is a vetőmag-borsónál és babnál, ahol a vámokat majdnem ugyanazon összegben állapították meg, mint amennyi az áru értéke. Ezáltal a bevitel lehetlenné vált.

Romániába való bevitelünket megnehezíti a sok mellékköltség, amely az elvámolásnál és vámelésnél felmerül, nem különben hozzájárul a romániai üzlet visszafejlődéséhez az, hogy az ottani rendkívül nehéz gazdasági viszonyok közepette a kihitelezést szűkebb keretekre kellett szorítani és még így is jóval magasabb százalékot kell veszteségre számítani, mint más országokban.

Konyhakerti magvakban exportunk fejlődése megállást mutat, aminek nemcsak a világpiacon mutatkozó általános túltermelés az oka, hanem az importáló államok tendenciája is, hogy szükségletüket maguk termeljék meg. Így Franciaország felé exportunk a minimumra redukálódott és az ottani cégek lehetőség szerint belföldi gazdákat foglalkoztatnak oly alacsony árakon, melyekkel a magyar magtermelők nem tudnak versenyezni.

Angliában igen kedvezőtlenül éreztette hatását, hogy néhány magyar magtermelő cég megbízóinak oly rossz minőséget kísérelt meg átadni, ami alkalmat adott arra, hogy az eddigi igen kedvezően fogadott magyar borsó különböző hátrányait az angol belföldi termelők javára szinte propagandaszerűen hangsúlyozzák. Magyarországról eddig hasonló minőségeket az angol piac nem kapott.

A magyar magtermelő cégeknek, melyek a külföldi piacokon, de különösen Angliában már évtizedek óta be voltak vezetve és nagy befektetésekkel létesített tisztítótelepeket tartanak fenn, nagy erőfeszítésekkel sikerülni fog talán pozíciójukat visszanyerni, de ez a mai elzárkózási irányzat mellett csak nagy nehézségek és áldozatok árán lesz lehetséges.

A földművelésügyi minisztérium által már az elmúlt évben megindított babvetőmag termeltetési akcióba ezideig csak magtermeléssel nem foglalkozó exportőrök és a termelési szerződést inkább vetőmaghitelnek tekintő gazdák voltak csak bekapcsolva. Az elérni szándékolt babvetőmagtípusok kitermelése tekintetében eddig nem mutatkoznak a fenti körülmények folytán eredmények, miért is a földművelésügyi minisztérium ebben az évben a magtermeléssel és magnemesítéssel foglalkozó vállalatokat is bekapcsolta akciójába és remélhető, hogy egységes típusú babok termelésére mielőbb megfelelő minőségű vetőmag fog a minisztérium rendelkezésére állni.

Természetesen további feladat, hogy az exportra való babtermelés is a legracionálisabban történjen, hogy a versenyt a világpiacon felvehesük és az akciónak meg legyen a kellő nemzetgazdasági eredménye.

A bizottság ezek után az élő növények, friss és szárított növények, gabona, hüvelyesek és magvak, őrlemények, maláta, korpá, malátacsíra és a selyemszítaszövet értékelésével foglalkozott.

A **tizenhetedik szakosztály** április hó 30-án tartott ülést *Hüttl* Frigyes kereskedelmi főtanácsos elnöklété alatt. Az ülésen jelen voltak: *Chmura* László, *Fischer* Emil, *Mattyasovszky-Zsolnay* Tibor, *Müller* Pál dr. és *Székács* Imre keresk. tanácsosok.

A szakma általános helyzetéről az elnök terjesztett elő rövid jelentést.

A behozatal az 1930. évben 22%-kal kisebb, mint 1929-ben, dacára annak, hogy 1930 december havában a behozatal, tekintettel az akkor lejárt cseh-szlovák vámszerződésre, erőltetetten magas volt. Erőltetett voltát az bizonyítja legjobban, hogy az 1931-ik év eddigi 4 hónapjában behozatal

alig volt, de mégis elegendő a raktárkészlet. Ez pedig arra vezethető vissza, hogy az 1931-i év eddigi időszakában a fogyasztás nagyon, de különösen április hóban ijesztően megcsökkent. Fentemlített erőltetett behozataltól eltekintve, a behozatal 1930. évben, legalább 30%-kal kevesebb lett volna, mint 1929-ben, ami, sajnos, első sorban csakis a vevőközönség fogyasztóképességének csökkenésére, nem pedig arra vezethető vissza, hogy a hazai ipar termelése emelkedett volna.

A kivétel az 1930. évben 1929-hez viszonyítva 32%-kal csökkent.

Az ehhez kapcsolódó vitában örömmel állapították meg a jelenlevők, hogy a szakma hazai termelése nagymértékben hozzájárult a belföldi fogyasztás ellátásához. A bizottság ezeketán az üveghulladék, az üveg- és agyagipar termékei, az optikai üvegek és a műfogak értékelésével foglalkozott.

Az üléseken a bizottság elnöksége részéről jelen volt *Farkas* János dr. helyettes elnök; az előadó *Sibelka-Perleberg* Artúr dr. volt.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

IXe séance solennelle.

Résumé. La IXe séance solennelle, qui eut lieu à Sopron, le 7 juin 1931, fut la cinquième tenue en province, et comme celles de Szeged, de Debrecen, de Pécs et de Miskolc, elle eut un beau succès, dû pour une grande part au vif intérêt manifesté par la ville de Sopron. Les participants budapestois, qui étaient près de 50, sont arrivés par wagon spécial dans la soirée du 6 juin et furent reçus par le maire, M. Michel Thurner, et les représentants de la municipalité. La séance solennelle commença le lendemain, à 11 heures, dans la grande salle de l'Hôtel de Ville.

Gustave Thirring: Les statisticiens soproniens du passé.

M. Gustave Thirring, président de la Société, après avoir rappelé les mérites des statisticiens soproniens du passé: *Martin Schwartner*, *Ladislav Németh* et *Paul Magda*, salua les représentants des autorités, des corps scientifiques et des sociétés. Après l'allocution vivement applaudie du président, M. Michel Thurner, maire de Sopron, souhaita la bienvenue à la Société Hongroise de Statistique et à son président, Gustave Thirring, fils de Sopron. *Farkas Heller: Les causes de la crise économique mondiale.*

Ensuite, M. Farkas Heller, membre ordinaire, prononça son discours de réception portant pour titre *Les causes de la crise économique*

mondiale, que nous publierons. La séance fut suivie d'un banquet donné par la ville de Sopron, dans le pavillon du jardin Elisabeth, en l'honneur de la Société. Puis, les membres de la Société visitèrent les beaux environs de Sopron. Le lendemain ils se rendirent à Nagycenk, au tombeau du comte Etienne Széchenyi, sur lequel M. Etienne Bernát, membre ordinaire, déposa une couronne au nom de la Société, rendant hommage, en termes élevés, à la mémoire du grand patriote. Sur l'invitation du prince Paul Esterházy, ils visitèrent ensuite, à Eszterháza, le château du prince, le Muséum pour la sélection de grains et le domaine, excellemment géré, du fidéicommissaire.

IXe Assemblée générale annuelle.

La Société a tenu le 11 juin 1931 sa IXe Assemblée générale annuelle. Après une allocution de M. Gustave Thirring, président, M. Alexandre Dobrovits, secrétaire général, présenta son rapport annuel, M. Louis Thirring, trésorier, son compte rendu financier, et M. Joseph Ajtay, le rapport de la Commission de la vérification des comptes. Puis on procéda à l'élection du président et des vice-présidents nouveaux. M. Béla Kenéz, vice-président sortant, a été élu président en remplacement de M. Gustave Thirring, président sortant, non rééligible d'après les nouveaux statuts. M. Charles Balás a été réélu vice-président. L'autre place de vice-président ne fut pas remplie. Les membres du Comité et de la Commission de la vérification des comptes furent

réélu. M. Norbert Kovács a été nommé membre suppléant du Comité. M. Gustave Thirring, président sortant, fut élu membre honoraire en reconnaissance de ses grands mérites et surtout des éminents services qu'il avait rendus à la Société depuis la fondation de celle-ci jusqu'en 1925 comme vice-président, et pendant les six dernières années comme président. Le nombre des membres ordinaires ayant été porté de 98 à 100, le nombre des places vacantes de membre ordinaire s'éleva à 6. Puis on procéda à l'élection de membres ordinaires. Sur 12 candidats, MM. Etienne Varga, directeur de l'Institut Hongrois des Recherches Economiques, Joseph Melly, professeur agrégé d'Université, médecin municipal de Budapest, et Alexandre Sipos, ingénieur, conseiller du gouvernement, ayant obtenu les deux tiers de voix exigées par les statuts, devinrent membres ordinaires.

★

IX. Ünnepi ülés.

A Társaság ebben az évben IX. ünnepi ülését rendezte meg. Mint vidéki városban tartott vándorülés ez volt az ötödik. Szeged, Debrecen, Pécs és Miskolc után a folyó évben Sopronban zajlott le nagyszerű sikerrel a Társaság ünnepi ülése. A szép sikerben nagy része volt Sopron szabad kir. város közönsége és vezetősége megértő támogatásának.

Az ünnepi ülésre a Társaság budapesti tagjai a többi Budapestről induló résztvevőkkel június 6-án este külön vasúti kocsiban érkeztek meg Sopronba. A fővárosból érkezett közel 50 tagú társaságot a pályaudvaron a város vezetősége, élén Thurner Mihály polgármesterrel, fogadta. Az érkezők ezután a Pannónia-szállodában lévő szállásukra mentek. Este ismerkedési vacsora volt a Pannónia-szálloda éttermében. Másnap reggel a vándorülés résztvevői megtekintették a belvárost, a városi múzeumot és a Storno-gyűjteményeket.

Az ünnepi ülés június 7-én délelőtt 11 órakor vette kezdetét a Városháza dísztermében.

Thirring Gusztáv a Társaság elnöke megnyitójában Sopron régi statisztikusairól emlékezett meg. Beszéde a következő:

Thirring Gusztáv: Régi soproni statisztikusok.

Elnöki megnyitó.

Rövid az az idő, mindössze alig kilenc év, amelyre a Magyar Statisztikai Társaság visszailleszhet. Amikor 1922-ben első ízben merült fel az a gondolat, hogy a szép eredménnyel működő külföldi statisztikai társaságok mintájára a tudományos és gyakorlati élet legkülönbözőbb ágaiban munkálkodó magyar statisztikai szakembereket is külön társaságba kellene tömöríteni, nem mertük remélni, hogy vállalkozásunkat oly siker koronázza, aminő azóta osztály-

részünké vált. A Magyar Statisztikai Társaság, lánglelkű megalapítójának, néhai Buday Lászlónak vezetése alatt csakhamar tudományos életünk elsőrendű tényezőjévé vált, melynek nemcsak sikerült a statisztika különböző ágaiban működő szakembereket teljes számmal maga köré gyűjteni és termékeny munkásságot megindítani, de amely egyben a statisztikai ismeretek terjesztésén kívül a magyar közállapotoknak statisztikai úton való feltárásával, tanulmányozásával és úgy az országban, mint különösen a külföldön való ismertetésével nagy szolgálatot tesz a magyarság és a magyar tudományosság ügyének. Folyóiratunk, a *Journal de la Société Hongroise de Statistique*, ma már általánosan elismert szakközlöny, melyet külföldi elsőrendű szaktudósok is előszeretettel vesznek igénybe tudományos problémák fejtegetésére s a statisztika életbevágó kérdéseire vonatkozó nézeteik közzétételére. A statisztikai szakma fejlesztését célzó kiadványaink és tudományos előadásaink mellett a statisztika népszerűsítését szolgálják vidéki ünnepi üléseink, melyeket először egyetemi városainkban, Szegeden, Debrecenben és Pécsen, majd Miskolcon tartottunk s melyekhez ötödik gyanánt ezúttal soproni ülésünk csatlakozik.

Ma itt vagyunk a városháza nagytermében, amelyben a nemzeti megpróbáltatás nehéz éveiben a soproni polgárság a hazához való ragaszkodásnak oly számos lélekemelő bizonyosságát adta, amely teremből annyiszor szálltak kifelé a város érdemes polgármesterének izzó hazaszeretettől átfűtött, megalkuvást nem ismerő, tiltakozó, bátorító, lelkes szavai s ahol végre is a Civitas fidelissima diadalának lehettünk tanúi azon az emlékezetes népszavazáson, mely az addig érinthetetlennek mondott kegyetlen békediktátumon rést törve, az ország feltámadásának első reménységára gyanánt bátorítólag világított rá a mélyen megalázott nemzet gyászos jelenére.

Van-e hazafi, aki közömbös maradhatna ezzel a várossal szemben, mely a megpróbáltatás legnehezebb óráiban tántoríthatatlanul kitartott a porbasújtott, rombadőlt, koldussá vált haza mellett, amely város évszázadok óta a kultúra zászlóvivője, a nemzeti gondolat letéteményese volt, amelynek vidéke egy Széchenyi Istvánt és egy Liszt Ferencet adott a hazának? Azt hiszem, Sopron városának múltja és jelene egyaránt igényt tarthat minden művelt magyar figyelmére és megbecsülésére. De mennyivel nagyobb érdeklődéssel kell e városra tekintünk nekünk statisztikusoknak, kik ismerjük azokat a szoros — talán a város lakossága előtt nem is általánosan ismert — vonatkozásokat, melyek Sopron városa és a hazai statisztikai tudomány között fennállanak. A régi magyar statisztikai irodalom három kiváló alakjának tudományos működése fűződik Sopronhoz. Azt hiszem, a Magyar Statisztikai Társaság mulasztást követne el, ha nem használná fel ez alkal-

mat arra, hogy e jeles férfiak emlékét felelevenítse és kegyelettel adózzék az ő érdemeiknek, melyeket a magyar statisztikai irodalom fejlesztése körül szereztek. *Schwartner Márton*, *Németh László* és *Magda Pál* az a statisztikus triumvirátus, melynek soproni működéséről ez alkalommal szólni kívánok.

Schwartner Márton nem volt Sopron szülöttje; az ő bölcsője a Magas Tátra tövében, Késmárkon ringott, ahol 1759 március 1-én született. Mint törekvő, vagyonos család sarja, kiváló nevelésben részesült; az akkori kor szokásai szerint több város iskoláit kereste fel, hogy ismeretkörét tágítsa s más-más tanárok oktatásait élvezve, univerzálisabb műveltségre tegyen szert. Igy került 18 éves korában a soproni ágostai evangélikus lyceumba is, melynek tudományos és pedagógiai híre a Szepességre is eljutott. *Schwartner Márton*, miként életírója¹⁾ megállapítja, „szorgalmasan tanult és jövőendő nagyságának csakhamar tanujelét is adta. Nem elégedett meg a lyceumi oktatással, hanem szellemét már korán olvasgatással művelte. Nem érdekelték őt a gyermeki lélek előtt annyira kedves játékok. Ha társai hívták játszani, nem tartott velük, hanem kedves könyveivel foglalkozott s azokból merítette azon élvezetet, melyet társai a futkározással és labdázással szereztek.“ Ilyen lelkiületű ifjú szellemi fejlődését a soproni főiskola légköre a legkedvezőbb módon elősegítette. Tudományszomjának kielégítése céljából külföldre vágyik. A göttingai és tübingai egyetemek voltak akkor a magyar protestáns ifjak tanulmányainak leglátogatottabb gócpontjai. *Schwartner* Göttingába ment ahol akkor *Schlözer*, a híres történettudós és statisztikus és *Gatterer*, az „Ideal einer allgemeinen Weltstatistik“ című munka (1773) szerzője voltak a legkiválóbb tanárok. *Schwartner* három évet tölt Göttingában s itt esküszik fel — abbahagyva theologiai tanulmányait — a diplomatika és statisztika lelkes hívének és művelőjének. *Schlözer* lesz az ideálja, az ő tanításai gyakorolják reá a legmélyebb hatást, ő vezeti be a statisztikába és fejleszti érdeklődését és érzékét ezen szakma iránt, melynek új iránya ekkor kezd kiforrni. Mikor az egyetemet elhagyja, ott nyert bizonyítványa szerint „a politikai tudományokban oly dicső előmenetelt vett, amilyennel a Magyarországból Göttingába jövő ifjak többnyire hazájokba visszatérni szoktak.“²⁾

Schwartner visszatér szülővárosába s ott filozófiát, diplomatikát és statisztikát tanít. Tudományos híre már oly nagy, hogy eljut Sopronba, ahová az evangélikus konvent őt 1786 május 3-án tanárrá hívja meg. Ez a meghívás nagy előmenetelt jelentett ránézve, egy lépéssel

közelebb jutott az egyetemi tanársághoz. Sopron akkor is egyike volt a kultúra központjainak és a lyceumi tanárok mindig jeles tanerők hírében állottak. Ebbe a magas műveltségű körbe *Schwartner* nemcsak pompásan beilleszkedett, de csakhamar központjává vált az itteni tudományos mozgalmaknak. *Kis János* superintendens írja Emlékezéseiben, hogy *Schwartner* „a soproni tudományos égen rendkívüli csillagzat gyanánt tűnik fel.“¹⁾ Nemcsak kitűnő tanár volt, ki helyesen válogatta meg a tanítás anyagát és a tanulók érdeklődését tudta a tudomány iránt felkelteni, de olyan férfiú, aki élénk temperamentumával s tüzes előadásával tanulóinak rajongó szeretetét is tudta magának biztosítani. Tanári kitűnő hírneve csakhamar ismeretessé lett az országban s az ifjaknak seregei özönlöttek Sopronba, hogy *Schwartner*nél tanulhassanak. *Schwartner* itt világtörténetet és statisztikát adott elő, de, *Kis* szerint, a latin auctorokat is oly nagyszerűen tudta magyarázni, hogy a német egyetemeken sem hallgatta nagyobb gyönyörrel, mint Sopronban.

Schwartner két évig volt a soproni lyceum tanára, díszes és büszkesége. Ekkor érte őt (1788 elején) a pesti egyetem tanárává és az egyetemi könyvtár örévé való kinevezése. *Schwartner*, bár kinevezésével fiatalon, 29 éves korban, elérte legfőbb vágyának teljesülését, nehéz szívvél hagyta el a neki oly kedvessé vált soproni iskolát, melynek tanárai és tanítványai rajongásig szerették őt. Hívei búcsúünnepélyre gyűltek össze, de az ünneplés gyászba borult, „sírnak mind, a távozó és az ottmaradottak is“.

Schwartner elfoglalja a pesti egyetemen a diplomatika tanszékét és ott alkotja meg elévülhetetlen értékű műveit: latinnyelvű diplomatikáját (1790) és német nyelven írt statisztikáját (Statistik des Königreichs Ungern, 1798) melyből 1815-ig három kiadás és egy francia fordítás jelent meg. Statisztikája volt legjelesebb műve, e téren alapvető munka, talán az első országos speciális statisztika a világirodalomban, amelyet szerzője — bár teljesen bírta a magyar nyelvet — németül írt meg, hogy a külföld is megismerhesse Magyarország állapotát a való tényállásnak megfelelő tudományos munkából. Hő óhaja volt, hogy elnyerje az egyetem statisztikai tanszékét, de ez a vágya nem teljesült. Bár a protestáns tanárnak az akkor még teljesen katolikus egyetemre való kinevezése II. József felvilágosodásának ékesen szóló tanújele volt, a diplomatika tanszékére kinevezett egyetemi tanárnak még sem sikerült azt a tanszékét elnyernie, melyre rátermettségét a legfényesebben igazolta. Három ízben mellőzték a statisztikai tanszék betöltésekor mások, nála sokkal érdemtelenebbek kedvéért; midőn 1823 augusztus 15-én — 64 éves korában — szemeit behúnyta, a nemzet gyásza kísérte őt utolsó nyugvóhelyére. *Schwartner* még halálában sem

¹⁾ *Lukcsics Pál*: *Schwartner Márton* élete és tudományos jelentősége. Veszprém 1914, a 9. oldalon.

²⁾ *Lukcsics*, id. m. 17. lap.

¹⁾ *Kis János*: Emlékezései, 1845. I. 44. lap.

feledkezett meg szeretett soproni iskolájáról. Alapítványt tett a magyar nyelv művelésére a soproni lyceumba, melynek kamatait a tanulók magyar irodalmi dolgozatainak jutalmazására rendelte fordítani.¹⁾

Schwartner tanítványa volt régi statisztikai irodalmunknak egy másik munkása, *Németh László*. Sopron vármegye szülöttje volt; Jobaházán született 1770 december 2-án, ahol atyja nemes kisbirtokos volt. Vadosfán kezdte iskoláit, de tíz éves korában Sopronba vitték, ahol közel 11 évet töltött. 1790-ben a sopronmegyei bandériumba vétette fel magát s azzal együtt megfordult Budán, de a bandérium elszéledése után ismét visszatért Sopronba, hogy tanulmányait folytassa. Ő volt egyik szervezője a soproni ág. evang. lyceumban 1790-ben alapított magyar társaságnak, mely az első magyar nyelvművelő társaság volt. Itt Schwartner Márton, a kitűnő statisztikus, volt egyik tanára, kihez őt imádásig fokozódott rajongás fűzte; tőle nyerte első buzdításait statisztikai tanulmányokra, melyeknek hatása alatt — miután előbb hosszabb utazást tett Magyarországon, hogy a magyar tudósokkal megismerkedjék — 1791 vége felé Göttingába ment. Három évet töltött az ottani egyetemen, oly kiváló tanárok vezetése mellett, minők *Schlözer*, *Gatterer*, *Heyne* és *Spittler* voltak. Visszatérve hazájába, előbb *Batthyány* Miksa gróf házában tanítószkodott, majd 1796-ban Győrbe hívták meg rektorprofesszornak s mint az ottani ág. evang. gimnázium igazgatója halt meg 1806 május 15-én, alig 36 éves korában.

Rövid élete serény munkában folyt le; mintha érezte volna, hogy nem lesz hosszú életű, lázas türelmetlenséggel dolgozott és írogatott. Kezdetben a földrajz vonzotta a fiatalembert; de *Schwartner*, majd *Schlözer* tanításának hatása alatt egészen a statisztikára vetette magát. Nem volt még 25 éves, mikor közel 600 oldalra terjedő munkája: „*Az európai nevezetesebb országoknak rövid leírása*“, I. rész, Sopronban, Szisz Klárának cs. k. privilegiált műhelyében 1795-ben — tehát három évvel Schwartner munkája előtt — megjelent. „Hazám! Buzgó szívvel s fiúi indulattal teszem le oltárodra igyekezetimnek első zsengejét: vedd anyai kegyességgel tsekély ajándékát magát szolgálatodra szánt Fiadnak“. E szavakkal vezeti be *Németh László* könyvének Előbeszédét, amelyben munkájának célját vázolja. „Könyvetskémnek írásában haszon és tanulás inkább, mint mulattatás volt feltett tzielom. Inkább keresgélésre és rendszeres tanulásra, mintsem gyönyörködtető olvasgatásra alkalmas az. Tzielom szerént főképpen azon voltam, hogy minden igazság, mellyet előadni merészelttem, megbizonyíttassék. A Bévezetés-

ben, mellyet, ha a név értelmesebb volna, *Köz Országleírásnak* (Allgemeine Statistik, Staatskunde) neveznék, a dolgoknak rendje s a gondolatoknak folyása könnyen kimutatja az erősítő okokat“.

Munkájának 169 oldalra terjedő Bévezetése a maga teljes egészében statisztika, abban az értelemben, ahogy azt *Achenwall* alig két évtizeddel korábban megállapította. *Schlözeren* kívül *Achenwall* az a szerző, aki *Németh* munkáját inspirálta s akinek álláspontját ő teljesen magáévá tette. Ő tehát az államnevezetességek (Staatsmerkwürdigkeiten) indul ki, amelyeket ő „országos emlékezetes dolgoknak“ nevez; a természeti viszonyok, a lakosok jellemrajza, a népesség száma, a gazdasági állapot, ipar és kereskedelem, tudomány és tanügy, az országzás és alkotmány, a közigazgatás és törvényhozás, a pénznemek, a katonai erő, hitel és állami pénzügy sorra szerepelnek, mint államnevezetességek, melyek együttvéve képezik az állam állapotát, melyet *ország leírásának*, statisztikának nevez. Beszél a nép számáról, melyről azt mondja, hogy „minden országnak bátorsága s valóságos boldogsága főképpen a népnek számos voltától függ“; tárgyalja a népszámlálást, melynél bizonyosabb mód a népszám megállapítására nincs, „de költséges, bajos és veszedelmes munka“, melyet csupán az Uralkodó rendelhet el. De ennek hiányában más módokon is „kivethető“ a nép száma: legjobban a szülöttek és megholtak tabelláiból, azután a házak számából, „ahol a számozó bizonyos szumma embert számlál minden házra: de miként találhatja ki ezen szummát, holott egyben százan és többen, másban ketten s hárman laknak?“ Jobb a familiák száma, „melyeknek nagyobb egyenlőségek szerint mindenikre lehet 4, 5 személyt számítani“. Részletesen szól a föld kiméréséről s az ország népességéről, mely alatt „a föld nagyságának a nép számával való összehasonlítást“, tehát a viszonylagos népséget vagy népsűrűséget érti; a „jövevény lakosokról“, azaz a betelepített lakosságról, a házasságok elősegeléséről, a „lakosok tehetőségéről“, vagyis vagyoni állapotokról stb. De nem követhetjük munkájának különböző fejezeteit, melyekből a Bévezetés a statisztika teljes elméletévé bővül. Az ebben felállított rendszer szerint tárgyalja azután részletesen Nagy-Britanniát és Irországot (Hibernia), Belgiumot, Dániát, Norvégiát, Svédországot (Svédzia) és az Orosz birodalmat. Munkájának második része is teljesen elkészült, de a cenzúra kiadását megakadályozta s a kézirat azután elveszett. *Németh* lefordította *Schlözernek A világ történeteinek tudományára való előkészület* című munkáját is (megjelent Sopronban, 1795-ben), írt rövid latin grammatikát (Győr, 1799) és németre fordította *Széki Teleki Domokos Reisen durch Ungarn und einige angränzende Länder* című művét (Pest, 1805). Írt még értekezéseket a Schedius-féle Zeitschrift von und für Ungern-be (1802), a bécsi Annalen der Österreichischen

¹⁾ Schwartner statisztikai működését méltatta *Laky Dezső* a Magyar Statisztikai Társaságban 1923 május 23-án tartott emlékbeszédében (Magyar Statisztikai Szemle, I. évfolyam 1923, 205—212. lap). Lásd még *Márki Hugó* alább idézett munkáját.

Literatur-ba és a tübingai Allgemeine Literaturzeitung-ba. Rövid életéhez viszonyítva sokat és értékeset dolgozott; igaza volt életírójának, hogy Németh László „lángesze nem szeretett ballagva járni, hanem szüntelen nyargalni akart“.¹⁾ És mily különös, hogy statisztikai irodalmunknak ezen soproni úttörőjét szakmánk története nem könyvelte el a maga munkásaként, a hazai statisztikai irodalom történetével foglalkozó írók — egyetlenegy kivételével²⁾ — meg sem említik őt, pedig abban a korban, amikor a statisztikának magyar nyelvű művelője még alig akadt, Németh László irodalmi munkásságának nagy jelentősége volt; mert ha az ő munkája nem is fejlesztette tovább az akkor még fiatal és ismeretlen tudományt, mégis a szakmának hazánkban, magyar nyelven való terjesztésével igen érdemes munkát végzett. 136 év perspektívájában nézve Németh László statisztikai munkásságát és belehelyezkedve hazai tudományos viszonyaink akkori kezdetleges állapotába, nem tehetjük, hogy elismeréssel ne adózzunk az ő törekvéseinek és kegyelettel ne elevenítsük fel az ő emlékét, megjelölve egyben az ő helyét a hazai statisztika fejlődéstörténetében, melyet a komoly tudományos bírálat sem tud tőle megtagadni.

A magyar statisztikai tudomány még egy harmadik nevet is örökít meg Sopron városával kapcsolatban: a *Magda Pálét*. Magda nem volt Sopron szülöttje; Gömör hegyei között, Rozsnyón pillantá meg a Napot 1773 június 29-én. Papi pályára szánták, kiképzését a dobsinai, rozsnyói, késmárki és pozsonyi iskolákban, majd 1792—1794-ig a jénai egyetemen nyerte. A papi pályának búcsút mondva, az oktató pályára lépett s Csetneken, majd Lőcsén, Besztercebányán tanárkodott. Midőn a jőnevű tanárt a bécsi consistorium a tescheni gimnázium rektorául hívta meg, ő a megtisztelő meghívást visszautasította és a soproni evangélikus főiskola tanszékét fogadta el. Itt írta meg „*Magyarországnak és a határőrző katonság vidékének legújabb statisztikai és geographiai leírása*“ című munkáját, mely Pesten jelent meg 1819-ben és nevét egyszerre ismertté tette. Ez a munka a maga korában éppen oly epochális volt, mint húsz évvel korábban Schwartneré, vagy másfél évtizeddel később Fényes munkái. Magda 1814-től 1822-ig működött a soproni lyceumon, mint „philosophiát, statisztikát és históriákat tanító“, de innen részint a „szőrnyű drágaság miatt“, részint egyetlen fiának elvesztése fölötti búskomorságában Karlócára ment. Kilenc évig tanított a sárospataki

kollégiumon, majd a sarvasi gimnázium igazgatója lett és 1839-ben nyugalomba vonult. Ott halt meg 1841 július 23-án.

Magdát tudományos képzettsége, éles ítéllete és hangyaszorgalma szép sikerekre predesztinálta. Idealista, rajongó fiatal ember volt, ki az igazság hirdetését ismerte legfőbb céljával és rózsás színben látta a jövőt. De a fiatal tanár csakhamar összeütközésbe került társaival és a közönséggel. Besztercebányán 1811-ben két latin programot adott ki, melyben élesen ostromozta a hibákat és egyes személyeket. Ez számos ellenséget szerzett neki és el kellett hagynia helyét. Később Karlócán a Magyarországról írt német kézírata miatt a bécsi udvari haditanács üldözte. Itt sem volt maradása. Nyugtalan lelke sehol sem volt megelégedve az emberekkel és a világgal, mindenkinek háborút üzent. A világ pedig nem szenvedhette azokat a keserű igazságokat, melyeket ő bátran kimondott s azt a szigort, mellyel ő a hibákat ostromozta. Az ebből eredő elégedetlenség és boldogtalanság kergette őt egyik helyről a másikra. Hányatott élete azonban módot adott neki arra, hogy megismerkedjék az ország nagyrészevel s ez megkönnyítette munkájának megírását.

Magda tisztában volt a mű megírásának nehézségeivel. „A dolognak nehézségét — írja könyvének előszavában — jól meggondoltam, minekelőtte, egy igen érdemes hazafinak kérésére, ezen munkának írására ajánlottam magamat. Jól láttam, hogy az erőm és tehetségem nincs a dolognak nagyságához alkalmaztatva... De a Hazám szeretete neki bátorított. Jó kedvvel, jó reménységgel hozzáálltam a dologhoz... A szép és nagy dolgokra való törekedés erőtlenségemben is megneemesít.“ Majd később azt mondja: „Akármiről elmélkedtem s írtam is, sohasem hagyott el ezen gondolat: Van-e a magyar nemzetnek annyi lelki és testi ereje, annyi világi tehetsége, hogy az európai szabad és független nemzetek között tekintettel és méltósággal megtarthatja a rangját s önön maga által hatalmas is, boldog is lehet? Figyelmetesen felkerestem azért mindenütt a Hazának javait s örömmel vettem észre becses drága kintseit... Szemléltem a nemzeti characternek hathatós erejét, szép tüzét, méltóságát, a Hazának és szabadságnak elfojthatatlan szeretetét, a Nemzetnek nemes indulatját, a tökéletességre való törekedését és minden ditséretes dolognak véghezvitelére való alkalmas voltát. De láttam, fájdalommal láttam a gümöket is. Aki ismerni akarja magát, szükség, hogy nemcsak tökéletességeit, hanem hibáit és fogyatkozásait is esmérje. Azért is nemcsak a jót és a ditséretes dolgokat szemeltem eleibe raktam az olvasónak, hanem... a hibákra is és a fogyatkozásokra figyelmetessé tettem őket... Véremet is kész volnék mindenkor ontani Hazámért s Nemzetemért, oly buzgó szeretettel viseltetem iránta; de megvallom, vak tisztelője

¹⁾ Tudományos Gyűjtemény, 1826. X. 78—83. lap. — Életére vonatkozólag lásd még *Ferenczy és Danielik: Magyar írók*. I. kötet, 339. lap. *Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái*, IX. kötet, 929. lap.

²⁾ *Márki Hugó dr.*: Schwartner Márton és a statisztika állása a 18. és 19. század fordulóján (Budapest 1905) című munkája 31., 82. és 113. lapján emlékezik meg Némethről.

nem vagyok Nemzetem hibáinak. Aki olly buzgón szereti Nemzetét s úgy ditséri, mint én, az nem gyűlölségből mutatja meg a hibákat; aki olly bátran szól a hibákról, mint én, az nem hízelkedésből említi s ditséri Nemzetében a jót... A nagyra termett Magyar Nemzet erősen közelget azon időhez, ahol a maga hibáit s különösen a polgári alkotmányának fogyatkozásait nem csak böltsen által fogja látni, hanem azoknak eltörlésére is fog törekedni..."

Magda munkájának hatása nagy volt. Életrajzírója, Székács József ekként jellemzi azt:¹⁾ „Ki ezen munkát jól átolvasva s azt emlékeztetébe bevésve élte át az azóta lefolyt éveit a nyilvános életnek a hazában: az előtt valahányszor népnevelés, kereskedés és ipar emelése, nemzetiség, alkotmány, börtönrendszer, pórnép feleségelése, az anyagi és szellemi jólét kifejtése körül tekintélyes szózatok, értekezések emelkedtek, sőt egész könyvek jelentek meg közöttünk, gyakran úgy rémlett, mintha mindezek már valahol meg voltak volna pendítve; mintha ezek csak refrainjei vagy bővebb kifejtései volnának egy valahol valaki által mintegy odavetve, de sajátságosan kimondott eszmének és ha jól törte fejét, utoljára rájött, hogy ezen polgári és társaséletünket jótékonyan megrázkódtató újabb harcnak egyik megindítója Magda Pál statisztikája volt, melyben ő bámulatos nyíltsággal támadja meg hazánk hiányait és polgári újjászületésünk idejét egy pár hatalmas lépéssel hozta közelebb hozzánk.“

Ezt a munkát, mely közállapotaink javulásának egyik indítójává vált, Magda Sopronban írta (előszava 1818 január 22-én kelt). A munka nagy feltűnést keltett, 1832-ben (bár névtelenül) Lipszében német nyelven is megjelent. De a társadalom támadta, üldözte szerzőjét, rásütötte a gyanus és veszedelmes ember bélyegét. Egyetlen öröme volt a Tudós Társaság elismerése, mely őt 1834 november 8-án érte, amidőn tagjává választotta meg. Élete vége felé pedig látható, hogy „amiért ő oly keservesen megakolt, viszhagra talált, hogy a visszaélések, melyeket ostorozott, nagy részben szünőfélben, a javítások, melyeket ajánlott, indulóban vannak.“

Egy évszázad mult el azóta; a világ nagyot fordult, Magyarország óriásit haladt. A statisztika ma is felderíti a hibákat, rámutat a vizsázásokra. De ezért ma már nem jár gáncs és üldözés. Annál nagyobb elismerés illeti azokat, akik bátran ki merték mondani az igazságot akkor, amikor ezzel népszerűségüket, állásukat és jövőjüket kockáztatták. A tudomány bátor előharcosai, úttörői voltak azok a férfiak, kikről ez alkalommal megemlékeztem, nekünk, statisztikusoknak világító fáklyák, férfiak, kiknek küzdelmeiről, törekvéseiről és sikeréről

¹⁾ Székács József emlékbeszéde a Magyar Tud. Akadémiában, 1844 december 19-én.

Toldy Ferenc gyászbeszéde ugyanott, 1841 november 8-án. (Toldy Ferenc összegyűjtött munkái. V. kötet, Pest 1872, 49—53. lap.)

kegyelettel és hálával kell megemlékeznünk. Abban a reményben, hogy a három soproni statisztikus emlékének felelevenítésével egyúttal Sopron régi kulturális életének egy részletéről is sikerült a fátylat fellebbenteni, a Magyar Statisztikai Társaság ünnepi ülését megnyitom.

★

A termet megtöltő előkelő közönség zajos tetszésnyilvánítása után Thurner Mihály, Sopron szabad kir. város polgármestere üdvözölte a Társaságot. Achenwall szerint — mondotta — a statisztika az állam nevezetéseinek tana. E megállapítás óta azonban az élet nagy átalakításokat végzett: az állami életben a városok igen fontos szerephez jutottak, az államok pilléreivé váltak. Az újabb idők mindjobban beállították a statisztika művelőit a városok szolgálatába. A statisztikusok a városok, a városi népesség boldogulásának, hanyatlásának figyelő őrei, nem ritkán orvosai. Méri a gazdasági forrásokat, amelyekből az államok, városok merítenek s irányítani törekszenek a rohanó árt, amely elsöpréssel fenyeget közületeket. Sajnos, ma csak egy magyarországi városnak van statisztikai hivatala, míg a háború előtti Magyarbirodalomban többnek volt. A Székesfővárosi Statisztikai Hivatal mindig előljárt a világ városi statisztikai hivatalai sorában, amiben nagy része van Thirring Gusztávnak, a Magyar Statisztikai Társaság elnökének, aki hosszú időn át vezette e hivatalt. Mint statisztikus, nagy érdemeket szerzett Thirring Gusztáv, de e kiválóságával is versenyez szeretete, hűsége szülővárosához, Sopronhoz. Síkra szállt, mikor a háború utáni békekötések el akarták ragadni Sopront az ország testéből. Amidőn a város üdvözlét, háláját tolmácsolja e szeretetért, egyúttal kéri Thirring Gusztávot a városi levéltár gazdag értékeinek statisztikai szempontból való kiaknázására. Kéri, hogy amint a II. József-féle népszámlálási anyaggal tette, az 1369-ből származó házijegyzékeket, adóösszeírásokat is vegye szakértő kezébe s rajzolja meg a legrégebbi időkre visszatekintően a hűség városának néphullámlását. A tudomány megbecsülésével köszönti a Magyar Statisztikai Társaságot, Isten áldását kéri a statisztikusok munkájára s kívánja, hogy munkájukat mielőbb ismét kiterjeszthessék Szent István birodalmának egész területére.

Nagy tetszésnyilvánítás után Thirring Gusztáv elnök köszönetet mondott a polgármester üdvözlő szavaiért. Míg Isten élte, örömmel folytatja a Sopronra vonatkozó demográfia munkálatokat. Majd üdvözölte a megjelent képviselőket s kérte őket, hogy tolmácsolják a Társaság köszönetét megbízóiknak.

A hatóságok és egyesületek a következő megbízottak által képviseltették magukat:

a miniszterelnök: Bencs Zoltán miniszteri osztálytanácsos,

a belügyminiszter: *Kovacsics Gyula* min. titkár.
a kereskedelemügyi miniszter: *Koós Ödön* miniszteri tanácsos,

a földművelésügyi miniszter: *Rónay László* miniszteri tanácsos,

a népjóléti és munkaügyi miniszter: *Gortvay György* min. osztálytanácsos, egyetemi magántanár.

az igazságügyminiszter: *Némethy Imre* tsz. bíró,

a hovédelmi miniszter: *Győrffy-Bengyel Sándor* vkszt. ezredes,

a Központi Statisztikai Hivatal: *Kovács Alajos* helyettes államtitkár, elnök,

Budapest székesfőváros: *Illyefalvy I. Lajos*, Budapest székesfőv. Statisztikai Hivatalának igazgatója,

Sopron tj. város: vitéz *Simon Elemér* főispán és *Thurner Mihály* polgármester,

a Székesfővárosi Közmunkák Tanácsa: *Czabai Kálmán* miniszteri tanácsos, alelnök.

Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala: *Illyefalvy I. Lajos* igazgató,

a Magyar Tudományos Akadémia: *Kovács Alajos* helyettes államtitkár és *Thirring Gusztáv* kormányfőtanácsos,

a Budapesti Kir. József műegyetem: *Heller Farkas* műegyetemi ny. r. tanár,

a Debreceni Tisza István Tudományegyetem: *Illyefalvy V. Géza* egyetemi ny. r. tanár,

a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem: *Deák János* ev. hittudományi kari dékán,

a Soproni bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola: *Cotel Ernő* rektor,

a Kecskeméti Református Jogakadémia: *Rácz Béla* dékán,

az Egri Érseki Jogakadémia: *Pálosi Ervin* jogakadémiai tanár,

a Magyar Nemzeti Szövetség: *Ajtay József* ny. közigazgatási bíró,

a Kir. Természettudományi Társulat: *Boleman Géza* főiskolai r. tanár,

a Magyar Földrajzi Társaság: *Kovács Alajos* helyettes államtitkár,

a Budapesti Mérnöki Kamara: *Solt Béla* főiskolai tanár,

a Magyar Vöröskereszt Egylet: *Simon Elemér* főispán,

a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete: *Jármay Pál*, a Tébe főtitkára,

az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés: *Strasser Emil* bankigazgató, elnök és *Zoltán Elek*, az Omke elnöki tanácsosa.

és az Országos Stefánia Szövetség: *Graeser Frigyes* főorvos által.

Heller Farkas: A világgazdasági válság okai.

Az ünnepi előadó *Heller Farkas* r. tag volt, aki „A világgazdasági válság okai” címen tartotta meg

ünnepi előadását. Az előadást, amely egyben székfoglaló volt, folyóiratunkban legközelebb közöljük.

Hosszantartó tetszésnyilvánítás után *Thirring Gusztáv* elnök köszönetet mondott a magas színvonalú előadásért, megköszönte a közönség megjelenését és a város vezetőségének az ülésterem átengedését.

Az ünnepi ülést díszebéd követte, amelyet Sopron szabad kir. város közönsége rendezett a Társaság tiszteletére az Erzsébet-kert kioszkjában. A díszebéden pohárköszöntőket mondtak: vitéz *Simon Elemér* főispán — a vendégek s a jelenlévő *Herczeg Ferenc* író üdvözlése után — a Kormányzó úr Ófőméltóságára, *Thurner Mihály* polgármester a Magyar Statisztikai Társaságra, *Thirring Gusztáv* elnök Sopron szabad kir. város vezetőire és polgárságára, *Herczeg Ferenc* pedig köszönetét tolmácsolta az üdvözlő szavakért.

A bankett után a Társaság tagjai autókirándulást tettek a Hubertus vadászlakhoz, útbajtva a Löver-körutat, az erdei iskolát, a fertőrákosi kőbányát s a Tóalmot.

Másnap, 8-án a résztvevők Budapestre visszatérőben autóút során kiszálltak gróf *Széchenyi István* nagycenki sírjánál, amelyen kegyeletes szavak kíséretében *Bernát István* r.-tag helyezte el a Társaság koszorúját. Majd *Esterházy Pál* herceg meghívása alapján megtekintették az eszterházi hercegi kastélyt, a magnemesítő múzeumot s iparvasúton a mintaszerűen kezelt hibizományi birtokot, tanulmányozván az intenzív és racionális mezőgazdasági termelés csodás eredményeit. A herceg által Kapuvárott rendezett ebéden *Szolnoky Dezső* kormányfőtanácsos, hitbizományi központi igazgató üdvözölte a vendégeket, a vendéglátásért *Thirring Gusztáv* elnök, *Konkoly Thege Gyula* és *Illyefalvy Vitéz Géza* mondtak köszönetet, míg *Bencs Zoltán* az ünnepi ülés rendezőségét, *Dobrovits Sándor* főtitkár pedig a vándorülésen megjelent képviselőket köszöntötte fel.

IX. rendes évi közgyűlés.

A Társaság, miután a június 2-ára összehívott közgyűlés határozatképtelen volt, június 11-én tartotta meg IX. rendes évi közgyűlését.

Thirring Gusztáv elnök a következő megnyitóbeszédet mondotta:

Thirring Gusztáv: Elnöki megnyitó.

Még teljesen soproni ünnepi ülésünk hatása alatt állunk, mely négy nappal ezelőtt zajlott le, újabb tanúságot téve arról, hogy a Magyar Statisztikai Társaság érdeklődést tud kelteni az ország minden részében. A soproni ülés méltó befejezése volt egy. a serény munka jegyében

lefolyó, esztendőnek, tanujele annak, hogy Társaságunkban a munka kedve nem lohad, és a sikerek nem maradnak el. Főtitkárunk jelentése részletesen be fog számolni az elmúlt esztendő minden mozzanatáról. Itt csak néhány reflexiót kívánok hozzáfűzni e mozzanatokhoz és a munka folyamán leszűrődött tanulságokat megemlíteni.

Társaságunk tudományos munkássága eleven és sokoldalú, bár üléseink iránti érdeklődés tagjaink részéről nem volt mindig kielégítő. De tagjainknak sokoldalú elfoglaltsága ezt eléggé kimagyarázhatja. Mégis úgy látom, hogy munkásságunknak eddigi kerete nem teljesen kielégítő. Munkásságunk előadások rendezésében és a Journal kiadásában merül ki. Egyik ellen sem lehet panaszunk, eleven élet lüktet mind-egyikben. Mégis úgy gondolom, hogy Társaságunknak a francia nyelvű Journalon kívül magyar nyelvű értesítőre is volna szüksége. Igaz, hogy a Magyar Statisztikai Szemle nemcsak előadásainkat közli, de egyesületi életünkről is állandóan hírt ad. Ezért nagy köszönettel tartozunk a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalnak. De a Szemle nem jut el minden tagunk kezébe s így nem pótolhatja teljesen egy oly magyar értesítő hiányát, melynek feladata volna a Társaság és a tagok közti érintkezés szorosabbá tételével a társasági élet elevenítése. Különösen érezhető hiány, hogy Társaságunknak nincsen módjában magyar nyelvű kiadványokat — nagyobb tanulmányokat vagy önálló munkákat — sűrűbben kiadni, olyanokat, melyek a Szemle keretein túlmenve, csakis önálló kiadásban kerülhetnének napvilágra.

Tagadhatatlan, hogy Társaságunk a magyar statisztikai munkálkodásnak nagy lökést adott. Számos tanulmány egyenesen Társaságunk inspirációjának következménye; buzdítottuk a statisztika régi munkásait, új munkásokat neveltünk. Jeles szakírók egész csoportja van, kit tagállományunk szigorú korlátoltságánál fogva tagjaink közé nem vehettünk fel. Felvetem a gondolatot: nem kellene-e a Társaság kereteit tágítani? Nem lehetne-e az alapszabályokat oly értelemben módosítani, hogy a közgyűlésnek mód adassék a tagok számának p. o. két- vagy háromévenként 5 százalékkal való emelésére? Azt hiszem, Társaságunk eddigi fejlődése kellőleg indokolhatja ily intézkedést.

Journalunk eddigi fejlődése teljesen kielégítő, jele ennek az, hogy még külföldről is nyertünk munkatársakat. De kívánatosnak tartanám, hogy külföldiek közreműködése fokoztassék, leginkább olyformán, hogy külföldi előkelő szakemberek időről-időre előadások tartására hívassanak meg. Ily közvetlen érintkezés a külföldi szaktársakkal kétségkívül jó hatással lenne társaságunkra és a hazai statisztikai körökre. Ez a gondolat már több ízben merült fel, akadt is külföldi szaktudós, ki szívesen eljött volna hozzánk előadás tartására, de anyagi helyzetünk megghiusította a terv megvalósítását.

Szükségesnek tartanám, hogy Journalunk a Magyarországról külföldön megjelent munkákat állandóan regisztrálja, azokat szakszerű bírálat alá vegye s hibáikat, téves információikat vagy rosszakaratú beállításait megcáfolja s megfelelőleg helyesbítse. Ily működéssel nemcsak eleget tehetnénk alapszabályaink 4. §-ának, de kétségkívül rendkívül hasznos munkát végeznénk a külföld helyes információja szempontjából is.

Végül kívánatosnak tartanám a magyarság egyetemes évkönyvének megindítását, mely a Föld kerekességén szétszórt magyarság teljes monografiáját adná, olyformán, ahogy ezt p. o. a németek megtették. Az 1930. évi népszámlálások teremtenék elő a szükséges statisztikai anyagot, melyet kulturális és gazdasági szempontok figyelembevételével kellene kibővíteni és teljes sokoldalúsággal feldolgozni.

Íme, a feladatok egész sora, melyek megoldásra várnak. A megszáporodott munkakörrel lépést kellene tartania anyagi erőnk fokozódásának is, amire azonban — sajnos — ezidőszerint kevés a kilátás.

Társaságunk most fejezi be fennállásának kilencedik évét. A kilenc évből hat éven keresztül nekem jutott a szerencse, hogy a Társaság bizalmából az elnöki állást betölthettem. A két évvel ezelőtt alkotott új alapszabályok a váltogazdaságot hozták be, két évi ciklusokra korlátozva az elnök és az alelnökök hivataloskodását. Mandátumom, mely máris meghaladta az alapszabályokban engedélyezett maximális időtartamot, immár lejár. Újabb megválasztást nemcsak az alapszabályok tilalmánál fogva, de előrehaladott koromnál fogva sem vállalhatnék el. A Társaság érdeke, hogy fiatalabb erő kerüljön élére, új eszmék, új irányok érvényesülhessenek. A hat esztendő rám nézve az örömteljes munka ideje volt. Mély hálával mondok köszönetet a Társaság eddigi bizalmáért és velem szemben tanusított előzékeny, lekötelező s mindig baráti magatartásáért. De őszinte szívből fakadó hálámat fejezem ki mindazon kedves munkatársaimnak is, kik ezen idő alatt, mellettem állva, állandóan támogattak s kiknek elsősorban köszönhetem, ha munkásságom sikeres volt. Viseljék ők továbbra is úgy szívükön a Társaság érdekeit, mint ahogy én erre — bár gyenge erővel, de teljes jóakarattal — mindig törekedtem.

★

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitót *Dobrovits* Sándor főtitkár főtitkári jelentése követte, mely után *Thirring* Lajos pénztárosi jelentését, *Ajtay* József számvizsgáló bizottsági tag pedig a számvizsgáló bizottság jelentését terjesztette elő. A közgyűlés a jelentéseket tudomásul vette.

Az elnök és az alelnökök mandátuma a Társaság új alapszabályai értelmében lejárván, a Társaság új elnökséget választott. Elnökké *Kenéz* Bélát, a Társaság volt alelnökét választották meg, alelnökké pedig *Balás* Károlyt, a volt alelnököt. A má-

sodik alelnöki állást a közgyűlés egyelőre nem töltötte be; *Laky Dezső* erre az állásra történt jelölését nem vállalta.

A lelépő öt választmányi tag közül *Benisch Artúr*, *Fellner Frigyes*, *Heller Farkas* és *Konkoly Thege Gyula*t a közgyűlés újra megválasztotta, a szintén újból megválasztott *Laky Dezső* helyett pedig, aki a tagságot nem vállalta, *Imrédy Béla* pótagot hívta be. Választmányi pótaggá *Kovács Norbert* r. tag választott meg. A számvizsgáló bizottság tagjaivá ismét *Ajtay Józsefet*, *Bánlaky Adorjánt* és *Kresz Károlyt* választották meg.

Thirring Gusztávnak az elnökséget üdvözlő szavaira a megválasztott elnök, *Kenéz Béla* távollétében *Balás Károly* alelnök mondott köszönetet. *Balás* javaslatára a közgyűlés a távozó elnököt,

Thirring Gusztávot, sokoldalú érdemeiért s különösen a Társaságban annak megalakulásától 1925-ig alelnöki, illetve az utolsó hat évben elnöki minőségben kifejtett igen eredményes működéséért tiszteletbeli taggá választotta meg.

Ezután a közgyűlés a választható rendes tagok számát a korábban megállapított 98-ról 100-ra emelte fel s az összesen betöltésre kerülő hat rendes tagsági helyre a választást megejtette. Beérkezett 12 jelölés. A 12 jelölt közül az alapszabályszerű kétharmad szótöbbséget *Varga István*, az Országos Gazdaságkutató Intézet igazgatója, *Melly József* egyetemi magántanár, székesfővárosi kerületi tisztiorvos és *Sipos Sándor* kormánytanácsos, mérnök kapta meg, akik a Társaság új rendes tagjaivá választották meg.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Nyugdíjazás. — *Mise à la retraite.* A m. kir. miniszterelnök *Orosz Lajos* kormányfőtanácsos, statisztikai főtanácsost, valamint *Gammel József* irodafőtisztet 1931. évi június havának végével, saját kérelmükre nyugalomba helyezte.

Orosz Lajos kormányfőtanácsos, statisztikai főtanácsos 40 éven át volt tagja a Központi Statisztikai Hivatalnak s évtizedeken át vezette a „Magyar Statisztikai Évkönyv” szerkesztési munkálatait. Távozásával igen értékes s nehezen pótolható tisztviselőt veszített a Központi Statisztikai Hivatal.

Áthelyezés. — *Déplacement.* *Schneller-Eggler* *Stefánia* irodasegéd-tiszt 1931. évi július hó 1-től kezdődőleg a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal-

tól költségvetésileg áttétezt a M. kir. József-műegyetem személyzeti létszámába.

Halálozás. — *Décès.* A M. kir. Központi Statisztikai Hivatalt folyó évi június havában igen érzékeny veszteség érte három tisztviselőjének, *Barabás Á. Károly* statisztikai tanácsosnak, *Vecsei László* statisztikai felügyelőnek és ifj. *Móra István* statisztikai ellenőrnek rövid, alig pár napos időközökben történt elhúnytával. *Barabás Á. Károly* és *Vecsei László* a külkereskedelmi osztálynak, míg ifj. *Móra István* az ipari osztálynak volt nagy szak tudású tisztviselője. Mindháromban igen értékes tisztviselőt veszített a Központi Statisztikai Hivatal.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet XX. ülészaka.

La XXe Session de l'Institut International de Statistique.

Un an après sa XIXe Session (extraordinaire), tenue avec un vif succès à l'automne de 1930 au Japon, et deux ans après la Session ordinaire de Varsovie, l'Institut International de Statistique, qui comprend les plus éminents représentants de la science statistique, tiendra cette année sa Session biennale habituelle. La XXe Session aura lieu à Madrid, et bien que, pendant quelque temps, on fût dans l'incertitude non seulement de son succès, mais même de la possibilité de la tenir, on peut être sûr d'ores et déjà, qu'elle pourra être ouverte sans difficulté le 14 septembre prochain.

La Session s'annonce comme devant marquer peut-être un tournant des plus importants dans l'histoire de l'Institut International de Statistique, car, à

A Távols-Keleten, Japánban 1930 őszén megrendezett nagysikerű rendkívüli — XIX. — ülészak után egy évvel, de az előző varsói rendes kongresszus után a szokásos két évvel ül ismét össze a statisztikai tudomány legjelesebb reprezentánsait maga köré tömörítő Nemzetközi Statisztikai Intézet. A XX. ülészak székhelye ezúttal a spanyol főváros, *Madrid* lesz s bár átmenetileg veszélyeztetettnek látszott nemcsak a kongresszus sikere, hanem zavartalan megtartása is, ma már biztosra vehető, hogy a megnyitó ülés folyó évi szeptember 14-én akadálytalanul megtartható lesz.

Az ülészak a Nemzetközi Statisztikai Intézet történetében sorsdöntőnek látszik, amennyiben tudunkkal a Varsóban létrehívott alapszabálymódo-

notre connaissance, les membres y auront à décider des résolutions élaborées par la Commission instituée à Varsovie pour la modification des statuts. Naturellement, à côté de la discussion de cette question d'ordre pratique, devant apporter probablement des changements considérables à la structure et à la marche des travaux de la vie statistique internationale, le labeur scientifique aura, comme toujours, un grand rôle à la XXe Session, et nous constatons avec joie que, d'après le programme préliminaire, les représentants de la science hongroise y auront aussi leur part.

Comme précédemment, la XXe Session aura trois sections pour la discussion des questions figurant à l'ordre du jour. Selon le programme préliminaire, on y présentera les rapports suivants:

Ire Section. Statistiques démographiques.

1. Exposé des travaux de la Commission pour la Statistique des Grandes Villes (Rapport de M. G. Thirring).

2. Les éléments de la croissance des Grandes Villes (Communication de M. Böhmert).

3. Relevés locaux de la circulation complète. (Communication de M. van Zanten).

4. Statistique des Migrations. (Rapport de M. Zahn).

5. La loi relative au nombre des immigrants admis par an aux Etats-Unis (Communication de M. Willcox).

6. Tables de mortalité (Rapport de M. Huber).

7. Le taux de mortalité pour le cancer et la composition par âge de la population (Communication de M. Böhmert).

8. Statistique des nationalités (Communication de M. B. Földes).

9. L'Utilisation des Observations Météorologiques par la Statistique officielle (Communication de M. G. Thirring).

Ile Section. Statistiques économiques.

1. Exposé des travaux de la Commission des Prévisions économiques (Rapport de M. Bowley).

2. Statistique des Transports (Rapport de M. Girard).

3. Statistique des Transports (navigation) (Rapport de M. Piekalkiewicz).

4. Statistique des Finances publiques (Rapport de M. Piekalkiewicz).

5. Statistique des prix de produits finis (Rapport de M. Platzer).

6. Salaires comme élément du coût de la production (Communication de M. Simiand).

sító bizottság időközi tárgyalásainak eredményeképpen leszűrődött határozatokról is dönteniök kell a Madridban összegyűlő tagoknak. A nemzetközi statisztikai élet struktúrájában, munkamenetében előreláthatólag fontos változásokat előidéző e gyakorlati jellegű működés mellett a tudományos munkálkodásnak természetesen a hagyományos nagy szerep jut a XX. kongresszuson; s örömmel szegezhetjük le, hogy e munkában az előzetes tárgyrend szerint a magyar tudomány képviselői is kiveszik a maguk részét.

A XX. ülészak a korábbi kongresszusokhoz hasonlóan ez alkalommal szintén három szakosztályban fogja megvitatni a napirendre tűzött kérdéseket. Az előzetes tárgyrend szerint az egyes szakosztályok elé terjesztendő jelentések és referátumok a következők lesznek:

I. osztály. Demográfia.

1. Jelentés a nagyvárosi statisztikai bizottság munkásságáról (Thirring G. jelentése).

2. A nagyvárosok fejlődésének elemei (Böhmert közleménye).

3. Helyi felvételek a teljes forgalomról (van Zanten közleménye).

4. A vándorlások statisztikája (Zahn jelentése).

5. Az Egyesült Államok törvénye az évenként engedélyezett bevándorlók számáról (Willcox közleménye).

6. Halandósági táblázatok (Huber jelentése).

7. A rákhalálozási arányszám és a népesség kor szerinti összetétele (Böhmert közleménye).

8. Nemzetiségi statisztika (Földes B. közleménye).

9. A meteorológiai megfigyelések hasznosítása a hivatalos statisztikában (Thirring G. közleménye).

II. osztály. Gazdasági statisztika.

1. Jelentés a gazdasági previziók bizottságának munkálatairól (Bowley jelentése).

2. Szállítási statisztika (Girard jelentése).

3. Szállítási statisztika (hajóforgalom) (Piekalkiewicz jelentése).

4. A közjogi jellegű testületek pénzügyeinek statisztikája (Piekalkiewicz jelentése).

5. A készárúk árstatisztikája (Platzer jelentése).

6. Munkabérek, mint a termelés költségnek elemei (Simiand közleménye).

7. *La Statistique des occupations productives des femmes (Rapport de M. Platzer).*

8. *Une statistique internationale des trusts (Communication de M. Hecht).*

9. *La Statistique du marché intérieur (Communication de M. Zahn).*

10. *Statistique des arrivages et expéditions des marchandises des Grandes Villes (Communication de M. Morgenroth).*

IIIe Section. Statistiques Sociales.

1. *Commission mixte de la statistique intellectuelle (Rapport de M. March).*

2. *Chômage et salaires réels (Rapport de M. Hilton).*

3. *Statistiques historiques (Rapport de M. Simiand).*

4. *Le montant des budgets des principaux Etats de l'Antiquité grèque (Communication de M. Andréadès).*

5. *Statistique des Logements (Rapport de M. Pribram).*

6. *Statistique Criminelle (Rapport de M. Roos).*

7. *Statistique Criminelle (Communication de M. Gini).*

8. *Statistique des Fonctionnaires (Rapport de M. Methorst).*

9. *La comparabilité des statistiques périodiques (Communication de M. Platzer).*

Ce programme substantiel est une précieuse preuve du labeur zélé de l'Institut et du rôle important de cette organisation scientifique. Grâce aux efforts efficaces du Comité préparatoire et surtout à ceux du Bureau de l'Institut, il est encore plus riche que les programmes préliminaires des Sessions d'après-guerre, et rivalise même avec l'ordre du jour, présentant un grand intérêt, mais comportant plusieurs rapports d'une importance plutôt locale, de la Session de Tokio. Ainsi, la Session de Madrid s'annonce comme une nouvelle étape, d'un grand succès, de la coopération scientifique.

A portugál népszámlálás első eredményei.

Les premiers résultats du recensement de la population portugaise.

A hetedik portugál népszámlálás 1930 december 1-i időpontban folyt le. A népszámlálási művelet néhány előzetes eredménye legújabbán került ki a sajtó alól s Portugália lélekszámának erőteljes emelkedéséről ad számot:

	L é l e k s z á m			Tényleges szap. ‰	
	1911	1920	1930	1911-1920	1920-1930
Szárazföld	5,547.708	5,621.977	6,196.020	1·3	10·2
Szigetek	412.348	411.014	464.832	—0·3	13·1
Összesen	5,960.056	6.032.991	6,660.852	1·2	10·4

7. A női keresőtevékenység statisztikája (Platzer jelentése).

8. A trösztök nemzetközi statisztikája (Hecht közleménye).

9. A belső piac statisztikája (Zahn közleménye).

10. A nagyvárosi áruk érkezési és elszállítási statisztikája (Morgenroth közleménye).

III. osztály. Szociális statisztika.

1. Jelentés az intellektuális statisztikai vegyes bizottságról (March jelentése).

2. Munkanélküliség és reálmunkabérek (Hilton jelentése).

3. Történeti statisztika (Simiand jelentése).

4. A legfontosabb ókori görög államok költségvetései (Andréadès közleménye).

5. Lakásstatisztika (Pribram jelentése).

6. Bűnügyi statisztika (de Roos jelentése).

7. Bűnügyi statisztika (Gini közleménye).

8. Köztisztviselők statisztikája (Methorst jelentése).

9. Az időszakos statisztikák összehasonlíthatósága (Platzer közleménye).

Az Intézet körében folyó serény munkának s e tudományos szervezet fontos szerepkörének értékes bizonyossága ez a rendkívül tartalmas tárgyrend, mely — hála az előkészítő bizottság és főleg az Intézet vezetősége eredményes törekvéseinek — gazdagabb, mint bármelyik háború utáni ülészak előzetes programja és még a nagyérdékű, de bizonyos mértékig lokális jelentőségű referátumokkal teletűzdelt tokiói ülészak tárgyrendjével is vetekszik. A madridi ülészak tehát a tudományos együttműködés nagyszerű új állomásának ígérkezik.

A világháborús tíz év alatt stagnáló portugál állam 1920—1930. évi népesedésének képe nemcsak a fejlődési mélypontot képviselő 1911—1920. évi decenniumnál sokkalta kedvezőbb, de jobb, mint az előző időszakokban; a tényleges gyarapodás arányszáma ugyanis az 1890—1900. években 7·4 és az 1900—1910. években is csak 9·9% volt.

Nemek szerint a férfiak száma az utolsó tíz év alatt 2,855.818-ról 3,103.440-re emelkedett (8·7%-os szaporulat), míg a nőké 3,177.173-ról 3,557.412-re nőtt (12·0%-os szaporulat). A nőtöbblet háborús nagyrafokozódását tehát az ezer férfire jutó nők számának újabb emelkedése követte: 1911-ben ez a

szám 1.007-et tett, 1920-ban 1.113-ra szökött s 1930-ban már 1.146-ot ért el, bizonyára jórészben a kivándorlás káros következményeképen. (Notiziario demografico.)

Holland-Kelet-India népessége.

La population des Indes Orientales Néerlandaises.

Jáva és Madura népszámlálási adatainak ismeretése után¹⁾ most az időközben nyilvánosságra hozott hivatalos publikáció alapján egész Holland-Kelet-India népszámlálási adatait is egybefoglalhatjuk (a kisebb szigetek a végösszeállításban egy-egy szomszédos nagy szigethez soroztattak hozzá):

	Lélekszám		Tényleges szaporodás %
	1920	1930	
Jáva és Madura	34,984.171	41,719.524	19·3
Szumátra	6,297.980	8,238.570	30·8
Borneo	1,626.001	2,194.533	35·0
Celebesz	3,108.337	4,226.586	36·0
A többi szigetek	3,334.345	4,351.812	30·5
Egyéb gyarm. együtt	14,366.663	19,011.501	32·3
Holland-Kelet-India	49,350.834	60,731.025	23·1

A feltűnően nagy lélekszámemelkedésnek részben az 1930-as népszámlálás pontosabb volta is egyik magyarázója, bár ez a néhol becslésekre szorítkozó felvétel pontosság dolgában még mindig nem közelíti meg az európai népszámlálásokét. A népsűrűség, mely a 132.657 km²-nyi Jáva és Madura területén európai szemmel nézve is rendkívül nagy (1 km²-re 314·5 lakos), az 1,767.477 négyzetkilométer területű *egyéb kelet-indiai szigeteken* csak 10·7 fő (1920-ban 8·1) s itt csupán egy-egy kisebb szigeten, vagy szigetrészen emelkedik száz fölé. Említést érdemel, hogy az egyéb gyarmatok nagykiterjedésű földjén az európai népesség száma ma is kisebb félszázezernél (48.754 fő), s a 650.496 főnyi kínai és 58.720 főnyi egyéb ázsiai népelem kivételével, a többi lakos mind bennszülött. Az ezer férfire jutó nők aránya a bennszülöttek körében 993, az európai népességnél 818, a kínaiak között 515 és az egyéb ázsiaiak kyszámú töredékénél 733; ezek az arányszámok jelentékenyen eltérnek Jáva és Madura adataitól, úgyhogy míg ott végeredményben ezer férfire az 1930-as előzetes eredmények szerint 1.042 nő jutott, addig az egyéb provinciákban változatlan (bár enyhülő) a férfitöbblet (ezer férfire 1920-ban 944, 1930-ban 970 nő).

Jáva és Madura százezernél népesebb városainak lélekszámát a Szemle idézett helyén már közöltük. Az egyéb szigettartományokon csak Palembang népessége érte el ezt a határt s ötvenezernél népesebb vele együtt is csak öt, a következő akadt:

¹⁾ V. ö.: M. Stat. Szemle 1931. évi (IX.) évf. 202. l.

	Lélekszám		Tényleges szaporodás %
	1920	1930	
Palembang (Szumátra)	73.726	109.069	47·9
Makassar (Celebesz)	56.718	86.662	52·8
Medan (Szumátra)	45.248	74.976	65·7
Pandzsermaszin (Borneo)	46.993	64.223	36·7
Padang (Szumátra)	38.169	51.976	36·2

A világ rózsaoaj termelése.

La production mondiale d'huile de rose.

A mezőgazdasági termelési ágak között egyike a legkevésbé elterjedetteknek és leginkább helyhez kötötteknek a drága rózsaoajat szolgáltató rózsafajták termesztése, jóllehet az elfoglalt földterület egy egységét véve alapul, a legjobban fizető mezőgazdasági művelési ágak közé tartozik.

A rózsatermesztő országok között első helyen áll Bulgária, ahol kb. 12.000 kisbirtokos és termelő több mint 42.000 rózsakertben termeszt a finom rózsaoajat nyújtó rózsafajtákat, a pirosat (*Rosa damascaena* Mill.) és a kevésbé értékes fehéret (*Rosa alba* L.). Ezek a fajták nagyon nehezen honosodnak meg s ezért a Földnek csak kevés helyén termesztik eredménnyel, így különösen Bulgáriában a Szredna-Gora déli hegyoldalain, Karlovo, Kazanlik — a híres „rózsák völgye“ —, Csirpán és Plovdiv környékén. Eredményes a termesztése még Perzsiában, Anatóliában, Olaszországban, Franciaországban, Németországban, Görögországban, Algirban, Szíriában, a Kaukázusban és Bengálban. Legújabbban Magyarországon is kísérleteznek meghonosításával.

Az évi átlagos rózsaszíromtermelést az alábbi táblázat mutatja:

	Kg
Bulgária (1930)	7,587.102
Franciaország	1,500.000
Olaszország	500.000
Perzsia	400.000
Algir	60.000
Szíria	60.000
Görög-Macedónia	30.000
Törökország	20.000
Németország	10.000

Ebből a táblázatból kitűnőleg a világtermelést túlnyomórészt Bulgária tartja kezében, azonban nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is, kiváltképp mióta a modern technika vívmányaival felszerelt párolókban végzik az olaj kivonatolását.

Bulgária rózsatermesztésének adatai a legutóbbi évek során ezek voltak:

Év	Beültetett terület ha.	Termelt rózsaszírom kg	Termelt rózsaoaj 5 gr. üvegcsé
1897	4.845	8.920.000	539.000
1903	5.970	13,302.600	847.972
1905	7.304	13,394.661	894.464
1910	7.605	10,400.235	606.261
1915	8.689	12,682.239	771.108

Év	Beültetett terület ha.	Termelt rózsaszírom kg	Termelt rózsajolaj 5 gr. üvegcsé
1916	8.929	11,436.030	705.775
1917	8.964	11,733.821	681.706
1918	8.427	8,278.252	499.743
1919	7.090	5,236.604	315.259
1920	6.356	5,442.711	340.551
1921	5.592	4,835.800	276.061
1922	4.655	5,577.200	336.603
1923	4.561	5,190.800	282.496
1924	4.727	5,835.100	372.909
1925	4.905	4,933.200	304.215
1926	5.049	6,434.300	390.864
1927	5.120	5,800.000	.
1928	5.000	4,800.000	.
1930	6.546	7,587.102	.

A háború utolsó éveiben megkezdődött igen súlyos visszaesése a terméseredményeknek első-

sorban annak tulajdonítható, hogy ezidőben Bulgária teljesen el volt zárva legjelentősebb piacaitól, az ennek folytán bekövetkezett dekonjunktúra pedig okozója lett a rózsakertek elhanyagolásával kapcsolatban fellépett betegségek káros pusztításainak.

Bulgária évi átlagos rózsajolajkivitele volt:

Év	Kg
1886—1895	3.011
1896—1905	4.150
1906—1915	4.892
1917—1920	2.395
1921—1926	2.646

Legnagyobb vásárlója Franciaország, Németország, Svájc és az Amerikai Egyesült Államok szintén jelentős mennyiséget vesznek át.

Különféle. — Divers.

Mexikó népszámlálási adatai szerint a *nőtöbblet* (ezer férfire) 1921 és 1930 között 1.047-ről 1.034-re esett.

*

Franciaországban az 1930. évi előzetes *népmozgalmi eredmények* szerint a házasságkötések száma 342.698, az elveszületéseké 748.911, a halálozásoké 649.125 volt, a természetes szaporulat tehát 99.786-ot ért el. Ezer lélekre számítva a házasságkötési arányszám 8·3 (1929-ben 8·1), az elveszületési arányszám 18·1 (1929 : 17·7), a halálozási arányszám 15·7 (1929 : 18·0); az előző évi 0·3‰-es természetes fogyás helyett tehát 1930-ban (bár minimális méretű : 2·4‰-es) természetes szaporodás regisztrált. 100 elveszülöttre 1930-ban 7·9 (1929-ben 9·5) csecsemőhalott esett.

*

Az 1930. évi adatok tanuskodása szerint változatlanul kedvező a *lengyel népmozgalmi viszonyok* alakulása. Ezer lélekre 1930-ban 9·7 házasságkötés, 32·8 elveszületés és 15·8 halálozás jutott. A természetes szaporodás alakulása 1927 óta évről évre jó, sőt javuló tendenciát mutat; az egyes évek ezrelékei: 14·5, 15·9, 15·3 és 1930-ban 17·0.

*

Kedvező halandósági viszonyainál fogva *Új-Zéland népmozgalma* mindenkor figyelmet érdemel. Az 1930-as statisztika szerint a házasságkötések aránya 7·8, az elveszületéseké 18·8, a halálozásoké 8·6 és a természetes szaporodásé 10·2‰ volt. 100

elveszülöttre 1930 folyamán csupán 3·5 csecsemőkorú halott jutott.

*

Az *Egyesült Államok költségvetése* az 1919. év óta először mutat deficitet. A hiány európai szemmel nézve igen jelentős: 1·1—1·2 milliárd dollár. Az 1931/32. költségvetési évre a hiány további emelkedése várható. A költségvetési deficit oka főleg az, hogy a kormány elmulasztotta az adók kellő fel-emelésével a vállalt nagy állami terheket idejében fedezni, ami azért említésreméltó, mert ma a legtöbb államban a deficitet az adózóképesség csökkenése idézi elő.

*

A *magyar iparvállalatok mérlegadatai* a Magyar Gazdaságkutató Intézet közlése szerint az 1930. évre vonatkozóan 26·1%-kal kisebb tiszta nyereséget mutatnak, mint ugyanezen vállalatok 1929. évi mérlegei. A most első ízben közzétett kimutatásban 773 iparvállalat mérlegadatai kerültek feldolgozásra. A Gazdaságkutató Intézet korábbi megállapítása szerint az ipari termelés visszaesése 1930-ban az előző évvel szemben kb. 15%-ra tehető. A kimutatott tiszta nyereségnek a termelés csökkenésénél nagyobb visszaesését az Intézet azzal indokolja, hogy csökkenő termelés mellett a nehezebben apasztható általános üzleti költség a tiszta nyereség összegét fokozottabban szállítja le, s emellett a vezetők kedvezőtlen konjunktúra idején hajlamosak a nyereséget — nehogy az új üzletév vesztesége túlnagynak tűnjék fel — pesszimiztikusan kimutatni.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel. Gazdasági jelzőtábla.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Formation des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Mouvement de la population. En mai 1931, on a célébré 8.880 mariages. La proportion des mariages a été de 12·0 pour 1.000 habitants.

On a enregistré 18.000 nés-vivants, soit 880 de moins qu'en mai 1930. La proportion des nés-vivants a été de 24·4 pour 1000 habitants.

Il a eu 12.832 décès, soit 1.215 de plus qu'en mai 1930. La proportion des décès a été de 17·4 pour 1000 habitants. On a enregistré 2.971 décès de nourrissons, 257 de plus qu'au mois correspondant de l'année précédente, quoique le nombre des naissances ait diminué. La proportion des décès de nourrissons a été de 16·5 pour 100 nés-vivants.

L'accroissement naturel a été de 5.168 âmes contre 7.263 en mai 1930.

Les chiffres relatifs aux décès dûs aux maladies infectieuses n'ont pas présenté d'écarts notables. La proportion des décès par tuberculose a été de 2·6 pour 1000 habitants.

On a enregistré 153 émigrés et 66 rémigrés.

Marché du travail. La situation du marché du travail s'est essentiellement améliorée en mai dernier. Le nombre des chômeurs inscrits par les syndicats ouvriers a diminué de 4·2% par rapport au mois précédent. Du nombre des chômeurs inscrits, il revenait 58·1% à Budapest et 41·9% à la province.

Parmi les sans-travail, il y avait 86·7% d'hommes et 13·3% de femmes. Selon les relevés des Offices publics de placement, qui font ressortir encore plus l'amélioration du marché du travail, le nombre des offres de travail augmenta de 36·2% et celui des demandes sur 100 offres est tombé de 433 à 278 comparativement au mois précédent. L'augmentation essentielle du nombre des offres de travail ne peut être attribuée que pour une petite part au fait que les relevés furent complétés, 12 Bureaux privés de placement ayant été obligés à envoyer régulièrement à l'Office central de statistique leurs relevés. Par rapport au mois précédent, le nombre des offres de travail s'éleva dans le bâtiment de 569 à 2.098 et pour les employés d'hôtel et de restaurant, de 64 à 616. L'augmentation a été particulièrement vive dans les métiers saisonniers. Une amélioration a été constatée dans la cé-

ramique, la verrerie, dans les industries du vêtement et de la chaussure. Dans l'industrie du bâtiment, il y eut de nombreuses offres de travail touchant les maçons, les charpentiers, les paveurs, les tailleurs de pierre et les journaliers. Pour les employés privés, on a également noté un certain nombre d'offres de travail. Le fonctionnement efficace des Offices publics de placement ressort du fait qu'ils ont réussi à placer 28·2% des chômeurs en mai. A Budapest, on a placé 30·4% des sans-travail; en province, 21·9%.

Production. Selon les chiffres du tableau économique, la production a continué de fléchir en mai 1931. La diminution a été considérable. La production du charbon présentait une régression essentielle par rapport au mois précédent et à mai 1930. C'est surtout la production du lignite qui accusait une diminution dépassant la régression saisonnière constatée habituellement dans la première moitié de l'année. Comparativement au mois précédent, la production de la houille a fléchi de 5·7% et celle du lignite de 9·2%; par rapport à mai 1930, la première a diminué de 12·3% et la deuxième, de 10·6%. Au minerai de fer, à la scorie de fer et à la fonte à raffiner, on voit une régression encore plus forte, la production de minerai et scorie de fer ayant diminué de 52·4% et celle de fonte à raffiner de 44·2% par rapport à mai 1930.

La production de l'énergie électrique a continué d'augmenter, présentant un accroissement de 8·8% comparativement au même mois de l'année précédente. La quantité de l'énergie électrique distribuée pour moteurs s'est élevée de 10·8%.

Commerce et transports. En mai 1931, la valeur des importations a été de 57·1 millions de pengős et celle des exportations de 44·7 millions, de sorte que la balance du commerce extérieur s'est soldée par un déficit de 12·4 millions. Par rapport au même mois de l'année précédente, les importations ont diminué de 16·3 millions de pengős et les exportations de 40·3 millions.

Les importations ont fléchi sur toute la ligne. Les achats d'huile minérale ont diminué particulièrement, accusant une régression de 2·8 millions de pengős. Pour les importations de tabac brut et de tissus de coton, on constate une diminution de 2 millions et demi de pengős. Le fléchissement de la

production de l'industrie lourde, dont nous avons parlé plus haut, ressort aussi du fait que les importations de métaux bruts ont diminué de plus de 800.000 pengős et celles de machines et appareils, aussi de plus de 800.000 p. Les achats de papier et d'articles en papier — qui diminuent depuis des années à cause de l'accroissement de la production intérieure — ont fléchi considérablement. Les importations de maïs ont augmenté de 2·9 millions de pengős et celles de riz brut de 1 million, les minoteries s'étant outillées pour le décorticage.

Les chiffres relatifs à l'exportation montrent une diminution presque générale. Les exportations d'animaux de boucherie et de trait ont été inférieures de 9·6 millions de pengős à celles de mai 1930; les ventes de bêtes à cornes ont diminué de 5·3 millions de pengős et celles de porcs, de 3·9 millions. Comparativement à mai 1930, les exportations de froment ont fléchi de 9·3 millions de pengős; celles de farine, de 4·3 millions de p.; celles de tabac brut et même de tissus de soie, de 1·2 million de p. Les augmentations enregistrées pour certains articles—machines électriques, pelleteries, pommes de terre, etc., — ont été insignifiantes.

En raison de la régression du commerce extérieur et intérieur et de la stagnation de la production industrielle, l'accroissement saisonnier des transports a été peu considérable. Les chiffres relatifs aux transports des Chemins de fer de l'Etat ont été inférieurs à ceux de mai 1930. Par rapport à ces derniers, la quantité des marchandises transportées a diminué de 19·2%; le nombre des tonnes kilométriques, de 19·6%; celui des wagons chargés, de 13·7%; celui des voyageurs transportés, de 6%.

Formation des prix. En général, les prix ont été stationnaires en mai 1931. L'indice moyen des prix de gros n'a pas changé; seuls les indices de groupes ont présenté de légers écarts. Parmi les composants des „ciseaux agricoles“, l'indice de l'agriculture et de l'élevage s'est élevé à 85 (+ 1 point) et celui des „autres industries“ est tombé à 110 (— 4 points). Comme dans les mois écoulés depuis décembre 1930, les branches des ciseaux agricoles se sont rapprochées. Toutefois, on constate une disparité de 22·7% entre les prix des produits agricoles et les prix des articles industriels.

L'indice du coût de la vie a légèrement augmenté en raison de la hausse des objets d'alimentation, des articles d'habillement, du chauffage et de l'éclairage.

Monnaie et crédit. D'après le tableau économique, la formation des capitaux a présenté en mai 1931 une légère amélioration par rapport aux deux mois précédents. Les dépôts d'épargne ont augmenté de 2·3 millions de pengős. Dans la Caisse

d'épargne postale, les dépôts en compte courant se sont élevés de près de 20 millions; mais dans les 12 principaux établissements de crédit de Budapest, ils ont diminué de 2·1 millions.

La baisse a continué à la Bourse de Budapest, dépassant celle du mois précédent. Ainsi l'amélioration tant attendue depuis 1927 ne s'est pas réalisée. Pour la plupart des catégories de valeurs, la baisse a été supérieure à celles enregistrées jusque-là. L'indice moyen des actions a diminué de 15 points. La baisse a été suivie d'un extraordinairement vif mouvement de valeurs; le nombre des actions vendues à la Bourse s'éleva à plus de 300.000, dépassant de 147·5% celui du mois précédent et de 26·6% celui de mai 1930. Le montant total du mouvement de valeurs, ainsi que celui des livraisons et des acceptations, accusait une augmentation insolite par rapport à avril 1931 et à mai 1930.

Le nombre des insolvabilités s'éleva notablement comparativement à ces deux mois-là. La diminution de la sécurité de crédit ressort également de l'augmentation du nombre et du montant des lettres de change protestées.

★

Népmozgalom. Magyarországon az 1931. év május hónapjában 8.880 házasságot kötöttek. A házassági arány — 1.000 lélekre számítva — 12·0.

Az élveszületések száma 18.000 volt, tehát 880-nal kevesebb, mint az előző év ugyanazon hónapjában. A május havi 1.000 lélekre számított születési arány 24·4.

Elhaltak e hónapban 12.832-ten, 1.215-tel többen, mint a múlt év májusában. Ezer lélekre esett halott 17·4. A halottak között 2.971 csecsemőhalott volt. Ez a szám is 257-tel magasabb, mint az 1930. év májusában elhalt csecsemők száma volt, pedig ez évben a születések száma csökkent. Az idei év májusában a száz élveszületésre számított csecsemőhalálzási arány 16·5.

A születések és halálzások összevetéséből származó természetes szaporodás eredményeképpen a szóban forgó hónapban 5.168 főnyi szaporulatot állapíthatunk meg. Ugyanez a szám a tavalyi év május hónapjában 7.263 volt.

A fertőző betegségekben meghaltak adataiban nem mutatkozik említésre méltó eltérés. Az e havi gümőkóros halálzási arány 2·6 — 1.000 lélekre számítva.

Kivándoroltak a f. év májusában 153-an, visszavándoroltak 66-an.

Munkapiac. Május hó folyamán a munkapiac feszültsége lényegesen megenyhült. A szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számában az előző hónaphoz képest 4·2% csökkenés jött létre. A kimutatott munkanélküliekből 58·1% Budapestre, 41·9% pedig a vidékre esett. A munka-

nélküliek 86·7%-a férfi, 13·3%-a pedig nő volt. A munkapiac helyzetében beállott örvendetes javulást a több szakmában bekövetkezett erőteljes munkakínálat idézte elő. A hatósági munkaközvetítők adatai még feltűnőbben juttatják kifejezésre a munkapiac helyzetében létrejött javulást. A hatósági munkaközvetítők által nyilvántartott munkahelyek száma az előző hónaphoz képest 36·2%-kal emelkedett. A 100 munkahelyre eső munkakeresők száma pedig az előző havi 433-mal szemben 278-ra hanyatlott. A munkahelyek számának feltűnő emelkedése csak kis részben tulajdonítható az adatszolgáltatás bővülésének, illetve annak a körülménynek, hogy újabban még 12 magánközvetítő köteleztetett gyors adatszolgáltatásra. Amint látjuk, a jobb és bővebb adatszolgáltatáson kívül a munkahelyek számát nagyobb százalékban az egyes szakmákban jelentkező erőteljes munkakínálat idézte elő. A munkahelyek száma az építőiparban az előző hónappal szemben 569-ről 2.098-ra, a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 64-ről 616-ra, a szállítmányozási szakmában 147-ről 625-re emelkedett. Különösen az idényszakmákban volt számottevő a munkakínálat. Megélénkült a kő-, agyag- és üvegszakma, a ruházati és a cipészipar. Az építőiparban a kőművesek, ácsok, kövezők, kőfaragók és napszámosok számára nyílt számottevő munkaalkalom. A május havában bekövetkezett javulásnak tulajdonítható, hogy még a magántisztviselők számára is volt valamelyes munkakínálat. A hatósági munkaközvetítők eredményes működését bizonyítja, hogy május havában az összes munkakeresők 28·2%-át sikerült elhelyezni. A fővárosban a munkakeresők 30·4%-a, vidéken pedig 21·9%-a nyert elhelyezést.

Termelés. A gazdasági jelzőtábla május havi adatai a termelés további és pedig jelentős összezsugorodásáról számolnak be. Széntermelésünk úgy az előző hóhoz, mint az elmúlt esztendő azonos hónapjához képest lényeges visszaesést mutat. Különösen a barnaszéntermelés adatai haladják meg az év első felében jelentkező idényszerű hanyatlás normális kereteit. Feketeszénből 5·7%-kal, barnaszénből 9·2%-kal termeltünk kevesebbet, mint az első hónapban és 12·3%-kal, illetve 10·6%-kal kevesebbet, mint az elmúlt esztendőben. A vasérc és vassalak, valamint a finomításra való nyersvas termelésében jelentkező visszaesés azonban még nagyobb arányú, tekintve, hogy az előbbiben 52·4%, az utóbbiban pedig 44·2% a hanyatlás az előző év azonos hónapjához képest.

Villamosáramtermelésünk továbbra is változatlanul emelkedő irányzatú. A tárgyalt hónapban 8·8%-os emelkedés mutatkozik az előző évi termeléssel szemben. A motorikus célra elosztott áram mennyiségének növekedése pedig 10·8% volt.

Kereskedelem és közlekedés. Az 1931. év május havában a behozott áruk értéke 57·1, a kivitt áruké pedig 44·7 millió pengőt tett. A behozatali többlet tehát 12·4 millió pengő. A múlt év ugyan ezen hónapjával egybevetve az import értéke 16·3, az exporté pedig 40·3 millió pengővel esett vissza.

A behozatal az egész vonalon csökkenést mutat. Legszembetűnőbb ez az ásványolajtételnél, amelyik egymagában 2·8 millióval lett kisebb értékben. Két és félmillióval esést látunk a nyersdohány és a pamutszövetimportnál. A termelési adatokon kívül a nehézipar csökkenő mérvű foglalkoztatottságát még az a körülmény is mutatja, hogy a nyersfémek és a gép- és készülékbehozatal értéke egyenként több, mint 800.000 pengővel csökkent. A papír és papíráruk hasonló mérvű háttérbe szorulása azonban már évek óta tart és a belföldi gyártás fellendülésében leli magyarázatát. Kisebb jelentőségű áruktól eltekintve emelkedett a tengeri-import 2·9 millióval és 1 millióval a nyersrizs behozatala. Ez utóbbi jelenség annak a következménye, hogy a hazai malmok hántolásra rendezkedtek be.

A kivitel úgyszólván csak csökkenést mutat, 9·6 millióval kevesebb értékű vágó- és ígásállatot sikerült elhelyezni külföldi piacokon, mint 1930 májusában. Ebből 5·3 millió a szarvasmarha, 3·9 pedig a sertéstételre esik. Csaknem ugyanilyen mértékű a búzakivitel csökkenése, 9·3 millióval. A lisztkivitel 4·3 millió pengővel kevesebb bevételt eredményezett, mint tavaly. A nyersdohánykivitel, sőt a selyemszövetexport is 1·2 millióval maradt el a múlt évi mögött. Az egyes áruknál, mint a villamosgépek, kikészített prémbőr, burgonya stb. a látható emelkedés olyan kismérvű, hogy jelentőséggel nem bír.

A szállítás adatai a tárgyalt hónapban idényszerűleg emelkedtek. Ez az emelkedés azonban a külkereskedelmi forgalom csökkenése, az ipari termelés és a kereskedelem stagnálása következtében igen szűk keretek között mozgott. A máv. forgalmi adatai május hónapban nem érték el a múlt évi nívót.

1930. év május havának forgalmához viszonyítva a szállított áru mennyisége 19·2%, az áru-tonnakilométer 19·6%, a megrakott teherkocsik száma pedig 13·7% csökkenést mutat. A szállított utasok száma is 6%-kal kevesebb, mint volt az előző esztendőben.

Áralakulás. Az árviszonyok május havában nagyjában változatlanok maradtak. A nagykereskedelmi árak átlagos indexe az előző hónaphoz képest nem is mutat változást, csak a csoportindexekben jött létre némi eltolódás. Az agrár-olló komponensei közül a mezőgazdasági és állattenyésztési index egy ponttal 85-re emelkedett, az egyéb ipar indexe ellenben négy ponttal 110-re

Gazdasági jelzőtábla.

Megnevezés	Egység	1929	1930	1929								
		átlag Moyenne		dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	
Népmozgalom.												
1	Házasságkötés	szám	6.414	6.412	5.276	5.834	8.837	5.681	4.566	7.707	5.665	3.027
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	9.0	8.9	7.2	7.9	13.2	7.7	6.4	10.5	8.0	4.1
3	Élveszülött	"	17.410	17.901	14.060	16.048	16.160	19.629	19.095	18.880	16.978	18.408
4	Élveszülött 1000 lélekre	"	24.4	24.9	19.2	21.8	24.2	26.7	26.9	25.6	23.9	25.0
5	Halálozás	"	12.588	11.098	10.926	11.272	10.067	11.849	11.777	11.617	10.673	11.221
6	Halálozás 1000 lélekre	"	17.6	15.4	14.9	15.3	15.1	16.1	16.6	15.8	15.0	15.2
7	Egy éven aluli elhalt	"	3.168	2.754	2.278	2.369	2.097	2.632	2.811	2.724	2.875	3.317
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	18.2	15.4	16.2	14.8	13.0	13.4	14.7	14.4	16.9	18.0
9	Gümőkórban elhalt	"	1.521	1.381	1.153	1.402	1.412	1.846	1.917	1.819	1.475	1.272
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	2.13	1.92	1.58	1.94	2.12	2.51	2.70	2.47	2.08	1.72
11	Természetes szaporodás	"	4.822	6.808	3.134	4.776	6.093	7.780	7.318	7.263	6.305	7.187
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6.8	9.5	4.3	6.5	9.1	10.6	10.3	9.8	8.9	9.8
13	Kivándorolt	"	753	512	517	540	515	1.170	537	678	560	368
14	Visszavándorolt	"	52	83	113	37	50	63	70	66	74	92
Munkapiac.												
Társadalmi biztosítás:												
15	Kötelezőleg bizt. tagok átl. létszáma	1.000	1.044.1	983.7	1.019.8	956.5	957.1	968.6	987.3	1.011.5	1.010.7	985.5
Munkánélküli:												
16	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.322	21.339	19.181	21.533	21.309	21.016	20.139	19.875	18.960	19.081
17	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.039	11.133	9.559	10.250	10.678	10.469	10.440	10.237	9.818	9.833
18	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	852	951	1.107	1.161	1.120	983	906	857	829	920
19	Szakszervezeti munkánélküli együtt	"	16.174	22.290	20.288	22.694	22.429	21.999	21.045	20.732	19.789	20.001
Hatósági munkaközvetítés:												
20	Munkahely	szám	7.080	6.095	5.274	11.432	9.613	10.713	13.406	14.307	13.454	14.324
21	Munkakereső	"	15.173	16.696	17.041	47.850	47.323	43.333	43.342	38.342	40.359	39.578
22	100 munkahelyre esett munkakereső	"	223	274	323	419	492	404	323	268	300	276
23	Munkaközvetítés	"	4.772	4.608	4.113	10.032	8.194	8.912	10.454	11.287	10.436	11.767
24	100 munkahelyre esett közvetítés	"	68.0	75.6	77.9	87.8	85.2	83.2	78.0	78.9	77.3	82.1
Felajánlott órabér:												
25	Bádgos	Pengő	0.81	0.72	0.79	0.77	0.66	0.55	0.68	0.68	0.84	0.70
26	Asztalos	"	0.66	0.61	0.64	0.67	0.62	0.75	0.66	0.61	0.66	0.71
27	Szabó	"	0.55	0.54	0.54	0.51	0.58	0.54	0.59	0.55	0.52	0.53
28	Kőműves	"	0.85	0.80	0.75	—	0.86	—	0.78	0.83	0.76	0.83
29	Napszámos	"	0.50	0.45	0.45	0.46	0.43	0.44	0.49	0.49	0.46	0.44
30	Gyári munkásnő	"	0.32	0.25	0.27	0.25	0.26	0.27	0.26	0.26	0.26	0.24
31	Napszámosnő	"	0.43	0.38	0.39	0.40	0.36	0.39	0.40	0.38	0.42	0.35
Termelés.												
32	Kőszén	1.000 q	687.9	676.3	657.3	695.9	764.9	690.9	671.6	690.4	668.5	663.5
33	Barnaszén	"	5.869.9	5.145.1	6.666.4	6.723.7	5.444.8	4.687.9	4.516.2	4.355.2	4.140.3	4.365.0
34	Vasérc és vassalak	"	215.3	131.0	170.7	179.4	126.5	120.9	148.9	128.8	134.0	134.4
35	Finomításra való nyersvas	"	306.6	214.4	267.3	272.2	188.0	193.2	231.5	195.6	227.1	224.5
36	Szesz	1.000 hl.	36.6	34.1	78.6	59.7	43.2	38.1	29.7	14.3	3.9	3.1
37	Cukor	1.000 q	212.5	196.6	641.5	17.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Budapest szífv. Elektromos Művei:												
38	Villamosáram	1.000 kw. óra	17.904	18.733	21.864	22.746	19.032	18.632	16.865	16.714	15.011	15.746
39	Motorikus célra elosztott áram	"	7.011	7.396	6.725	6.766	7.203	7.402	6.796	6.940	7.461	7.389
40	Magánvilágítási célra elosztott áram	"	6.661	6.836	9.308	10.073	9.456	8.640	6.828	6.122	5.266	4.384
41	Elektromosáramfogyasztók	1.000	—	—	211.2	212.4	213.3	214.0	214.6	214.5	215.9	216.5
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
42	Behozatal összesen	1.000.000 P	88.6	69.4	84.7	67.5	61.3	69.2	74.0	73.4	63.5	70.7
E b b Ő l:												
43	Szén	1.000 q	1.550.2	1.031.1	1.752.1	1.042.0	639.4	671.6	567.6	579.7	774.3	1.118.7
44		1.000 P	5.972	4.031	6.916	4.062	2.582	2.701	2.266	2.313	3.057	4.365
45	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	2.270.0	1.625.6	1.766.3	1.334.8	1.115.3	1.308.4	1.354.8	1.516.7	1.370.6	1.836.7
46		1.000 P	10.999	7.772	7.257	5.479	5.938	8.203	8.752	9.206	7.630	8.571
47	Gépek és készülékek	q	12.636	9.969	8.812	8.291	7.654	9.772	8.311	9.362	9.873	14.546
48		1.000 P	3.584	2.803	3.772	2.518	2.147	2.699	2.695	3.484	2.836	4.258
49	Pamutzövet	q	5.749	5.026	4.354	4.231	4.715	4.894	4.722	5.090	4.946	5.285
50		1.000 P	4.759	3.680	3.573	3.294	3.537	4.051	3.650	3.741	3.497	3.716
51	Nyerspamut	q	10.969	12.182	18.650	17.896	9.124	11.290	13.562	10.236	10.580	12.096
52		1.000 P	2.732	2.431	5.055	4.502	1.647	2.357	2.939	2.162	2.149	2.207
53	Papiros és papirosárúk	q	66.537	64.139	77.543	65.555	45.762	58.010	67.856	59.697	60.860	61.263
54		1.000 P	3.665	3.210	4.044	3.369	2.484	3.232	3.598	3.145	2.824	3.190
55	Ásványolaj	1.000 q	173.6	207.2	157.5	243.3	96.1	212.6	171.9	274.9	179.3	221.3
56		1.000 P	2.516	2.758	2.225	3.220	1.388	2.982	2.513	3.630	2.062	2.659

Tableau économique.

1 9 3 0					1 9 3 1					Unité	Désignation
aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai		
4.744 6.4	5.401 7.6	7.993 10.8	12.220 17.1	5.277 7.1	6.939 9.4	8.070 12.1	3.738 5.1	5.562 7.8	8.880 12.0	nombre	Mouvement de la population.
18.992 25.8	19.688 27.7	18.282 24.7	16.501 23.1	16.150 21.8	18.249 24.6	16.962 25.4	18.375 24.9	16.917 23.8	18.000 24.4	"	Mariages 1
11.229 15.3	10.394 14.6	10.919 14.7	10.653 14.9	11.452 15.5	12.983 17.5	13.113 19.6	14.016 19.0	13.391 18.8	12.832 17.4	"	Mariages pour 1.000 habitants 2
3.306 17.4	2.907 14.8	2.877 15.7	2.413 14.6	2.719 16.8	3.122 17.1	3.061 18.0	2.959 16.1	2.883 17.0	2.971 16.5	"	Nés vivants 3
1.151 1.56	968 1.36	999 1.36	1.118 1.57	1.199 1.62	1.423 1.92	1.517 2.27	1.903 2.58	2.010 2.82	1.905 2.58	"	Nés vivants pour 1.000 habitants 4
7.763 10.5	9.294 13.1	7.363 10.0	5.848 8.2	4.698 6.3	5.266 7.1	3.849 5.8	4.359 5.9	3.526 5.0	5.168 7.0	"	Décès 5
433 97	442 89	385 109	319 136	199 117	237 100	117 56	172 141	162 82	153 66	"	Décès pour 1.000 habitants 6
										"	Décédés au-dessous d'un an 7
										"	Décédés au-dessous d'un an pour 100 nés viv. 8
										"	Décès par tuberculose 9
										"	Décès par tuberculose pour 1.000 habitants 10
										"	Accroissement naturel 11
										"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants 12
										"	Émigrés 13
										"	Émigrés revenus dans le pays 14
											Marché du travail.
										1.000	Assurances sociales:
984.2	995.2	995.1	989.3	963.5	1.000	Membres assurés obligatoirement, eff. moyen 15
										nombre	Chômeurs:
21.013	22.252	22.914	23.333	24.648	26.191	27.089	27.092	27.129	26.131	nombre	Syndicats social-démocrates de Hongrie 16
11.329	12.025	12.289	12.735	13.493	14.497	15.292	15.420	15.689	14.835	"	Syndicats social-démocrates de Budapest 17
847	874	999	975	935	953	965	996	1.042	843	"	Syndicats chrétiens soc. de Budapest 18
21.860	23.126	23.913	24.308	25.583	27.144	28.054	28.088	28.171	26.974	"	Chômeurs syndiqués au total 19
										nombre	Offices de placement:
11.493	12.034	12.143	10.027	13.708	10.198	10.856	13.351	12.362	19.372	nombre	Offres d'emploi 20
37.581 326	40.588 337	44.757 369	47.069 469	52.978 386	48.156 472	52.905 487	55.248 413	53.525 433	53.983 278	"	Demandes d'emploi 21
9.442	9.708	10.145	8.286	12.430	8.831	9.486	11.395	10.323	15.207	"	Demandes pour 100 offres d'emploi 22
82.1	80.7	83.5	82.6	90.7	86.6	87.2	86.1	83.5	78.4	"	Placements 23
										"	Placem. pour 100 offres d'emploi 24
										pengős	Salaires horaires offerts:
0.79	0.68	0.67	0.74	—	0.67	0.68	0.66	0.66	0.67	pengős	Ferblantiers 25
0.59	0.55	0.59	0.60	0.55	0.59	0.63	0.60	0.53	0.68	"	Menuisiers 26
0.53	0.54	0.52	0.50	0.49	0.49	0.50	0.49	0.47	0.49	"	Tailleurs 27
0.92	0.77	0.76	0.81	0.60	0.87	0.79	0.78	0.73	0.72	"	Maçons 28
0.46	0.46	0.46	0.43	0.42	0.45	0.46	0.43	0.44	0.47	"	Journaliers 29
0.24	0.29	0.23	0.24	0.24	0.28	0.24	0.22	0.21	0.34	"	Ouvrières de fabrique 30
0.34	0.44	0.36	0.37	0.37	0.46	0.44	0.32	0.45	0.45	"	Journalières 31
										1.000 q	Production.
548.5	664.4	693.7	672.8	690.4	664.1	581.4	675.1	642.0	605.7	1.000 q	Houille 32
4.455.3	5.278.8	6.193.5	5.803.0	5.777.4	5.603.1	4.878.5	4.750.0	4.222.8	3.895.1	"	Lignite 33
119.6	120.2	148.6	102.8	107.3	85.8	89.2	75.1	61.3	61.3	"	Minerai de fer et scorie de fer 34
205.7	218.1	243.6	175.9	196.8	162.4	164.7	145.0	118.8	119.1	"	Fonte à raffiner 35
4.1	29.3	53.7	75.6	55.2	41.6	32.0	23.6	14.2	.	1.000 hl	Alcool 36
3.4	114.0	903.3	909.9	410.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.000 q	Sucre 37
										1.000 kv.-h.	Usines d'électricité de la ville de Budapest:
16.207	18.514	20.937	21.189	23.205	23.005	20.412	21.123	19.017	18.159	1.000 kv.-h.	Energie électrique 38
7.943	7.810	7.814	7.664	7.561	7.166	6.878	6.739	7.347	7.688	"	Energie él. distribuée comme force motrice 39
3.898	4.870	5.719	7.616	9.158	10.778	9.978	9.275	7.925	7.030	"	Energie él. distribuée pour éclairage privé 40
217.6	218.6	219.6	222.1	223.5	224.0	224.1	224.3	224.2	223.5	1.000	Consommateurs d'énergie électrique 41
										1.000.000 p	Commerce et transports.
										1.000.000 p	Commerce extérieur:
70.5	77.7	72.7	65.1	67.3	44.3	42.9	55.7	57.1	57.1	1.000.000 p	Importations totales 42
										1.000 q	D o n t :
1.404.4	1.636.5	1.563.8	1.266.1	1.110.4	749.2	651.3	771.5	711.8	587.4	1.000 q	Charbon 43
5.475	6.622	6.091	4.852	4.327	2.916	2.568	3.036	2.660	1.920	1.000 p	} 44
2.376.3	2.612.3	2.001.4	1.613.6	1.069.3	542.7	651.5	1.039.3	1.017.6	1.240.9	1.000 q	} Bois bruts et ouvrés 45
9.831	10.774	8.135	6.253	4.502	2.615	4.177	7.149	6.135	867.1	1.000 p	} 46
10.735	8.593	6.724	8.639	16.998	4.907	5.032	8.639	6.166	7.782	q	} Machines et appareils 47
2.780	2.462	2.225	2.680	2.821	1.840	1.945	2.080	1.953	2.631	1.000 p	} 48
5.459	5.944	5.715	3.948	5.553	1.666	2.313	2.947	1.791	1.718	q	} Tissus de coton 49
4.019	4.479	3.863	2.660	3.784	1.170	1.542	2.116	1.329	1.336	1.000 p	} 50
7.780	10.548	11.699	18.268	13.100	10.623	10.383	11.016	9.618	13.874	q	} Coton brut 51
1.424	2.045	2.079	3.339	2.327	1.717	1.743	1.808	1.530	2.107	1.000 p	} 52
58.989	60.794	80.860	66.706	83.313	64.120	31.429	60.410	56.274	57.686	q	} Papier et articles de papier 53
3.320	3.121	3.350	3.171	3.711	2.685	1.670	2.731	2.414	2.322	1.000 p	} 54
160.4	314.1	198.2	206.1	207.4	190.2	100.7	52.6	151.7	86.3	1.000 q	} Huile minérale 55
2.483	4.027	2.931	2.539	2.645	2.198	1.176	535	1.373	834	1.000 p	} 56

Megnevezés	Egység	1929	1930	1929	1 9 3 0							
		átlag Moyenne		dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	
57	Vasárúk	q	10.599	6.546	10.003	10.115	7.752	7.182	7.639	5.828	7.163	6.990
58		1.000 P	1.518	1.117	1.445	1.222	1.209	1.170	1.427	1.085	1.176	1.127
59	Nyers fémek	q	17.339	14.612	12.700	14.463	10.552	13.752	10.210	16.935	15.988	15.950
60		1.000 P	2.423	1.687	1.554	2.048	1.371	1.685	1.354	2.077	1.877	1.746
61	Gyapjúszövet	q	1.617	1.336	1.030	1.044	1.380	1.392	1.022	804	813	1.139
62		1.000 P	2.746	2.446	1.562	2.180	3.266	3.130	2.189	1.621	1.516	1.849
63	Kivitel összesen	1.000.000 P	86·5	75·9	120·4	79·5	60·4	78·5	72·4	85·0	75·9	60·5
64	E b b ő l:											
64	Búza	1.000 q	405·0	289·2	382·2	254·5	157·5	375·6	301·9	435·3	255·8	106·2
65		1.000 P	10.530	6.140	9.554	6.617	3.938	9.013	7.094	10.448	6.139	2.556
66	Liszt	1.000 q	223·5	197·4	296·8	216·3	93·0	194·3	138·9	203·7	232·1	58·4
67		1.000 P	8.861	6.909	11.932	8.200	3.647	7.700	5.609	8.031	9.310	2.030
68	Szarvasmarha	drb	7.432	13.940	9.388	8.311	7.8·0	11.812	15.652	20.313	18.511	16.572
69		1.000 P	5.113	9.490	6.553	5.897	5.353	8.191	10.789	14.377	12.837	11.567
70	Sertés	drb	22.761	20.708	50.384	31.328	19.950	19.418	16.677	18.483	18.173	16.758
71		1.000 P	6.230	4.777	11.966	7.443	5.160	4.946	4.138	4.147	4.032	3.664
72	Cukor	1.000 q	101·2	89.041	242·5	177·3	54·6	35·1	30·5	73·7	51·8	24·9
73		1.000 P	3.413	2.497	8.133	6.030	1.856	1.158	975	2.359	1.657	796
74	Baromfi	q	12.296	18.509	41.309	17.689	14.539	11.345	10.387	6.471	8.750	8.815
75		1.000 P	3.408	4.023	10.430	4.693	3.704	2.814	2.478	1.801	2.038	1.973
76	Vasfélglyártmányok	1.000 q	100·8	71.246	77·7	59·9	79·1	80·5	92·8	77·4	58·5	39·3
77		1.000 P	1.981	1.452	1.676	1.249	1.199	1.834	1.947	1.691	1.246	951
78	Nyersdohány	q	11.382	8.773	9.644	889	354	5.944	13.529	13.515	4.731	642
79		1.000 P	1.503	1.230	1.504	142	57	1.022	2.300	2.298	804	104
80	Disznósír	q	2.877	6.983	5.121	5.867	7.247	4.504	4.592	4.902	3.803	5.068
81		1.000 P	593	1.208	964	1.117	1.329	838	886	894	632	775
82	Toll	q	2.470	1.862	3.241	2.125	1.616	1.985	2.093	1.485	807	1.236
83		1.000 P	1.887	1.216	2.481	1.418	1.050	1.225	1.328	1.100	642	856
84	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	-2·1	+6·5	+35·7	+12·0	-0·9	+9·3	-1·6	+11·6	+12·4	-10·2
	Máv. és kezelésében lévő Hév.:											
85	Szállított áru	1.000 t	1.982	1.684	1.833	1.350	1.231	1.458	1.481	1.748	1.519	1.563
86	Árutonna-kilométer	1,000.000 km	233	195	237	171	152	177	177	204	172	181
87	Megrakott teherkocsi	1.000	123·1	111·4	114·0	88·4	82·6	100·1	99·6	116·8	104·0	107·6
88	Szállított utas	1.000	7.471	6.977	7.560	6.583	6.098	6.506	6.410	7.042	7.554	7.045
89	Utaskilométer	1,000.000 km	218	201	217	182	169	180	193	199	213	212
	Postaforgalom:											
90	Levéلكüldemény	1.000 db	37.156	36.880	38.961	35.757	35.050	35.799	36.708	38.174	35.628	37.308
91	Csomagküldemény	"	1.072·8	1.032·5	1.250·4	975·1	924·3	1.035·8	1.063·1	1.037·2	949·5	1.013·0
92	Postautalvány	1.000 db	838·6	901·3	946·6	896·3	858·2	877·3	915·8	949·9	976·1	939·5
93		1.000.000 P	144·7	150·4	156·1	148·2	146·3	131·0	148·3	158·4	130·9	152·3
94	Távirat	1.000 db	340·1	309·6	320·3	280·1	254·4	296·9	295·4	308·7	329·1	346·5
95	Helyközi beszélgetés	1.000	420	391·0	389	371	341	375	371	403	398	443
96	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	76.913	77.170	77.644	78.020	78.366	79.069	79.441	79.487
97	Rádióvevőberendezés	1.000	—	—	266·6	276·8	284·9	289·9	292·4	292·9	293·3	292·3
	Gépjárműállomány:											
98	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	15.274	15.239	15.320	15.420	15.468	15.599	15.751	15.778
99	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	29.417	29.363	29.406	29.511	29.684	29.994	30.345	30.544
	E b b ő l:											
100	Személykocsi	"	—	—	13.293	13.243	13.286	13.292	13.367	13.483	13.569	13.623
101	Teherkocsi	"	—	—	4.401	4.400	4.408	4.392	4.406	4.434	4.489	4.502
102	Egyéb gépkocsi	"	—	—	1.358	1.357	1.354	1.362	1.374	1.384	1.393	1.394
103	Motorkerékpár	"	—	—	10.365	10.363	10.358	10.465	10.537	10.693	10.894	11.025
	Áralakulás.											
	Nagykereskedelmi árindex:											
104	Összes áruk átlaga	1913 = 100	121	96	107	106	104	100	96	96	94	99
105	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	116	85	97	95	93	88	83	84	82	88
106	Gyarmatárúk	"	144	137	138	138	138	138	138	138	138	138
107	Malomipar és cukoripar	"	106	97	103	105	101	101	98	98	97	100
108	Egyéb ipar	"	134	125	132	131	130	129	126	126	124	124
109	Agráralló	"	86·2	67·8	73·5	72·5	71·5	68·2	65·9	66·7	66·1	71·0
	Megélhetési index:											
110	Összesen lakbérrel	1913 = 100	117·4	106·3	112·5	112·4	111·2	111·4	109·6	107·1	104·8	106·0
111	Összesen lakbér nélkül	"	127·1	112·6	120·7	120·6	119·0	119·3	116·9	113·6	110·6	112·2
112	Élelmezés	"	124·1	105·1	114·5	114·7	113·1	113·2	110·0	105·8	102·4	104·6
113	Ruházat	"	132·0	126·8	130·9	130·9	130·9	130·9	130·3	130·3	127·5	127·5
114	Fűtés, világítás	"	135·8	130·9	138·1	136·0	133·1	134·6	133·1	130·8	129·4	129·4
115	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
	Nagykereskedelmi áruk:											
116	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	23·89	19·53	23·95	24·60	24·55	23·80	22·60	23·43	20·63	19·68
117	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	18·35	10·26	14·83	13·05	11·68	11·45	10·65	11·85	10·15	11·60
118	0-ás liszt	P/kg	0·40	0·39	0·42	0·44	0·41	0·42	0·41	0·41	0·41	0·42
119	2-es	"	0·38	0·36	0·39	0·42	0·39	0·39	0·38	0·38	0·37	0·39
120	6-os	"	0·28	0·23	0·26	0·28	0·25	0·26	0·24	0·24	0·23	0·24

					1931					Unité	Désignation	
aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai			
8.095	5.118	4.637	4.546	3.801	2.989	2.091	3.409	3.557	4.631	q	Articles en fer	57
1.216	1.034	975	978	807	616	758	649	739	790	1.000 p		58
16.624	13.366	15.104	15.035	17.385	11.848	9.772	14.869	14.933	13.053	q	Métaux bruts	59
1.954	1.206	1.539	1.532	1.859	1.480	1.044	1.468	1.508	1.225	1.000 p		60
2.416	2.225	1.572	1.014	1.246	724	915	1.055	649	584	q	Tissus de laine.	61
4.173	3.913	2.296	1.407	1.876	1.100	1.682	1.951	1.181	993	1.000 p		62
76·1	76·4	86·6	86·9	72·2	39·7	40·8	49·9	40·5	44·7	1,000.000 p	Exportations totales	63
											Dont :	
378·8	268·3	236·8	434·3	268·8	118·3	108·7	278·8	30·0	77·2	1.000 q	Froment	64
7.956	4.830	4.026	6.901	4.167	1.775	1.740	3.903	451	1.158	1.000 p		65
199·8	230·7	275·9	274·8	252·5	95·6	77·5	85·2	90·1	133·4	1.000 q	Farine	66
7.049	7.553	8.476	8.405	6.970	2.266	1.931	2.195	2· 53	3.769	1.000 p		67
15.911	15.167	17.027	13.206	7.007	6.179	5.960	6.065	9.465	13.672	tête	Bêtes à cornes	68
10.713	9.728	11.235	8.481	4.714	4.383	4.159	3.975	5.945	9.110	1.000 p		69
23.193	24.310	22.401	21.492	16.317	5.572	4.188	3.543	1.529	2.043	tête	Porcs	70
4.983	5.458	4.866	4.801	3.691	1.298	925	756	346	270	1.000 p		71
17·2	26·3	182·4	220·2	174·2	42·5	13·8	17·4	9·6	6·6	1.000 q	Sucre	72
549	841	4.844	5.149	3.740	839	275	349	190·5	131·6	1.000 p		73
11.528	19.938	29.190	38.037	45.420	21.293	15.352	12.649	5.549	6.638	q	Volaille	74
2.479	4.423	5.873	7.165	8.833	4.558	3.158	2.655	1.151	1.564	1.000 p		75
47·7	80·2	107·5	104·7	29·3	13·8	21·8	48·3	34·9	61·3	1.000 q	Demi-produits en fer	76
1.102	1.699	1.914	1.620	564	262	288	736	545	901	1.000 p		77
1.001	2.022	11.053	42.806	8.787	465	127	5.520	19.035	10.158	q	Tabac brut	78
160	324	1.768	4.794	984	52	14	618	2.094	1.117	1.000 p		79
5.635	9.877	11.666	12.256	8.630	6.129	7.544	7.871	2.379	2.666	q	Saindoux	80
986	1.695	1.952	2.008	1.379	937	1.068	1.079	307·2	344	1.000 p		81
1.375	2.212	2.448	2.806	2.296	1.171	2.735	1.666	1.897	1.918	q	Plumes	82
853	1.499	1.758	1.615	1.357	577	1.611	938	802	1.051	1.000 p		83
+5·6	-1·3	+13·9	+21·8	+4·9	-4·6	-2·2	-5·8	-16·6	-12·4	1,000.000 p	Excédent d'importat. (-) ou d'exportat. (+)	84
Chemins de fer de l'Etat et lignes d'intérêt local gérées par l'Etat:												
1.845	2.044	2.417	2.139	1.418	1.066	1.009	1.245	1.291	1.412	1.000 t.	Marchandises transportées	85
215	231	278	249	171	129	117	150	154	164	1,000.000 km	Tonnes kilom.	86
119·7	129·5	153·0	137·8	96·8	79·3	72·9	89·4	92·1	100·4	1.000	Wagons à marchand. chargés	87
7.703	7.492	6.757	6.938	6.660	5.635	5.618	6.099	6.180	6.619	1.000	Voyageurs transportés	88
232	226	197	202	194	164	164	178	187	201	1,000.000 km	Kilomètres-voyageurs	89
Trafic postal:												
36.512	37.676	39.126	36.892	37.925	32.926	30.933	32.231	31.492	32.876	1.000 unités	Correspondances	90
981·7	1.066·0	1.131·1	1.024·2	1.188·6	894·8	828·2	975·1	895·6	947·9	"	Colis	91
768·6	855·3	980·0	852·2	946·3	899·5	828·3	845·6	846·6	823·0	1.000 unités	Mandats-poste.	92
165·8	150·2	170·3	151·2	151·5	140·4	133·8	120·0	131·6	140·4	1,000.000 p		93
376·0	337·6	329·1	288·9	272·8	242·4	224·9	298·0	250·8	283·5	1.000 pièces	Télégrammes	94
438	427	431	357	337	317	298	329	334	342	1.000	Conversations interurbaines	95
79.963	80.420	80.711	80.827	80.731	80.584	80.337	80.095	79.813	80.122	nombre	Principaux postes de téléphone	96
292·7	293·6	296·5	302·4	307·9	314·7	319·8	322·3	323·3	322·3	1.000	Postes de T. S. F.	97
Effectif des véhicules à moteur:												
15.853	15.833	15.735	15.647	15.316	15.196	15.115	15.174	15.217	15.422	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	98
30.773	30.890	30.751	30.634	30.305	29.924	29.869	29.940	30.032	30.359	"	Véhicules à moteur en Hongrie	99
											D o n t:	
13.738	13.734	13.625	13.557	13.394	13.161	13.163	13.188	13.228	13.352	"	Automobiles pour personnes	100
4.521	4.552	4.553	4.554	4.493	4.428	4.427	4.416	4.406	4.424	"	Camions automobiles	101
1.394	1.399	1.390	1.382	1.377	1.418	1.386	1.385	1.387	1.374	"	Autres automob.	102
11.120	11.205	11.183	11.141	11.041	10.917	10.893	10.951	11.011	11.209	"	Motocyclettes	103
Formation des prix.												
Indice des prix de gros:												
93	92	94	92	90	91	92	94	93	93	1913 = 100	Moyenne de l'ensemble des marchandises	104
81	80	83	80	78	79	80	84	84	85	"	Agriculture et élevage	105
138	138	138	133	133	133	133	133	133	133	"	Denrées coloniales	106
96	92	91	91	91	91	93	97	98	98	"	Minoterie et industrie sucrière	107
122	122	122	120	119	117	118	116	114	110	"	Autres industries	108
66·3	65·6	68·0	66·7	65·5	67·5	67·8	72·4	73·7	77·3	"	„Ciseaux agricoles“	109
Indice du coût de la vie:												
105·2	105·3	102·7	100·0	99·7	98·8	99·0	100·2	99·7	100·3	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	110
111·1	111·3	107·8	104·4	104·0	102·7	103·0	104·6	103·9	104·6	"	Au total, non compris le loyer	111
103·3	103·5	99·6	95·8	95·0	93·5	94·1	96·3	95·7	96·6	"	Alimentation	112
127·5	127·5	122·5	117·8	117·8	116·1	116·1	116·1	116·1	116·1	"	Vêtement	113
128·6	128·6	128·6	128·6	129·4	129·4	129·4	129·4	128·0	128·6	"	Chauffage et éclairage	114
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	115
Prix de gros:												
16·65	15·38	14·98	14·25	13·83	14·03	14·88	15·90	15·30	14·78	1 q, en pengős	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	116
9·65	8·03	7·90	8·25	8·85	10 15	11·00	12·20	13·90	14·35	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	117
0·38	0·36	0·35	0·35	0·34	0·32	0·32	0·33	0·32	0·31	1 kg, en pengős	Farine No 0	118
0·35	0·33	0·32	0·31	0·30	0·29	0·29	0·30	0·30	0·30	"	No 2	119
0·22	0·21	0·20	0·20	0·20	0·20	0·22	0·25	0·26	0·27	"	No 6	120

Megnevezés	Egység	1929	1930	1929	1 9 3 0							
		átlag Moyenne		dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	
121	Tengeri, dunántúli származású	P/q	23.03	13.54	13.25	13.25	12.85	11.93	11.75	11.80	13.55	17.50
122	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	2.40	2.21	2.32	2.28	2.18	2.10	2.10	2.22	2.24	2.30
123	Borjú	P/kg élő súly	1.52	1.43	1.80	1.61	1.54	1.45	1.36	1.43	1.44	1.20
124	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	„	1.65	1.35	1.47	1.59	1.69	1.62	1.44	1.29	1.12	1.28
125	Sertézsír	P/kg	2.06	1.72	1.73	1.77	1.88	1.87	1.81	1.86	1.50	1.65
126	Tojás, friss teatojás	P/1.440 db	203.19	153.95	237.60	154.80	124.80	118.56	129.00	136.00	131.68	126.00
127	Borjúbőr	P/kg	2.39	2.20	2.45	2.40	2.45	2.35	2.10	2.10	2.10	2.00
128	Marhabőr	„	1.36	1.23	1.45	1.35	1.20	1.25	1.25	1.28	1.25	1.25
129	Nyersgyapjú	„	2.35	1.62	2.00	2.00	2.00	2.00	1.60	1.60	1.55	1.55
130	Nyerspamut, amerikai	„	2.82	2.10	2.62	2.47	2.40	2.47	2.46	2.44	2.11	2.08
131	Barnaszén, hazai	P/q	3.00	3.22	3.31	3.31	3.31	3.30	3.11	3.11	3.11	3.11
132	Kőszén, porosz	„	6.13	5.88	6.40	6.30	6.10	6.10	5.90	5.90	5.90	5.80
133	Vörösarany	P/kg	2.34	1.66	2.15	2.25	2.20	2.25	1.70	1.65	1.55	1.50
134	Olom	„	0.71	0.57	0.68	0.68	0.67	0.60	0.60	0.58	0.58	0.55
135	On	„	7.96	4.89	6.50	6.50	6.20	6.20	6.20	5.50	5.00	4.50
Pénz és hitel.												
136	Állami bevételek bruttó eredménye	1,000.000 P	—	—	85.3	72.5	79.4	61.9	68.5	92.1	106.0	47.6
137	Állami kiadások bruttó előirányzata	„	—	—	84.6	76.8	83.9	72.5	68.0	80.2	70.8	74.3
138	A pengő zürichi árfolyama	100 P = s. fr.	90.52	90.29	90.20	90.54	90.60	90.23	90.20	90.325	90.285	90.25
139		100 s. fr. = P	110.47	110.75	110.86	110.45	110.38	110.83	110.86	110.71	110.76	110.80
Magyar Nemzeti Bank:												
140	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	500.6	476.2	441.4	431.2	463.7	440.9	449.4	466.2
141	Leszámlított váltók és előlegek	„	—	—	329.5	293.4	226.8	224.6	248.1	219.6	233.8	202.7
É r c k é s z l e t:												
142	Arany	1,000.000 P	—	—	162.7	162.7	162.6	162.6	162.6	162.6	162.6	162.6
143	Deviza és valuta	„	—	—	39.1	18.3	25.4	7.6	10.2	18.8	32.1	43.1
144	Összesen	„	—	—	209.7	190.9	198.4	180.8	183.1	191.3	205.8	217.9
145	Ércfedezeti arány	%	41.3	46.8	41.0	42.3	45.5	45.8	45.1	49.2	46.7	51.0
146	Leszámlítási kamatláb	„	7.67	6.03	7.50	7	6.5	6	6	5.5	5.5	5.5
147	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	„	8.95	7.05	9.12	8.75	8.12	7.67	7.37	6.93	6.75	6.63
148	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	„	7.23	5.36	7	6.5	6	6	5.50	5.5—5	5	5
149	Betéti kamatláb lekötés nélkül	„	5.29	4.10	5	4.75	4.25	4.25	4	4	4	4
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t:												
150	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	55.4	56.8	61.1	63.3	63.4	61.8	62.8	65.5
151	12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	„	—	—	546.2	557.5	565.1	566.8	568.2	572.0	583.6	589.5
152	Összesen	„	—	—	601.6	614.3	626.2	630.1	631.6	633.8	646.4	655.0
F o l y ó s z á m l a b e t é t:												
153	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	92.9	91.3	80.1	77.1	82.0	88.0	84.5	88.1
154	12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	„	—	—	718.7	732.3	736.2	717.6	703.9	703.3	703.4	728.3
155	Összesen	„	—	—	811.6	823.6	816.3	794.7	785.9	791.3	787.9	816.4
B e t é t e k e g y ü t t:												
156	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	148.3	148.1	141.2	140.4	145.4	149.8	147.3	153.6
157	12 legnagyobb bpesti pénzüintézetnél	„	—	—	1.264.9	1.289.8	1.301.3	1.284.4	1.272.1	1.275.3	1.287.0	1.317.8
158	Összesen	„	—	—	1.413.2	1.437.9	1.442.5	1.424.8	1.417.5	1.425.1	1.434.3	1.471.4
159	A 35 legn. vidéki pénzüint. betétállománya	„	—	—	148.8	149.7	150.7	151.4	151.9	152.0	155.9	156.6
Tőzsde:												
160	Részvényindex (Új feld.)	1926 = 100	144.4	119.9	130.9	139.3	132.5	130.9	126.8	123.1	119.5	117.9
161	Eladott részvény	1.000 db	546.0	307.5	304.8	360.6	466.4	260.8	390.4	266.2	225.6	323.2
162	Tőzsdei forgalom összege	1,000.000 P	40.9	19.8	20.8	20.3	33.5	17.9	20.0	16.9	12.6	22.7
163	Szállítások és átvételek összege	„	26.8	13.2	13.7	14.3	22.3	11.2	13.6	11.2	8.9	15.3
Hitelbiztonság:												
164	Új fizetésképtelenség Magyarországon	szám	185.5	206.8	296	365	224	259	231	185	203	185
165	Csőd	„	19.2	18.4	22	17	24	39	20	19	21	15
166	Magán- és kényszeregyesség	„	166.3	188.4	274	348	200	220	211	166	182	170
167	Új fizetésképtelenség Budapesten	„	49.6	58.2	91	101	56	78	69	40	41	61
168	Magán- és kényszeregyesség	aktíva	6.757	6.621	13.197	12.646	6.519	11.149	7.323	5.349	4.986	5.322
169		Magyarországon	passzív	10.631	10.740	21.291	21.323	10.651	18.383	10.647	8.025	8.372
170	Magán- és kényszeregyesség	aktíva	3.294	3.069	7.767	7.171	3.147	6.007	2.075	2.733	1.878	2.600
171		Budapesten	passzív	5.102	5.177	12.371	12.081	5.443	10.428	3.227	4.068	3.286
172	Óvatolt váltók Magyarországon	szám	14.041	12.905	16.849	14.994	12.466	13.657	13.618	12.975	12.779	12.488
173		1.000 P	10.186	8.491	12.067	10.253	7.972	8.102	8.263	8.624	7.322	8.625
174	Óvatolt váltók Budapesten	szám	4.823	4.752	5.703	5.186	4.620	5.266	5.100	4.867	4.590	4.625
175		1.000 P	4.287	3.335	5.576	3.756	2.915	3.161	3.403	3.934	2.660	3.591
176	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	172	182	180	192	176	184	194	197	189	194
177		1.000 P	4.422	4.805	4.788	5.077	4.779	4.923	5.100	5.409	5.135	5.126
178	Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	859	906	929	946	965	982	1.008	1.021
179		1.000 P	—	—	24.849	25.784	26.375	27.002	27.699	28.409	29.105	29.470
180	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.219	9.130	4.682	7.621	7.150	6.818	7.942	8.445	8.694	11.426

					1931					Unité	Désignation	
aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai			
15.78	14.03	14.33	13.50	12.15	13.35	14.30	14.60	15.10	15.50	1 q, en pengős	Maïs, de Transdanubie	121
2.30	2.30	2.30	2.08	2.08	1.98	1.86	1.80	1.63	1.86	1 kg, en pengős	Viande de boeuf, 1 ^{re} qual., partie postér.	122
1.36	1.42	1.45	1.47	1.43	1.42	1.38	1.16	0.99	1.25	1 kg de poids vif, en p.	Veau	123
1.27	1.19	1.24	1.23	1.23	1.16	1.16	1.23	1.17	1.13	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	124
1.73	1.70	1.65	1.64	1.55	1.40	1.36	1.46	1.40	1.28	1 kg, en pengős	Saindoux	125
155.52	186.22	199.22	200.00	185.60	185.00	150.00	95.00	93.92	91.92	1440 pièces, en p.	Oeufs frais à thé	126
2.10	2.30	2.20	2.20	2.10	2.10	2.00	1.90	1.90	1.60	1 kg, en pengős	Cuir de veau	127
1.25	1.20	1.20	1.18	1.15	1.10	1.10	1.15	1.15	0.90	"	Cuir de boeuf	128
1.55	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	"	Laine brute	129
1.87	1.74	1.81	1.76	1.63	1.71	1.84	1.75	1.66	1.48	"	Coton brut, américain	130
3.11	3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.11	3.11	1 q, en pengős	Lignite, indigène	131
5.70	5.70	5.70	5.70	5.80	5.80	5.80	5.80	5.60	5.70	"	Houille, prussienne	132
1.45	1.30	1.25	1.45	1.40	1.25	1.35	1.30	1.25	1.15	1 kg, en pengős	Cuivre	133
0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.51	0.52	0.47	0.43	0.40	"	Plomb	134
4.00	3.80	3.80	3.80	3.20	3.50	3.75	3.50	3.00	2.80	"	Étain	135
Monnaie et crédit.												
86.9	66.2	63.3	85.1	74.2	58.2	77.6	.	.	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État	136
94.0	80.6	75.6	84.5	77.5	74.8	85.2	70.4	.	.	"	Dépenses prévues de l'État, brutes	137
90.23	90.23	90.20	90.26	90.23	90.275	90.575	90.615	90.525	90.19	100 p=fr. s.	} Cours du pengö à Zurich	138
110.83	110.83	110.86	110.79	110.83	110.77	110.41	110.36	110.47	110.88	100 fr. s.=p.		139
Banque Nationale de Hongrie :												
439.7	429.6	499.5	439.4	469.1	446.0	399.6	384.5	406.0	369.6	1,000.000 p	Circulation des billets	140
197.8	188.5	298.8	252.9	297.7	265.1	243.4	257.6	263.3	257.4	"	Effets escomptés et avances	141
Encaisse métallique :												
162.6	162.6	162.6	162.6	162.6	162.7	148.0	125.7	111.8	111.8	1,000.000 p	Or	142
41.7	24.8	14.2	26.9	33.6	13.8	27.0	25.0	46.8	21.4	"	Devises et monnaies	143
216.5	198.3	185.3	199.6	206.4	188.7	187.8	164.5	173.0	148.3	"	Total	144
50.6	51.1	40.9	49.3	43.8	47.1	49.8	45.4	45.9	42.3	%	Proportion de la couv. métallique	145
5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	"	Taux d'escompte	146
6.37	6.37	6.38	6.50	6.75	6.75	6.75	6.75	6.25	6.25	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	147
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	"	Taux d. dép. ne pouv. être ret. qu'au bout de 3 mois	148
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	"	Taux de dépôts ret. à volonté	149
Effectif des dépôts :												
<i>Dépôts d'épargne :</i>												
69.9	70.9	70.5	71.8	72.6	74.1	77.9	72.2	72.5	73.7	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	150
591.6	587.5	540.0	546.6	559.0	578.1	593.4	601.5	606.9	608.0	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	151
661.5	658.4	610.5	618.4	631.6	652.2	671.3	673.7	679.4	681.7	"	Total	152
<i>Dépôts en compte courant :</i>												
90.6	84.9	84.8	77.7	88.7	83.4	73.8	58.6	43.7	65.6	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	153
761.1	742.7	720.2	737.5	728.2	707.4	737.1	723.2	691.1	689.0	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	154
851.7	827.6	805.0	815.2	816.9	790.8	810.9	781.8	734.8	754.6	"	Total	155
<i>Ensemble des dépôts :</i>												
160.5	155.8	155.3	149.5	161.3	157.5	151.7	130.8	116.2	139.3	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	156
1.352.7	1.330.2	1.260.2	1.284.1	1.287.2	1.285.5	1.330.5	1.324.7	1.298.0	1.297.0	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	157
1.513.2	1.486.0	1.415.5	1.433.6	1.448.5	1.443.0	1.482.2	1.455.5	1.414.2	1.436.3	"	Total	158
155.9	155.9	150.3	149.3	154.2	148.1	148.9	154.2	151.7	152.7	"	Eff. des dép. des 35 princip. établ. de c. de prov.	159
Bourse :												
113.9	111.6	109.3	107.1	106.4	107.3	109.9	106.4	102.6	87.6	1926 = 100	Indice d'actions (nouv. système)	160
199.2	243.9	415.8	235.9	301.5	282.3	232.1	170.6	136.2	327.0	1.000 act.	Actions vendues	161
11.8	18.6	33.3	13.4	16.6	20.5	16.2	14.3	8.3	22.2	1,000.000 p	Montant du mouvement de la Bourse	162
8.4	12.3	21.4	8.7	11.2	13.0	10.8	9.6	5.7	14.2	"	Montant des livraisons et des acceptations	163
Sécurité de crédit :												
121	120	185	163	241	253	173	216	220	250	nombre	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	164
12	15	14	10	15	14	9	13	20	16	"	Faillites	165
109	105	171	153	226	239	164	203	200	234	"	Concordats privés et judiciaires	166
38	33	56	56	70	74	57	51	55	55	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	167
3.560	3.504	6.787	4.457	7.855	6.841	7.336	4.582	9.516	6.210	1.000 p	Concord. privés et judiciaires } actifs	168
5.844	5.314	10.268	7.647	13.344	12.281	10.478	7.599	13.460	9.677	"	en Hongrie } passifs	169
1.854	988	2.282	2.875	3.220	3.063	1.778	1.949	3.087	2.236	"	Concord. privés et judiciaires } actifs	170
2.973	1.805	4.329	4.892	5.459	6.309	3.265	3.292	5.133	3.523	"	à Budapest } passifs	171
12.020	13.079	13.577	11.467	11.737	11.399	10.260	11.594	12.119	13.630	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	172
8.266	10.166	8.587	7.358	8.359	8.759	7.654	8.255	7.652	9.553	1.000 p		173
4.502	5.067	5.134	3.928	4.139	3.904	3.544	3.914	4.442	4.739	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	174
3.521	4.292	3.205	2.352	3.226	2.736	2.410	2.595	2.562	3.563	1.000 p		175
174	176	178	166	161	176	155	166	176	176	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	176
4.687	4.585	4.628	4.122	4.087	4.228	3.896	4.021	4.160	4.128	1.000 p		177
1.018	1.010	981	968	942	946	940	936	944	943	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	178
29.518	29.401	28.593	27.886	26.875	26.360	25.859	25.493	25.354	25.051	1.000 p		179
10.788	9.455	10.076	10.853	10.295	14.509	13.338	12.091	12.404	12.094	reconnais.	Enchères aux monts-de-piété de Budapest	180

hanyatlott. Így az agrárrolló összezárodása, mely mult év decemberében kezdődött, a tárgyalt hó folyamán tovább folytatódott. Az agrárrolló szerint a mezőgazdasági cikkek és az ipari áruk ára között azonban még így is 22·7%-os diszparitás mutatkozik.

A létfenntartási költségek indexszámai árnyalatilag emelkedtek, amit az élelmezési, ruházati, fűtési és világítási cikkek drágulása idézett elő.

Pénz és hitel. A gazdasági jelzőtáblában közölt adatsorok szerint az előző két hónappal szemben a tőkeképződésben némi javulás mutatkozik. A takarékbetétek állaga a tárgyalt hó folyamán 2·3 millió pengővel gyarapodott és ezzel újabb tetőpontot ért el. A folyószámlabetétek állaga is közel 20 millió pengővel növekedett. Ez a növekedés kizárólag a Postatakaréknál elhelyezett folyószámlabetéteknél következett be, mert a 12 legnagyobb budapesti pénzügyintézetnél elhelyezett folyószámlabetétek állaga május hó folyamán 2·1 millió pengővel csökkent.

Az értéktőzsdén a besszfolyamat tovább folytatódott s még nagyobb lendületre kapott. Így a

negyedik évforduló sem hozta meg a várva-várt javulást. Május hó folyamán ismét számottevő árfolyamhanyatlások következtek be. A legtöbb érték kategóriában eddig még nem észlelt rendkívül alacsony árfolyamok és újabb mélypontok jöttek létre. Az átlagos részvényindex egy hónap alatt pontosan 15 pontot esett. Az árfolyameséseket szokatlanul élénk és nagy forgalom kísérte. A hó folyamán több mint háromezrezer darab részvény cserélt kezét a budapesti tőzsdén. A forgalom az előző havinál 147·5%-kal, mult év azonos hónapjának forgalmánál pedig 26·6%-kal volt magasabb. A tőzsdéi forgalom teljes összege, valamint a szállítások és átvételek összege is szokatlanul magas volt, úgy az előző havihoz, mint az elmult esztendőhöz viszonyítva.

A fizetésképtelenségek száma nemcsak az előző hónappal, de a mult év azonos hónapjával szemben is számottevő emelkedést mutat. A hitelbiztonság romlását a fizetésképtelenségi esetek növekedésén kívül, még az óvatolt váltók számának és összegének növekedése is igazolja.